

Кримінально-процесуальний кодекс України

Кодекс введено в дію з 1 квітня 1961 року

Законом Української РСР

від 28 грудня 1960 року

Із змінами і доповненнями, внесеними Указами

Президії Верховної Ради Української РСР

від 27 червня 1961 року, ВВР, 1961 р., N 28, ст. 342,

від 10 вересня 1962 року, ВВР, 1962 р., N 37, ст. 461,

від 13 червня 1963 року, ВВР, 1963 р., N 25, ст. 406,

від 18 листопада 1963 року, ВВР, 1963 р., N 48, ст. 677,

від 18 січня 1966 року, ВВР, 1966 р., N 4, ст. 15,

від 9 листопада 1966 року, ВВР, 1966 р., N 44, ст. 274,

від 24 січня 1967 року, ВВР, 1967 р., N 5, ст. 63,

від 18 березня 1970 року N 2631-VII, ВВР, 1970 р., N 15, ст. 101,

від 24 липня 1970 року N 2913-VII,

від 30 серпня 1971 року N 117-VIII, ВВР, 1971 р., N 36, ст. 278,

від 21 липня 1972 року N 862-VIII, ВВР, 1972 р., N 31, ст. 260,

від 30 серпня 1972 року N 986-VIII, ВВР, 1972 р., N 36, ст. 314,

від 3 липня 1973 року N 1879-VIII, ВВР, 1973 р., N 29, ст. 249,

від 23 липня 1973 року N 1898-VIII, ВВР, 1973 р., N 32, ст. 260,

від 10 серпня 1973 року N 1937-VIII, ВВР, 1973 р., N 34, ст. 271,

від 17 червня 1974 року N 2718-VIII, ВВР, 1974 р., N 27, ст. 222,

від 14 жовтня 1974 року N 3130-VIII, ВВР, 1974 р., N 44, ст. 445,

від 3 квітня 1975 року N 3642-VIII,

від 18 липня 1975 року N 52-IX, ВВР, 1975 р., N 30, ст. 371,

від 4 вересня 1975 року N 140-IX, ВВР, 1975 р., N 37, ст. 418,

від 22 грудня 1976 року N 1593-IX, ВВР, 1977 р., N 1, ст. 3,

від 23 березня 1977 року N 1851-IX, ВВР, 1977 р., N 14, ст. 131,

<http://yurist-online.org/>

від 1 липня 1977 року N 2281-IX, ВВР, 1977 р., N 28, ст. 341,
від 16 лютого 1978 року N 3084-IX, ВВР, 1978, N 9, ст. 163,
від 16 лютого 1978 року N 3086-IX, ВВР, 1978 р., N 9, ст. 165,
від 29 травня 1978 року N 3458-IX,
від 26 травня 1980 року N 270-X, ВВР, 1980 р., N 24, ст. 430,
від 24 вересня 1981 року N 2511-X,
від 24 грудня 1981 року N 2942-X, ВВР, 1982 р., N 1, ст. 2,
від 17 травня 1982 року N 3464-X, ВВР, 1982 р., N 22, ст. 300,
від 20 вересня 1983 року N 5839-X, ВВР, 1983 р., N 40, ст. 806,
від 29 лютого 1984 року N 6591-X, ВВР, 1984 р., N 11, ст. 203,
від 16 квітня 1984 року N 6834-X, ВВР, 1984 р., N 18, ст. 351,
від 20 березня 1985 року N 8627-X, ВВР, 1985 р., N 14, ст. 321,
від 1 серпня 1985 року N 704-XI, ВВР, 1985 р., N 33, ст. 787,
від 10 грудня 1985 року N 1432-XI, ВВР, 1985 р., N 52, ст. 1224,
від 27 червня 1986 року N 2444-XI, ВВР, 1986 р., N 27, ст. 539,
від 18 серпня 1986 року N 2753-XI, ВВР, 1986 р., N 35, ст. 750,
від 31 липня 1987 року N 4392-XI, ВВР, 1987 р., N 32, ст. 631,
від 21 серпня 1987 року N 4452-XI, ВВР, 1987 р., N 35, ст. 674,
від 25 листопада 1987 року N 4981-XI, ВВР, 1987 р., N 49, ст. 1008,
від 1 грудня 1987 року N 4995-XI, ВВР, 1987 р., N 50, ст. 1016,
від 10 лютого 1988 року N 5397-XI, ВВР, 1988 р., N 8, ст. 212,
від 14 квітня 1988 року N 5723-XI, ВВР, 1988 р., N 17, ст. 427,
від 29 квітня 1988 року N 5822-XI, ВВР, 1988 р., N 19, ст. 481,
від 3 серпня 1988 року N 6347-XI, ВВР, 1988 р., N 33, ст. 808,
від 14 грудня 1988 року N 6976-XI, ВВР, 1988 р., N 52, ст. 1184,
від 6 березня 1989 року N 7226-XI, ВВР, 1989 р., N 12, ст. 96,
від 14 квітня 1989 року N 7373-XI, ВВР, 1989 р., N 17, ст. 148,
від 16 червня 1989 року N 7617-XI, ВВР, 1989 р., N 26, ст. 276,
від 29 грудня 1989 року N 8595-XI, ВВР, 1990 р., N 2, ст. 15,
від 19 січня 1990 року N 8711-XI, ВВР, 1990 р., N 5, ст. 60,

від 7 березня 1990 року N 8918-XI, ВВР, 1990 р., N 12, ст. 194,
від 20 квітня 1990 року N 9082-XI, ВВР, 1990 р., N 18, ст. 278,
від 4 травня 1990 року N 9166-XI, ВВР, 1990 р., N 20, ст. 313,
від 26 грудня 1990 року N 596-XII, ВВР, 1991 р., N 3, ст. 13,
від 26 грудня 1990 року N 597а-XII, ВВР, 1991 р., N 5, ст. 34,
від 18 січня 1991 року N 647-XII, ВВР, 1991 р., N 7, ст. 45,
від 28 січня 1991 року N 661-XII, ВВР, 1991 р., N 11, ст. 106,
від 18 березня 1991 року N 838-XII, ВВР, 1991 р., N 15, ст. 178,
від 29 липня 1991 року N 1369-XII, ВВР, 1991 р., N 45, ст. 600,
від 25 серпня 1991 року N 1434а-XII, ВВР, 1991 р., N 40, ст. 531,

Законом Української РСР

від 25 червня 1991 року N 1255-XII, ВВР, 1991 р., N 40, ст. 527,

Законами України

від 18 вересня 1991 року N 1564-XII, ВВР, 1991 р., N 47, ст. 650,
від 10 грудня 1991 року N 1960-XII, ВВР, 1991 р., N 10, ст. 142,
від 12 грудня 1991 року N 1974-XII, ВВР, 1992 р., N 11, ст. 154,
від 15 травня 1992 року N 2354-XII, ВВР, 1992 р., N 32, ст. 457,
від 17 червня 1992 року N 2464-XII, ВВР, 1992 р., N 35, ст. 508,
від 17 червня 1992 року N 2468-XII, ВВР, 1992 р., N 35, ст. 511,
від 7 липня 1992 року N 2547-XII, ВВР, 1992 р., N 39, ст. 570,
від 17 вересня 1992 року N 2613-XII, ВВР, 1992 р., N 41, ст. 600,
від 16 жовтня 1992 року N 2703-XII, ВВР, 1992 р., N 47, ст. 647,
від 15 грудня 1992 року N 2857-XII, ВВР, 1993 р., N 6, ст. 35,
від 26 січня 1993 року N 2935-XII, ВВР, 1993 р., N 12, ст. 97,
від 26 січня 1993 року N 2936-XII, ВВР, 1993 р., N 12, ст. 98,
від 28 січня 1993 року N 2947-XII, ВВР, 1993 р., N 14, ст. 120,
від 3 березня 1993 року N 3039-XII, ВВР, 1993 р., N 18, ст. 189,
від 22 квітня 1993 року N 3129-XII, ВВР, 1993 р., N 22, ст. 228,

<http://yurist-online.org/>

від 22 квітня 1993 року N 3130-XII, ВВР, 1993 р., N 22, ст. 229,
від 22 квітня 1993 року N 3132-XII, ВВР, 1993 р., N 22, ст. 230,
від 30 червня 1993 року N 3351-XII, ВВР, 1993 р., N 34, ст. 355,
від 11 листопада 1993 року N 3582-XII, ВВР, 1993 р., N 46, ст. 427,
від 23 грудня 1993 року N 3780-XII, ВВР, 1994 р., N 11, ст. 49,
від 23 грудня 1993 року N 3785-XII, ВВР, 1994 р., N 12, ст. 58,
від 23 грудня 1993 року N 3787-XII, ВВР, 1994 р., N 11, ст. 48,
від 28 січня 1994 року N 3888-XII, ВВР, 1994 р., N 19, ст. 111,
від 24 лютого 1994 року N 4018-XII, ВВР, 1994 р., N 26, ст. 206,
від 25 лютого 1994 року N 4043-XII, ВВР, 1994 р., N 28, ст. 238,
від 27 липня 1994 року N 137/94-ВР, ВВР, 1994 р., N 37, ст. 342,
від 21 вересня 1994 року N 174/94-ВР, ВВР, 1994 р., N 42, ст. 381,
від 20 жовтня 1994 року N 218/94-ВР, ВВР, 1994 р., N 45, ст. 409,
від 15 листопада 1994 року N 246/94-ВР, ВВР, 1994 р., N 48, ст. 429,
від 16 грудня 1994 року N 299/94-ВР, ВВР, 1995 р., N 2, ст. 8,
від 20 грудня 1994 року N 305/94-ВР, ВВР, 1995 р., N 2, ст. 9,
від 15 лютого 1995 року N 64/95-ВР, ВВР, 1995 р., N 10, ст. 64,
від 11 липня 1995 року N 282/95-ВР, ВВР, 1995 р., N 29, ст. 216,
від 5 жовтня 1995 року N 358/95-ВР, ВВР, 1995 р., N 34, ст. 268,
від 5 жовтня 1995 року N 360/95-ВР, ВВР, 1995 р., N 35, ст. 271,
від 12 липня 1996 року N 323/96-ВР, ВВР, 1996 р., N 52, ст. 294,
від 1 жовтня 1996 року N 386/96-ВР, ВВР, 1996 р., N 46, ст. 247,
від 2 жовтня 1996 року N 388/96-ВР, ВВР, 1996 р., N 46, ст. 249,
від 20 листопада 1996 року N 530/96-ВР, ВВР, 1997 р., N 4, ст. 21,
від 5 лютого 1997 року N 44/97-ВР, ВВР, 1997 р., N 12, ст. 102,
від 7 жовтня 1997 року N 552/97-ВР, ВВР, 1997 р., N 51, ст. 306,
від 5 лютого 1998 року N 85/98-ВР, ВВР, 1998 р., N 26, ст. 149,
від 24 березня 1998 року N 210/98-ВР, ВВР, 1998 р., N 35, ст. 241,
від 8 жовтня 1999 року N 1134-XIV, ВВР, 1999 р., N 48, ст. 419,
від 14 грудня 1999 року N 1288-XIV, ВВР, 2000 р., N 5, ст. 34,

від 13 січня 2000 року N 1381-XIV, ВВР, 2000 р., N 10, ст. 79,
від 22 лютого 2000 року N 1483-III, ВВР, 2000 р., N 17, ст. 123,
від 23 березня 2000 року N 1587-III, ОБУ, 2000 р., N 16, ст. 653,
від 20 квітня 2000 року N 1685-III, ОБУ, 2000 р., N 22, ст. 882,
від 22 червня 2000 року N 1833-III, ОБУ, 2000 р., N 29, ст. 1189,
від 14 вересня 2000 року N 1945-III, ОБУ, 2000 р., N 41, ст. 1731,
від 21 вересня 2000 року N 1981-III, ОБУ, 2000 р., N 43, ст. 1816,
від 16 листопада 2000 року N 2114-III, ОБУ, 2000 р., N 50, ст. 2147,
від 21 грудня 2000 року N 2181-III, ОБУ, 2001 р., N 7, ст. 259,
від 18 січня 2001 року N 2247-III, ОБУ, 2001 р., N 8, ст. 318,
від 5 квітня 2001 року N 2362-III, ОБУ, 2001 р., N 17, ст. 727,
від 17 травня 2001 року N 2409-III, ОБУ, 2001 р., N 24, ст. 1058,
від 21 червня 2001 року N 2533-III, ОБУ, 2001 р., N 25, ст. 1142,
від 12 липня 2001 року N 2670-III, ОБУ, 2001 р., N 34, ст. 1578,
від 10 січня 2002 року N 2922-III, ОБУ, 2002 р., N 7, ст. 275,
від 17 січня 2002 року N 2953-III, ОБУ, 2002 р., N 7, ст. 276
від 7 березня 2002 року N 3082-III, ОБУ, 2002 р., N 14, ст. 703
від 7 березня 2002 року N 3111-III, ОБУ, 2002 р., N 14, ст. 710,
від 16 січня 2003 року N 430-IV, ОБУ, 2003 р., N 6, ст. 212,
від 6 лютого 2003 року N 487-IV, ОБУ, 2003 р., N 9, ст. 336,
від 6 лютого 2003 року N 488-IV, ОБУ, 2003 р., N 9, ст. 337,
від 3 квітня 2003 року N 658-IV, ОБУ, 2003 р., N 17, ст. 737,
від 3 квітня 2003 року N 662-IV, ОБУ, 2003 р., N 17, ст. 741,
від 3 квітня 2003 року N 669-IV, ОБУ, 2003 р., N 17, ст. 747,
від 15 травня 2003 року N 743-IV, ОБУ, 2003 р., N 23, ст. 1015,
від 22 травня 2003 року N 850-IV, ОБУ, 2003 р., N 25, ст. 1173,
від 5 червня 2003 року N 903-IV, ОБУ, 2003 р., N 26, ст. 1254,
від 19 червня 2003 року N 965-IV, ОБУ, 2003 р., N 29, ст. 1434,
від 11 липня 2003 року N 1125-IV, ОБУ, 2003 р., N 33, ст. 1781,
від 11 травня 2004 року N 1703-IV, ОБУ, 2004 р., N 22, ст. 1483,

<http://yurist-online.org/>

від 18 травня 2004 року N 1723-IV, ОБУ, 2004 р., N 23, ст. 1545,
від 16 грудня 2004 року N 2252-IV, ОБУ, 2005 р., N 2, ст. 58,
від 23 грудня 2004 року N 2289-IV, ОБУ, 2005 р., N 2, ст. 69,
від 20 січня 2005 року N 2376-IV, ОБУ, 2005 р., N 4, ст. 196,
від 20 січня 2005 року N 2377-IV, ОБУ, 2005 р., N 4, ст. 197,
від 31 травня 2005 року N 2598-IV, ОБУ, 2005 р., N 26, ст. 1482,
від 2 червня 2005 року N 2631-IV, ОБУ, 2005 р., N 25, ст. 1417,
від 8 вересня 2005 року N 2875-IV, ОБУ, 2005 р., N 38, ст. 2362,
від 17 листопада 2005 року N 3108-IV, ОБУ, 2005 р., N 49, ст. 3048,
від 30 листопада 2005 року N 3150-IV, ОБУ, 2005 р., N 51, ст. 3173,
від 1 грудня 2005 року N 3165-IV, ОБУ, 2005 р., N 51, ст. 3174,
від 1 грудня 2005 року N 3169-IV, ОБУ, 2006 р., N 1 - 2, ст. 2,
від 12 січня 2006 року N 3323-IV, ОБУ, 2006 р., N 6, ст. 282,
від 23 лютого 2006 року N 3480-IV, ОБУ, 2006 р., N 13, ст. 857,
від 23 лютого 2006 року N 3504-IV, ОБУ, 2006 р., N 13, ст. 860,
від 15 березня 2006 року N 3538-IV, ОБУ, 2006 р., N 11, ст. 705,
від 21 вересня 2006 року N 170-V, ОБУ, 2006 р., N 41, ст. 2725,
від 14 грудня 2006 року N 462-V, ОБУ, 2007 р., N 2, ст. 60,
від 22 грудня 2006 року N 526-V, ОБУ, 2007 р., N 1, ст. 12,
від 22 грудня 2006 року N 534-V, ОБУ, 2007 р., N 1, ст. 15,
від 11 січня 2007 року N 578-V, ОБУ, 2007 р., N 8, ст. 278,
від 7 лютого 2007 року N 609-V, ОБУ, 2007 р., N 18, ст. 690,
від 19 квітня 2007 року N 965-V, ОБУ, 2007 р., N 43, ст. 1700
(зміни, внесені Законом України від 19 квітня 2007 року N 965-V,
вводяться в дію 1 липня 2007 року),
від 19 квітня 2007 року N 966-V, ОБУ, 2007 р., N 44, ст. 1775,
від 24 травня 2007 року N 1071-V, ОБУ, 2007 р., N 44, ст. 1779,
від 15 квітня 2008 року N 270-VI, ОБУ, 2008 р., N 33, ст. 1075,
від 25 грудня 2008 року N 801-VI, ОБУ, 2009 р., N 1, ст. 11,
від 25 грудня 2008 року N 807-VI, ОБУ, 2009 р., N 2, ст. 51,

<http://yurist-online.org/>

від 13 січня 2009 року N 839-VI, ОВУ, 2009, N 6, ст. 165,
від 15 січня 2009 року N 894-VI, ОВУ, 2009, N 14, ст. 414,
від 14 квітня 2009 року N 1254-VI, ОВУ, 2009, N 43, ст. 1429,
від 16 квітня 2009 року N 1276-VI, ОВУ, 2009, N 33, ст. 1108,
від 2 червня 2009 року N 1414-VI, ОВУ, 2009, N 51, ст. 1723,
від 11 червня 2009 року N 1508-VI, ОВУ, 2009, N 53, ст. 1824
(зміни, внесені Законом України від 11 червня 2009 року N 1508-VI,
вводяться в дію одночасно з введенням в дію законів України
"Про засади запобігання та протидії корупції" та
"Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень",
враховуючи зміни, внесені Законом України від 23 грудня 2009 року N 1787-VI),
(зміни, внесені до цього Кодексу Законом України від 11 червня 2009 року N 1508,
який визнано таким, що втратив чинність, відповідно до Закону України
від 21 грудня 2010 року N 2808-VI, вважаються такими, що втратили чинність
і виключені з тексту цього Кодексу з 5 січня 2011 року згідно із
Законом України від 7 квітня 2011 року N 3207-VI),
від 21 серпня 2009 року N 1616-VI, ОВУ, 2009, N 70, ст. 2414,
від 21 жовтня 2009 року N 1657-VI, ОВУ, 2009, N 87, ст. 2921,
від 5 листопада 2009 року N 1708-VI, 2009, N 93, ст. 3149,
від 11 лютого 2010 року N 1876-VI, 2010, N 19, ст. 822,
від 4 березня 2010 року N 1940-VI, ОВУ, 2010, N 23, ст. 921,
від 18 травня 2010 року N 2258-VI, ОВУ, 2010, N 39, ст. 1293,
від 18 травня 2010 року N 2262-VI, ОВУ, 2010, N 43, ст. 1398,
від 21 травня 2010 року N 2286-VI, ОВУ, 2010, N 45, ст. 1445,
від 15 червня 2010 року N 2339-VI, ОВУ, 2010, N 51, ст. 1684,
від 1 липня 2010 року N 2395-VI, ОВУ, 2010, N 57, ст. 1932,
від 1 липня 2010 року N 2396-VI, ОВУ, 2010, N 57, ст. 1933,
від 7 липня 2010 року N 2453-VI, ОВУ, 2010, N 55/1, ст. 1900
(зміни, внесені Законом України від 7 липня 2010 року N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності

Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

- 1 листопада 2010 року, а зміни, внесені підпунктами 1, 2, 10, 12, 15, 16, 17, 20, 21, 27, 33, 36, 39 та 58

підпункту 3.1 пункту 3 розділу XII Закону України від 7 липня 2010 року N 2453-VI

щодо запровадження автоматизованої системи документообігу в судах - з 1 січня 2011 року),

від 8 липня 2010 року N 2464-VI, ОБУ, 2010 р., N 61, ст. 2108,

від 9 вересня 2010 року N 2507-VI, ОБУ, 2010 р., N 77, ст. 2716,

від 4 листопада 2010 року N 2677-VI, ОБУ, 2010 р., N 95, ст. 3373,

від 2 грудня 2010 року N 2756-VI, ОБУ, 2010 р., N 92, ст. 3249,

від 22 грудня 2010 року N 2852-VI, ОБУ, 2011 р., N 3, ст. 166,

від 13 січня 2011 року N 2924-VI, ОБУ, 2011 р., N 10, ст. 443,

від 14 січня 2011 року N 2950-VI, ОБУ, 2011 р., N 10, ст. 450,

від 15 лютого 2011 року N 3028-VI, ОБУ, 2011 р., N 18, ст. 734,

від 7 квітня 2011 року N 3207-VI, ОБУ, 2011 р., N 44, ст. 1765,

від 8 квітня 2011 року N 3228-VI, ОБУ, 2011 р., N 30, ст. 1291,

від 21 квітня 2011 року N 3267-VI, ОБУ, 2011 р., N 37, ст. 1504,

від 19 травня 2011 року N 3388-VI, ОБУ, 2011 р., N 44, ст. 1774,

Повітряним кодексом України

від 19 травня 2011 року N 3393-VI, ОБУ, 2011 р., N 46, ст. 1881,

Законами України

від 2 червня 2011 року N 3453-VI, ОБУ, 2011 р., N 48, ст. 1953,

від 2 червня 2011 року N 3465-VI, ОБУ, 2011 р., N 48, ст. 1958,

від 16 червня 2011 року N 3529-VI, ОБУ, 2011 р., N 52, ст. 2065,

від 8 вересня 2011 року N 3718-VI, ОБУ, 2011 р., N 81, ст. 2958,

від 20 вересня 2011 року N 3739-VI, ОБУ, 2011 р., N 80, ст. 2936,

від 20 жовтня 2011 року N 3932-VI, ОБУ, 2011 р., N 89, ст. 3226,

від 15 листопада 2011 року N 4025-VI, ОБУ, 2011 р., N 98, ст. 3570,

від 20 грудня 2011 року N 4194-VI, ОБУ, 2012 р., N 3, ст. 72,

від 3 липня 2012 року N 5029-VI, ОВУ, 2012 р., N 61, ст. 2471,
від 5 липня 2012 року N 5064-VI, ОВУ, 2012 р., N 62, ст. 2508,
від 5 липня 2012 року N 5065-VI, ОВУ, 2012 р., N 58, ст. 2316,
від 18 вересня 2012 року N 5290-VI, ОВУ, 2012 р., N 79, ст. 3192

Кодекс втратив чинність

(згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України

від 13 квітня 2012 року N 4651-VI)

(Зміни, передбачені Законом України від 2 червня 2011 року N 3460-VI з 1 січня 2013 року, внесені не будуть у зв'язку з втратою чинності цим Кодексом)

(Зміни, передбачені Законом України від 6 липня 2012 року N 5178-VI з 12 жовтня 2013 року, внесені не будуть у зв'язку з втратою чинності цим Кодексом)

(Зміни, передбачені Законом України від 10 жовтня 2013 року N 642-VII з 29 березня 2014 року, внесені не будуть у зв'язку з втратою чинності цим Кодексом)

Положення частини першої статті 44 цього Кодексу визнано
таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним)

(згідно з Рішенням Конституційного Суду України

від 16 листопада 2000 року N 13-рп/2000)

Окремі положення цього Кодексу визнано
такими, що відповідають Конституції України (є конституційними)

(згідно з Рішенням Конституційного Суду України

від 30 січня 2003 року N 3-рп/2003)

Окремі положення цього Кодексу визнано
такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними)

(згідно з Рішенням Конституційного Суду України

від 30 січня 2003 року N 3-рп/2003)

Положення статті 150 цього Кодексу визнано
таким, що відповідає Конституції України (є конституційним)
(згідно з Рішенням Конституційного Суду України
від 8 липня 2003 року N 14-рп/2003)

Положення статті 236 8 цього Кодексу визнано
такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними)
(згідно з Рішенням Конституційного Суду України
від 30 червня 2009 року N 16-рп/2009)

Положення статті 400 18 цього Кодексу визнано
такими, що відповідають Конституції України (є конституційними)
(згідно з Рішенням Конституційного Суду України
від 13 грудня 2011 року N 17-рп/2011)

Окремим положенням цього Кодексу
дано офіційне тлумачення
Рішенням Конституційного Суду України
від 14 грудня 2011 року N 19-рп/2011

Положення частин шостої, сьомої статті 218 визнано
такими, що відповідають Конституції України (є конституційними)
(згідно з Рішенням Конституційного Суду України
від 18 січня 2012 року N 1-рп/2012)

(У назві Кодексу та його тексті найменування "Українська РСР" замінено найменуванням
"Україна" згідно із Законом України від 7 липня 1992 року N 2547-XII)

(У тексті Кодексу слова "службова особа" у всіх відмінках замінено словами "посадова особа" у
відповідних відмінках згідно із Законом України від 11 липня 1995 року N 282/95-ВР)

(У тексті Кодексу слова "Республіка Крим" у всіх відмінках замінено словами "Автономна Республіка Крим" у відповідних відмінках згідно із Законом України від 21 червня 2001 року N 2533-III)

(У тексті Кодексу слова "попереднє слідство", "попереднього слідства", "попереднє", "попереднього" замінено відповідно словами "досудове слідство", "досудового слідства", "досудове", "досудового" згідно із Законом України від 12 липня 2001 року N 2670-III)

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Призначення Кримінально-процесуального кодексу України

Призначенням Кримінально-процесуального кодексу України є визначення порядку провадження у кримінальних справах.

(У редакції Закону України

від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 2. Завдання кримінального судочинства

Завданнями кримінального судочинства є охорона прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які беруть в ньому участь, а також швидке і повне розкриття злочинів, викриття винних та забезпечення правильного застосування Закону з тим, щоб кожний, хто вчинив злочин, був притягнутий до відповідальності і жоден невинний не був покараний.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

<http://yurist-online.org/>

у редакції Закону України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 3. Чинність кримінально-процесуального закону

Провадження в кримінальних справах на території України здійснюється за правилами цього Кодексу незалежно від місця вчинення злочину.

При провадженні в кримінальній справі застосовується кримінально-процесуальний закон, який діє відповідно під час дізнання, досудового слідства або судового розгляду справи.

Норми цього Кодексу застосовуються при провадженні в справах про злочини іноземних громадян, за винятком осіб, які користуються правом дипломатичної недоторканості. Норми цього Кодексу застосовуються і в справах про злочини осіб без громадянства.

При проведенні на території України слідчих та інших процесуальних дій на підставі запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу у кримінальній справі, яка перебуває у його провадженні, застосовуються норми цього Кодексу. Правовий статус свідків, експертів, спеціалістів, перекладачів та учасників процесу в іноземній державі при виконанні слідчих та інших процесуальних дій на підставі запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави у кримінальній справі на території України за участю цих осіб не потребує встановлення за правилами цього Кодексу.

На прохання компетентного органу іноземної держави під час виконання на території України запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу може застосовуватися іноземне процесуальне законодавство, якщо це передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 4. Обов'язок порушити кримінальну справу і розкрити злочин

Суд, прокурор, слідчий і орган дізнання зобов'язані в межах своєї компетенції порушити кримінальну справу в кожному випадку виявлення ознак злочину, вжити всіх передбачених законом заходів до встановлення події злочину, осіб, винних у вчиненні злочину, і до їх покарання.

<http://yurist-online.org/>

Стаття 5. Недопустимість притягнення як обвинуваченого інакше ніж на підставах і в порядку, встановлених законом

Ніхто не може бути притягнутий як обвинувачений інакше ніж на підставах і в порядку, встановлених законом.

Стаття 6. Обставини, що виключають провадження в кримінальній справі

Кримінальну справу не може бути порушено, а порушена справа підлягає закриттю:

- 1) за відсутністю події злочину;
- 2) за відсутністю в діянні складу злочину;
- 3) виключено;
- 4) виключено;
- 5) щодо особи, яка не досягла на час вчинення суспільно небезпечного діяння одинадцятирічного віку;
- 6) за примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим у справах, які порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, крім випадків, передбачених частинами 2, 4 і 5 статті 27 цього Кодексу;
- 7) за відсутністю скарги потерпілого, якщо справу може бути порушено не інакше як за його скаргою, крім випадків, коли прокуророві надано право порушувати справи і при відсутності скарги потерпілого (частина 3 статті 27 цього Кодексу);
- 8) щодо померлого, за винятком випадків, коли провадження в справі є необхідним для реабілітації померлого або відновлення справи щодо інших осіб за нововиявленими обставинами;

9) щодо особи, про яку є вирок по тому ж обвинуваченню, що набрав законної сили, або ухвала чи постанова суду про закриття справи з тієї ж підстави;

10) щодо особи, про яку є нескасована постанова органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття справи по тому ж обвинуваченню;

11) якщо про відмову в порушенні справи по тому ж факту є нескасована постанова органу дізнання, слідчого, прокурора;

12) стосовно злочину, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу.

Частину другу виключено.

Якщо обставини, зазначені в пунктах 1 і 2 частини першої цієї статті, виявляються в стадії судового розгляду, суд доводить розгляд справи до кінця і постановляє виправдувальний вирок.

Частину четверту виключено.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що суспільно небезпечне діяння вчинено особою, яка досягла одинадцяти років, але до виповнення віку, з якого законом передбачена кримінальна відповідальність, по факту цього діяння порушується кримінальна справа. Така справа вирішується у порядку, передбаченому статтею 73 цього Кодексу.

Якщо в ході дізнання, досудового чи судового слідства або перевірки, що проводилась на підставах, передбачених частиною 4 статті 97 цього Кодексу, поряд з обставинами, зазначеними у пунктах 1, 2, 6, 7, 9 - 11 частини 1 цієї статті, що виключають провадження у кримінальній справі, у діянні особи будуть виявлені ознаки адміністративного правопорушення, орган дізнання, слідчий, прокурор, суд або суддя зобов'язані направити відповідні матеріали органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про таке адміністративне правопорушення.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 23.12.93 р. N 3787-XII,

<http://yurist-online.org/>

від 05.10.95 р. N 358/95-ВР,

від 22.02.2000 р. N 1483-ІІІ,

від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ,

від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ,

від 21.05.2010 р. N 2286-VI,

від 02.06.2011 р. N 3465-VI)

Стаття 6 1. Порядок звільнення від покарання внаслідок амністії

Суд вправі звільнити засудженого від відбування покарання внаслідок акта амністії, якщо він усуває застосування покарання за вчинене діяння.

Рішення про застосування чи незастосування амністії приймається судом стосовно кожної особи індивідуально після ретельної перевірки матеріалів особової справи та відомостей про поведінку засудженого за час відбування покарання.

Установивши в стадії судового розгляду кримінальної справи наявність акта амністії, що усуває застосування покарання за вчинене діяння, суд, за доведеності вини особи, постановляє обвинувальний вирок із звільненням засудженого від відбування покарання.

Якщо в ході судового слідства поряд з обставиною, передбаченою частиною третьою цієї статті, в діянні особи будуть виявлені ознаки адміністративного правопорушення, суд або суддя зобов'язані направити відповідні матеріали органу (посадовій особі), уповноваженому розглядати справу про таке адміністративне правопорушення.

(Доповнено статтею 6 1 згідно із

Законом України від 02.06.2011 р. N 3465-VI)

Стаття 7. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності і від покарання внаслідок зміни обстановки

Суд вправі звільнити підсудного від кримінальної відповідальності, коли буде визнано, що на час розгляду справи в суді внаслідок зміни обстановки вчинене особою діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною.

Прокурор, а також слідчий за згодою прокурора за наявності підстав, зазначених у статті 48 Кримінального кодексу України, складає мотивовану постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

За наявності підстав, зазначених у статті 48 Кримінального кодексу України, у справах, які надійшли до суду з обвинувальним висновком, суд у судовому засіданні виносить постанову про закриття справи.

При закритті кримінальної справи з цих підстав мають додержуватися вимоги, зазначені в частинах 2 і 3 статті 7 1 цього Кодексу.

Суд своїм вироком може звільнити від покарання особу, яка вчинила злочин невеликої або середньої тяжкості, коли визнає, що з урахуванням бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці цю особу на час розгляду справи в суді не можна вважати суспільно небезпечною.

Особа також може бути за вироком суду звільнена від відповідальності чи покарання на підставах, передбачених статтями 49 і 74 Кримінального кодексу України.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 7 1. Закриття кримінальної справи у зв'язку з дійовим каяттям, з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим, із застосуванням примусових заходів виховного характеру, з передачею особи на поруки або із закінченням строків давності

Проведення в кримінальній справі може бути закрито судом у зв'язку:

1) з дійовим каяттям;

2) з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим;

3) із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру в порядку, передбаченому статтею 447 цього Кодексу;

4) з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації;

5) із закінченням строків давності.

До направлення кримінальної справи до суду особі повинно бути роз'яснено сутність обвинувачення, підставу звільнення від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття справи з цієї підстави.

Направлення кримінальної справи до суду з підстав, зазначених у цій статті, не допускається, якщо обвинувачений, підсудний проти цього заперечує. В цьому разі провадження у справі продовжується в звичайному порядку.

Прокурор або слідчий в разі винесення постанови про направлення справи до суду у випадках, передбачених у частині першій статті 7 1 цього Кодексу, повинні ознайомити обвинуваченого, його захисника, потерпілого або його представника з названою постановою, а в разі їх вимоги - з усіма матеріалами справи та роз'яснити їх права, передбачені цим Кодексом.

(Доповнено статтею 7 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 23.12.93 р. N 3787-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 7 2. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям

Прокурор, а також слідчий за згодою прокурора за наявності підстав, зазначених у статті 45 Кримінального кодексу України, вправі своєю мотивованою постановою направити кримінальну справу до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності.

За наявності підстав, зазначених у статті 45 Кримінального кодексу України, у справах, які надійшли до суду з обвинувальним висновком, суд у судовому засіданні виносить постанову про закриття справи.

(Доповнено статтею 7 2 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-ХІІ,

від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ;

у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ)

Стаття 7 3. Порядок вирішення справ про суспільно небезпечні діяння, вчинені особою, яка не досягла віку, з якого можлива кримінальна відповідальність

Особу у віці від одинадцяти років, яка підозрюється у вчиненні суспільно небезпечного діяння, що підпадає під ознаки діяння, за яке Кримінальним кодексом України передбачено покарання у виді позбавлення волі понад п'ять років, і яка не досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, і щодо якої достатньо підстав вважати, що вона буде ухилитися від слідства і суду або від виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню істини у справі або продовжувати протиправну діяльність, може бути поміщено у приймальник-розподільник для дітей строком до 30 діб. Цей строк за наявності підстав може бути продовжено рішенням суду ще до 30 діб. Питання щодо поміщення такої особи у приймальник-розподільник для дітей вирішується судом за поданням слідчого або органу дізнання за згодою прокурора, з урахуванням особливостей, передбачених частинами третьою і четвертою статті 447 цього Кодексу, негайно. На рішення суду прокурором, законним представником, захисником неповнолітнього та самим неповнолітнім протягом трьох діб з дня ухвалення такого рішення може бути подана апеляція до апеляційного суду. Подача апеляції не зупиняє виконання рішення суду про поміщення дитини у приймальник-розподільник для дітей.

Слідчий, встановивши в кримінальній справі, що суспільно небезпечне діяння вчинене особою у віці від одинадцяти років і до виповнення віку, з якого можлива кримінальна відповідальність, виносить мотивовану постанову про закриття справи та застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру. Справа разом з постановою направляється прокурору.

<http://yurist-online.org/>

Неповнолітньому, щодо якого винесено постанову, а також його батькам або особам, що їх замінюють, перед направленням справи прокурору надається можливість ознайомитись з усіма матеріалами справи, при цьому вони мають право користуватися послугами захисника.

Частина четверту виключено.

Слідчий, встановивши в кримінальній справі, що суспільно небезпечне діяння вчинене дитиною, яка не досягла одинадцятирічного віку, виносить постанову про закриття справи з додержанням вимог частини третьої цієї статті, про що повідомляє прокурора і службу в справах дітей за місцем проживання дитини.

(Доповнено статтею 7 3 згідно із

Законом України від 23.12.93 р. N 3787-XII;

із змінами, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.02.2007 р. N 609-V,

від 09.09.2010 р. N 2507-VI)

Стаття 8. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим

Прокурор, а також слідчий за згодою прокурора вправі за наявності підстав, зазначених у статті 46 Кримінального кодексу України, винести мотивовану постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності.

За наявності підстав, зазначених у статті 46 Кримінального кодексу України, у справах, які надійшли до суду з обвинувальним висновком, суд у судовому засіданні виносить постанову про закриття справи.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

<http://yurist-online.org/>

Законом України від 30.06.93 р. N 3351-XII;

у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 9. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру

Прокурор, а також слідчий за згодою прокурора на підставі, передбаченій частиною першою статті 97 Кримінального кодексу України, виносять мотивовану постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності. У цьому разі неповнолітньому, з додержанням вимог статей 438 і 440 цього Кодексу, пред'являється обвинувачення і після винесення постанови пред'являються всі матеріали справи. Справа із списком осіб, які підлягають виклику до суду, надсилається до суду прокурором.

За наявності підстав, зазначених у частині першій статті 97 Кримінального кодексу України, у справах, які надійшли до суду з обвинувальним висновком, суд у судовому засіданні виносить постанову про закриття справи.

(У редакції указів Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законів України від 23.12.93 р. N 3787-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 10. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки

Прокурор, а також слідчий за згодою прокурора вправі за наявності підстав, зазначених у статті 47 Кримінального кодексу України, своєю вмотивованою постановою направити справу в суд для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності з передачею його на поруки колективу підприємства, установи чи організації за їхнім клопотанням про це, прийнятим на загальних зборах. Протокол загальних зборів додається до справи.

За клопотанням колективу прокурор, слідчий інформують збори про обставини вчиненого злочину невеликої або середньої тяжкості.

За наявності підстав, зазначених у статті 47 Кримінального кодексу України, у справах, які надійшли до суду з обвинувальним висновком, суд у судовому засіданні виносить постанову про закриття справи.

Суд, прокурор, слідчий зобов'язані повідомити колектив про передачу їм особи на поруки.

Частина четверту виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-ХІІ,

від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ)

Стаття 11. Відмова в передачі на поруки

При наявності обставин, які відповідно до статті 47 Кримінального кодексу України виключають передачу особи на поруки, суд, прокурор, слідчий відмовляють в клопотанні про передачу особи на поруки і повідомляють про мотиви відхилення клопотання.

Відмова слідчого або прокурора у винесенні постанови про направлення справи в суд для звільнення від кримінальної відповідальності з передачею особи на поруки не перешкоджає колективу звернутися до суду з цим клопотанням.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-ХІІ,

від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ)

Стаття 11 1. Порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

Прокурор, а також слідчий за згодою прокурора на підставі, передбаченій частиною першою статті 49 Кримінального кодексу України, виносять мотивовану постанову про направлення кримінальної справи до суду для вирішення питання про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності.

Суд у судовому засіданні за наявності підстав, передбачених частиною першою статті 49 Кримінального кодексу України, закриває кримінальну справу у зв'язку із закінченням строків давності у випадках, коли справа надійшла до суду з обвинувальним висновком.

Якщо в ході дізнання та досудового слідства протягом строків, зазначених у частині першій статті 49 Кримінального кодексу України, не встановлено особу, яка вчинила злочин, прокурор або слідчий за згодою прокурора направляє кримінальну справу до суду для вирішення питання про її закриття за підставою, передбаченою частиною другою цієї статті.

Питання про застосування давності до особи, що вчинила особливо тяжкий злочин, за який згідно з законом може бути призначено довічне позбавлення волі, вирішується судом. Якщо суд не визнає за можливе застосувати давність, довічне позбавлення волі, згідно з частиною четвертою статті 49 Кримінального кодексу України, не може бути призначено і замінюється позбавленням волі на певний строк.

(Доповнено статтею 11 1 згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 12. Оскарження потерпілим рішення суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки, дійовим каяттям, застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру, з передачею особи на поруки та із закінченням строків давності

При вирішенні питання про закриття кримінальної справи відповідно до статей 7, 7 1, 7 2, 8, 9, 10, 11 1 або при застосуванні до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру відповідно до статті 7 3 цього Кодексу суд зобов'язаний з'ясувати думку потерпілого і в разі закриття справи повідомити про це потерпілого та його представника. Потерпілий або його представник можуть оскаржити рішення про закриття справи в апеляційному порядку.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 20.03.85 р. N 8627-X,
від 18.03.91 р. N 838-XII;
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 30.06.93 р. N 3351-XII,
від 23.12.93 р. N 3787-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III;
у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 13. Відновлення справи при відмові від поручительства

Суд за наявності рішення колективу підприємства, установи чи організації, прийнятого на загальних зборах, про відмову від поручительства за взятю ними на поруки особу, яка протягом року з дня передачі її на поруки не виправдає довіру колективу, ухилятиметься від заходів виховного характеру та порушуватиме громадський порядок, вирішує питання про кримінальну відповідальність цієї особи.

Відновлення справи в цих випадках проводиться відповідно до глави 31 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,
від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III;
у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 13 1. Виключена.

(Доповнено статтею 13 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 20.03.85 р. N 8627-X;
виключена згідно з Указом Президії Верховної
Ради Української РСР від 18.03.91 р. N 838-XII)

Стаття 14. Недоторканність особи

Ніхто не може бути заарештований інакше як на підставі судового рішення.

Прокурор повинен негайно звільнити кожного, хто незаконно позбавлений волі або утримується під вартою понад строк, передбачений законом чи судовим вироком.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 14 1. Недоторканність житла, охорона особистого життя громадян, таємниці листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень, банківських вкладів та рахунків

Громадянам гарантується недоторканність житла. Ніхто не має права без законної підстави увійти в житло проти волі осіб, які проживають в ньому.

Особисте життя громадян, таємниця листування, телефонних розмов і телеграфних повідомлень, банківських вкладів та рахунків охороняються законом.

Обшук, виїмка, огляд приміщення у громадян, накладення арешту на кореспонденцію і виїмка її в поштово-телеграфних установах можуть провадитись тільки на підставах і в порядку, встановлених цим Кодексом.

У разі наявності загрози вчинення насильства або інших протиправних дій щодо осіб, взятих під захист, за письмовою заявою або письмовою згодою цих осіб може проводитися прослуховування телефонних та інших розмов, візуальне спостереження із застосуванням або без застосування звуко-, відеозапису, фото- і кінозйомки.

Прослуховування телефонних та інших розмов, розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, здійснюється з письмового дозволу власника такої інформації або за рішенням суду, крім випадків, передбачених Законом України "Про боротьбу з тероризмом".

(Доповнено статтею 14 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 10.01.2002 р. N 2922-III,

від 19.06.2003 р. N 965-IV)

Стаття 15. Здійснення правосуддя тільки судом

Правосуддя в кримінальних справах здійснюється тільки судом.

Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 16. Здійснення правосуддя на засадах рівності громадян перед законом і судом

Правосуддя в кримінальних справах здійснюється на засадах рівності громадян перед законом і судом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 16 1. Змагальність і диспозитивність

Розгляд справ у судах відбувається на засадах змагальності.

При розгляді справи в суді функції обвинувачення, захисту і вирішення справи не можуть покладатися на один і той же орган чи на одну і ту ж особу.

Державне обвинувачення в суді здійснює прокурор. У випадках, передбачених цим Кодексом, обвинувачення здійснює потерпілий або його представник.

Захист підсудного здійснює сам підсудний, його захисник або законний представник.

Прокурор, підсудний, його захисник чи законний представник, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники беруть участь у судовому засіданні як сторони і користуються рівними правами та свободою у наданні доказів, їх дослідженні та доведенні їх переконливості перед судом.

Суд, зберігаючи об'єктивність і неупередженість, створює необхідні умови для виконання сторонами їх процесуальних обов'язків і здійснення наданих їм прав.

Функція розгляду справи покладається на суд.

(Доповнено статтею 16 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 16 2. Автоматизована система документообігу суду

У суді функціонує автоматизована система документообігу суду, що забезпечує:

- 1) об'єктивний та неупереджений розподіл справ між суддями з додержанням принципів черговості та однакової кількості справ для кожного судді;
- 2) надання фізичним та юридичним особам інформації про стан розгляду справ, учасниками процесу яких вони є;
- 3) централізоване зберігання текстів вироків, постанов, ухвал та інших процесуальних документів;

4) підготовку статистичних даних;

5) реєстрацію вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її руху;

6) видачу вироків, ухвал, постанов суду та виконавчих листів на підставі наявних у системі даних;

7) передачу справ до електронного архіву.

Кримінальні справи, скарги, подання та інші передбачені законом процесуальні документи, що подаються до суду і можуть бути предметом судового розгляду, в порядку їх надходження підлягають обов'язковій реєстрації в автоматизованій системі документообігу суду, яка здійснюється працівниками апарату відповідного суду в день їх надходження. До автоматизованої системи документообігу суду в обов'язковому порядку вносяться: дата надходження кримінальної справи, скарги, подання або іншого процесуального документа, прізвище особи, стосовно якої подані документи, та їх суть, прізвище (найменування) особи (органу), від якого надійшли документи, прізвище працівника апарату суду, який здійснив реєстрацію, інформація про рух судових документів, дані про суддю, який розглядав справу, та інші дані, передбачені Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, що затверджується Радою суддів України за погодженням з Державною судовою адміністрацією України.

Визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи здійснюється автоматизованою системою документообігу суду під час реєстрації відповідної кримінальної справи, скарги, подання чи іншого процесуального документа за принципом вірогідності, який ураховує кількість справ, що знаходиться на розгляді у суддів, заборону брати участь у перевірці вироків, ухвал та постанов для судді, який брав участь в ухваленні вироку, ухвали та постанови, про перевірку яких порушується питання, перебування суддів у відпустці, на лікарняному, у відрядженні та закінчення терміну їх повноважень. Справи розподіляються з урахуванням спеціалізації суддів. Після визначення судді або колегії суддів для розгляду конкретної справи, внесення змін до реєстраційних даних щодо цієї справи, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду не допускається, крім випадків, установлених законом.

Доступ до автоматизованої системи документообігу суду надається суддям та працівникам апарату відповідного суду згідно з їх функціональними обов'язками.

Несанкціоноване втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду має наслідком відповідальність, установлену законом.

Порядок функціонування автоматизованої системи документообігу суду, в тому числі видачі вироків, ухвал, постанов суду та виконавчих листів, передачі справ до електронного архіву,

<http://yurist-online.org/>

зберігання текстів вироків, ухвал, постанов суду та інших процесуальних документів, надання інформації фізичним та юридичним особам, підготовки статистичних даних, визначається Положенням про автоматизовану систему документообігу суду.

(Доповнено статтею 16 2 згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 17. Колегіальний і одноособовий розгляд справ

Кримінальні справи розглядаються в суді першої інстанції одноособово суддею, який діє від імені суду, за винятком випадків, передбачених частинами другою і третьою цієї статті.

Кримінальні справи про злочини, за які законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк більше десяти років, розглядаються в суді першої інстанції колегіально судом у складі трьох осіб, якщо підсудний заявив клопотання про такий розгляд, а про злочини, за які законом передбачена можливість призначення покарання у виді довічного позбавлення волі, - у складі трьох осіб незалежно від наявності клопотання підсудного про такий розгляд.

Частину третю виключено.

Розгляд справ у апеляційному і касаційному порядку здійснюється відповідно апеляційними і касаційними судами у складі трьох суддів. Розгляд справ за нововиявленими обставинами здійснюється апеляційними і касаційними судами у складі не менше трьох суддів.

Суддя чи склад колегії суддів для розгляду конкретної справи визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

Розгляд справ у Верховному Суді України здійснюється колегіально за участю всіх суддів Верховного Суду України.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 21.09.94 р. N 174/94-ВР,

від 22.02.2000 р. N 1483-III,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року,

від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 18. Незалежність суддів і підкорення їх тільки законам

При здійсненні правосуддя в кримінальних справах судді незалежні і підкоряються тільки законам. Судді вирішують кримінальні справи на основі закону, в умовах, що виключають сторонній вплив на суддів.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 19. Мова, якою здійснюється провадження в кримінальних справах

Мова, якою здійснюється провадження в кримінальних справах, визначається статтею 15 Закону України "Про засади державної мовної політики".

(У редакції Указу Президії Верховної
Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
Закону України
від 03.07.2012 р. N 5029-VI)

Стаття 20. Гласність судового розгляду

Розгляд справ у всіх судах відкритий, за винятком випадків, коли це суперечить інтересам охорони державної або іншої захищеної законом таємниці.

Закритий судовий розгляд, крім того, допускається за мотивованою ухвалою суду в справах про злочини осіб, які не досягли шістнадцятирічного віку, в справах про статеві злочини, у справах щодо торгівлі людьми, а також в інших справах з метою запобігання розголошенню відомостей про інтимні сторони життя осіб, які беруть участь у справі, та у разі коли цього потребують інтереси безпеки осіб, взятих під захист.

Слухання справ у закритому засіданні суду здійснюється з додержанням усіх правил судочинства.

Вироки судів у всіх випадках проголошуються публічно.

Частина п'яту виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 22.05.2003 р. N 850-IV,
від 20.09.2011 р. N 3739-VI)

Стаття 21. Забезпечення підозрюваному, обвинуваченому і підсудному права на захист

Підозрюваному, обвинуваченому і підсудному забезпечується право на захист.

Особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор, суддя і суд зобов'язані до першого допиту підозрюваного, обвинуваченого і підсудного роз'яснити їм право мати захисника і скласти про це протокол, а також надати підозрюваному, обвинуваченому і підсудному можливість захищатися встановленими законом засобами від пред'явленого обвинувачення та забезпечити охорону їх особистих і майнових прав.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР

від 16.04.84 р. N 6834-X;

у редакції Закону України від 23.12.93 р. N 3780-XII)

Стаття 22. Всебічне, повне і об'єктивне дослідження обставин справи

Прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, зобов'язані вжити всіх передбачених законом заходів для всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдують обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують і обтяжують його відповідальність.

Суд, прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, не вправі перекладати обов'язок доказування на обвинуваченого.

Забороняється домагатись показань обвинуваченого та інших осіб, які беруть участь у справі, шляхом насильства, погроз та інших незаконних заходів.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 23. Виявлення причин і умов, які сприяли вчиненню злочину

При провадженні дізнання, досудового слідства і судового розгляду кримінальної справи орган дізнання, слідчий, прокурор зобов'язані виявити причини і умови, які сприяли вчиненню злочину.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 23 1. Подання органу дізнання, слідчого, прокурора в кримінальній справі

Орган дізнання, слідчий, прокурор, встановивши причини і умови, що сприяли вчиненню злочину, вносять у відповідний державний орган, громадську організацію або посадовій особі подання про вжиття заходів для усунення цих причин і умов.

Якщо в ході дізнання, досудового слідства або перевірки, що проводилась на підставах, передбачених частиною 4 статті 97 цього Кодексу, буде встановлено, що в діянні особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, чи в діяннях інших осіб є ознаки дисциплінарного правопорушення або ці особи повинні бути згідно з чинним законодавством притягнуті до матеріальної відповідальності, орган дізнання, слідчий чи прокурор зобов'язані порушити в поданні питання про притягнення цих осіб до дисциплінарної або матеріальної відповідальності.

Не пізніше як у місячний строк по поданню має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено особу, яка надіслала подання.

У разі залишення посадовою особою подання без розгляду орган дізнання, слідчий чи прокурор зобов'язані вжити заходів, передбачених статтями 254 - 257 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

(Доповнено статтею 23 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 05.10.95 р. N 358/95-ВР)

Стаття 23 2. Окрема ухвала (постанова) суду

Суд при наявності на те підстав виносить окрему ухвалу (постанову), якою звертає увагу державних органів, громадських організацій або посадових осіб на встановлені по справі факти порушення закону, причини і умови, що сприяли вчиненню злочину і вимагають вжиття відповідних заходів.

Окрему ухвалу (постанову) може бути також винесено при виявленні судом порушень прав громадян та інших порушень закону, допущених при провадженні дізнання, досудового слідства або при розгляді справи нижчестоящим судом.

Частину третю виключено.

Суд може окремою ухвалою (постановою) довести до відома відповідного підприємства, установи або організації про виявлені громадянином високу свідомість, мужність при виконанні громадського обов'язку, які сприяли припиненню чи розкриттю злочину.

Окрема ухвала (постанова) суду також виносить, коли у засудженого до позбавлення волі є неповнолітні діти, які залишилися без нагляду і потребують влаштування або встановлення над ними опіки чи піклування.

Суд за матеріалами судового розгляду вправі винести окрему ухвалу (постанову) і в інших випадках, якщо визнає це за необхідне.

Не пізніш як у місячний строк по окремій ухвалі (постанові) має бути вжито необхідних заходів і про результати повідомлено суд, що виніс окрему ухвалу (постанову).

У разі залишення посадовою особою окремої ухвали (постанови) суду без розгляду повинно бути вжито заходів, передбачених статтями 254 - 257 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

(Доповнено статтею 23 2 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

<http://yurist-online.org/>

законами України від 05.10.95 р. N 358/95-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 24. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 24.02.94 р. N 4018-XII;
виключено згідно із Законом України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 25. Прокурорський нагляд в кримінальному судочинстві

Нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство, здійснюється Генеральним прокурором України і підпорядкованими йому прокурорами.

Прокурор зобов'язаний в усіх стадіях кримінального судочинства своєчасно вживати передбачених законом заходів до усунення всяких порушень закону, від кого б ці порушення не виходили.

Свої повноваження в кримінальному судочинстві прокурор здійснює незалежно від будь-яких органів і посадових осіб, підкоряючись тільки законові і керуючись вказівками Генерального прокурора України.

Постанови прокурора, винесені відповідно до закону, є обов'язковими для виконання всіма підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами і громадянами.

<http://yurist-online.org/>

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 26. Об'єднання і виділення справ

В одному провадженні можуть бути об'єднані справи по обвинуваченню декількох осіб - співучасників вчинення одного чи кількох злочинів або по обвинуваченню однієї особи у вчиненні декількох злочинів.

Виділення справи допускається тільки у випадках, які викликаються необхідністю, коли це не може негативно відбиватися на всебічності, повноті і об'єктивності дослідження і вирішення справи.

Об'єднання і виділення справ проводиться за постановою особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора або за ухвалою чи постановою суду.

Правила цієї статті можуть бути застосовані і у випадках притягнення до кримінальної відповідальності за заздалегідь не обіцяні переховування злочинця і приховання злочину, а також недонесення про злочин.

Стаття 27. Притягнення до кримінальної відповідальності не інакше як за скаргою потерпілого

Справи про злочини, передбачені статтею 125, частиною 1 статті 126, а також справи про злочини, передбачені статтею 203 1, частиною 1 статті 206, статтями 219, 229, 231 - 232 2, 356 Кримінального кодексу України щодо дій, якими заподіяно шкоду правам та інтересам окремих громадян, порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, якому і належить у такому разі право підтримувати обвинувачення. Зазначені справи підлягають закриттю, якщо потерпілий примириться з обвинуваченим, підсудним. Примирення може статися лише до видалення суду в нарадчу кімнату для постановлення вироку. У справах про злочини, передбачені статтею 125, частиною 1 статті 126, а також статтею 356 Кримінального кодексу України щодо дій, якими заподіяно шкоду правам та інтересам окремих громадян, дізнання і досудове слідство не провадяться.

Справи про злочини, передбачені частиною 1 статті 152 Кримінального кодексу України, порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, але закривати їх за примиренням потерпілого з обвинуваченим, підсудним не можна.

Якщо справа про будь-який із зазначених у частині 1 цієї статті злочинів має особливе громадське значення, а також у виняткових випадках, коли потерпілий у такій справі чи в справі про злочин, зазначений у частині 2 цієї статті, через свій безпорадний стан, залежність від обвинуваченого чи з інших причин не може захистити свої законні інтереси, прокурор порушує справу і при відсутності скарги потерпілого. Справа, порушена прокурором, направляється для провадження дізнання чи досудового слідства, а після закінчення розслідування розглядається судом в загальному порядку. Така справа в разі примирення потерпілого з обвинуваченим, підсудним закриттю не підлягає.

Прокурор вправі в будь-який момент вступити в справу, порушену суддею за скаргою потерпілого, про злочини, зазначені в частині 1 цієї статті, і підтримувати обвинувачення в суді, коли цього вимагає охорона державних або громадських інтересів чи прав громадян. Вступ прокурора в справу не позбавляє потерпілого прав, передбачених статтею 49 цього Кодексу, але справа в цих випадках за примиренням потерпілого з обвинуваченим, підсудним закриттю не підлягає.

Частина п'яту виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII,

від 10.08.73 р. N 1937-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 27 1. Виключена.

(Доповнено статтею 27 1 згідно із

Законом України від 11.06.2009 р. N 1508-VI,

який втратив чинність згідно із Законом

України від 21.12.2010 р. N 2808-VI)

Стаття 27 2. Притягнення до кримінальної відповідальності за заявою юридичної особи

Якщо діянням, передбаченим статтею 203 1, частиною 1 статті 206, статтями 219, 229, 231 - 232 2, 356, 364 1, 365 1 або 365 2 Кримінального кодексу України, завдано шкоди виключно інтересам юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми, порушення кримінальної справи здійснюється за заявою власника (співвласника) цієї юридичної особи чи за його згодою. В інших випадках притягнення до кримінальної відповідальності винної особи здійснюється на загальних підставах.

(Доповнено статтею 27 2 згідно із

Законом України від 07.04.2011 р. N 3207-VI;

у редакції Закону України

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 28. Цивільний позов у кримінальній справі

Особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою.

Закриття справи з підстав, зазначених у статтях 7 і 7 1 цього Кодексу, не звільняє особу від обов'язку відшкодувати в установленому законом порядку матеріальні збитки, завдані нею державним, громадським організаціям або громадянам.

Цивільний позов може бути пред'явлений як під час досудового слідства і дізнання, так і під час судового розгляду справи, але до початку судового слідства. Відмова у позові в порядку цивільного судочинства позбавляє позивача права пред'являти той же позов у кримінальній справі.

Особа, яка не пред'явила цивільного позову в кримінальній справі, а також особа, цивільний позов якої залишився без розгляду, має право пред'явити його в порядку цивільного судочинства.

Цивільний позивач і цивільний відповідач при розгляді цивільного позову в кримінальній справі або позову про відшкодування матеріальних збитків, завданих особою, щодо якої справу закрито з підстав, зазначених у статтях 7 і 7 1 цього Кодексу, звільняються від сплати державного мита.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 29. Забезпечення відшкодування збитків, завданих злочином, і виконання вироку в частині конфіскації майна

При наявності достатніх даних про те, що злочином завдана матеріальна шкода або понесені витрати закладом охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочину, орган дізнання, слідчий, прокурор і суд зобов'язані вжити заходів до забезпечення цивільного позову.

Прокурор пред'являє або підтримує поданий потерпілим цивільний позов про відшкодування збитків, заподіяних злочином, якщо цього вимагає охорона інтересів держави, а також громадян, які за станом здоров'я та з інших поважних причин не можуть захистити свої права.

Частину третю виключено.

При провадженні в кримінальній справі про злочин, за який може бути застосована додаткова міра покарання у вигляді конфіскації майна, орган дізнання, слідчий, прокурор зобов'язані вжити заходів до забезпечення можливої конфіскації майна обвинуваченого.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 22.04.93 р. N 3132-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 30. Виключена.

(згідно із Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 31. Порядок зносин судів, прокурорів, слідчих і органів дізнання з відповідними установами іноземних держав

<http://yurist-online.org/>

Порядок зносин судів, прокурорів, слідчих і органів дізнання з відповідними установами іноземних держав, а також порядок виконання взаємних доручень визначається законодавством України і міжнародними договорами України згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 32. Роз'яснення значення термінів Кодексу

Терміни, що їх вжито в цьому Кодексі, коли немає окремих вказівок, мають таке значення:

- 1) "Суд" - Верховний Суд України, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційні суди областей, міст Києва і Севастополя, районні, районні у містах, міські та міськрайонні суди, суддя, який одноособово розглядає справу;
- 2) "Суд першої інстанції" - районний, районний у місті, міський та міськрайонний суд, що має право винести вирок у справі;
- 3) "Апеляційний суд" - суд, що розглядає справи за апеляціями на вирок, ухвали і постанови суду першої інстанції, які не набрали законної сили;
- 4) "Касаційний суд" - суд, що розглядає справи за касаційними скаргами в касаційному порядку;
- 5) "Суддя" - голова, заступник голови і суддя відповідно Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційних судів областей, міст Києва і Севастополя, районного, районного у місті, міського та міськрайонного судів;
- 5-а) "Головуючий" - суддя, який головує при колегіальному розгляді справи, або розглядає справу одноособово;

б) "Прокурор" - Генеральний прокурор України, прокурор Автономної Республіки Крим, прокурор області, прокурор міста Києва, районний, міський прокурор, військовий прокурор, транспортний прокурор та інші прокурори, прирівняні до прокурорів областей, районних або міських прокурорів, їх заступники і помічники, прокурори управлінь і відділів прокуратур, які діють у межах своєї компетенції;

б-а) "Начальник слідчого відділу" - начальник Головного слідчого управління, слідчого управління, відділу, відділення органів внутрішніх справ, безпеки та його заступники, які діють у межах своєї компетенції, а також податкової міліції;

7) "Слідчий" - слідчий прокуратури, слідчий органів внутрішніх справ, слідчий органів безпеки, слідчий податкової міліції;

8) "Учасники процесу" - обвинувачений, підозрюваний, захисник, а також потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їхні представники;

9) "Обвинувач" - прокурор, що підтримує в суді державне обвинувачення і потерпілий в справах, передбачених частиною 1 статті 27 цього Кодексу та в інших випадках, передбачених цим Кодексом;

10) "Законні представники" - батьки, опікуни, піклувальники даної особи або представники тих установ і організацій, під опікою чи опікуванням яких вона перебуває;

11) "Близькі родичі" - батьки, дружина, чоловік, діти, рідні брати і сестри, дід, баба, внуки;

12) "Вирок" - рішення суду першої інстанції про винність або невинність особи;

13) "Ухвала" - всі рішення, крім вироку, які виніс суд першої апеляційної і касаційної інстанції в судових засіданнях в колегіальному складі;

14) "Постанова" - рішення органу дізнання, слідчого і прокурора, а також рішення, які виніс суддя одноособово чи апеляційний суд;

15) "Апеляція" - скарга прокурора і скарга учасника процесу про скасування або зміну судового рішення в апеляційному порядку";

16) виключено;

17) виключено;

18) виключено;

19) "Касаційна скарга" - скарга прокурора, скарга учасника процесу про скасування або зміну судового рішення в касаційному порядку;

20) "Протокол" - документ про проведення слідчих і судових дій, про їх зміст і наслідки.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 13.06.63 р.,

від 18.01.66 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 18.07.75 р. N 52-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 05.02.98 р. N 85/98-ВР,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

<http://yurist-online.org/>

від 14.01.2011 р. N 2950-VI,

від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 32 1. Виключена.

(Доповнено статтею 32 1 згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 18.07.75 р. N 52-IX;
виключена згідно з Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 32 2. Виключена.

(Доповнено статтею 32 2 згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 18.07.75 р. N 52-IX;
виключена згідно з Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Глава 2

ПІДСУДНІСТЬ

Стаття 33. Суд першої інстанції

Усі кримінальні справи розглядаються районними, районними у містах, міськими та міськрайонними судами.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 24.02.94 р. N 4018-XII;
у редакції Закону України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

<http://yurist-online.org/>

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 33 1. Виключена.

(Доповнено статтею 33 1 згідно із Законом

України від 17.06.92 р. N 2464-XII;

із змінами, внесеними згідно із

законами України від 22.04.93 р. N 3129-XII,

від 27.07.94 р. N 137/94-ВР;

виключена згідно із Законом України від 21.09.94 р. N 174/94-ВР)

Стаття 34. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.,

від 13.06.63 р.,

від 09.11.66 р.,

від 23.07.73 р. N 1898-VIII,

від 26.05.80 р. N 270-X,

від 29.02.84 р. N 6591-X,

від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 27.06.86 р. N 2444-XI,

від 14.04.89 р. N 7373-XI,

від 16.06.89 р. N 7617-XI;

законами України від 18.09.91 р. N 1564-XII,

від 17.06.92 р. N 2468-XII,

<http://yurist-online.org/>

від 26.01.93 р. N 2935-XII,
від 28.01.93 р. N 2947-XII,
від 24.02.94 р. N 4018-XII,
від 21.09.94 р. N 174/94-ВР,
від 15.11.94 р. N 246/94-ВР,
від 07.10.97 р. N 552/97-ВР,
від 14.09.2000 р. N 1945-ІІІ,
від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ;
у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ;
виключено згідно із Законом України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 35. Виключена.

(згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ)

Стаття 36. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом
Президії Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р. ;
законами України від 24.02.94 р. N 4018-XII,
від 22.02.2000 р. N 1483-ІІІ,
від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ;
виключено згідно із Законом України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

<http://yurist-online.org/>

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 37. Територіальна підсудність

Кримінальна справа розглядається в тому суді, в районі діяльності якого вчинено злочин. Якщо місця вчинення злочину встановити не можна, то справа повинна бути розглянута судом, в районі діяльності якого закінчено дізнання чи досудове слідство в даній справі.

Стаття 38. Передача справи з одного суду до іншого

З метою забезпечення найбільш об'єктивного і повного розгляду справи, а також найкращого забезпечення виховної ролі судового розгляду в окремих випадках справа може бути передана на розгляд суду за місцем проживання чи роботи обвинуваченого або за місцем знаходження більшості свідків.

Передача в цих випадках справи з одного суду до іншого допускається лише до початку її розгляду в судовому засіданні.

Питання про передачу справи з одного районного, районного у місті, міського, міськрайонного суду до іншого в межах Автономної Республіки Крим, однієї області, міст Києва і Севастополя, вирішується головою Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, головами відповідних апеляційних судів областей, міст Києва і Севастополя.

Питання про передачу справи до суду іншої області вирішується Головою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ чи його заступником.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

<http://yurist-online.org/>

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 39. Визначення підсудності справ, які належать до компетенції декількох однойменних судів

В разі об'єднання в одному провадженні кримінальних справ по обвинуваченню декількох осіб у вчиненні декількох злочинів, коли ці справи підсудні двом або декільком однойменним судам, справу розглядає той суд, в районі діяльності якого було порушено кримінальну справу або закінчено досудове слідство чи дізнання.

Стаття 40. Визначення підсудності справ, які належать до компетенції різнойменних судів

Якщо одна особа або група осіб обвинувачуються у вчиненні декількох злочинів, справи про які підсудні різнойменним судам, то справа розглядається вищестоящим з цих судів.

Частина другу виключено.

Частина третю виключено.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 41. Направлення справи за підсудністю

Суддя, встановивши, що кримінальна справа не підсудна даному суду, надсилає її за підсудністю; про це суддя виносить постанову.

Якщо підсудність справи іншому однойменному суду виявилася в судовому засіданні, суд продовжує розгляд справи, коли це не може завдати шкоди повноті і об'єктивності дослідження обставин справи. Коли ж не можна забезпечити повноти і об'єктивності дослідження обставин справи, суд надсилає справу за підсудністю, про що виносить ухвалу.

Суд, виявивши в судовому засіданні, що справа підсудна вищестоящому суду, надсилає її за підсудністю.

Передача до нижчестоящого суду справи, початої розглядом у судовому засіданні вищестоящого суду, не допускається.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 42. Недопустимість спорів про підсудність

Спори про підсудність між судами не допускаються. Кримінальна справа, надіслана з одного суду до іншого в порядку, встановленому статтями 38 - 41 цього Кодексу, повинна бути прийнята цим судом до свого провадження, якщо при цьому не перевищується компетенція суду.

Глава 3

УЧАСНИКИ ПРОЦЕСУ, ЇХ ПРАВА І ОBOB'ЯЗКИ

Стаття 43. Обвинувачений і його права

Обвинуваченим є особа, щодо якої в установленому цим Кодексом порядку винесена постанова про притягнення як обвинуваченого. Після призначення справи до судового розгляду обвинувачений називається підсудним.

Обвинувачений має право: знати, в чому його обвинувачують; давати показання з пред'явленого йому обвинувачення або відмовитися давати показання і відповідати на запитання; мати захисника і побачення з ним до першого допиту; подавати докази; заявляти клопотання; ознайомлюватися після закінчення досудового слідства або дізнання з усіма матеріалами справи; брати участь у судовому розгляді в суді першої інстанції; заявляти відводи; подавати скарги на дії і рішення особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, судді та суду, а за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

Підсудний має право на останнє слово.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 43 1. Підозрюваний

Підозрюваним визнається:

1) особа, затримана по підозрінню у вчиненні злочину;

2) особа, до якої застосовано запобіжний захід до винесення постанови про притягнення її як обвинуваченого.

Підозрюваний має право: знати, в чому він підозрюється; давати показання або відмовитися давати показання і відповідати на запитання; мати захисника і побачення з ним до першого допиту; подавати докази; заявляти клопотання і відводи; вимагати перевірки судом чи прокурором правомірності затримання; подавати скарги на дії і рішення особи, яка провадить оперативно-розшукові дії та дізнання, слідчого і прокурора, а за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

Про роз'яснення прав підозрюваному зазначається в протоколі затримання або постанові про застосування запобіжного заходу.

(Доповнено статтею 43 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 44. Захисник

Захисником є особа, яка в порядку, встановленому законом, уповноважена здійснювати захист прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого та надання їм необхідної юридичної допомоги при провадженні у кримінальній справі.

Як захисники допускаються особи, які мають свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю в Україні та інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи. У випадках і в порядку, передбачених цим Кодексом, як захисники допускаються близькі родичі обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, його опікуни або піклувальники.

Повноваження захисника на участь у справі стверджується:

1) адвоката - ордером відповідного адвокатського об'єднання;

<http://yurist-online.org/>

2) адвоката, який не є членом адвокатського об'єднання - угодою, інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи або дорученням юридичної особи - угодою або дорученням юридичної особи;

3) близьких родичів, опікунів або піклувальників - заявою обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого про їх допуск до участі в справі як захисників.

Захисник допускається до участі в справі в будь-якій стадії процесу. Близькі родичі обвинуваченого, його опікуни або піклувальники в якості захисників допускаються до участі в справі з моменту пред'явлення обвинуваченому для ознайомлення матеріалів досудового слідства. У випадках, коли відповідно до вимог статті 45 цього Кодексу участь захисника є обов'язковою, близькі родичі обвинуваченого, його опікуни або піклувальники в якості захисників можуть брати участь у справі лише одночасно з захисником - адвокатом чи іншим фахівцем у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Про допуск захисника до участі в справі особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор, суддя виносять постанову, а суд - ухвалу.

Як захисники свідка, запрошені ним для надання правової допомоги під час допиту чи проведення інших слідчих дій за участю свідка, допускаються особи, які відповідають вимогам частин другої і третьої цієї статті. Допуск захисника свідка до участі у справі здійснюється у порядку, передбаченому частиною п'ятою цієї статті.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 23.12.93 р. N 3787-XII;

положення частини першої статті 44, за яким обмежується право на вільний вибір підозрюваним, обвинуваченим і підсудним як захисника своїх прав, крім адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, визнано таким, що не відповідає

Конституції України (є неконституційним), згідно з Рішенням

Конституційного Суду України від 16.11.2000 р. N 13-рп/2000;

<http://yurist-online.org/>

із змінами і доповненнями внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 01.07.2010 р. N 2395-VI)

Стаття 45. Обов'язкова участь захисника

Участь захисника при провадженні дізнання, досудового слідства і в розгляді кримінальної справи в суді першої інстанції є обов'язковою:

1) у справах осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочину у віці до 18 років, - з моменту визнання особи підозрюваною чи пред'явлення їй обвинувачення;

2) у справах про злочини осіб, які через свої фізичні або психічні вади (німі, глухі, сліпі тощо) не можуть самі реалізувати своє право на захист, - з моменту затримання особи чи пред'явлення їй обвинувачення або з моменту встановлення цих вад;

3) у справах осіб, які не володіють мовою, якою ведеться судочинство - з моменту затримання особи чи пред'явлення їй обвинувачення;

4) коли санкція статті, за якою кваліфікується злочин, передбачає довічне ув'язнення - з моменту затримання особи чи пред'явлення їй обвинувачення;

5) при провадженні справи про застосування примусових заходів медичного характеру - з моменту встановлення факту наявності у особи душевної хвороби;

6) при провадженні справи про застосування примусових заходів виховного характеру - з моменту першого допиту неповнолітнього.

У суді апеляційної інстанції участь захисника у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, є обов'язковою, якщо в апеляції ставиться питання про погіршення становища засудженого чи виправданого.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII,

<http://yurist-online.org/>

від 16.04.84 р. N 6834-X;

у редакції Законів України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III;

із змінами, внесеними згідно із Законом України

від 09.09.2010 р. N 2507-VI)

Стаття 46. Відмова від захисника і його заміна

Підозрюваний, обвинувачений і підсудний мають право в будь-який момент провадження у справі відмовитися від запрошеного чи призначеного захисника. Відмова допускається лише з ініціативи підозрюваного, обвинуваченого чи підсудного і не позбавляє його права запросити того ж чи іншого захисника в подальших стадіях процесу.

При відмові від захисника особа, яка провадить дізнання, слідчий складають протокол з зазначенням мотивів відмови, а суд зазначає про це в протоколі судового засідання. Про прийняття відмови від захисника чи відхилення її особа, яка провадить дізнання, слідчий, суддя виносять постанову, а суд - ухвалу.

Відмова від захисника у випадках, зазначених у статті 45 цього Кодексу, може бути прийнята лише коли підозрюваний, обвинувачений, підсудний, засуджений чи виправданий обґрунтують її мотивами, які особа, що провадить дізнання, слідчий, суд визнають такими, що заслуговують на увагу. У цьому випадку захисник замінюється іншим в порядку, передбаченому частиною четвертою цієї статті.

Прийнявши відповідно до вимог статті 50 цього Кодексу рішення про усунення захисника від участі в справі, а також прийнявши відмову захисника від виконання обов'язків, особа, яка провадить дізнання, слідчий, суддя чи суд роз'яснюють підозрюваному, обвинуваченому, підсудному його право запросити іншого захисника та надають йому для цього в стадії розслідування справи не менше доби, а в стадії судового розгляду справи - не менше трьох діб. Якщо у випадках, передбачених статтею 45 цього Кодексу, підозрюваний, обвинувачений, підсудний протягом цих строків не запросить іншого захисника, особа, яка провадить дізнання, слідчий чи суддя постановою, а суд - ухвалою самі призначають захисника.

Заміна одного захисника іншим, крім випадків, передбачених статтею 61 цього Кодексу, може мати місце тільки за клопотанням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого, підсудного.

Заміна одного захисника іншим може мати місце в будь-якій стадії процесу і не тягне відновлення процесуальних дій, вчинених за участю захисника, якого замінено.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII;

законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 22.02.2000 р. N 1483-III;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 47. Порядок запрошення і призначення захисника

Захисник запрошується підозрюваним, обвинуваченим, підсудним чи засудженим, їх законними представниками, а також іншими особами за проханням чи згодою підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого. Особа, що провадить дізнання, слідчий, суд зобов'язані надати затриманій особі чи особі, яка утримується під вартою, допомогу у встановленні зв'язку з захисником або з особами, які можуть запросити захисника.

Підозрюваний, обвинувачений, підсудний вправі запросити собі кількох захисників.

Особа, яка провадить дізнання, слідчий чи суд можуть призначити захисника у встановленому законом порядку через адвокатське об'єднання. Вимога особи, яка провадить дізнання, слідчого, суду про призначення захисника, є обов'язковою для керівника адвокатського об'єднання.

Захисник призначається у випадках:

1) коли відповідно до вимог частин першої і другої статті 45 цього Кодексу участь захисника є обов'язковою, але підозрюваний, обвинувачений, підсудний не бажає або не може запросити захисника;

2) коли підозрюваний, обвинувачений, підсудний бажає запросити захисника, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може цього зробити.

У випадку, коли є потреба у проведенні невідкладних слідчих чи інших процесуальних дій з участю захисника, а підозрюваний чи обвинувачений ще не встиг запросити захисника або явка

обраного захисника неможлива, особа, яка провадить дізнання, слідчий своєю постановою вправі призначити захисника тимчасово до явки обраного захисника.

Якщо потреби у проведенні невідкладних слідчих чи інших процесуальних дій з участю захисника немає і коли неможлива явка захисника, обраного підозрюваним протягом двадцяти чотирьох годин, а захисника, обраного обвинуваченим чи підсудним, - протягом семидесяти двох годин, особа, яка провадить дізнання, слідчий, суд мають право запропонувати підозрюваному, обвинуваченому, підсудному запросити іншого захисника. Якщо і цей захисник не зможе з'явитися для участі в справі протягом двадцяти чотирьох годин, а також у випадках, коли підозрюваний, обвинувачений, підсудний протягом того ж строку не запросить іншого захисника, особа, яка провадить дізнання, слідчий чи суддя постановою, а суд - ухвалою самі призначають захисника.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

у редакції законів України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 48. Обов'язки і права захисника

Захисник зобов'язаний використовувати передбачені в цьому Кодексі та в інших законодавчих актах засоби захисту з метою з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого та надавати їм необхідну юридичну допомогу.

З моменту допуску до участі у справі захисник має право:

1) до першого допиту підозрюваного чи обвинуваченого мати з ним конфіденційне побачення, а після першого допиту - такі ж побачення без обмеження їх кількості та тривалості;

2) мати побачення з засудженим чи з особою, до якої застосовано примусові заходи медичного чи виховного характеру;

3) ознайомлюватися з матеріалами, якими обґрунтовується затримання підозрюваного чи обрання запобіжного заходу або пред'явлення обвинувачення, а після закінчення досудового слідства - з усіма матеріалами справи;

4) бути присутнім на допитах підозрюваного, обвинуваченого та при виконанні інших слідчих дій, виконуваних з їх участю або за їх клопотанням чи клопотанням самого захисника, а при виконанні інших слідчих дій - з дозволу дізнавача, слідчого;

5) застосовувати науково-технічні засоби при провадженні тих слідчих дій, в яких бере участь захисник, а також при ознайомленні з матеріалами справи - з дозволу особи, яка провадить дізнання, чи слідчого, а у суді, якщо справа розглядається у відкритому судовому засіданні, - з дозволу судді чи суду;

6) брати участь в судових засіданнях;

7) ставити в судовому засіданні питання підсудним, потерпілому, свідкам, експерту, спеціалісту, позивачу і відповідачу, брати участь у дослідженні інших доказів;

8) подавати докази, заявляти клопотання і відводи, висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо клопотань інших учасників судового розгляду, оскаржувати дії і рішення особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду;

9) виступати в судових дебатах;

10) знайомитися з протоколом судового засідання та подавати на нього зауваження;

11) знати про принесені в справі подання прокурора, апеляції, подавати на них заперечення;

12) брати участь в засіданнях суду при апеляційному розгляді справи;

13) збирати відомості про факти, що можуть використовуватися як докази в справі, в тому числі запитувати і одержувати документи чи їх копії від громадян та юридичних осіб, знайомитися на підприємствах, в установах, організаціях, об'єднаннях громадян з необхідними документами, крім тих, таємниця яких охороняється законом, одержувати письмові висновки фахівців з питань, що вимагають спеціальних знань, опитувати громадян.

Захисник зобов'язаний з'являтися для участі у виконанні процесуальних дій, в яких його участь є обов'язковою. У разі неможливості з'явитися у призначений строк, захисник зобов'язаний заздалегідь повідомити про це та про причини неможливості явки дізнавачу, слідчому, прокурору, суду.

У разі неявки захисника, слідча дія, участь в якій захисника не є обов'язковою, виконується без нього.

Захисник не вправі розголошувати дані, які стали йому відомі у зв'язку з виконанням його обов'язків.

Захисник зобов'язаний не перешкоджати встановленню істини в справі шляхом вчинення дій, спрямованих на те, щоб схилити свідка чи потерпілого до відмови від показань або до дачі завідомо неправдивих показань, схилити експерта до відмови від дачі висновку чи дачі завідомо неправдивого висновку, іншим чином сфальсифікувати докази у справі або затягнути розслідування чи судовий розгляд справи. Він також повинен дотримуватися встановленого порядку при розслідуванні та судовому розгляді справи.

Після допуску до участі в справі захисник - адвокат вправі відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках:

- 1) коли є обставини, які згідно зі статтею 61 цього Кодексу виключають його участь у справі;
- 2) коли він свою відмову мотивує недостатніми знаннями чи некомпетентністю.

Документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків при участі в справі не підлягають огляду, розголошенню чи вилученню дізнавачем, слідчим, прокурором чи судом без його згоди.

У разі участі захисника, запрошеного свідком для надання йому правової допомоги під час допиту чи проведення інших слідчих дій за його участю, він має право бути присутнім під час їх проведення; надавати в присутності слідчого консультації свідку, якщо фактичні обставини у справі можуть бути використані для кримінального переслідування особисто самого свідка або членів його сім'ї чи близьких родичів; ставити з дозволу слідчого запитання, що підлягають занесенню до протоколу, для уточнення і доповнення його відповідей; заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту чи інших слідчих дій з посиланням на норму закону, яка порушується, що підлягає занесенню до відповідного протоколу; оскаржувати дії слідчого в порядку, встановленому цим Кодексом, у разі якщо з характеру і змісту питань випливає, що свідок має допитуватися як підозрюваний.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII,

<http://yurist-online.org/>

від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,
від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 01.07.2010 р. N 2395-VI)

Стаття 49. Потерпілий

Потерпілим визнається особа, якій злочином заподіяно моральну, фізичну або майнову шкоду.

Про визнання громадянина потерпілим чи про відмову в цьому особа, яка провадить дізнання, слідчий і суддя виносять постанову, а суд - ухвалу.

Громадянин, визнаний потерпілим від злочину, вправі давати показання у справі. Потерпілий і його представник мають право: подавати докази; заявляти клопотання; знайомитися з усіма матеріалами справи з моменту закінчення досудового слідства, а у справах, в яких досудове слідство не провадилося, - після призначення справи до судового розгляду; брати участь у судовому розгляді; заявляти відводи; подавати скарги на дії особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду, а також подавати скарги на вирок або ухвали суду і постанови народного судді, а за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

У випадках, визначених цим Кодексом, потерпілий має право під час судового розгляду особисто або через свого представника підтримувати обвинувачення. Потерпілий може брати участь у судових дебатах.

У справах про злочини, внаслідок яких сталася смерть потерпілого, права, передбачені цією статтею, мають його близькі родичі.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 50. Цивільний позивач

<http://yurist-online.org/>

Цивільним позивачем визнається громадянин, підприємство, установа чи організація, які зазнали матеріальної шкоди від злочину і пред'явили вимогу про відшкодування збитків відповідно до статті 28 цього Кодексу. Про визнання цивільним позивачем чи про відмову в цьому особа, яка провадить дізнання, слідчий, суддя виносять постанову, а суд - ухвалу.

Цивільний позивач або його представник мають право: подавати докази; заявляти клопотання; брати участь у судовому розгляді; просити орган дізнання, слідчого і суд про вжиття заходів до забезпечення заявленого ним позову; підтримувати цивільний позов; ознайомлюватися з матеріалами справи з моменту закінчення досудового слідства, а у справах, в яких досудове слідство не провадилось, - після призначення справи до судового розгляду; заявляти відводи; подавати скарги на дії особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду, а також подавати скарги на вирок або ухвали суду в частині, що стосується цивільного позову, а за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

Цивільний позивач зобов'язаний на вимогу органу дізнання, слідчого, прокурора і суду пред'являти всі необхідні документи, зв'язані з заявленим позовом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 51. Цивільний відповідач

Як цивільних відповідачів може бути притягнуто батьків, опікунів, піклувальників або інших осіб, а також підприємства, установи та організації, які в силу закону несуть матеріальну відповідальність за шкоду, завдану злочинними діями обвинуваченого. Про притягнення як цивільного відповідача особа, яка провадить дізнання, слідчий, суддя виносять постанову, а суд - ухвалу.

Цивільний відповідач або його представник має право: заперечувати проти пред'явленого позову; давати пояснення по суті пред'явленого позову; подавати докази; заявляти клопотання; ознайомлюватися з матеріалами справи, що стосуються цивільного позову, з моменту закінчення досудового слідства, а у справах, в яких досудове слідство не провадилося, - після призначення справи до судового розгляду; брати участь у судовому розгляді; заявляти відводи; подавати скарги на дії особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду, а також подавати скарги на вирок і

ухвали суду в частині, що стосується цивільного позову, а за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 52. Представники потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача

Представниками потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача можуть бути адвокати, близькі родичі, законні представники, а також інші особи за постановою особи, яка провадить дізнання, слідчого, судді або за ухвалою суду.

Коли цивільним позивачем або цивільним відповідачем є підприємство, установа чи організація, то представниками їх інтересів можуть бути спеціально уповноважені ними на те особи.

Зазначені в цій статті представники користуються процесуальними правами осіб, інтереси яких вони представляють.

Стаття 52 1. Забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві

Особи, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у разі наявності реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу чи майну мають право на забезпечення безпеки.

Право на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав мають:

1) особа, яка заявила до правоохоронного органу про злочин або в іншій формі брала участь у виявленні, запобіганні, припиненні і розкритті злочину чи сприяла цьому;

2) потерпілий або його представник у кримінальній справі;

3) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники;

<http://yurist-online.org/>

4) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої злочинцем;

5) свідок;

6) експерт, спеціаліст, перекладач і понятий;

7) члени сімей та близькі родичі осіб, перелічених у пунктах 1 - 6 цієї статті, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Орган дізнання, слідчий, прокурор або суд, одержавши заяву чи повідомлення про загрозу безпеці особи, зазначеної у частині другій цієї статті, зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше ніж три доби, а у невідкладних випадках - негайно прийняти рішення про застосування або відмову в застосуванні заходів безпеки. Відповідно до свого рішення вони приймають мотивовану постанову чи ухвалу і передають її для виконання органу, на який покладено здійснення заходів безпеки. Ця постанова чи ухвала є обов'язковою для виконання зазначеними органами.

Орган, якому доручено здійснювати заходи безпеки, встановлює перелік необхідних заходів і способів їх реалізації, керуючись при цьому конкретними обставинами і необхідністю усунення існуючої загрози. Про заходи безпеки, умови їх здійснення та правила користування майном або документами, виданими з метою забезпечення безпеки, повідомляється особа, взята під захист.

У разі наявності в заяві (повідомленні) про загрозу безпеці особи, зазначеної у частині другій цієї статті, відомостей про злочин орган дізнання, слідчий, прокурор, суд або суддя в порядку, передбаченому статтями 94, 98 і 99 цього Кодексу, приймає рішення про порушення чи відмову в порушенні кримінальної справи або про передачу заяви (повідомлення) за належністю.

Про прийняте рішення заявнику негайно надсилається повідомлення.

Орган, який здійснює заходи безпеки, письмово інформує орган дізнання, слідчого, прокурора, суд або суддю, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, про вжиті заходи та їх результати.

(Доповнено статтею 52 1 згідно із

<http://yurist-online.org/>

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 52 2. Права і обов'язки осіб, щодо яких здійснюються заходи безпеки

Особи, взяті під захист, мають право:

- 1) подавати клопотання про вжиття заходів безпеки або про їх скасування;
- 2) знати про застосування щодо них конкретних заходів безпеки;
- 3) вимагати від органу дізнання, слідчого, прокурора, суду застосування додаткових заходів безпеки або скасування здійснюваних заходів;
- 4) оскаржити незаконні рішення чи дії органів, які забезпечують безпеку, до відповідного органу вищого рівня, прокурора або суду.

Особи, взяті під захист, зобов'язані:

- 1) виконувати умови здійснення заходів безпеки і законні вимоги органів, які здійснюють заходи безпеки;
- 2) негайно інформувати зазначені органи про кожний випадок погрози або протиправних дій щодо них;
- 3) поводитися з майном та документами, виданими їм у тимчасове користування органом, який забезпечує безпеку, згідно з установленими законодавством правилами.

(Доповнено статтею 52 2 згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 52 3. Нерозголошення відомостей про особу, щодо якої здійснюються заходи безпеки

Нерозголошення відомостей про особу, взяту під захист, може забезпечуватися шляхом обмеження відомостей про неї в матеріалах перевірки (заявах, поясненнях тощо), а також протоколах слідчих дій та судових засідань. Орган дізнання, слідчий, прокурор, суд (суддя), прийнявши рішення про застосування заходів безпеки, виносить мотивовану постанову, ухвалу про заміну прізвища, імені, по батькові особи, взятої під захист, на псевдонім. Надалі у процесуальних документах зазначається лише псевдонім, а справжнє прізвище, ім'я, по батькові (рік, місяць і місце народження, сімейний стан, місце роботи, рід занять або посада, місце проживання та інші анкетні дані, що містять інформацію про особу, яка перебуває під захистом) вказуються лише у постанові (ухвалі) про заміну анкетних даних. Ця постанова (ухвала) до матеріалів справи не додається, а зберігається окремо в органі, у провадженні якого перебуває кримінальна справа. У разі заміни прізвища особи, взятої під захист, на псевдонім з матеріалів справи вилучаються протоколи слідчих дій та інші документи, в яких зазначено достовірні відомості про цю особу, і зберігаються окремо, а до матеріалів справи додаються копії цих документів із заміною справжнього прізвища на псевдонім.

Відомості про заходи безпеки та осіб, взятих під захист, є інформацією з обмеженим доступом. На документи, що містять таку інформацію, не поширюються правила, передбачені частиною другою статті 48, статтями 217 - 219 і 255 цього Кодексу.

(Доповнено статтею 52 3 згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 52 4. Порядок скасування заходів безпеки

Заходи безпеки можуть бути скасовані на підставі закінчення строку конкретного заходу безпеки; усунення загрози життю, здоров'ю, житлу і майну осіб, взятих під захист; систематичного невиконання особою, взятою під захист, законних вимог органів, що здійснюють заходи безпеки, якщо ця особа письмово була попереджена про можливість такого скасування.

Приводом для скасування заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів може бути: заява учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича, щодо якого були застосовані заходи безпеки; отримання достовірної інформації про усунення загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб.

За наявності підстав для скасування заходів забезпечення безпеки органом дізнання, слідчим, прокурором, судом (суддею) виноситься мотивована постанова чи ухвала про їх скасування.

Рішення про скасування заходів безпеки письмово протягом доби доводиться до відома особи, щодо якої були застосовані ці заходи.

(Доповнено статтею 52 4 згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 52 5. Оскарження рішень про відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування

Постанова органу дізнання або слідчого про відмову в застосуванні заходів безпеки або про їх скасування може бути оскаржена до відповідного прокурора або місцевого суду за місцем розслідування справи.

Суддя негайно розглядає скаргу і матеріали справи, при необхідності вислуховує особу, яка провадить дізнання, слідчого, вислуховує думку прокурора, після чого в залежності від підстав для прийняття такого рішення виносить постанову про застосування заходів безпеки або про їх скасування чи про відмову в цьому.

На постанову судді про відмову в задоволенні скарги протягом трьох діб з дня її винесення може бути подана апеляція до апеляційного суду.

(Доповнено статтею 52 5 згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 53. Обов'язок роз'яснення і забезпечення прав особам, які беруть участь у справі

Суд, прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, зобов'язані роз'яснити особам, що беруть участь у справі, їх права і забезпечити можливість здійснення цих прав.

Стаття 53 1. Обов'язок органу дізнання, слідчого, прокурора і суду щодо вжиття заходів до відшкодування шкоди, заподіяної громадянином незаконними діями

У разі закриття кримінальної справи за відсутністю події злочину, відсутністю в діянні складу злочину або за недоведеністю участі особи у вчиненні злочину, а також у разі постановлення

<http://yurist-online.org/>

виправдувального вироку орган дізнання, слідчий, прокурор і суд зобов'язані роз'яснити особі порядок поновлення її порушених прав і вжити необхідних заходів до відшкодування шкоди, завданої особі внаслідок незаконних засудження, притягнення як обвинуваченого, затримання, застосування запобіжного заходу та у разі незаконного продовження виконання призначеного покарання у випадках, коли кримінальний закон, який усуває караність діяння, набрав чинності.

Підстави і порядок відшкодування шкоди визначаються законодавством України.

(Доповнено статтею 53 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР

від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.92 р. N 2547-XII)

Стаття 53 2. Обов'язок органу дізнання, слідчого, прокурора і суду під час виборчого процесу

Під час виборчого процесу орган дізнання, слідчий, прокурор і суд можуть проводити будь-які дії (дізнання, досудове слідство) щодо виборчих комісій, окремих членів виборчих комісій, щодо приміщень, виборчої документації, технічного обладнання, виключно за умови порушення у встановленому порядку кримінальної справи та надання відповідних підтверджуючих це документів.

(Доповнено статтею 53 2 згідно із

Законом України від 21.08.2009 р. N 1616-VI)

Глава 4

ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ МОЖЛИВІСТЬ УЧАСТІ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Стаття 54. Обставини, що виключають участь судді в розгляді справи

Суддя не може брати участі в розгляді кримінальної справи:

<http://yurist-online.org/>

1) якщо він є потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем або родичем кого-небудь з них, а також родичем слідчого, особи, яка провадила дізнання, обвинувача або обвинуваченого;

2) якщо він брав участь у даній справі як свідок, експерт, спеціаліст, перекладач, особа, яка провадила дізнання, слідчий, обвинувач, захисник або представник інтересів потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача;

2 1) якщо він під час досудового розслідування справи вирішував питання щодо проведення обшуку, виїмки, огляду, обрання, зміни чи скасування запобіжних заходів, продовження строків тримання під вартою, або розглядав скарги на затримання чи на постанови про відмову в порушенні кримінальної справи або закриття справи;

2 2) якщо він під час досудового розслідування справи розглядав питання про усунення захисника в порядку, передбаченому статтею 61 1 цього Кодексу;

3) якщо він особисто або його родичі заінтересовані в результатах справи;

4) при наявності інших обставин, які викликають сумнів в об'єктивності судді;

5) у разі порушення порядку визначення судді для розгляду справи, встановленого частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

У складі суду, що розглядає кримінальну справу, не можуть бути особи, які є родичами між собою.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

<http://yurist-online.org/>

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року, а щодо запровадження автоматизованої системи документообігу в судах - з 1 січня 2011 року, від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 55. Недопустимість повторної участі судді у розгляді справи

Суддя, який брав участь у розгляді кримінальної справи в суді першої інстанції, не може брати участі в розгляді цієї справи в апеляційному чи касаційному порядку, а так само брати участь в новому розгляді справи в суді першої інстанції в разі скасування вироку або ухвали про закриття справи, постановлених з його участю.

Суддя, який брав участь у розгляді справи в апеляційному порядку, не може брати участі в розгляді цієї справи в суді першої інстанції або в касаційному порядку, а так само в новому розгляді справи в касаційній інстанції після скасування ухвали, постановленої з його участю.

Суддя, який брав участь у розгляді в касаційному порядку, не може брати участі в розгляді тієї ж справи в суді першої інстанції і в апеляційному порядку, а так само в повторному розгляді справи в касаційному порядку, якщо постанову (ухвалу), винесену з його участю, скасовано.

Суддя, який брав участь у розгляді справи, не може брати участі в перегляді цієї справи за нововиявленими обставинами та перегляді справи Верховним Судом України.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР

від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

<http://yurist-online.org/>

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 56. Відвід судді

За наявності обставин, передбачених статтями 54 і 55 цього Кодексу, суддя зобов'язаний заявити самовідвід. На цих же підставах відвід судді може бути заявлений прокурором, підсудним, захисником, а також потерпілим і його представником, цивільним позивачем і цивільним відповідачем або їх представниками.

Заяви про відвід подаються до початку судового слідства. Пізніша заява про відвід допускається у випадках, коли підстава для відводу стала відома після початку судового слідства.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 57. Порядок вирішення заявленого відводу

У разі заявлення відводу судді суд повинен вислухати особу, якій заявлено відвід, якщо вона бажає дати пояснення, а також думку учасників судового розгляду.

Заява про відвід вирішується в нарадчій кімнаті ухвалою суду, що розглядає справу. Заява про відвід кільком суддям або всьому складу суду вирішується простою більшістю голосів.

У разі задоволення заяви про відвід судді, який розглядає справу одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

У разі задоволення заяви про відвід комусь із суддів або всьому складу суду, якщо справа розглядається колегією суддів, справа розглядається в тому самому суді тим самим кількісним складом колегії суддів без участі відведеного судді або іншим складом суддів, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

Якщо після задоволення відводів (самовідводів) або за наявності підстав, зазначених у статті 55 цього Кодексу, неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи, суд вирішує питання про передачу справи до іншого суду в порядку, встановленому цим Кодексом.

Частину шосту виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,
від 24.02.94 р. N 4018-XII,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року,
від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 58. Відвід прокурора

Правила, передбачені статтями 54 і 56 цього Кодексу, стосуються прокурора. Проте коли прокурор брав участь у проведенні досудового слідства в справі, у розгляді справи в суді першої інстанції, в апеляційному чи касаційному порядку, то ці обставини не можуть бути підставою для відводу.

Питання про відвід прокурора на досудовому слідстві вирішує вищестоящий прокурор, а в суді - суд, який розглядає справу, відповідно до правил, передбачених частинами 1 і 2 статті 57 цього Кодексу. Якщо справа розглядається суддею одноособово, від одноособово вирішує питання про відвід прокурора.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

<http://yurist-online.org/>

від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 59. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
виключена згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 60. Відвід слідчого і особи, яка провадить дізнання

Слідчий і особа, яка провадить дізнання, підлягають відводу:

- 1) коли вони є потерпілими, свідками, цивільними позивачами, цивільними відповідачами або родичами кого-небудь з них, а також родичами обвинуваченого;
- 2) коли вони брали участь у справі як експерти, спеціалісти, перекладачі, захисники або представники інтересів потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача;
- 3) коли вони або їх родичі заінтересовані в результатах справи;
- 4) при наявності інших обставин, які викликають сумнів у їх об'єктивності.

При наявності зазначених підстав слідчий і особа, яка провадить дізнання, повинні заявити самовідвід, не чекаючи заяви про відвід. За цими підставами відвід слідчому і особі, яка провадить дізнання, може бути заявлений обвинуваченим, потерпілим і його представником, цивільним позивачем, цивільним відповідачем або їх представниками, а слідчому - і захисником.

Заява про відвід або самовідвід слідчого і особи, яка провадить дізнання, подається прокуророві, який розглядає і вирішує її протягом двадцяти чотирьох годин.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 61. Обставини, що виключають участь у справі захисника

Захисником не може бути особа:

- 1) яка брала участь у даній справі як дізнавач, слідчий, прокурор, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, перекладач, понятий, представник потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача;
- 2) яка відповідно до цього Кодексу є свідком і в зв'язку з цим допитувалась або підлягає допиту;
- 3) яка є родичем особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора, будь-кого із складу суду, потерпілого, цивільного позивача;
- 4) щодо якої порушено кримінальну справу;
- 5) визнана недієздатною чи обмежено дієздатною.

Особа не може брати участь у справі як захисник також у випадках:

- 1) коли вона у даній справі надає або раніше надавала юридичну допомогу особі, інтереси якої суперечать інтересам особи, яка звернулася з проханням про надання юридичної допомоги;
- 2) у разі зупинення дії свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю або права на надання правової допомоги чи його анулювання у порядку, встановленому законодавчими актами України.

Одна і та ж особа не може бути захисником двох і більше підозрюваних, обвинувачених чи підсудних, якщо інтереси захисту одного з них суперечать інтересам захисту іншого.

Не може бути захисником особа, яка, зловживаючи своїми правами, перешкоджає встановленню істини в справі, затулює розслідування чи судовий розгляд справи, а також особа, яка порушує порядок у судовому засіданні чи не виконує розпоряджень головуючого під час судового розгляду справи.

Одна і та сама особа в даній кримінальній справі не може бути захисником двох і більше свідків, а також захисником свідка та підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, потерпілого, цивільних позивача чи відповідача.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 01.07.2010 р. N 2395-VI)

Стаття 61 1. Усунення захисника від участі у справі

Захисник може бути усунутий від участі у справі лише з підстав, передбачених статтею 61 цього Кодексу.

Встановивши обставини, які відповідно до пунктів 1, 3, 4, 5 частини першої, частин другої і третьої статті 61 цього Кодексу виключають участь захисника у справі, особа, яка провадить дізнання, слідчий виносять мотивовану постанову про усунення захисника від участі в справі та повідомляють про це захисникові і підозрюваному, обвинуваченому, підсудному.

На стадії дізнання та досудового слідства питання про усунення захисника від участі у справі з підстав, передбачених пунктом 2 частини першої або частиною четвертою статті 61 цього Кодексу, за поданням особи, яка провадить дізнання, слідчого вирішує суддя за місцем провадження розслідування. Суддя розглядає подання про усунення захисника від участі у справі, вивчає матеріали, якими обґрунтовується подання, вислуховує прокурора і захисника, при необхідності опитує підозрюваного, обвинуваченого, особу, у провадженні якої знаходиться справа, після чого виносить мотивовану постанову про усунення захисника від участі у справі чи про відмову в цьому. Постанова судді про усунення захисника оскарженню не підлягає.

Під час судового розгляду питання про усунення захисника від участі у справі з підстав, передбачених статтею 61 цього Кодексу, вирішує суд.

За наявності підстав особа, яка провадить дізнання, слідчий чи суд про усунення захисника від участі в справі повідомляють відповідному органу, адвокатському об'єднанню для вирішення питання про відповідальність адвоката.

(Доповнено статтею 61 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 62. Відвід перекладача, експерта, спеціаліста і секретаря судового засідання

Правила, зазначені в статті 54 цього Кодексу, стосуються перекладача, експерта, спеціаліста і секретаря судового засідання з тим обмеженням, що їх попередня участь у цій справі як перекладача, експерта, спеціаліста і секретаря судового засідання не може бути підставою для відводу.

Відвід, заявлений перекладачеві, експертові і спеціалістові під час провадження дізнання чи досудового слідства, вирішується особою, яка провадить дізнання, слідчим або прокурором. Відвід, заявлений під час судового розгляду секретареві судового засідання, перекладачеві, експертові і спеціалістові, вирішується судом або суддею, який одноособово розглядає справу.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 63. Обставини, що виключають участь у справі представника потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача

Представником потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача не може бути особа, яка брала участь у цій справі як слідчий або особа, що провадила дізнання, прокурор, громадський обвинувач, суддя, секретар судового засідання, експерт, спеціаліст, захисник, особа, яка допитувалась або підлягає допиту як свідок, а також особа, що є родичем кого-небудь із складу суду або обвинувача.

Адвокат не може брати участі у справі як представник потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача також і за обставин, зазначених у статті 61 цього Кодексу.

При наявності цих обставин особа повинна відмовитися від виконання обов'язків представника потерпілого, цивільного позивача або цивільного відповідача в даній справі. На цих же підставах вона може бути усунута від участі в справі слідчим, прокурором або судом.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Глава 5

ДОКАЗИ

Стаття 64. Обставини, що підлягають доказуванню в кримінальній справі

При провадженні досудового слідства, дізнання і розгляді кримінальної справи в суді підлягають доказуванню:

- 1) подія злочину (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення злочину);
- 2) винність обвинуваченого у вчиненні злочину і мотиви злочину;
- 3) обставини, що впливають на ступінь тяжкості злочину, а також обставини, що характеризують особу обвинуваченого, пом'якшують та обтяжують покарання;
- 4) характер і розмір шкоди, завданої злочинцем, а також розмір витрат закладу охорони здоров'я на стаціонарне лікування потерпілого від злочинного діяння.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

законами України від 22.04.93 р. N 3132-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 65. Докази

Доказами в кримінальній справі є всякі фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку орган дізнання, слідчий і суд встановлюють наявність або відсутність суспільно небезпечного діяння, винність особи, яка вчинила це діяння, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані встановлюються: показаннями свідка, показаннями потерпілого, показаннями підозрюваного, показаннями обвинуваченого, висновком експерта, речовими доказами, протоколами слідчих і судових дій, протоколами з відповідними додатками, складеними уповноваженими органами за результатами оперативно-розшукових заходів, та іншими документами.

Фактичні дані, одержані на території іноземної держави її компетентними органами при виконанні запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, розслідуванні кримінальної справи, переданої в Україну в порядку перейняття кримінального переслідування, або в ході діяльності міжнародної слідчої групи, використовуються органом дізнання, слідчим і судом як докази, одержані відповідно до вимог цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 66. Збирання і подання доказів

Особа, яка провадить дізнання, слідчий, прокурор і суд в справах, які перебувають в їх провадженні, вправі викликати в порядку, встановленому цим Кодексом, будь-яких осіб як свідків і як потерпілих для допиту або як експертів для дачі висновків; вимагати від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян пред'явлення предметів і документів, які можуть встановити необхідні в справі фактичні дані; вимагати проведення ревізій, вимагати від банків інформацію, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб у порядку та обсязі, встановлених Законом України "Про банки і банківську діяльність". Виконання цих вимог є обов'язковим для всіх громадян, підприємств, установ і організацій.

Докази можуть бути подані підозрюваним, обвинуваченим, його захисником, обвинувачем, потерпілим, цивільним позивачем, цивільним відповідачем і їх представниками, а також будь-якими громадянами, підприємствами, установами і організаціями. Докази можуть бути одержані

при виконанні запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території іноземної держави, а також у порядку перейняття кримінального переслідування чи в ході діяльності міжнародної слідчої групи.

У передбачених законом випадках особа, яка проводить дізнання, слідчий, прокурор і суд в справах, які перебувають в їх провадженні, вправі доручити підрозділам, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, провести оперативно-розшукові заходи чи використати засоби для отримання фактичних даних, які можуть бути доказами у кримінальній справі.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 10.01.2002 р. N 2922-III,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 67. Оцінка доказів

Суд, прокурор, слідчий і особа, яка провадить дізнання, оцінюють докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

Суд, прокурор, слідчий або особа, яка провадить дізнання, не оцінює порядку збирання та подання доказів компетентним органом іноземної держави при виконанні запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, розслідуванні кримінальної справи, переданої в Україну в порядку перейняття кримінального переслідування, або в ході діяльності міжнародної слідчої групи.

Ніякі докази для суду, прокурора, слідчого і особи, яка провадить дізнання, не мають наперед встановленої сили.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 68. Показання свідків

<http://yurist-online.org/>

Як свідок може бути викликана кожна особа, про яку є дані, що їй відомі обставини, які відносяться до справи.

Свідок може бути допитаний про обставини, які підлягають встановленню по даній справі, в тому числі про факти, що характеризують особу обвинуваченого або підозрюваного, та його взаємовідносини з ними.

Не можуть бути доказами дані, повідомлені свідком, джерело яких невідоме. Якщо показання свідка базуються на повідомленнях інших осіб, то ці особи повинні бути також допитані.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 69. Особи, які не підлягають допиту як свідки, і особи, які мають право відмовитися давати показання як свідки

Не можуть бути допитані як свідки:

1) адвокати та інші фахівці у галузі права, які за законом мають право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, нотаріуси, лікарі, психологи, священнослужителі - з приводу того, що їм довірено або стало відомо при здійсненні професійної діяльності, якщо вони не звільнені від обов'язку зберігати професійну таємницю особою, що довірила їм ці відомості;

2) захисник підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, представник потерпілого, позивача, відповідача - про обставини, які стали їм відомі при наданні юридичної допомоги підзахисним або довірителям;

3) особи, які згідно з висновком судово-психіатричної чи судово-медичної експертизи через свої фізичні або психічні вади не можуть правильно сприймати факти, що мають доказове значення, і давати показання про них;

4) свідок, який відповідно до статті 52 3 цього Кодексу дає показання під псевдонімом, - щодо дійсних даних про його особу;

5) особа, яка має відомості про дійсні дані про свідка, який відповідно до статті 52 3 цього Кодексу дає показання під псевдонімом, - щодо цих даних.

Відмовитися давати показання як свідки мають право:

1) члени сім'ї, близькі родичі, усиновлені, усиновителі підозрюваного, обвинуваченого, підсудного;

2) особа, яка своїми показаннями викривала б себе, членів сім'ї, близьких родичів, усиновленого, усиновителя у вчиненні злочину.

Не можуть без їх згоди бути допитані як свідки особи, які мають право дипломатичної недоторканності, а також працівники дипломатичних представництв - без згоди дипломатичного представника.

Дізнавач, слідчий, прокурор і суд перед допитом осіб, зазначених у частинах 1 і 2 цієї статті, зобов'язані роз'яснити їм право відмовитись давати показання, про що зазначається в протоколі допиту чи в протоколі судового засідання.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 23.12.93 р. N 3780-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 69 1. Права свідка

Свідок має право:

1) давати показання рідною мовою або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

2) заявляти відвід перекладачу;

3) знати у зв'язку з чим і у якій справі він допитується;

4) власноручно викладати свої показання в протоколі допиту;

4 1) на обраного за власним бажанням захисника під час допиту чи проведення інших слідчих дій за своєю участю відповідно до цього Кодексу та на іншу правову допомогу в порядку, встановленому законом, а також відмовитися від запрошеного ним захисника.

Захисник може запрошуватися свідком, його законним представником, а також іншими особами на його прохання чи за згодою;

5) користуватися нотатками і документами при дачі показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які йому важко тримати в пам'яті;

6) відмовитися давати показання щодо себе, членів сім'ї та близьких родичів, а також у разі, якщо у нього немає можливості вільно, без неправомірних обмежень, отримати правову допомогу в обсязі і формах, як він того потребує, в тому числі запросити захисника;

7) знайомитися з протоколом допиту і клопотати про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, власноручно робити такі доповнення і зауваження;

8) подавати скарги прокурору на дії дізнавача і слідчого;

9) одержувати відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для дачі показань.

У разі наявності відповідних підстав свідок має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законом і в порядку, передбаченому статтями 52 1 - 52 5 цього Кодексу.

(Доповнено статтею 69 1 згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 01.07.2010 р. N 2395-VI)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 70. Обов'язки свідка

Особа, викликана органом дізнання, слідчим, прокурором або судом як свідок, зобов'язана з'явитися в зазначені місце і час і дати правдиві показання про відомі їй обставини в справі.

Якщо свідок не з'явиться без поважних причин, орган дізнання, слідчий, прокурор або суд мають право застосувати привід через органи внутрішніх справ в порядку, передбаченому статтями 135 і 136 цього Кодексу.

У випадку, передбаченому в частині 2 цієї статті, суд вправі також накласти на свідка грошове стягнення до половини мінімального розміру заробітної плати. Питання про грошове стягнення вирішується судом у судовому засіданні при розгляді справи, по якій свідок викликався. Воно може бути вирішено в іншому судовому засіданні з викликом цього свідка. Його неявка без поважних причин не перешкоджає розглядові питання про накладення грошового стягнення.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 20.03.85 р. N 8627-X;

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 71. Відповідальність свідка

За дачу завідомо неправдивих показань свідок несе кримінальну відповідальність за статтею 384 Кримінального кодексу України.

За злісне ухилення від явки до суду, до органів досудового слідства або дізнання свідок несе відповідальність відповідно за частиною 1 статті 185 3 або статтею 185 4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а за відмову дати показання про відомі обставини в справі - за статтею 385 Кримінального Кодексу України.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 04.05.90 р. N 9166-XI;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 72. Показання потерпілого

Потерпілий зобов'язаний з'явитися за викликом особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду.

Потерпілий може бути допитаний про обставини, які підлягають встановленню по даній справі, в тому числі про факти, що характеризують особу обвинуваченого або підозрюваного, та його взаємовідносини з ними. Не можуть бути доказами повідомлені потерпілим дані, джерело яких невідоме.

Якщо потерпілий не з'явиться без поважних причин, орган дізнання, слідчий, прокурор або суд мають право застосовувати привід у порядку, передбаченому статтями 135 і 136 цього Кодексу.

За злісне ухилення від явки до суду, до органів досудового слідства або дізнання потерпілий несе відповідальність відповідно за частиною 1 статті 185 3 або статтею 185 4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а за дачу завідомо неправдивих показань - за статтею 384 Кримінального Кодексу України.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 04.05.90 р. N 9166-XI;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 73. Показання підозрюваного

Підозрюваний вправі давати показання з приводу обставин, що стали підставою для його затримання або застосування запобіжного заходу, а також з приводу всіх інших відомих йому обставин по справі.

Показання підозрюваного підлягають перевірці. Визнання підозрюваним своєї вини може бути покладено в основу обвинувачення лише при підтвердженні цього визнання сукупністю доказів, що є в справі.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 74. Показання обвинуваченого

Обвинувачений вправі давати показання по пред'явленому йому обвинуваченню, а також з приводу всіх інших відомих йому обставин у справі і доказів, що є в справі.

Показання обвинуваченого, в тому числі й такі, в яких він визнає себе винним, підлягають перевірці. Визнання обвинуваченим своєї вини може бути покладено в основу обвинувачення лише при підтвердженні цього визнання сукупністю доказів, що є в справі.

(Із доповненнями, внесеними згідно із Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 75. Висновок експерта

Експертиза призначається у випадках, коли для вирішення певних питань при провадженні в справі потрібні наукові, технічні або інші спеціальні знання.

Як експерт може бути викликана будь-яка особа, що має необхідні знання для дачі висновку з досліджуваних питань. Питання, які ставляться експертові, і його висновок по них не можуть виходити за межі спеціальних знань експерта.

Експерт дає висновок від свого імені і несе за нього особисту відповідальність. У разі необхідності в справі може бути призначено декількох експертів, які дають загальний висновок. Коли експерти не дійшли згоди, то кожний з них складає свій висновок окремо.

Висновок експерта для особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора і суду не є обов'язковим, але незгода з ним повинна бути мотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирoku.

Якщо експертиза буде визнана неповною або не досить ясною, може бути призначена додаткова експертиза, яка доручається тому самому або іншому експертові.

Коли висновок експерта буде визнано необґрунтованим чи таким, що суперечить іншим матеріалам справи або інакше викликає сумніви в його правильності, може бути призначена повторна експертиза, яка доручається іншому експертові або іншим експертам.

Не можуть бути експертами особи, які перебувають у службовій або іншій залежності від обвинуваченого, потерпілого або які раніше були ревізорами в справі.

Стаття 76. Обов'язкове призначення експертизи

Експертиза призначається обов'язково:

- 1) для встановлення причин смерті;
- 2) для встановлення тяжкості і характеру тілесних ушкоджень;
- 3) для визначення психічного стану підозрюваного або обвинуваченого при наявності в справі даних, які викликають сумнів щодо його осудності;
- 4) для встановлення статевої зрілості потерпілої в справах про злочини, передбачені статтею 155 Кримінального кодексу України;
- 5) для встановлення віку підозрюваного або обвинуваченого, якщо це має значення для вирішення питання про його кримінальну відповідальність і якщо про це немає відповідних документів і неможливо їх одержати.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 77. Обов'язки і права експерта

Особа, яка призначена експертом, зобов'язана з'явитися за викликом і дати правильний висновок на поставлені запитання.

За злісне ухилення від явки до суду, до органів досудового слідства або дізнання експерт несе відповідальність відповідно за частиною 2 статті 185 3 або статтею 185 4 Кодексу України про адміністративні правопорушення, а за дачу завідомо неправдивого висновку або за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків - відповідно за статтями 384 чи 385 Кримінального Кодексу України.

Експерт має право: ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються експертизи; порушувати клопотання про представлення нових матеріалів, необхідних для дачі висновку; з дозволу особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора або суду бути присутнім при провадженні допитів та інших слідчих дій і задавати особам, що допитуються, запитання, які стосуються експертизи, а за наявності відповідних підстав - на забезпечення безпеки.

Якщо питання, поставлене перед експертом, виходить за межі його компетенції або якщо надані йому матеріали недостатні для дачі висновку, експерт у письмовій формі повідомляє орган, що призначив експертизу, про неможливість дати висновок.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 04.05.90 р. N 9166-XI;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 78. Речові докази

Речовими доказами є предмети, які були знаряддям вчинення злочину, зберегли на собі сліди злочину або були об'єктом злочинних дій, гроші, цінності та інші речі, нажиті злочинним шляхом, і всі інші предмети, які можуть бути засобами для розкриття злочину і виявлення винних або для спростування обвинувачення чи пом'якшення відповідальності.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 79. Зберігання речових доказів

Речові докази повинні бути уважно оглянуті, по можливості сфотографовані, докладно описані в протоколі огляду і приєднані до справи постановою особи, яка провадить дізнання, слідчого, прокурора або ухвалою суду. Речові докази зберігаються при справі, за винятком громіздких предметів, які зберігаються в органах дізнання, досудового слідства і в суді або передаються для зберігання відповідному підприємству, установі чи організації.

При передачі справи від одного органу дізнання чи досудового слідства до іншого, направленні справи прокуророві чи до суду, а так само при передачі справи з одного суду до іншого речові докази передаються разом із справою.

В окремих випадках речові докази можуть бути до вирішення справи в суді повернуті їх володільцям, якщо це можливо без шкоди для успішного провадження в справі.

Речові докази, одержані в порядку надання міжнародної правової допомоги на підставі виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави, зберігаються при запиті (дорученні), за винятком громіздких предметів, які зберігаються в органі, який виконував запит (доручення). Зазначені речові докази передаються компетентному органу іноземної держави в порядку, встановленому статтею 474 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 80. Строки зберігання речових доказів

Речові докази зберігаються до набрання вироком законної сили або до закінчення строку оскарження постанови чи ухвали про закриття справи.

Документи - речові докази повинні зберігатися весь час при справі. Копії цих документів надаються власнику, а також іншим особам, які за законодавством мають право користуватися цими документами, за їх клопотанням і в порядку, встановленому статтею 186 цього Кодексу.

У тих випадках, коли виникає спір про право власності на предмети, які є речовими доказами, вони зберігаються поки набере законної сили рішення суду, винесене по даному спору в порядку цивільного судочинства.

Речові докази, які можуть швидко зіпсуватися і які не можуть бути повернуті володільцеві, негайно здаються відповідним державним або кооперативним організаціям для реалізації. Коли потім виникне необхідність у поверненні речових доказів, то організації, які їх одержали, повертають взамін такі самі речі або сплачують їх вартість по державних цінах, що існують в момент повернення.

Речові докази, одержані в порядку надання міжнародної правової допомоги на запит (доручення) компетентного органу іноземної держави, зберігаються до передачі їх компетентному органу іноземної держави.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 25.12.2008 р. N 807-VI,
від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 81. Вирішення питання про речові докази

Питання про речові докази вирішується вироком, ухвалою чи постановою суду або постановою органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття справи, при цьому:

- 1) знаряддя злочину, що належать обвинуваченому, конфіскуються;
- 2) речі, вилучені з обігу, передаються відповідним установам або знищуються;
- 3) речі, які не мають ніякої цінності і не можуть бути використані, знищуються, а у випадках, коли заінтересовані особи просять про це, можуть бути передані їм;
- 4) гроші, цінності та інші речі, нажиті злочинним шляхом, передаються в доход держави;
- 5) гроші, цінності та інші речі, які були об'єктом злочинних дій, повертаються їх законним володільцям, а якщо їх не встановлено, то ці гроші, цінності та речі переходять у власність держави.

Спiр про належнiсть речей, що пiдлягають поверненню, вирiшується в порядку цивiльного судочинства.

Стаття 82. Протоколи слiдчих i судових дiй та iншi носiї iнформацiї щодо цих дiй

Протоколи слiдчих i судових дiй, складенi i оформленi в порядку, передбаченому цим Кодексом, носiї iнформацiї, на яких з допомогою технiчних засобiв зафiксованi процесуальнi дiї, є джерелом доказiв, оскiльки в них пiдтверджуються обставини i факти, що мають значення для вирiшення справи.

(З доповненнями, внесеними згiдно iз

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 83. Документи

Документи є джерелом доказiв, якщо в них викладенi або засвiдченi обставини, якi мають значення для справи.

Документами є предмети, на яких за допомогою письмових знакiв, звуку, зображення тощо зафiксована певна iнформацiя.

До документiв можуть належати матерiали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та iншi носiї iнформацiї (у тому числi електроннi), якi мiстять вiдомостi про обставини, встановленi в ходi кримiнального судочинства органом дiзнання, слiдчим, прокурором чи судом у порядку, встановленому цим Кодексом.

Документи мають бути дослiдженi та приєднанi до справи постановою особи, яка проводить дiзнання, слiдчим, прокурором, ухвалою суду i зберiгатися весь час при справi.

За клопотанням власника, а також iнших осiб, якi за законодавством мають право користуватися цими документами, вилученi та приєднанi до кримiнальної справи документи або їх копiї можуть бути наданi їм у порядку, встановленому цим Кодексом.

У тих випадках, коли документи мають ознаки, зазначенi в статтi 78 цього Кодексу, вони є речовими доказами.

(У редакції Закону України
від 25.12.2008 р. N 807-VI)

Глава 6

ПРОТОКОЛИ

Стаття 84. Обов'язковість ведення протоколу

При провадженні слідчих дій під час досудового слідства і дізнання, в судових засіданнях суду першої інстанції та апеляційного суду ведуться протоколи.

(У редакції Указу Президії

Верховної Ради Української РСР від 20.03.85 р. N 8627-X;

Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 85. Протокол слідчої дії

В протоколі про кожну слідчу дію повинні бути зазначені: місце і дата його складання; посади і прізвища осіб, що проводять дію; прізвища осіб, які брали участь у проведенні слідчої дії, адреси цих осіб; роз'яснення їх прав і обов'язків; зміст проведеної слідчої дії, час її початку і закінчення; всі істотні для справи обставини, виявлені при виконанні даної слідчої дії. З метою нерозголошення даних про особу, щодо якої застосовані заходи безпеки, у протоколах слідчих дій, передбачених статтями 95, 96, 107, 145, 170, 171, 173 та 176 цього Кодексу, обмежуються відомості про цю особу в порядку, передбаченому статтею 52 3 цього Кодексу.

Протокол зачитується всім особам, що брали участь у проведенні слідчої дії, при цьому їм роз'яснюється їх право робити зауваження. Зазначені особи можуть ознайомлюватися з протоколом особисто.

Вставки і поправки повинні бути застережені в протоколі перед підписами.

Протокол підписують: особа, яка провадила слідчу дію, допитана особа, а також перекладач, поняті, якщо вони були присутні, та інші особи, які були присутні або брали участь у проведенні цієї дії. Якщо хто-небудь з цих осіб через фізичні вади або з інших причин не може особисто підписати протокол, то для підписання протоколу запрошується стороння особа. До протоколу можуть бути додані фотознімки, матеріали звукозапису, кінозйомок, відеозапису, плани, схеми, зліпки та інші матеріали, які пояснюють його зміст.

Коли особа, що брала участь в проведенні слідчої дії, відмовиться підписати протокол, то це зазначається в протоколі і стверджується підписом особи, яка провадила слідчу дію.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 18.01.66 р.,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 85 1. Застосування звукозапису при провадженні досудового слідства

Звукозапис може застосовуватися при допиті підозрюваного, обвинуваченого, свідка і потерпілого, очній ставці, пред'явленні для впізнання, відтворенні обстановки і обставин події та при проведенні інших слідчих дій під час досудового розслідування.

При проведенні слідчих дій з застосуванням звукозапису про це повідомляються всі учасники слідчої дії до її початку. Фонограма повинна містити відомості, зазначені у частині 1 статті 85 цього Кодексу, та відбивати весь хід слідчої дії. Повторення спеціально для звукозапису будь-якої частини слідчої дії в ході її проведення не дозволяється.

Перед закінченням слідчої дії звукозапис повністю відтворюється учасникам цієї дії. Висловлені ними зауваження і доповнення до звукозапису заносяться на фонограму. Протокол слідчої дії, проведеної з застосуванням звукозапису, складається з додержанням правил цього Кодексу. В протоколі повинно бути також зазначено про застосування звукозапису і повідомлення про це учасників слідчої дії, про технічні засоби та умови звукозапису, про відтворення звукозапису учасникам слідчої дії та їх заяви з приводу застосування звукозапису. В разі відтворення звукозапису показань при проведенні іншої слідчої дії про це зазначається у протоколі відповідної слідчої дії. При проведенні очної ставки відтворення звукозапису попередніх показань учасників очної ставки допускається лише після дачі ними показань на очній ставці та занесення їх до протоколу.

При пред'явленні учасникам процесу матеріалів справи у зв'язку з закінченням досудового розслідування звукозапис відтворюється обвинуваченому і його захиснику, а в разі клопотання - і іншим учасникам процесу. Фонограма в опечатаному вигляді зберігається при справі.

(Доповнено статтею 85 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 85 2. Застосування кінозйомки, відеозапису при проведенні слідчої дії

Кінозйомка, відеозапис можуть застосовуватися при проведенні огляду, обшуку, відтворенні обстановки і обставин події та при проведенні інших слідчих дій.

Учасники слідчої дії повідомляються про застосування кінозйомки, відеозапису до початку цієї дії. Після зйомки, запису та виготовлення кінострічки, відеострічки вони демонструються всім учасникам слідчої дії, про що складається окремий протокол. Процесуальне оформлення застосування кінозйомки, відеозапису і демонстрування кінострічки, відеострічки при проведенні іншої слідчої дії, пред'явленні матеріалів справи в зв'язку з закінченням досудового розслідування, а також під час судового розгляду провадиться відповідно до правил, передбачених статтею 85 1 цього Кодексу.

(Доповнено статтею 85 2 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 85 3. Застосування телефонної конференції та відеоконференції при проведенні слідчої дії

У разі неможливості явки учасників слідчої чи іншої процесуальної дії до органу дізнання, слідчого, прокурора або до суду за місцем провадження у справі, а також необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, або з інших обґрунтованих підстав слідча чи процесуальна дія за їх участю може здійснюватися шляхом проведення телефонної конференції або відеоконференції.

Телефонна конференція або відеоконференція проводиться на підставі доручення органу дізнання, слідчого, прокурора або суду.

Відеоконференція може застосовуватися під час допиту свідка, експерта, підозрюваного, обвинуваченого і підсудного, очної ставки, пред'явлення для впізнання, відтворення обстановки і обставин події.

Слідчі дії під час відеоконференції за участю підозрюваного, обвинуваченого і підсудного проводяться лише за їх письмовою згодою, про що зазначається у протоколі слідчої дії.

Слідчі дії під час відеоконференції за участю свідка чи експерта проводяться з урахуванням положень статей 70, 71 та 77 цього Кодексу.

Телефонна конференція може застосовуватися під час проведення допиту свідка чи експерта за їх письмовою згодою.

Під час телефонної конференції або відеоконференції ведеться звуко- або відеозапис.

Про проведення телефонної конференції або відеоконференції орган дізнання, слідчий, прокурор або суд, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, та орган, який виконує доручення, складає окремі протоколи, до яких обов'язково додається відповідний звуко- або відеозапис.

(Доповнено статтею 85 3 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 86. Виключена.

(згідно із Законом України

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 87. Протокол судового засідання

Основним засобом фіксації перебігу судового розгляду справи є протокол судового засідання. У ході кожного судового засідання суду першої інстанції, а також при кожній окремій процесуальній дії, вчиненій поза постійним місцем засідання суду першої інстанції, складається протокол. У суді апеляційної інстанції протокол судового засідання ведеться у випадках, передбачених цим Кодексом.

У протоколі судового засідання відображаються всі істотні моменти розгляду справи в тій послідовності, в якій вони мали місце в судовому засіданні чи при вчиненні окремої процесуальної дії.

У протоколі зазначаються:

1) рік, місяць, число і місце судового засідання;

2) час початку судового засідання або проведення окремої процесуальної дії;

3) назва суду, який розглядає справу, прізвище та ініціали судді (суддів), секретаря судового засідання;

4) справа, що розглядається, повна і точна назва учасників процесу;

5) відомості про явку учасників процесу або їх неявку, причини відсутності та про вручення їм судових повісток;

6) дані про особу підсудного;

7) дані про час одержання підсудним копії обвинувального висновку;

8) дані про роз'яснення підсудному та іншим учасникам процесу їх прав та обов'язків;

9) ухвали та постанови суду, прийняті без виходу до нарадчої кімнати;

10) всі розпорядження головуючого і дії суду, в тому порядку, в якому вони відбувались;

11) всі клопотання і заяви учасників процесу;

12) докладний зміст записаних у першій особі показань підсудного, потерпілого, свідків, пояснень спеціалістів, відповідей експерта на усні запитання;

13) послідовність і короткий зміст судових дебатів;

14) короткий зміст останнього слова підсудного;

15) відомості про проголошення вироку та роз'яснення порядку і строку його оскарження, роз'яснення права та строку на ознайомлення з протоколом судового засідання, подачу на нього зауважень;

16) час закінчення судового засідання у справі.

На вимогу хоча б одного учасника судового розгляду справи або за ініціативою суду у суді першої чи апеляційної інстанції здійснюється повне фіксування судового процесу з допомогою звукозаписувального технічного засобу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 22.02.2000 р. N 1483-III,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 08.09.2005 р. N 2875-IV,

від 30.11.2005 р. N 3150-IV)

Стаття 87 1. Порядок складання і оформлення протоколів та технічного запису

Протокол судового засідання повинен бути виготовлений не пізніше семи діб з дня закінчення судового розгляду справи. Протокол судового засідання підписують головуючий і секретар судового засідання.

У разі необхідності строк для виготовлення та підписання протоколу судового засідання може бути продовжено головуючим, але не більше ніж на чотирнадцять діб після закінчення судового засідання.

Про виготовлення і підписання протоколу судового засідання повідомляються учасники судового розгляду.

У разі повного фіксування судового процесу з допомогою звукозаписувального технічного засобу у протоколі судового засідання зазначається технічна характеристика цього засобу та носія інформації.

Носій інформації, на якому зафіксовано судовий процес, зберігається при справі.

(Доповнено статтею 87 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III;

у редакції Закону України

від 08.09.2005 р. N 2875-IV)

Стаття 88. Зауваження на протокол судового засідання

Сторони мають право знайомитися з протоколом судового засідання і протягом трьох діб після повідомлення про виготовлення протоколу або після закінчення строку на його виготовлення подавати свої письмові зауваження з приводу допущеної неправильності або неповноти протоколу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII;

у редакції законів України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 08.09.2005 р. N 2875-IV)

Стаття 88 1. Розгляд зауважень на протокол судового засідання

Зауваження на протокол розглядаються:

якщо справа розглядалася суддею одноособово - головуючим;

якщо справа розглядалася колегіально - цим складом суду чи більшістю цього складу.

Суд розглядає зауваження на протокол судового засідання і в разі згоди із зауваженнями посвідчує їх правильність.

У разі незгоди головуючого з поданими зауваженнями вони розглядаються в судовому засіданні з повідомленням сторін про час і місце його проведення. Їх неявка в судове засідання не перешкоджає розгляду зауважень. При розгляді зауважень може відтворюватися технічний запис процесу. Розглянувши зауваження, головуючий - постановою, а колегія суддів - ухвалою за наявності до того підстав посвідчує правильність зауважень або відхиляє їх.

У разі пропуску строку подання зауважень і відсутності підстав для його поновлення суд залишає їх без розгляду і приєднує до матеріалів справи.

Зауваження повинні бути розглянуті не пізніше п'яти днів з дня їх надходження до суду.

(Доповнено статтею 88 1 згідно із

Законом України від 08.09.2005 р. N 2875-IV)

Стаття 88 2. Відтворення технічного запису судового засідання

Повне або часткове відтворення технічного запису судового процесу здійснюється за рішенням суду в судовому засіданні при розгляді справи судом у першій інстанції, в апеляційному чи касаційному порядку, а також при розгляді зауважень на протокол судового засідання.

Питання про видачу копії технічного запису сторони, про його відтворення поза судовим засіданням вирішуються головуючим у кожному випадку залежно від обставин.

(Доповнено статтею 88 2 згідно із

<http://yurist-online.org/>

Законом України від 08.09.2005 р. N 2875-IV;
із змінами, внесеними згідно із Законом
України від 30.11.2005 р. N 3150-IV)

Глава 7

СТРОКИ І СУДОВІ ВИТРАТИ

Стаття 89. Обчислення строків

Строки, встановлені цим Кодексом, обчислюються годинами, добами (днями) і місяцями. При обчисленні строків не беруться до уваги той день і та година, від яких починається строк.

При обчисленні строку добами строк закінчується о 24 годині останньої доби. Якщо відповідну дію належить провести в суді або в органах дізнання і досудового слідства, то строк закінчується у встановлений час закінчення робочого дня в цих установах.

При обчисленні строків місяцями строк закінчується у відповідне число останнього місяця.

Якщо закінчення строку припадає на неробочий день, то останнім днем строку вважається наступний робочий день. Якщо закінчення строку, який обчислюється місяцями, припадає на той місяць, який не має відповідного числа, то строк закінчується в останній день цього місяця.

Строк не вважається пропущеним, коли скаргу або інший документ здано до закінчення строку на пошту, а для осіб, що тримаються під вартою, - коли скаргу або інший документ здано адміністрації місця досудового ув'язнення.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 90. Поновлення строку

Пропущений з поважних причин строк повинен бути поновлений за клопотанням заінтересованої особи постановою органу дізнання, слідчого, прокурора, ухвалою суду або постановою судді.

Подача клопотання про поновлення пропущеного строку зупиняє виконання рішення, оскарженого з пропуском строку, до вирішення питання про поновлення строку.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 91. Судові витрати

Судові витрати складаються:

1) із сум, що видані і мають бути видані свідкам, потерпілим, експертам, спеціалістам, перекладачам і понятим;

2) із сум, витрачених на зберігання, пересилання і дослідження речових доказів;

3) з інших витрат, що їх зробили органи дізнання, досудового слідства і суд при провадженні у даній справі.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 92. Відшкодування витрат свідкам, потерпілим, законним представникам потерпілих, експертам, спеціалістам, перекладачам і понятим

Свідки, потерпілі, законні представники потерпілих, перекладачі, експерти, спеціалісти і поняті мають право на відшкодування їм витрат по явці за викликом в органи дізнання, досудового слідства, прокуратури і до суду.

За переліченими вище особами зберігається середній заробіток по місцю роботи за час, витрачений у зв'язку з явкою за викликом. Особам, які не є робітниками чи службовцями, виплачується винагорода за відрив їх від занять.

Експерти, спеціалісти і перекладачі, крім того, мають право на винагороду за виконання своїх обов'язків, якщо виконання дорученої їм роботи не входить в їх обов'язок по службі.

Зазначені виплати провадяться з коштів органів дізнання, досудового слідства і суду. Порядок виплати і розмір сум, що підлягають виплаті, визначаються відповідною інструкцією.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 05.10.95 р. N 360/95-ВР)

Стаття 93. Відшкодування судових витрат та оплата праці адвокатів

Судові витрати покладаються на засуджених, крім сум, що видані і мають бути видані перекладачам, або приймаються на рахунок держави.

При визнанні підсудного винним суд постановляє стягти з нього судові витрати. В тому разі, якщо винними буде визнано декількох осіб, суд постановляє, в якому розмірі повинні бути стягнені витрати з кожного з них, урахуваючи при цьому ступінь вини та майновий стан засуджених.

Якщо підсудний буде визнаний винним, але звільнений від покарання, суд має право покласти на нього судові витрати.

При закритті справи у зв'язку з примиренням потерпілого з обвинуваченим у справах про злочини, зазначені в частині 1 статті 27 цього Кодексу, суд може покласти судові витрати на одного з них або на обох.

Судові витрати в разі неспроможності особи, з якої вони мають бути стягнуті, а також судові витрати, пов'язані з виплатою сум перекладачеві, приймаються на рахунок держави.

Оплата праці захисника у разі його участі в справі за призначенням провадиться за рахунок держави в порядку і розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України. Відшкодування державі витрат у цьому випадку за згодою засудженого або осіб, які несуть майнову відповідальність за його дії, може бути покладено на них.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 93 1. Відшкодування витрат на стаціонарне лікування особи, яка потерпіла від злочину

Кошти, витрачені закладом охорони здоров'я на стаціонарне лікування особи, потерпілої від злочину, за винятком випадку завдання такої шкоди при перевищенні меж необхідної оборони або в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства чи тяжкої образи з боку потерпілого, стягуються судом при постановленні вироку за позовом закладу охорони здоров'я, органу Міністерства фінансів України або прокурора в порядку, передбаченому статтею 28 та частинами другою і третьою статті 93 цього Кодексу.

Частину другу виключено.

У разі, коли при постановленні вироку рішення про відшкодування коштів, витрачених на стаціонарне лікування потерпілого, не було прийнято, стягнення їх провадиться в порядку цивільного судочинства за позовом осіб, зазначених у частині першій цієї статті.

У такому ж порядку відшкодовуються витрати на стаціонарне лікування особи, яка постраждала від злочинного діяння, в разі закриття кримінальної справи чи відмови у порушенні справи за обставин, передбачених пунктами 3, 6, частини першої статті 6, статей 7, 7 2, 8, 9 і 10 цього Кодексу.

(Доповнено статтею 93 1 згідно із

Законом України від 22.04.93 р. N 3132-XII;

із змінами, внесеними згідно із

<http://yurist-online.org/>

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 02.06.2011 р. N 3465-VI)

Стаття 93 2. Відшкодування витрат, пов'язаних з наданням міжнародної правової допомоги на території України

Витрати, пов'язані з наданням міжнародної правової допомоги на території України, провадяться за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті на утримання органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, суду та інших установ України, на які покладається виконання запитів (доручень) про надання міжнародної правової допомоги на території України.

За рахунок компетентного органу іноземної держави відшкодовуються витрати, пов'язані з виконанням запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, на:

- 1) виклик на територію іноземної держави учасників процесу, свідків та експертів, у тому числі у разі тимчасової передачі осіб;
- 2) проведення експертиз;
- 3) забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві;
- 4) інші цілі, передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

(Доповнено статтею 93 2 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Розділ II

ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ, ДІЗНАННЯ І ДОСУДОВЕ СЛІДСТВО

Глава 8

ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

<http://yurist-online.org/>

Стаття 94. Приводи і підстави до порушення кримінальної справи

Приводами до порушення кримінальної справи є:

- 1) заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян;
- 2) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину або з поличним;
- 3) явка з повинною;
- 4) повідомлення, опубліковані в пресі;
- 5) безпосереднє виявлення органом дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

Справа може бути порушена тільки в тих випадках, коли є достатні дані, які вказують на наявність ознак злочину.

Стаття 95. Заяви і повідомлення про злочин

Заяви або повідомлення представників влади, громадськості чи окремих громадян про злочин можуть бути усними або письмовими. Усні заяви заносяться до протоколу, який підписують заявник та посадова особа, що прийняла заяву. При цьому заявник попереджується про відповідальність за неправдивий донос, про що відмічається в протоколі.

Письмова заява повинна бути підписана особою, від якої вона подається. До порушення справи слід пересвідчитися в особі заявника, попередити його про відповідальність за неправдивий донос і відібрати від нього відповідну підписку.

Повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб повинні бути викладені в письмовій формі.

Повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину або з поличним, можуть бути усними або письмовими.

Стаття 96. Явка з повинною

Явка з повинною - це особисте, добровільне письмове чи усне повідомлення заявником органу дізнання, дізнавачу, слідчому, прокурору, судді або суду про злочин, вчинений чи підготовлюваний ним, до порушення проти нього кримінальної справи. Якщо кримінальну справу вже порушено за наявності ознак злочину, таке повідомлення заявником має бути зроблене до винесення постанови про притягнення його як обвинуваченого.

Усна заява заноситься до протоколу, в якому зазначаються відомості про особу заявника і викладений зміст заяви від першої особи. Протокол підписують заявник і посадова особа, яка склала протокол.

Якщо усна заява про явку з повинною зроблена в судовому засіданні, то відомості про особу заявника і зміст його заяви заносяться до протоколу судового засідання і підписуються заявником. Головуючий протягом трьох днів надсилає витяг із протоколу судового засідання відповідному прокурору.

Письмова заява про явку з повинною має бути підписана заявником і посадовою особою органу дізнання, дізнавачем, слідчим або прокурором, якими прийнята заява, із зазначенням на заяві дати її прийняття.

(У редакції Закону України

від 07.03.2002 р. N 3082-III)

Стаття 97. Обов'язковість прийняття заяв і повідомлень про злочини і порядок їх розгляду

Прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані приймати заяви і повідомлення про вчинені або підготовлювані злочини, в тому числі і в справах, які не підлягають їх віданню.

По заяві або повідомленню про злочин прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані не пізніше триденного строку прийняти одне з таких рішень:

- 1) порушити кримінальну справу;
- 2) відмовити в порушенні кримінальної справи;
- 3) направити заяву або повідомлення за належністю.

Одночасно вживається всіх можливих заходів, щоб запобігти злочині або припинити його. За наявності відповідних підстав, що свідчать про реальну загрозу життю та здоров'ю особи, яка повідомила про злочин, слід вжити необхідних заходів для забезпечення безпеки заявника, а також членів його сім'ї та близьких родичів, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на заявника.

Коли необхідно перевірити заяву або повідомлення про злочин до порушення справи, така перевірка здійснюється прокурором, слідчим або органом дізнання в строк не більше десяти днів шляхом відібрання пояснень від окремих громадян чи посадових осіб або витребування необхідних документів.

Заява або повідомлення про злочини до порушення кримінальної справи можуть бути перевірені шляхом проведення оперативно-розшукової діяльності. Проведення визначених у законодавчих актах України окремих оперативно-розшукових заходів проводиться з дозволу суду за погодженням з прокурором поданням керівника відповідного оперативного підрозділу або його заступника. Постанова судді про надання такого дозволу виноситься і на неї може бути принесена апеляція з додержанням порядку і у випадках, передбачених статтями 177, 178 і 190 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

(положенням статті 97 в аспекті конституційного звернення і конституційного подання та в системному зв'язку з положеннями частини другої статті 55 Конституції України дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 14.12.2011 р. N 19-рп/2011)

Стаття 97 1. Інформування про злочини

Орган дізнання, слідчий, прокурор, суд або суддя, встановивши під час виконання своїх безпосередніх обов'язків щодо провадження у кримінальних справах дані про ознаки злочину, вчиненого на території іноземної держави, зобов'язаний відповідно до статті 471 цього Кодексу інформувати про такі дані центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги для вирішення питання про передачу інформації компетентним органам відповідної держави.

Не допускається передача такої інформації, якщо це може зашкодити провадженню у кримінальній справі на території України або в інших випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

(Доповнено статтею 97 1 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 98. Порядок порушення справи

За наявності приводів і підстав, зазначених у статті 94 цього Кодексу, прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані винести постанову про порушення кримінальної справи, вказавши приводи і підстави до порушення справи, статтю кримінального закону, за ознаками якої порушується справа, а також даліше її спрямування.

Справи, зазначені у статті 27 2 цього Кодексу, порушуються прокурором, слідчим або органом дізнання.

Якщо на момент порушення кримінальної справи встановлено особу, яка вчинила злочин, кримінальну справу має бути порушено щодо цієї особи.

Справи, зазначені в частині першій статті 27 цього Кодексу, порушуються суддею, а у випадках, передбачених частиною третьою статті 27 цього Кодексу, - прокурором.

Після порушення справи:

1) прокурор направляє справу для провадження досудового слідства або дізнання;

2) слідчий починає досудове слідство, а орган дізнання починає дізнання;

3) суд призначає до розгляду справу про злочин, зазначений у частині першій статті 27 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 05.10.95 р. N 358/95-ВР,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 11.06.2009 р. N 1508-VI,

який втратив чинність згідно із Законом

України від 21.12.2010 р. N 2808-VI;

у редакції Закону України

від 07.04.2011 р. N 3207-VI)

Стаття 98 1. Запобіжне обмеження щодо особи, відносно якої порушено кримінальну справу

У разі, коли кримінальну справу порушено щодо певної особи, прокурор (суддя) вправі прийняти рішення про заборону такій особі виїжджати за межі України до закінчення досудового розслідування чи судового розгляду, про що виносить мотивовану постанову (ухвалу).

(Доповнено статтею 98 1 згідно із

Законом України від 05.10.95 р. N 358/95-ВР)

Стаття 98 2. Вручення чи направлення копії постанови про порушення кримінальної справи

У разі порушення кримінальної справи прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані вручити копію відповідної постанови особі, щодо якої порушено справу, та потерпілому негайно. При неможливості негайного вручення копія постанови вручається не пізніше трьох діб з моменту її винесення.

У разі неможливості вручення зазначеним особам копії постанови про порушення кримінальної справи протягом строків, визначених частиною 1 цієї статті, через їх хворобу, неможливість

<http://yurist-online.org/>

встановлення місця перебування чи з інших поважних причин, копія постанови вручається протягом трьох діб з моменту явки, приводу чи встановлення місця перебування цих осіб.

Якщо особа відмовляється одержати копію постанови про порушення кримінальної справи, прокурор, слідчий, особа, яка провадить дізнання, або суддя складають відповідний протокол.

Представнику потерпілого, захиснику чи законному представнику підозрюваного або обвинуваченого копія постанови про порушення кримінальної справи вручається або надсилається на їх письмову вимогу протягом трьох діб з моменту надходження такої вимоги.

(Доповнено статтею 98 2 згідно із

Законом України від 22.12.2006 р. N 526-V)

Стаття 99. Відмова в порушенні справи

При відсутності підстав до порушення кримінальної справи прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя своєю постановою відмовляють у порушенні кримінальної справи, про що повідомляють заінтересованих осіб і підприємства, установи, організації.

Якщо в результаті перевірки заяви чи повідомлення, що надійшли, не встановлено підстав для порушення кримінальної справи, але матеріали перевірки містять дані про наявність у діянні особи адміністративного або дисциплінарного проступку чи іншого порушення громадського порядку, прокурор, слідчий, орган дізнання, суддя вправі, відмовивши в порушенні кримінальної справи, надіслати заяву або повідомлення на розгляд громадській організації, службі у справах дітей, трудовому колективу або власнику підприємства, установи, організації чи уповноваженому ним органу для вжиття відповідних заходів впливу або передати матеріали для застосування в установленому порядку заходів адміністративного стягнення.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.02.2007 р. N 609-V)

Стаття 99 1. Оскарження рішень про відмову в порушенні кримінальної справи

Постанову слідчого і органу дізнання про відмову в порушенні кримінальної справи може бути оскаржено відповідному прокуророві, а якщо таку постанову винесено прокурором - вищестоящому прокуророві. Скарга подається особою, інтересів якої вона стосується, або її представником протягом семи днів з дня одержання копії постанови.

Постанову прокурора, слідчого і органу дізнання про відмову в порушенні кримінальної справи може бути оскаржено особою, інтересів якої вона стосується, або її представником до суду в порядку, передбаченому статтею 236 1 цього Кодексу.

Постанова судді про відмову в порушенні кримінальної справи може бути оскаржена особою, інтересів якої вона стосується, або її представником протягом семи днів з дня одержання копії постанови в апеляційному порядку.

(Доповнено статтею 99 1 згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-ХІІ;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ)

Стаття 100. Нагляд прокурора за законністю порушення кримінальної справи

Нагляд за законністю порушення справи здійснює прокурор.

Слідчий і орган дізнання зобов'язані не пізніше доби направити прокуророві копію постанови про порушення кримінальної справи або про відмову в порушенні такої справи.

Якщо справу порушено без законних підстав, прокурор закриває її, а у випадках, коли в цій справі ще не провадилося слідчих дій, скасовує постанову про порушення справи.

У разі безпідставної відмови в порушенні справи слідчим або органом дізнання прокурор своєю постановою скасовує постанову слідчого або органу дізнання і порушує справу.

Частина п'яту виключено.

<http://yurist-online.org/>

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Глава 9

ОРГАНИ ДІЗНАННЯ І ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Стаття 101. Органи дізнання

Органами дізнання є:

1) міліція;

1 1) податкова міліція - у справах, що належать згідно із законом до її компетенції;

2) органи безпеки - у справах, віднесених законом до їх відання;

3) начальники органів управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та їх заступники з питань провадження дізнання - у справах про злочини, вчинені військовослужбовцями Збройних Сил України та військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, працівниками Збройних Сил України під час виконання ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини, а командири (начальники) військових частин, з'єднань, начальники військових установ - у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Збройних Сил України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні військової частини, з'єднання, установи чи на військових об'єктах;

3 1) командири кораблів - у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Збройних Сил України у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків під час походу за межами України;

4) митні органи - в справах про контрабанду;

5) начальники установ виконання покарань, слідчих ізоляторів - у справах про злочини проти встановленого порядку несення служби, вчинені працівниками цих установ, а також у справах про злочини, вчинені в розташуванні зазначених установ;

6) органи державного пожежного нагляду - у справах про пожежі і порушення протипожежних правил;

7) органи прикордонної служби - у справах про незаконне переправлення осіб через державний кордон та у справах про використання завідомо підроблених документів при перетинанні державного кордону;

8) капітани морських суден, що перебувають у далекому плаванні;

9) командири підрозділів Державної спеціальної служби транспорту - у справах про злочини, вчинені підлеглими їм військовослужбовцями і військовозобов'язаними під час проходження ними зборів, а також у справах про злочини, вчинені працівниками Державної спеціальної служби транспорту у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків або в розташуванні відповідного підрозділу Державної спеціальної служби транспорту.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 20.03.85 р. N 8627-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 17.06.92 р. N 2468-XII,

від 05.02.98 р. N 85/98-ВР,

від 08.10.99 р. N 1134-XIV,

від 03.04.2003 р. N 662-IV,

від 15.05.2003 р. N 743-IV,

від 20.01.2005 р. N 2377-IV,

від 17.11.2005 р. N 3108-IV,

від 14.04.2009 р. N 1254-VI,

від 02.06.2009 р. N 1414-VI,
від 08.07.2010 р. N 2464-VI,
від 21.10.2009 р. N 1657-VI,
від 02.12.2010 р. N 2756-VI)

Стаття 102. Органи досудового слідства

Органами досудового слідства є слідчі прокуратури, слідчі органів внутрішніх справ, слідчі податкової міліції і слідчі органів безпеки.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії
Верховної Ради Української РСР від 13.06.63 р.,
від 30.08.71 р. N 117-VIII;
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 05.02.98 р. N 85/98-ВР)

Глава 10

ДІЗНАННЯ

Стаття 103. Повноваження органів дізнання

На органи дізнання покладається вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили.

Про виявлений злочин і почате дізнання орган дізнання негайно повідомляє прокурора.

Частина третю виключено.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 30.06.93 р. N 3351-XII)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 104. Порядок провадження дізнання у кримінальних справах

За наявності ознак злочину, що не є тяжким, орган дізнання порушує кримінальну справу і, керуючись правилами кримінально-процесуального закону, проводить слідчі дії до встановлення особи, яка його вчинила. Після цього орган дізнання, додержуючи строків, передбачених частиною 1 статті 108 цього Кодексу, складає постанову про передачу справи слідчому, яку подає прокурору для затвердження.

У разі порушення органом дізнання справи про тяжкий злочин він зобов'язаний передати її слідчому через прокурора після виконання невідкладних слідчих дій у межах строків, передбачених частиною 2 статті 108 цього Кодексу.

Якщо у справі про тяжкий злочин, що передана слідчому, не встановлено особу, яка його вчинила, орган дізнання продовжує виконувати оперативно-розшукові дії і повідомляє слідчого про їх наслідки.

Після вступу слідчого у справу орган дізнання зобов'язаний виконувати доручення слідчого щодо проведення слідчих та розшукових дій.

(У редакції Закону України
від 30.06.93 р. N 3351-ХІІ)

Стаття 105. Виключена.

(згідно із Законом України
від 30.06.93 р. N 3351-ХІІ)

Стаття 106. Затримання органом дізнання підозрюваного у вчиненні злочину

Орган дізнання вправі затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, лише при наявності однієї з таких підстав:

1) коли цю особу застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення;

<http://yurist-online.org/>

2) коли очевидці, в тому числі й потерпілі, прямо вкажуть на дану особу, що саме вона вчинила злочин;

3) коли на підозрюваному або на його одязі, при ньому або в його житлі буде виявлено явні сліди злочину.

При наявності інших даних, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні злочину, її може бути затримано лише в тому разі, коли ця особа намагалася втекти, або коли її місце проживання чи перебування не зареєстровано, або коли не встановлено особи підозрюваного.

Частина третю виключено.

Орган дізнання вправі затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виключно у випадку, якщо підозрюваний не виконав обов'язків, пов'язаних із застосуванням до нього запобіжного заходу, у тому числі обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує.

Про кожний випадок затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання зобов'язаний скласти протокол із зазначенням підстав, мотивів, дня, години, року, місяця, місця затримання, пояснень затриманого, часу складання протоколу про роз'яснення підозрюваному в порядку, передбаченому частиною другою статті 21 цього Кодексу, права мати побачення із захисником з моменту затримання. Протокол підписується особою, яка його склала, і затриманим.

Копія протоколу з переліком прав та обов'язків негайно вручається затриманому і направляється прокурору. На вимогу прокурора йому також надсилаються матеріали, що стали підставою для затримання.

Про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, орган дізнання негайно повідомляє одного з її родичів, а в разі затримання співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків негайно повідомляє також і відповідний розвідувальний орган.

Протягом сімдесяти двох годин після затримання орган дізнання:

1) звільняє затриманого - якщо не підтвердилась підозра у вчиненні злочину, вичерпався встановлений законом строк затримання або затримання було здійснено з порушенням вимог, передбачених частинами першою і другою цієї статті;

2) звільняє затриманого і обирає щодо нього запобіжний захід, не зв'язаний з триманням під вартою;

3) доставляє затриманого до судді з поданням про обрання йому запобіжного заходу у вигляді взяття під варту.

У разі оскарження затримання до суду, скарга затриманого негайно надсилається начальником місця досудового ув'язнення до суду. Скарга розглядається суддею одночасно з поданням органу дізнання про обрання запобіжного заходу. Якщо скарга надійшла після обрання запобіжного заходу, вона розглядається суддею протягом трьох діб з часу надходження. Якщо подання не надійшло або коли скарга надійшла після закінчення сімдесятидвогодичного строку після затримання, скарга на затримання розглядається суддею протягом п'яти діб з часу надходження.

Скарга розглядається з додержанням вимог, передбачених статтею 165 2 цього Кодексу. За результатами розгляду суддя виносить постанову про законність затримання чи про задоволення скарги і визнання затримання незаконним. Копія постанови направляється прокурору, органу дізнання, затриманому і начальнику місця досудового ув'язнення.

На постанову судді протягом семи діб з дня її винесення може бути подана апеляція прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, або її захисником чи законним представником. Подача апеляції не зупиняє виконання постанови суду.

Затримання підозрюваного у вчиненні злочину не може тривати більше сімдесяти двох годин.

Якщо у встановлений законом строк затримання постанова судді про застосування до затриманої особи запобіжного заходу у вигляді взяття під варту або постанова про звільнення затриманого не надійшла до установи для досудового ув'язнення, начальник місця досудового ув'язнення звільняє цю особу, про що складає протокол і направляє повідомлення про це посадовій особі чи органу, який здійснював затримання.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.02.78 р. N 3084-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

<http://yurist-online.org/>

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 23.12.93 р. N 3780-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 07.03.2002 р. N 3111-III,
від 16.04.2009 р. N 1276-VI,
від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 106 1. Порядок короткочасного затримання осіб,
підозрюваних у вчиненні злочину

Порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, визначається
Положенням про порядок короткочасного затримання осіб, підозрюваних у вчиненні злочину.

(Доповнено статтею 106 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.02.78 р. N 3084-IX;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 107. Допит підозрюваного у вчиненні злочину

Виклик і допит підозрюваного провадяться з додержанням правил, встановлених статтями 134 -
136, 145 і 146 цього Кодексу.

Якщо підозрюваний був затриманий або до нього було обрано запобіжний захід у вигляді взяття
під варту, його допит проводиться негайно, а при неможливості негайного допиту - не пізніше
двадцяти чотирьох годин після затримання. При допиті такого підозрюваного присутність
захисника є обов'язковою, за винятком випадків, коли він відмовляється від нього і його відмова
прийнята.

Перед допитом підозрюваному має бути роз'яснено його права, передбачені статтею 43 1 цього
Кодексу, а також повідомлено, у вчиненні якого злочину він підозрюється, про що робиться
відмітка в протоколі його допиту.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 108. Строки провадження дізнання

У справі про злочин, що не є тяжким або особливо тяжким, дізнання провадиться у строк не більше десяти днів, починаючи з моменту встановлення особи, яка його вчинила. Якщо таку особу не встановлено, дізнання зупиняється з додержанням вимог, передбачених статтею 209 цього Кодексу.

У справі про тяжкий або особливо тяжкий злочин дізнання провадиться у строк не більше десяти днів з моменту порушення справи.

У разі обрання до підозрюваного запобіжного заходу у порядку, передбаченому статтею 165 2 цього Кодексу, дізнання провадиться у строк не більше п'яти днів з моменту обрання запобіжного заходу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із указами
Президії Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.;
від 16.02.78 р. N 3084-IX;
законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 109. Закінчення дізнання

Дізнання у справах закінчується складанням постанови про направлення справи для провадження досудового слідства, яка затверджується прокурором.

За наявності обставин, передбачених статтею 6 цього Кодексу, орган дізнання закриває справу мотивованою постановою, копію якої в добовий строк надсилає прокуророві.

(У редакції Закону України
від 30.06.93 р. N 3351-XII)

Стаття 110. Оскарження дій і постанов органів дізнання

Дії і постанови органів дізнання можуть бути оскаржені прокурором.

В разі надходження скарги прокурор зобов'язаний розглянути її протягом десяти днів і рішення по скарзі повідомити скаржникові.

Дії і постанови органів дізнання можуть бути оскаржені до суду.

Скарги на дії і постанови органів дізнання розглядаються судом першої інстанції при попередньому розгляді справи або при розгляді її по суті, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

(положенню частини третьої статті 110 дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду
України від 14.12.2011 р. N 19-рп/2011)

Глава 11

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Стаття 111. Проведення досудового слідства

Досудове слідство провадиться у всіх справах, за винятком справ про злочини, зазначені в останньому реченні частини 1 статті 27 і статті 425 цього Кодексу, по яких досудове слідство провадиться у випадках, коли злочин вчинено неповнолітнім чи особою, яка через свої фізичні або психічні вади не може сама здійснювати своє право на захист, а також коли це визнає за необхідне прокурор чи суд.

(Із змінами, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.;

від 13.06.63 р.,

від 24.01.67 р.,

від 18.03.70 р. N 2631-VII,

від 03.04.75 р. N 3642-VIII,

від 04.09.75 р. N 140-IX,

від 22.12.76 р. N 1593-IX,

від 20.03.85 р. N 8627-X,

від 27.06.86 р. N 2444-XI,

від 29.04.88 р. N 5822-XI,

від 03.08.88 р. N 6347-XI,

від 14.12.88 р. N 6976-XI,

від 07.03.90 р. N 8918-XI,

Законом Української РСР від 25.06.91 р. N 1255-XII;

законами України від 07.07.92 р. N 2547-XII,

від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 112. Підслідність

У справах про злочини, передбачені статтями 157, 158, 158 1, 159, 159 1, 160, 161, 162, 163, 166, частиною 2 статті 168, статтями 170, 171, 172, 173, 175, частиною 3 статті 176, частиною 3 статті 177, статтями 182, 183, частиною 2 статті 184, статтею 209, частиною 3 статті 229, статтями 233, 236, 237, 238, 244, 253, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 276 1, 281, 335, 336, 338, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 364, 364 1, 365, 365 1, 365 2, 366, 367, 368, 368 2, 368 3, 368 4, 369, 369

<http://yurist-online.org/>

2, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 392, 397, 398, 399, 400, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 438, 439, 441, 445 Кримінального кодексу України, а також у всіх справах про злочини, вчинені службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України "Про державну службу", та особами, посади яких віднесено до першої - третьої категорії посад, працівниками правоохоронних органів, досудове слідство провадиться слідчими прокуратури. За постановою Генерального прокурора України, його заступника, прокурора області та прирівняних до них прокурорів слідчими прокуратури можуть розслідуватися і інші злочини.

У справах про злочини, передбачені статтями 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, частиною 2 статті 126, статтями 127, 128, 129, 130, 131, 132, частинами 2 і 3 статті 133, статтями 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 150 1, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 165, 167, частиною 1 статті 168, статтями 169, 174, частинами 1 і 2 статті 176, частинами 1 і 2 статті 177, статтями 178, 179, 180, 181, частиною 1 статті 184, частинами 2, 3, 4, 5 статті 185, частинами 2, 3, 4, 5 статті 186, статтею 187, статтею 188 1, статтею 189, частинами 2, 3, 4 статті 190, статтями 192, 193, частиною 2 статті 194, частинами 2 і 3 статті 194 1, статтями 195, 196, 197, 197 1, 198, 199, 200, 203 1, 203 2, 204, частиною 2 статті 205, статтями 206, 209, частиною 2 статті 213, статтями 219, 222, 222 1, 223 1, 223 2, 224, 227, частинами 1 і 2 статті 229, статтями 231, 232, 232 1, 232 2, 233, 239, 239 1, 239 2, 240, 241, 242, 243, частиною 2 статті 245, частиною 2 статті 248, частиною 2 статті 249, статтями 251, 252, 254, 259, 260, 261, 262, 263, 263 1, 264, 265, 266, 267, 267 1, 268, 269, 270, частинами 2 і 3 статті 270 1, статтями, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, частинами 2, 3, 4 статті 296, статтями 297, 298, 298 1, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 321 1, 321 2, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 337, 339, 340, 341, 344, 352, 353, 354, 355, 357, 358, 360, 361, 361 1, 361 2, 362, 363, 363 1, 389, 390, 391, 393, 394 Кримінального кодексу України, а також у всіх справах про злочини, вчинені неповнолітніми, досудове слідство провадиться слідчими органів внутрішніх справ.

У справах про злочини, передбачені статтями 109, 110, 111, 112, 113, 114, 201, 209, 258, 258 1, 258 2, 258 3, 258 4, 258 5, 261, 265 1, 294, 305, 328, 329, 330, 332, 333, 334, 359, 361, 361 1, 361 2, 362, 363, 363 1, 422, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України, досудове слідство провадиться слідчими органів Служби безпеки України. Якщо під час розслідування злочинів, передбачених зазначеними статтями, будуть встановлені злочини, передбачені статтями 364, 365, 366, 367, 368, 423, 424, 425, 426 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої ведеться слідство, або іншою особою, якщо вони пов'язані із злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться слідство, вони розслідуються слідчими органів Служби безпеки України.

У справах про злочини, передбачені статтями 204, 209, частинами 2, 3, 4 статті 212, частинами 2, 3, 4 статті 212 1, статтями 216, 219 Кримінального кодексу України, досудове слідство провадиться слідчими податкової міліції. Якщо під час розслідування цих злочинів будуть встановлені злочини, передбачені статтями 192, 200, 201, 205, 213, 222, 222 1, 358 Кримінального кодексу України, вчинені особою, щодо якої ведеться слідство, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться слідство, вони розслідуються слідчими податкової міліції.

У справах про злочини, передбачені статтею 191, частиною другою статті 205, статтями 210, 211, 255, 256, 257 Кримінального кодексу України, досудове слідство провадиться тим органом, який порушив кримінальну справу. Якщо під час розслідування цих та інших справ будуть встановлені злочини, передбачені статтями 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370 Кримінального кодексу України, пов'язані із злочинами, про які порушено справу, вони розслідуються тим органом, що порушив справу.

У справах про злочини, передбачені статтями 209 1, 384, 385, 386, 387, 388, 396 Кримінального кодексу України, досудове слідство провадиться тим органом, до підслідності якого відноситься злочин, у зв'язку з яким порушено дану справу.

Якщо під час розслідування кримінальної справи буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться слідство, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться слідство, і які не підслідні тому органу, який здійснює у справі досудове слідство, то у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження прокурор, який здійснює нагляд за досудовим слідством, своєю постановою визначає підслідність всіх цих злочинів.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.,

від 13.06.63 р.,

від 18.11.63 р.,

від 18.01.66 р.,

від 09.11.66 р.,

від 24.01.67 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VII,

від 03.07.73 р. N 1879-VIII,

від 23.07.73 р. N 1898-VIII,

від 17.06.74 р. N 2718-VIII,

від 14.10.74 р. N 3130-VIII,

від 03.04.75 р. N 3642-VIII,

від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.02.78 р. N 3086-IX,

<http://yurist-online.org/>

від 24.09.81 р. N 2511-X,
від 24.12.81 р. N 2942-X,
від 20.09.83 р. N 5839-X,
від 29.02.84 р. N 6591-X,
від 16.04.84 р. N 6834-X,
від 20.03.85 р. N 8627-X,
від 01.08.85 р. N 704-XI,
від 10.12.85 р. N 1432-XI,
від 27.06.86 р. N 2444-XI,
від 18.08.86 р. N 2753-XI,
від 31.07.87 р. N 4392-XI,
від 21.08.87 р. N 4452-XI,
від 25.11.87 р. N 4981-XI,
від 01.12.87 р. N 4995-XI,
від 10.02.88 р. N 5397-XI,
від 14.04.88 р. N 5723-XI,
від 14.12.88 р. N 6976-XI,
від 06.03.89 р. N 7226-XI,
від 14.04.89 р. N 7373-XI,
від 16.06.89 р. N 7617-XI,
від 19.01.90 р. N 8711-XI,
від 07.03.90 р. N 8918-XI,
від 20.04.90 р. N 9082-XI,
від 04.05.90 р. N 9166-XI,
від 26.12.90 р. N 596-XII,
від 18.01.91 р. N 647-XII,
від 28.01.91 р. N 661-XII,
від 29.07.91 р. N 1369-XII,
від 25.08.91 р. N 1434a-XII;
Законом Української РСР від 25.06.91 р. N 1255-XII,

<http://yurist-online.org/>

законами України від 18.09.91 р. N 1564-XII,
від 12.12.91 р. N 1974-XII,
від 15.05.92 р. N 2354-XII,
від 17.06.92 р. N 2468-XII,
від 07.07.92 р. N 2547-XII,
від 17.09.92 р. N 2613-XII,
від 16.10.92 р. N 2703-XII,
від 26.01.93 р. N 2935-XII,
від 26.01.93 р. N 2936-XII,
від 28.01.93 р. N 2947-XII,
від 03.03.93 р. N 3039-XII,
від 30.06.93 р. N 3351-XII,
від 11.11.93 р. N 3582-XII,
від 23.12.93 р. N 3785-XII,
від 28.01.94 р. N 3888-XII,
від 25.02.94 р. N 4043-XII,
від 20.10.94 р. N 218/94-ВР,
від 15.11.94 р. N 246/94-ВР,
від 16.12.94 р. N 299/94-ВР,
від 15.02.95 р. N 64/95-ВР,
від 11.07.95 р. N 282/95-ВР,
від 12.07.96 р. N 323/96-ВР,
від 01.10.96 р. N 386/96-ВР,
від 02.10.96 р. N 388/96-ВР,
від 20.11.96 р. N 530/96-ВР,
від 05.02.97 р. N 44/97-ВР,
від 07.10.97 р. N 552/97-ВР,
від 05.02.98 р. N 85/98-ВР,
від 24.03.98 р. N 210/98-ВР,
від 14.12.99 р. N 1288-XIV,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 23.03.2000 р. N 1587-III,
від 20.04.2000 р. N 1685-III,
від 14.09.2000 р. N 1945-III,
від 21.09.2000 р. N 1981-III,
від 16.11.2000 р. N 2114-III,
від 21.12.2000 р. N 2181-III,
від 18.01.2001 р. N 2247-III,
від 05.04.2001 р. N 2362-III,
від 17.05.2001 р. N 2409-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 17.01.2002 р. N 2953-III,
від 16.01.2003 р. N 430-IV,
від 03.04.2003 р. N 669-IV,
від 22.05.2003 р. N 850-IV,
від 05.06.2003 р. N 903-IV,
від 11.07.2003 р. N 1125-IV,
від 11.05.2004 р. N 1703-IV,
від 18.05.2004 р. N 1723-IV,
від 23.12.2004 р. N 2289-IV,
від 31.05.2005 р. N 2598-IV,
від 17.11.2005 р. N 3108-IV,
від 01.12.2005 р. N 3169-IV,
від 23.02.2006 р. N 3480-IV,
від 23.02.2006 р. N 3504-IV,
від 21.09.2006 р. N 170-V,
від 22.12.2006 р. N 534-V,
від 11.01.2007 р. N 578-V,
від 19.04.2007 р. N 965-V,
від 19.04.2007 р. N 966-V,

<http://yurist-online.org/>

від 24.05.2007 р. N 1071-V,
від 15.04.2008 р. N 270-VI,
від 25.12.2008 р. N 801-VI,
від 15.01.2009 р. N 894-VI,
від 11.06.2009 р. N 1508-VI,
який втратив чинність згідно із Законом
України від 21.12.2010 р. N 2808-VI;
від 05.11.2009 р. N 1708-VI,
від 18.05.2010 р. N 2262-VI,
від 15.06.2010 р. N 2339-VI,
від 18.05.2010 р. N 2258-VI,
від 22.12.2010 р. N 2852-VI,
від 02.12.2010 р. N 2756-VI,
від 13.01.2011 р. N 2924-VI,
від 07.04.2011 р. N 3207-VI,
від 21.04.2011 р. N 3267-VI,
Повітряним кодексом України
від 19.05.2011 р. N 3393-VI,
законами України
від 08.09.2011 р. N 3718-VI,
від 15.11.2011 р. N 4025-VI,
від 20.12.2011 р. N 4194-VI,
від 05.07.2012 р. N 5065-VI,
від 05.07.2012 р. N 5064-VI)

Стаття 113. Початок провадження досудового слідства

Досудове слідство провадиться лише після порушення кримінальної справи і в порядку, встановленому цим Кодексом.

Слідчий зобов'язаний негайно приступити до провадження слідства в порушеній ним чи переданій йому справі. Коли справа порушена слідчим і прийнята ним до свого провадження, то складається єдина постанова про порушення справи і прийняття її до свого провадження. В разі прийняття до свого провадження раніше порушеної справи слідчий виносить окрему постанову про прийняття справи до свого провадження.

Копію постанови про прийняття справи до свого провадження слідчий протягом доби надсилає прокуророві.

Стаття 114. Повноваження слідчого

При провадженні досудового слідства всі рішення про спрямування слідства і про провадження слідчих дій слідчий приймає самостійно, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання згоди від суду (судді) або прокурора, і несе повну відповідальність за їх законне і своєчасне проведення.

В разі незгоди слідчого з вказівками прокурора про притягнення як обвинуваченого, про кваліфікацію злочину і обсяг обвинувачення, про направлення справи для віддання обвинуваченого до суду або про закриття справи слідчий вправі подати справу вищестоящому прокуророві з письмовим викладом своїх заперечень. В цьому разі прокурор або скасовує вказівки нижчестоящого прокурора, або доручає провадження слідства в цій справі іншому слідчому.

Слідчий по розслідуваних ним справах вправі давати органам дізнання доручення і вказівки про провадження розшукових та слідчих дій і вимагати від органів дізнання допомоги при провадженні окремих слідчих дій. Такі доручення і вказівки слідчого є для органів дізнання обов'язковими.

В справах, в яких досудове слідство є обов'язковим, слідчий вправі в будь-який момент приступити до провадження досудового слідства, не чекаючи виконання органами дізнання дій, передбачених статтею 104 цього Кодексу.

Постанови слідчого, винесені відповідно до закону в кримінальній справі, яка перебуває в його провадженні, є обов'язковими для виконання всіма підприємствами, установами і організаціями, посадовими особами і громадянами.

При проведенні різних слідчих дій слідчий вправі використовувати машинопис, звукозапис, стенографування та кінозйомку і відеозапис.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії
Верховної Ради Української РСР від 18.01.66 р.,
від 16.04.84 р. N 6834-X;
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 114 1. Повноваження начальника слідчого відділу

Начальник слідчого відділу здійснює контроль за своєчасністю дій слідчих по розкриттю злочинів і запобіганню їм, вживає заходів до найбільш повного, всебічного і об'єктивного провадження досудового слідства в кримінальних справах.

Начальник слідчого відділу має право перевіряти кримінальні справи, давати вказівки слідчому про провадження досудового слідства, про притягнення як обвинуваченого, про кваліфікацію злочину та обсяг обвинувачення, про направлення справи, про провадження окремих слідчих дій, передавати справу від одного слідчого іншому, доручати розслідування справи декільком слідчим, а також брати участь у провадженні досудового слідства та особисто провадити досудове слідство, користуючись при цьому повноваженнями слідчого.

Вказівки начальника слідчого відділу в кримінальній справі даються слідчому у письмовій формі і є обов'язковими для виконання.

Оскарження цих вказівок прокуророві не зупиняє їх виконання, за винятком випадків, передбачених частиною другою статті 114 цього Кодексу.

Вказівки прокурора в кримінальних справах, які дані відповідно до правил, встановлених цим Кодексом, обов'язкові для начальника слідчого відділу. Оскарження цих вказівок вищестоящому прокуророві не зупиняє їх виконання.

(Доповнено статтею 114 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 18.01.66 р.)

Стаття 115. Затримання слідчим підозрюваного у вчиненні злочину

Слідчий вправі затримати і допитати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за підставами і в порядку, передбаченими статтями 106, 106 1 і 107 цього Кодексу.

<http://yurist-online.org/>

Затримання підозрюваного у вчиненні злочину співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.02.78 р. N 3084-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 07.03.2002 р. N 3111-III)

Стаття 116. Місце провадження досудового слідства

Досудове слідство провадиться в тому районі, де вчинено злочин. Коли місце вчинення злочину невідоме, а також з метою найбільш швидкого і повного розслідування його, слідство може провадитися за місцем виявлення злочину або за місцем перебування підозрюваного, обвинуваченого, або за місцем перебування більшості свідків чи за визначенням прокурора.

Слідчий, встановивши, що дана справа йому не підслідна, зобов'язаний провести всі невідкладні дії, після чого передає справу прокуророві для направлення її за підслідністю.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 11.07.2003 р. N 1125-IV)

Стаття 117. Розв'язання спорів про підслідність

Спир про підслідність між слідчими в межах одного й того ж району розв'язує районний прокурор, між слідчими транспортної прокуратури, що діє на правах районної або міської прокуратури, - транспортний прокурор, який діє на правах районного, міського прокурора.

Спир про підслідність між слідчими різних районів Автономної Республіки Крим, області розв'язує прокурор Автономної Республіки Крим, прокурор області, між слідчими різних транспортних прокуратур, що діють на правах районних, міських прокуратур, - транспортний прокурор, який діє на правах прокурора області, між слідчими різних районів міста - прокурор міста Києва, міський прокурор або їх заступники.

<http://yurist-online.org/>

Якщо справу порушено в декількох районах або містах різних областей, спір про підслідність розв'язує Генеральний прокурор України або його заступник.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 118. Окремі доручення

Слідчий має право провадити слідчі дії в інших слідчих районах і вправі доручити провадження цих дій відповідному слідчому або органу дізнання, які зобов'язані це доручення виконати в десятиденний строк.

У межах міста або району, хоча б поділеного на кілька слідчих ділянок, слідчий зобов'язаний особисто провадити всі слідчі дії.

Стаття 119. Проведення слідства

в справі декількома слідчими

Якщо розслідування особливо складної справи доручається декільком слідчим, то про це зазначається в постанові про порушення справи або виноситься окрема постанова. Один з цих слідчих призначається старшим, він приймає справу до свого провадження і безпосередньо керує діями інших слідчих.

Постанова про призначення в справі декількох слідчих оголошується обвинуваченому.

Стаття 119 1. Міжнародна слідча група

За письмовою угодою Генеральної прокуратури України та компетентних органів іноземних держав для проведення розслідування на території України може бути створена міжнародна слідча група, до складу якої включаються представники органів прокуратури, дізнання та досудового слідства України та компетентного органу однієї або більше заінтересованих іноземних держав.

Міжнародна слідча група може бути створена у разі:

- 1) розслідування особливо складних справ або необхідності проведення процесуальних дій на території України та інших держав;
- 2) якщо компетентні органи України та кількох держав провадять розслідування злочину, обставини якого потребують здійснення скоординованих спільних дій;
- 3) в інших випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Про створення міжнародної слідчої групи для проведення розслідування на території України та про участь прокурора, представників органу дізнання і досудового слідства України у міжнародній слідчій групі, створеній в іноземній державі, Генеральний прокурор України або його заступник вносить постанову на підставі угоди з компетентним органом іноземної держави.

У постанові про створення міжнародної слідчої групи для проведення розслідування на території України визначається мета створення такої групи, зазначаються її склад та керівник, а також може встановлюватися строк, на який така група створюється.

Постанова про створення міжнародної слідчої групи на території України оголошується обвинуваченому.

(Доповнено статтею 119 1 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 119 2. Порядок діяльності міжнародної слідчої групи

Проведення слідчих та інших процесуальних дій міжнародної слідчою групою здійснюється за правилами надання міжнародної правової допомоги, але не потребує звернення до компетентних органів іноземної держави із запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу.

У складі міжнародної слідчої групи прокурори, представники органу дізнання та досудового слідства України зносяться та обмінюються матеріалами розслідувань з представниками компетентних органів іноземних держав безпосередньо.

Керівником міжнародної слідчої групи на території України є представник органу досудового слідства України. Керівник міжнародної слідчої групи приймає справу до свого провадження, безпосередньо керує діями членів групи, визначає її завдання і виконавців слідчих та інших процесуальних дій.

(Доповнено статтею 119 2 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 120. Строки досудового слідства

Досудове слідство у кримінальних справах повинно бути закінчено протягом двох місяців. В цей строк включається час з моменту порушення справи до направлення її прокуророві з обвинувальним висновком чи постановою про передачу справи до суду для розгляду питання про застосування примусових заходів медичного характеру або до закриття чи зупинення провадження в справі. Цей строк може бути продовжено районним, міським прокурором, військовим прокурором армії, флотилії, з'єднання, гарнізону та прирівняним до них прокурором у разі неможливості закінчити розслідування - до трьох місяців.

В особливо складних справах строк досудового слідства, встановлений частиною 1 цієї статті, може бути продовжено прокурором Автономної Республіки Крим, прокурором області, прокурором міста Києва, військовим прокурором округу, флоту і прирівняним до них прокурором або їх заступниками на підставі мотивованої постанови слідчого - до шести місяців.

Далі продовжувати строк досудового слідства можуть лише у виняткових випадках Генеральний прокурор України або його заступники.

При поверненні судом справи для провадження додаткового слідства, а також відновленні закритої справи строк додаткового слідства встановлюється прокурором, який здійснює нагляд за слідством, в межах одного місяця з моменту прийняття справи до провадження. Дальше продовження зазначеного строку провадиться на загальних підставах.

Правила, викладені в цій статті, не поширюються на справи, в яких не встановлено особу, що вчинила злочин. Перебіг строку слідства в таких справах починається з дня встановлення особи, яка вчинила злочин.

(Із змінами, внесеними згідно із указами Президії

<http://yurist-online.org/>

Верховної Ради Української РСР від 16.02.78 р. N 3084-IX,
від 16.04.84 р. N 6834-X,
від 29.12.89 р. N 8595-XI;
законами України від 10.12.91 р. N 1960-XII,
від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 30.06.93 р. N 3351-XII,
від 03.04.2003 р. N 658-IV)

(положення частини третьої статті 120 щодо можливості продовження строку досудового слідства лише у виняткових випадках визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. N 3-рп/2003)

Стаття 121. Недопустимість розголошення даних досудового слідства

Дані досудового слідства можна оголосити лише з дозволу слідчого або прокурора і в тому обсягу, в якому вони визнають можливим.

У необхідних випадках слідчий попереджає свідків, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача, захисника, експерта, спеціаліста, перекладача, понятих, а також інших осіб, які присутні при провадженні слідчих дій, про обов'язок не розголошувати без його дозволу даних досудового слідства. Винні в розголошенні даних досудового слідства несуть кримінальну відповідальність за статтею 387 Кримінального кодексу України.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 122. Порядок роз'яснення прав потерпілому

Слідчий, визнавши особу потерпілою від злочину, роз'яснює їй її права, передбачені статтею 49 цього Кодексу, відмічає про це в постанові, що засвідчується підписом потерпілого.

У випадках, коли злочином завдана майнова шкода громадянину, підприємству, установі чи організації, слідчий роз'яснює потерпілому і його представникові право заявляти цивільний позов, про що відмічає в протоколі допиту або направляє потерпілому письмове повідомлення, копію якого приєднує до справи.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 123. Визнання цивільним позивачем

Якщо в справі заявлено цивільний позов, слідчий зобов'язаний скласти мотивовану постанову про визнання потерпілого цивільним позивачем або про відмову в цьому.

Про винесення постанови повідомляється цивільний позивач або його представник. У разі явки цивільного позивача або його представника йому роз'яснюються права, передбачені статтею 50 цього Кодексу, про що робиться відмітка на постанові, яка засвідчується підписом цивільного позивача чи його представника.

Стаття 124. Притягнення як цивільного відповідача

Визнавши необхідним притягти в справі цивільного відповідача, слідчий виносить мотивовану постанову. Постанова оголошується цивільному відповідачеві або його представникові. При цьому йому роз'яснюються права, передбачені статтею 51 цього Кодексу, про що робиться відмітка на постанові, яка засвідчується підписом цивільного відповідача або його представника.

Стаття 125. Обов'язок забезпечення цивільного позову і передбаченої законом конфіскації майна

Слідчий за клопотанням цивільного позивача або з своєї ініціативи зобов'язаний вжити заходів до забезпечення заявленого в кримінальній справі цивільного позову, а також можливого в майбутньому цивільного позову, склавши про це постанову.

В справах про злочини, за які кримінальним законом передбачена конфіскація майна, слідчий зобов'язаний вжити необхідних заходів до забезпечення виконання вироку в частині можливої конфіскації майна, склавши про це постанову.

Стаття 126. Порядок забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна

Забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна провадиться шляхом накладення арешту на вклади, цінності та інше майно обвинуваченого чи підозрюваного або осіб, які несуть за законом матеріальну відповідальність за його дії, де б ці вклади, цінності та інше майно не знаходилось, а також шляхом вилучення майна, на яке накладено арешт. Накладення арешту на вклади зазначених осіб провадиться виключно за рішенням суду.

Майно, на яке накладено арешт, описується і може бути передане на зберігання представникам підприємств, установ, організацій або членам родини обвинуваченого чи іншим особам. Особи, яким передано майно, попереджаються під розписку про кримінальну відповідальність за його незбереження.

Не підлягають описові предмети першої потреби, що використовуються особою, у якої провадиться опис, і членами її родини. Перелік цих предметів визначено в Додатку до Кримінального кодексу України.

Арешт майна і передача його на зберігання оформляються протоколом, який підписується особою, що проводила опис, понятими і особою, яка прийняла майно на зберігання. До протоколу додається підписаний цими особами опис переданого на зберігання майна.

Для встановлення вартості описаного майна в необхідних випадках запрошується спеціаліст, який також підписує протокол і опис майна з його оцінкою.

Накладення арешту на майно скасовується постановою слідчого, коли в застосуванні цього заходу відпаде потреба.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 02.06.2005 р. N 2631-IV)

Стаття 127. Залучення понять

При провадженні обшуку, виїмки, огляду, пред'явленні осіб і предметів для впізнання, відтворенні обстановки і обставин події, опису майна обов'язкова присутність не менше двох понять.

До участі у проведенні освідування поняті можуть бути залучені у разі, якщо слідчий визнає це за необхідне.

Як поняті запрошуються особи, не заінтересовані в справі. Понятими не можуть бути потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники органів дізнання і досудового слідства.

Поняті, присутні при провадженні зазначених вище слідчих дій, засвідчують своїми підписами відповідність записів у протоколі виконаним діям.

Зауваження понятого з приводу проведених слідчих дій підлягають обов'язковому занесенню до протоколу.

За наявності відповідних підстав поняті мають право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законами України.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 128. Залучення перекладача

У випадках, передбачених статтею 19 цього Кодексу, слідчий при провадженні слідчих дій запрошує перекладача.

Перекладач повинен з'явитися за викликом слідчого і зробити повно і точно доручений йому переклад.

Слідчий роз'яснює перекладачеві його обов'язки і попереджає про кримінальну відповідальність за відмову виконати обов'язки перекладача, а також за завідомо неправильний переклад, про що відбирає від нього підписку.

Перекладач за наявності відповідних підстав має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законами України.

Правила цієї статті поширюються на особу, запрошену до участі в процесі для роз'яснення знаків німого або глухого.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 128 1. Участь спеціаліста при проведенні слідчих дій

У необхідних випадках для участі у проведенні слідчої дії може бути залучений спеціаліст, який не заінтересований в результатах справи. Виклик слідчим спеціаліста є обов'язковим для керівника підприємства, установи чи організації, де працює спеціаліст.

Спеціаліст зобов'язаний: з'явитися на виклик; брати участь у проведенні слідчої дії, використовуючи свої спеціальні знання і навички для сприяння слідчому у виявленні, закріпленні та вилученні доказів; звертати увагу слідчого на обставини, пов'язані з виявленням та закріпленням доказів; давати пояснення з приводу спеціальних питань, які виникають при проведенні слідчої дії.

Спеціаліст вправі: звертатися з дозволу слідчого із запитаннями до осіб, які беруть участь у проведенні слідчої дії; робити заяви, пов'язані з виявленням, закріпленням і вилученням доказів. Спеціаліст за наявності відповідних підстав має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законами України.

Перед початком слідчої дії, в якій бере участь спеціаліст, слідчий пересвідчується в особі та компетентності спеціаліста, з'ясовує його стосунки з обвинуваченим і потерпілим та роз'яснює спеціалістові його права і обов'язки. Про виконання слідчим цих вимог зазначається у протоколі слідчої дії.

В разі відмови або ухилення спеціаліста від виконання своїх обов'язків слідчий повідомляє про це адміністрацію підприємства, установи чи організації за місцем роботи спеціаліста або громадську організацію для відповідного реагування.

(Доповнено статтею 128 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

<http://yurist-online.org/>

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 128 2. Присутність представника компетентного органу іноземної держави

Під час виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України згідно з пунктом 1 частини п'ятої статті 471 цього Кодексу представнику компетентного органу іноземної держави може бути дозволено бути присутнім при проведенні слідчих та інших процесуальних дій.

Представник компетентного органу іноземної держави має право при проведенні слідчих та інших процесуальних дій робити нотатки, ознайомлюватися з протоколом слідчої дії та висловлювати зауваження і доповнення до протоколу, які підлягають обов'язковому занесенню до протоколу; з дозволу дізнавача, слідчого, прокурора ставити запитання свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам та учасникам процесу; застосовувати відповідно до статей 85 1 та 85 2 цього Кодексу технічні засоби. Про присутність представника компетентного органу іноземної держави зазначається у протоколі слідчої дії. Представник компетентного органу іноземної держави, присутній при проведенні слідчих дій, підписує протокол разом з іншими учасниками.

(Доповнено статтею 128 2 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 129. Розгляд клопотань слідчим

Клопотання підозрюваного, обвинуваченого, їх захисників, а також потерпілого і його представника, цивільного позивача, цивільного відповідача або їх представників про виконання будь-яких слідчих дій слідчий зобов'язаний розглянути в строк не більше трьох діб і задовольнити їх, якщо обставини, про встановлення яких заявлені клопотання, мають значення для справи.

Про результати розгляду клопотання повідомляється особа, яка заявила клопотання. Про повну або часткову відмову в клопотанні складається мотивована постанова.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,

<http://yurist-online.org/>

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 23.12.93 р. N 3780-XII)

Стаття 130. Постанова слідчого і прокурора

Про рішення, прийняті слідчим або прокурором під час провадження досудового слідства у випадках, зазначених у цьому Кодексі, а також у випадках, коли це визнає за необхідне слідчий або прокурор, складається мотивована постанова.

У постанові зазначається місце і час її складання, посада особи, що виносить постанovu, її прізвище, справа, в якій провадиться слідство, і обґрунтування прийнятого рішення, а також стаття цього Кодексу, на підставі якої прийнято рішення.

Глава 12

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ОБВИНУВАЧЕННЯ І ДОПИТ ОБВИНУВАЧЕНОГО

Стаття 131. Притягнення як обвинуваченого

Коли є досить доказів, які вказують на вчинення злочину певною особою, слідчий виносить мотивовану постанovu про притягнення цієї особи як обвинуваченого.

Стаття 132. Постанова про притягнення як обвинуваченого

У постанові про притягнення як обвинуваченого повинно бути зазначено: хто склав постанovu, місце і час її складання; назву справи; прізвище, ім'я та по батькові обвинуваченого, день, місяць та рік його народження; злочин, у вчиненні якого обвинувачується дана особа, час, місце та інші обставини вчинення злочину, наскільки вони відомі слідчому, і стаття кримінального закону, якою передбачений цей злочин.

Коли обвинувачений притягається до відповідальності за вчинення декількох злочинів, що підпадають під ознаки різних статей кримінального закону, в постанові про притягнення як

<http://yurist-online.org/>

обвинуваченого повинно бути вказано, які саме дії ставляться обвинуваченому в вину по кожній з цих статей.

Копія постанови негайно надсилається прокуророві.

Стаття 133. Строк пред'явлення обвинувачення

Обвинувачення повинно бути пред'явлено не пізніше двох днів з моменту винесення слідчим постанови про притягнення даної особи як обвинуваченого і в усякому разі не пізніше дня явки обвинуваченого або його приводу.

Стаття 134. Порядок виклику обвинуваченого

Обвинувачений викликається до слідчого по телефону, телефонограмою, телеграмою або повісткою, яка вручається обвинуваченому під розписку, з зазначенням часу вручення.

В разі тимчасової відсутності обвинуваченого повістка для передачі йому вручається під розписку кому-небудь з дорослих членів сім'ї, які разом з ним проживають, житлово-експлуатаційній організації або адміністрації за місцем його роботи.

Частина третю виключено.

Обвинувачений, що перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця досудового ув'язнення.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 135. Обов'язковість явки обвинуваченого

Обвинувачений зобов'язаний з'явитися за викликом слідчого у призначений строк.

В разі неявки без поважних причин обвинувачений підлягає приводу.

Поважними причинами неявки обвинуваченого до слідчого в призначений строк визнаються: несвоєчасне одержання повістки, хвороба та інші обставини, які фактично позбавляють його можливості своєчасно з'явитися до слідчого.

Стаття 136. Привід обвинуваченого

Привід обвинуваченого здійснюється органами внутрішніх справ та Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України (щодо військовослужбовців та працівників Збройних Сил України) за мотивованою постановою слідчого. Привід обвинуваченого, крім виняткових випадків, здійснюється удень.

Привід обвинуваченого без досудового виклику може бути застосований тільки в тих випадках, коли обвинувачений ухиляється від слідства або коли його місце проживання чи перебування не зареєстровано.

Постанова про привід оголошується обвинуваченому перед її виконанням.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.05.2003 р. N 743-IV,

від 16.04.2009 р. N 1276-VI)

Стаття 137. Встановлення місця перебування обвинуваченого

Коли місце перебування обвинуваченого невідоме, а також, коли він ухиляється від слідства, слідчий до закінчення строку, встановленого для провадження досудового слідства, зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів до встановлення місця перебування обвинуваченого.

Стаття 138. Оголошення розшуку обвинуваченого

Коли місце перебування особи, щодо якої винесена постанова про притягнення її в справі як обвинуваченого, не встановлене, слідчий оголошує її розшук. При наявності підстав, передбачених

у статті 155 цього Кодексу, слідчий може обрати щодо обвинуваченого, який розшукується, запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Розшук може бути оголошений як під час досудового слідства, так і одночасно з його зупиненням.

Стаття 139. Розшук обвинуваченого

Про оголошення розшуку слідчий складає постанову, в якій зазначає потрібні відомості про особу розшукуваного. Постанова про розшук і обрання запобіжного заходу направляється до відповідних органів розшуку.

Після оголошення розшуку слідчий продовжує вживати всіх необхідних заходів для встановлення місця перебування обвинуваченого.

При затриманні обвинуваченого, якого розшукували і щодо якого обрано як запобіжний захід тримання під вартою, орган розшуку негайно доповідає про це прокуророві за місцем затримання. Прокурор протягом двадцяти чотирьох годин зобов'язаний перевірити, чи дійсно затриманий є тією особою, яка розшукується, і, упевнившись в наявності законних підстав для арешту, дає санкцію на відправлення заарештованого етапом до місця провадження слідства.

Стаття 140. Порядок пред'явлення обвинувачення

При пред'явленні обвинувачення особі присутність захисника є обов'язковою, крім випадків, коли він відмовляється від нього і його відмова прийнята.

Слідчий, упевнившись в особі обвинуваченого, оголошує йому постанову про притягнення як обвинуваченого, роз'яснює суть пред'явленого обвинувачення та вручає копію постанови про притягнення як обвинуваченого.

Про пред'явлення обвинувачення, роз'яснення його суті і вручення копії постанови слідчий складає протокол із зазначенням години і дати пред'явлення обвинувачення, який підписується обвинуваченим, слідчим та захисником.

У разі відмови обвинуваченого поставити підпис у протоколі слідчий робить на ньому відмітку про відмову від підпису і зазначає мотиви відмови, про що сповіщає прокурора.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,
від 22.06.2000 р. N 1833-III,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 141. Зміна і доповнення обвинувачення

Якщо під час досудового слідства виникне необхідність змінити пред'явлене обвинувачення або доповнити його, слідчий зобов'язаний заново пред'явити обвинувачення з виконанням вимог, встановлених статтями 131, 132, 133 і 140 цього Кодексу.

Якщо під час досудового слідства частина пред'явленого обвинувачення не знайшла свого підтвердження, слідчий своєю постановою закриває справу в цій частині обвинувачення, про що оголошує обвинуваченому.

Стаття 142. Роз'яснення обвинуваченому його прав на слідстві

При пред'явленні обвинувачення слідчий зобов'язаний роз'яснити обвинуваченому, що він під час провадження досудового слідства має право:

- 1) знати, в чому його обвинувачують;
- 2) давати показання по пред'явленому йому обвинуваченню або відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- 3) подавати докази;
- 4) заявляти клопотання про допит свідків, про проведення очної ставки, про проведення експертизи, про витребування і приєднання до справи доказів, а також заявляти клопотання з усіх інших питань, які мають значення для встановлення істини в справі;
- 5) заявляти відвід слідчому, прокуророві, експертові, спеціалістові і перекладачеві;

- 6) з дозволу слідчого бути присутнім при виконанні окремих слідчих дій;
- 7) знайомитися з усіма матеріалами справи після закінчення досудового слідства;
- 8) мати захисника і побачення з ним до першого допиту;
- 9) подавати скарги на дії та рішення слідчого і прокурора.

Про роз'яснення обвинуваченому його прав слідчий зазначає в постанові про пред'явлення обвинувачення, що стверджує своїм підписом обвинувачений.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 23.12.93 р. N 3780-XII)

Стаття 143. Допит обвинуваченого

Слідчий зобов'язаний допитати обвинуваченого негайно після його явки або приводу і в усякому разі не пізніше доби після пред'явлення йому обвинувачення.

Допит обвинуваченого, крім виняткових випадків, повинен проводитися удень.

При допиті обвинуваченого за його бажанням може бути присутнім захисник, а у випадках, передбачених частиною першою статті 45 цього Кодексу, присутність захисника є обов'язковою.

Обвинувачений допитується в місці провадження досудового слідства, а в разі необхідності - і в місці його перебування.

Обвинувачені допитуються окремо. При цьому слідчий вживає заходів, щоб обвинувачені в одній і тій же справі не могли зноситися між собою.

На початку допиту слідчий повинен запитати обвинуваченого, чи визнає він себе винним у пред'явленому обвинуваченні, після чого пропонує йому дати показання по суті обвинувачення. Слідчий вислухує показання обвинуваченого і, в разі необхідності, ставить йому запитання. Забороняється ставити запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї (навідні запитання).

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 23.12.93 р. .93 р. N 3780-XII,
від 22.06.2000 р. N 1833-III,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 144. Пред'явлення обвинувачення глухим, німим, сліпим, а також особам, які визнані обмежено осудними та їх допит

Пред'явлення обвинувачення глухим, німим, сліпим, а також особам, які визнані обмежено осудними та їх допит провадяться за правилами статей 140, 141, 142 і 143 цього Кодексу в присутності захисника, а в справах глухих і німих, крім захисника, запрошується також і особа, яка розуміє їх знаки.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,
Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 145. Протокол допиту обвинуваченого

Про кожний допит обвинуваченого слідчий складає протокол з додержанням вимог статті 85 цього Кодексу.

В протоколі допиту зазначаються місце і дата допиту; посада та прізвище особи, яка проводила допит, і осіб, які були присутні при допиті; час початку і закінчення допиту; прізвище, ім'я та по батькові обвинуваченого, рік, місяць, день і місце його народження; громадянство, національність, освіта, сімейний стан, місце роботи, рід занять або посада, місце проживання, судимість обвинуваченого та інші відомості про нього, що виявляться необхідними за обставинами справи.

Показання обвинуваченого та відповіді на поставлені йому запитання викладаються в першій особі і по можливості дослівно.

По закінченні допиту слідчий пред'являє протокол обвинуваченому для прочитання. За проханням обвинуваченого він може бути прочитаний йому слідчим, про що зазначається в протоколі. Обвинувачений має право вимагати доповнення протоколу і внесення до нього поправок. Ці доповнення і поправки підлягають обов'язковому занесенню в протокол.

Протокол підписують обвинувачений і слідчий. Якщо протокол написаний на кількох сторінках, обвинувачений підписує кожну сторінку окремо. Якщо в допиті обвинуваченого брали участь прокурор, експерт, спеціаліст, перекладач, захисник або інші особи, вони також підписують протокол.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 146. Власноручний запис обвинуваченим своїх показань

Обвинуваченому, якщо він того просить, надається можливість написати свої показання власноручно, про що робиться відмітка в протоколі допиту. Слідчий, ознайомившись з письмовими показаннями обвинуваченого може поставити йому додаткові запитання. Ці запитання і відповіді на них заносяться до протоколу. Правильність запису показань, запитань і відповідей на них засвідчується підписами обвинуваченого і слідчого.

Стаття 147. Відсторонення обвинуваченого від посади

В разі притягнення посадової особи до кримінальної відповідальності за посадовий злочин, а так само якщо ця особа притягається до відповідальності за інший злочин і може негативно впливати на хід досудового чи судового слідства, слідчий зобов'язаний відсторонити її від посади, про що виносить мотивовану постанову.

Відсторонення від посади провадиться з санкції прокурора чи його заступника. Копія постанови надсилається для виконання за місцем роботи (служби) обвинуваченого.

Питання про відсторонення від посади осіб, що призначаються Президентом України, вирішується Президентом України на підставі мотивованої постанови Генерального прокурора України.

Відсторонення судді від посади у зв'язку з притягненням його до кримінальної відповідальності здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі мотивованої постанови Генерального прокурора України.

Відсторонення від посади скасовується постановою слідчого (прокурора), коли в подальшому застосуванні цього заходу відпадає потреба.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 05.10.95 р. N 358/95-ВР,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Глава 13

ЗАПОБІЖНІ ЗАХОДИ

Стаття 148. Мета і підстави застосування запобіжних заходів

Запобіжні заходи застосовуються до підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого з метою запобігти спробам ухилитися від дізнання, слідства або суду, перешкодити встановленню істини у кримінальній справі або продовжити злочинну діяльність, а також для забезпечення виконання процесуальних рішень.

Запобіжні заходи застосовуються за наявності достатніх підстав вважати, що підозрюваний, обвинувачений, підсудний, засуджений буде намагатися ухилитися від слідства і суду або від

<http://yurist-online.org/>

виконання процесуальних рішень, перешкоджати встановленню істини у справі або продовжувати злочинну діяльність.

Якщо немає достатніх підстав для застосування запобіжного заходу, від підозрюваного, обвинуваченого або підсудного відбирається письмове зобов'язання про явку на виклик особи, яка проводить дізнання, слідчого, прокурора або суду, а також про те, що він повідомить про зміну свого місця перебування.

При застосуванні запобіжного заходу до підозрюваного обвинувачення йому має бути пред'явлене не пізніше десяти діб з моменту застосування запобіжного заходу. Якщо в цей строк обвинувачення не буде пред'явлене, запобіжний захід скасовується.

(У редакції Закону України

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 149. Запобіжні заходи

Запобіжними заходами є:

- 1) підписка про невиїзд;
- 2) особиста порука;
- 3) порука громадської організації або трудового колективу;
- 3 1) застава;
- 4) взяття під варту;
- 5) нагляд командування військової частини.

Тимчасовим запобіжним заходом є затримання підозрюваного, яке застосовується з підстав і в порядку, передбачених статтями 106, 115, 165 2 цього Кодексу.

<http://yurist-online.org/>

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії
Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,
від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 20.11.96 р. N 530/96-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 149 1. Обов'язки, що можуть бути покладені на особу при обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою

При обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, орган дізнання, слідчий, прокурор, суддя, суд має право покласти на підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого один або декілька таких обов'язків:

- 1) з'являтися на виклик до органу дізнання, досудового слідства, прокурора або суду, а в разі неможливості з'явитися через поважні причини - завчасно повідомляти про це посадову особу або орган, що здійснив виклик;
- 2) не відлучатися із населеного пункту, в якому він зареєстрований, проживає чи перебуває, без дозволу слідчого або органу, у провадженні якого знаходиться кримінальна справа;
- 3) повідомляти службову особу або орган, у провадженні якого знаходиться кримінальна справа, про зміну свого місця проживання та/або місця роботи;
- 4) утримуватися від спілкування із визначеною особою або спілкуватися з нею з дотриманням визначених умов;
- 5) не відвідувати визначені місця;
- 6) здати на зберігання до відповідних органів державної влади свій паспорт (паспорти) для виїзду за кордон, інші документи, що дають право на виїзд з України і в'їзд в Україну, які повертаються негайно після скасування відповідного запобіжного заходу або покладеного обов'язку.

Обов'язки визначаються з урахуванням віку особи, стану її здоров'я, сімейного і матеріального стану, виду діяльності, місця проживання та інших обставин, що її характеризують.

(Доповнено статтею 149 1 згідно із

Законом України від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 150. Обставини, що враховуються при обранні запобіжного заходу

При вирішенні питання про застосування запобіжного заходу, крім обставин, зазначених у статті 148 цього Кодексу, враховуються тяжкість злочину, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа, її вік, стан здоров'я, сімейний і матеріальний стан, вид діяльності, місце проживання та інші обставини, що її характеризують.

(У редакції Закону України

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

(положення статті 150, згідно з яким при вирішенні питання про застосування запобіжного заходу разом з іншими обставинами враховується тяжкість злочину, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа, визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з рішенням Конституційного Суду України від 08.07.2003 р. N 14-рп/2003)

Стаття 151. Підписка про невиїзд

Підписка про невиїзд полягає у відібранні від підозрюваного або обвинуваченого письмового зобов'язання не відлучатися із зареєстрованого місця проживання чи перебування або з місця тимчасового знаходження без дозволу слідчого.

Якщо підозрюваний або обвинувачений порушить дану ним підписку про невиїзд, то вона може бути замінена більш суворим запобіжним заходом; про це підозрюваному або обвинуваченому повинно бути оголошено при відібранні від нього підписки про невиїзд.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 16.04.2009 р. N 1276-VI)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 152. Особиста порука

Особиста порука полягає у відібранні від осіб, що заслуговують довір'я, письмового зобов'язання про те, що вони ручаються за належну поведінку та явку обвинуваченого за викликом і зобов'язуються при необхідності доставити його в органи дізнання, досудового слідства чи в суд на першу про те вимогу. Число поручителів визначає слідчий, але їх не може бути менше двох.

Поручитель повідомляється про суть справи, по якій обирається запобіжний захід, а також попереджається про те, що коли обвинувачений, щодо якого обраний даний запобіжний захід, ухилиться від слідства і суду, то на поручителя може бути накладене грошове стягнення до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При відмові поручителя від взятого на себе зобов'язання особиста порука замінюється іншим запобіжним заходом.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 20.11.96 р. N 530/96-ВР)

Стаття 153. Порядок вирішення питання про грошове стягнення з поручителя в разі ухилення обвинуваченого від явки до органів дізнання чи слідства

Якщо обвинувачений ухилиться від явки до органів дізнання чи досудового слідства, особа, що провадить дізнання, або слідчий складає про це протокол і приєднує його до справи. Питання про грошове стягнення з поручителя вирішується судом у судовому засіданні при розгляді справи або в іншому судовому засіданні. В судове засідання викликається поручитель.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 154. Порука громадської організації або трудового колективу

Порука громадської організації або трудового колективу полягає у винесенні зборами громадської організації або трудового колективу підприємства, установи, організації, колгоспу, цеху, бригади

<http://yurist-online.org/>

постанови про те, що дана організація або трудовий колектив ручається за належну поведінку та своєчасну явку обвинуваченого до органу дізнання, слідчого і в суд.

Громадська організація або трудовий колектив повинні бути ознайомлені з характером обвинувачення, пред'явленого особі, що віддається на поруки.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 154 1. Застава

Застава полягає у внесенні коштів у національній грошовій одиниці на спеціальний рахунок, визначений у порядку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, з метою забезпечення належної поведінки особи, щодо якої застосовано запобіжний захід, її явки за викликом до органу дізнання, слідчого, прокурора або суду, а також виконання інших покладених на неї обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу, з умовою звернення внесених коштів у доход держави в разі невиконання цих обов'язків.

Застава може бути внесена як самим підозрюваним, обвинуваченим, підсудним, так і іншою фізичною чи юридичною особою (за винятком юридичних осіб державної або комунальної власності або тих, що фінансуються з місцевого, державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, або у статутному капіталі яких є частка державної, комунальної власності або яка належить державному, комунальному суб'єкту господарювання).

Розмір застави визначається суддею, судом з урахуванням обставин справи, майнового стану та інших даних про підозрюваного, обвинуваченого, підсудного.

Розмір застави визначається у таких межах:

- 1) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості, - від трьохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- 2) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні тяжкого злочину, - від тисячі до чотирьох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) щодо особи, підозрюваної чи обвинуваченої у вчиненні особливо тяжкого злочину, - від чотирьох тисяч п'ятисот до сімнадцяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

У виключних випадках, якщо суддя, суд установить, що застава у визначених у пункті 3 частини четвертої цієї статті межах не забезпечить виконання зобов'язань особою, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні особливо тяжкого злочину, застава може бути застосована у розмірі, який перевищує сімнадцять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У всіх випадках розмір застави не може бути меншим від розміру цивільного позову, розміру майнової шкоди, завданої злочином, або розміру отриманого внаслідок вчинення злочину доходу, обґрунтованих достатніми доказами. Суддя, суд, установивши, що особа підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину у співучасті і її роль у його вчиненні є незначною, може визначити щодо неї розмір застави згідно вимог частини четвертої цієї статті без врахування розміру цивільного позову, розміру майнової шкоди, завданої злочином, або розміру отриманого внаслідок вчинення злочину доходу.

Не пізніше п'яти днів з дня обрання стосовно особи запобіжного заходу у вигляді застави вона зобов'язана внести або забезпечити внесення іншою фізичною чи юридичною особою коштів на відповідний рахунок та надати документ, що це підтверджує, посадовій особі або органу, в провадженні яких знаходиться кримінальна справа. Невчинення зазначених дій у встановлений строк є підставою для розгляду питання про обрання у відношенні особи іншого запобіжного заходу в порядку, встановленому цим Кодексом. З моменту обрання запобіжного заходу у вигляді застави, в тому числі до фактичного внесення коштів на відповідний рахунок, підозрюваний, обвинувачений, підсудний зобов'язаний виконувати покладені на нього обов'язки, невиконання яких тягне за собою наслідки, передбачені в разі невиконання ним обов'язків, пов'язаних із застосуванням запобіжного заходу у вигляді застави.

При внесенні застави підозрюваному, обвинуваченому, підсудному роз'яснюються його обов'язки і наслідки їх невиконання, а заставодавцю - у вчиненні якого злочину підозрюється чи обвинувачується особа, щодо якої застосовується запобіжний захід, і що в разі невиконання нею своїх обов'язків застава буде звернена в доход держави.

Заставодавець може відмовитися від узятих на себе зобов'язань до виникнення підстав для звернення застави в доход держави. У цьому випадку він забезпечує явку підозрюваного, обвинуваченого, підсудного до органу дізнання, досудового слідства, прокурора або суду для заміни йому запобіжного заходу на інший. Застава повертається лише після обрання нового запобіжного заходу.

Якщо підозрюваний, обвинувачений, підсудний, будучи належним чином повідомлений, не з'явився за викликом до органу дізнання, досудового слідства чи суду без поважних причин або повідомив про причини своєї неявки, або порушив інші покладені на нього обов'язки, передбачені статтею 149 1 цього Кодексу, застава звертається в доход держави.

Питання про звернення застави в доход держави вирішується під час дізнання, досудового слідства в судовому засіданні суддею за клопотанням органу дізнання або слідчого, погодженим із прокурором, або прокурора, а після надходження справи до суду - судом у судовому засіданні при розгляді справи або в іншому судовому засіданні за клопотанням прокурора або за ініціативою судді, суду. В судове засідання викликається заставодавець для дачі пояснень. Неявка без поважних причин заставодавця в судове засідання не перешкоджає розгляду питання про звернення застави в доход держави. За результатами розгляду питання про звернення застави в доход держави суддя виносить постанову, а суд - ухвалу. На постанову судді до апеляційного суду прокурором, підозрюваним, обвинуваченим, заставодавцем протягом трьох діб із дня її винесення може бути подано апеляцію.

У випадку звернення застави в доход держави під час досудового слідства орган дізнання, слідчий у встановленому цим Кодексом порядку вирішує питання про застосування або ініціювання застосування стосовно підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу у вигляді застави у більшому розмірі або іншого запобіжного заходу. У випадку звернення застави в доход держави під час судового провадження суд обирає підсудному запобіжний захід у вигляді застави у більшому розмірі або інший запобіжний захід.

Питання про повернення застави заставодавцю вирішується під час дізнання, досудового слідства в судовому засіданні суддею за клопотанням заставодавця, а після надходження справи до суду - судом у судовому засіданні при розгляді справи або в іншому судовому засіданні. Застава, внесена підозрюваним, обвинуваченим, підсудним, може бути звернена судом на виконання вироку в частині майнових стягнень.

(Доповнено статтею 154 1 згідно із

Законом України від 20.11.96 р. N 530/96-ВР;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно

із законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 16.04.2009 р. N 1276-VI;

у редакції Закону України

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 155. Взяття під варту

Взяття під варту як запобіжний захід може бути застосовано:

1) у справах про злочини, за які законом передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, - виключно у випадках, якщо підозрюваний, обвинувачений, підсудний не виконав обов'язків, пов'язаних із раніше застосованим до нього запобіжним заходом, у тому числі обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу, або не виконав у встановленому порядку вимог щодо внесення коштів як застави та надання документа, що це підтверджує;

2) у справах про злочини, за які законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк не більше трьох років, - виключно у випадках, коли підозрюваний, обвинувачений, підсудний, перебуваючи на волі, переховувався від органів дізнання, досудового слідства чи суду, перешкоджав встановленню істини у справі, продовжив злочинну діяльність або не виконав обов'язків, пов'язаних із раніше застосованим до нього запобіжним заходом, у тому числі обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу;

3) у справах про злочини, за які законом передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк понад три роки.

Запобіжний захід у вигляді взяття під варту не може бути застосовано до раніше не судимої особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років, за винятком випадків, коли ця особа, перебуваючи на волі, переховувалася від органів дізнання, досудового слідства чи суду, перешкоджала встановленню істини у справі або продовжила злочинну діяльність.

Частину третю виключено.

Місцями досудового ув'язнення для тримання осіб, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, є слідчі ізолятори. В окремих випадках ці особи можуть перебувати в місцях тримання затриманих.

Місцями попереднього ув'язнення для тримання військовослужбовців, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, є гауптвахти Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або слідчі ізолятори. Ці особи перебувають у слідчому ізоляторі або на гауптвахті Військової служби правопорядку у Збройних Силах України за рішенням слідчого. В окремих випадках військовослужбовці можуть перебувати в місцях тримання затриманих.

У місцях тримання затриманих особи, взяті під варту, можуть перебувати не більше як три доби. Якщо доставка ув'язнених у слідчий ізолятор або на гауптвахту Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у цей строк неможлива через віддаленість або відсутність належних шляхів сполучення, вони можуть перебувати в місцях тримання затриманих до десяти діб.

Якщо взяття під варту як запобіжний захід обрано стосовно особи, яка вчинила злочин під час відбування покарання в установі виконання покарань, така особа може перебувати в дисциплінарному ізоляторі або карцері установи виконання покарань.

Порядок досудового ув'язнення визначається Законом України "Про попереднє ув'язнення", цим Кодексом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 23.07.73 р. N 1898-VIII,

від 14.10.74 р. N 3130-VIII,

від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2468-XII,

від 26.01.93 р. N 2935-XII,

від 11.07.95 р. N 282/95-ВР,

від 24.03.98 р. N 210/98-ВР,

від 14.09.2000 р. N 1945-III,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 06.02.2003 р. N 488-IV,

від 15.05.2003 р. N 743-IV,

від 20.01.2005 р. N 2377-IV,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 156. Строки тримання під вартою

Тримання під вартою під час досудового розслідування не повинно тривати більше двох місяців.

У випадках, коли у строк, передбачений частиною першою цієї статті, розслідування справи закінчити неможливо, а підстав для скасування чи заміни запобіжного заходу на більш м'який немає, він може бути продовжений:

1) до чотирьох місяців - за поданням, погодженим з прокурором, який здійснює нагляд за додержанням законів органами дізнання і досудового слідства, або самим цим прокурором, суддею того суду, який виніс постанову про застосування запобіжного заходу;

2) до дев'яти місяців - за поданням, погодженим з заступником Генерального прокурора України, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя та прирівняних до них прокурорів, або самим цим прокурором у справах про тяжкі і особливо тяжкі злочини, суддею апеляційного суду;

3) до вісімнадцяти місяців - за поданням, погодженим з Генеральним прокурором України, його заступником, або самим цим прокурором в особливо складних справах про особливо тяжкі злочини, суддею Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ.

У кожному випадку, коли розслідування справи у повному обсязі у строки, зазначені у частинах першій чи другій цієї статті, закінчити неможливо і за відсутності підстав для зміни запобіжного заходу, прокурор, який здійснює нагляд за виконанням законів при провадженні розслідування у даній справі, має право дати згоду про направлення справи до суду в частині доведеного обвинувачення. У цьому випадку справа в частині нерозслідуваних злочинів чи епізодів злочинної діяльності з додержанням вимог статті 26 цього Кодексу виділяється в окреме провадження і закінчується у загальному порядку.

Строк тримання під вартою обчислюється з моменту взяття під варту, а якщо взяттю під варту передувало затримання підозрюваного, - з моменту затримання. У строк тримання під вартою включається час перебування особи на стаціонарному експертному дослідженні у психіатричній медичній установі будь-якого типу. У разі повторного взяття під варту особи у тій самій справі, а також по приєднаній до неї або виділеній з неї справі або пред'явлення нового обвинувачення строк тримання під вартою обчислюється з урахуванням часу тримання під вартою раніше.

Строки тримання під вартою під час досудового слідства закінчуються в день надходження справи до суду. У разі відкликання справи із суду прокурором на підставі статті 232 цього Кодексу перебіг цих строків поновлюється з дня надходження справи до прокурора.

Матеріали закінченої розслідуванням кримінальної справи повинні бути пред'явлені обвинуваченому, взятому під варту, та його захисникові не пізніше як за місяць до закінчення граничного строку тримання під вартою, встановленого частиною другою цієї статті.

Якщо матеріали кримінальної справи було пред'явлено обвинуваченому та його захисникові з порушенням місячного терміну до закінчення граничного строку тримання під вартою, встановленого частиною другою цієї статті, то після його закінчення обвинувачений підлягає негайному звільненню. При цьому за обвинуваченим та його захисником зберігається право на ознайомлення з матеріалами справи.

Якщо матеріали кримінальної справи було пред'явлено обвинуваченому та його захисникові з додержанням місячного терміну до закінчення граничного строку тримання під вартою, але його виявилось недостатньо для ознайомлення з матеріалами справи, зазначений строк може бути продовжено суддею апеляційного суду за поданням слідчого, погодженим з Генеральним прокурором України чи його заступником, або поданням цього прокурора чи його заступника. Коли у справі беруть участь кілька обвинувачених, яких тримають під вартою, і хоча б одному з них строку, передбаченого частиною шостою цієї статті, виявилось недостатньо для ознайомлення з матеріалами справи, то зазначене подання може бути внесено стосовно того обвинуваченого або тих обвинувачених, які ознайомилися з матеріалами справи, якщо не відпала необхідність у застосуванні до нього або до них взяття під варту і відсутні підстави для обрання іншого запобіжного заходу.

При поверненні судом справи прокуророві на додаткове розслідування строк тримання обвинуваченого під вартою обчислюється з моменту надходження справи прокурору і не може перевищувати двох місяців. Подальше продовження зазначеного строку проводиться з урахуванням часу перебування обвинуваченого під вартою до направлення справи до суду в порядку і в межах, встановлених частиною другою цієї статті.

У разі закінчення строку тримання під вартою як запобіжного заходу, передбаченого частинами першою і другою цієї статті, якщо цей строк не продовжено у встановленому цим Кодексом порядку, орган дізнання, слідчий, прокурор зобов'язаний негайно звільнити особу з-під варті.

Начальник місця досудового ув'язнення зобов'язаний негайно звільнити з-під варті обвинуваченого, щодо якого постанова судді про продовження строку тримання під вартою на день закінчення строків тримання під вартою, передбачених частинами першою, другою і шостою цієї статті, не надійшла. При цьому він направляє повідомлення особі чи органу, у провадженні яких перебуває справа, та відповідному прокурору, який здійснює нагляд за розслідуванням.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 29.12.89 р. N 8595-XI,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 10.12.91 р. N 1960-XII,

від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 30.06.93 р. N 3351-XII;

<http://yurist-online.org/>

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III,
із змінами і доповненнями, внесеними
законами України від 03.04.2003 р. N 658-IV,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 157. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 22.04.93 р. N 3130-XII;
виключена згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 158. Виконання постанови про застосування як запобіжного заходу взяття під варту

Постанова про застосування як запобіжного заходу взяття під варту виконується органом, який обрав запобіжний захід. У необхідних випадках орган, що обрав запобіжний захід, вправі доручити виконання постанови органам внутрішніх справ. Один примірник постанови судді або ухвали суду направляється разом з заарештованим у відповідне місце досудового ув'язнення для виконання.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 159. Заходи піклування про неповнолітніх дітей заарештованого

Коли в особи, відносно якої як запобіжний захід обрано взяття під варту, є неповнолітні діти, які залишаються без нагляду, слідчий зобов'язаний негайно внести з цього приводу подання до служби у справах дітей для вжиття необхідних заходів до передачі зазначених неповнолітніх на піклування родичів або влаштування їх в дитячі установи.

Про вжиті заходи слідчий письмово повідомляє прокурора, а також заарештовану особу і копію листа приєднує до справи.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.02.2007 р. N 609-V)

Стаття 160. Заходи по охороні майна ув'язненого

При ув'язненні підозрюваного або обвинуваченого слідчий зобов'язаний вжити заходів до охорони майна і житла ув'язненого, якщо майно і житло залишаються без нагляду.

Стаття 161. Повідомлення про взяття обвинуваченого під варту

Про арешт підозрюваного або обвинуваченого і його місце перебування слідчий зобов'язаний повідомити його дружину або іншого родича, а також сповістити за місцем його роботи.

Якщо обвинувачений є іноземним громадянином, то постанова про арешт направляється в Міністерство закордонних справ України.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 162. Побачення з заарештованим

Побачення родичів або інших осіб з заарештованим може дозволити особа або орган, які провадять справу. Тривалість побачення встановлюється від однієї до чотирьох годин. Побачення може бути дозволено, як правило, не більше одного разу на місяць.

Питання про побачення родичів або інших осіб з особою, до якої застосовано тимчасовий або екстрадиційний арешт, вирішує орган, який проводить екстрадиційну перевірку.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

законами України від 06.02.2003 р. N 488-IV,

від 21.05.2010 р. N 2286-VI)

Стаття 163. Нагляд командування військової частини

Нагляд командування військової частини за підозрюваним або обвинуваченим, який є військовослужбовцем, полягає у вжитті заходів, передбачених статутами Збройних Сил України, для того, щоб забезпечити належну поведінку та явку підозрюваного або обвинуваченого за викликом особи, що провадить дізнання, слідчого, прокурора, суду. Командування військової частини повідомляється про суть справи, по якій обрано даний запобіжний захід.

Про встановлення нагляду командування військової частини у письмовій формі повідомляє орган, що обрав цей запобіжний захід.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 164. Виключена.

(згідно з Указом Президії Верховної Ради

Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 165. Загальні положення щодо порядку застосування, скасування і зміни запобіжного заходу

Запобіжні заходи у вигляді застави, взяття під варту застосовуються лише за вмотивованою постановою судді чи ухвалою суду. Інші запобіжні заходи застосовуються за постановою органу дізнання, слідчого, прокурора, судді або за ухвалою суду. Обов'язки, передбачені статтею 149 1 цього Кодексу та покладені на особу суддею, судом, можуть бути змінені чи скасовані лише постановою судді або ухвалою суду.

Заміна одного запобіжного заходу іншим або його скасування, зміна або скасування обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу та покладених на особу, здійснюється органом дізнання, слідчим, прокурором, суддею чи судом з додержанням вимог, передбачених частиною першою цієї статті.

У разі закриття справи, закінчення строку тримання під вартою, якщо цей строк не продовжено в установленому законом порядку, та в інших випадках звільнення особи з-під варти на стадії досудового слідства здійснюється на підставі постанови органу дізнання чи слідчого, які проводять досудове слідство у справі, або прокурора, про що вони негайно повідомляють суд, який обрав цей запобіжний захід. Звільнення з-під варти у кримінальних справах, що знаходяться в судовому провадженні, здійснюється лише за рішенням судді або суду.

Обов'язки, передбачені статтею 149 1 цього Кодексу та покладені на особу при застосуванні запобіжного заходу, скасовуються або змінюються, коли в них відпаде необхідність або коли виникне необхідність в їх зміні. Запобіжний захід скасовується або змінюється, коли відпаде необхідність у запобіжному заході або в раніше застосованому запобіжному заході.

Запобіжний захід, крім застави або взяття особи під варту, обраний прокурором, може бути скасовано або змінено слідчим або органом дізнання лише за згодою прокурора.

У справах про злочини, за які передбачено основне покарання у виді штрафу понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, до підозрюваного, обвинуваченого, підсудного може бути застосовано запобіжний захід лише у вигляді застави або взяття під варту у випадках та в порядку, передбачених цією главою.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.02.78 р. N 3084-IX;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 20.01.2005 р. N 2376-IV;

<http://yurist-online.org/>

у редакції Закону України
від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 165 1. Постанова (ухвала) про застосування, скасування чи зміну запобіжного заходу

Про застосування, скасування чи зміну запобіжного заходу орган дізнання, слідчий, прокурор, суддя виносять постанову, а суд - ухвалу.

У постанові (ухвалі) про застосування чи зміну запобіжного заходу зазначаються прізвище, ім'я та по батькові, вік, місце народження особи, щодо якої застосовується чи змінюється запобіжний захід, вчинений нею злочин, відповідна стаття Кримінального кодексу України, обраний запобіжний захід і підстави його обрання чи зміни, а також визначається особа чи орган, які повинні здійснювати контроль за виконанням постанови (ухвали). У постанові (ухвалі) про скасування запобіжного заходу повинні бути зазначені підстави для його скасування. У разі покладення на особу, скасування або зміни обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу, у постанові (ухвалі) про застосування або зміну запобіжного заходу також зазначаються відповідні обов'язки.

Постанова або ухвала негайно оголошуються під розписку особі, щодо якої вона винесена, крім випадків, передбачених частиною шостою статті 165 2 цього Кодексу. Одночасно особі роз'яснюються порядок і строки оскарження постанови або ухвали.

При оголошенні постанови про обрання запобіжних заходів, не пов'язаних з триманням під вартою, особі під розписку повинно бути роз'яснено, в чому полягає обраний запобіжний захід, обов'язки, які покладаються на неї у зв'язку з його застосуванням. Особа також попереджається, що у разі порушення покладених на неї обов'язків та її неналежної поведінки до неї може бути застосовано більш суворий запобіжний захід.

(Доповнено статтею 165 1 згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III;
із доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 21.05.2010 р. N 2286-VI,
від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 165 2. Порядок обрання запобіжного заходу

На стадії досудового слідства запобіжний захід, за винятком запобіжних заходів у вигляді застави або взяття під варту, обирає орган дізнання, слідчий, прокурор.

Якщо орган дізнання, слідчий вважає, що є підстави для обрання запобіжного заходу у вигляді застави або взяття під варту, він вносить за згодою прокурора подання до суду. Таке ж подання вправі внести прокурор. При вирішенні цього питання прокурор зобов'язаний ознайомитися з усіма матеріалами, що дають підстави для обрання запобіжного заходу у вигляді застави або взяття під варту, перевірити законність одержання доказів, їх достатність для обвинувачення.

Подання має бути розглянуто протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання підозрюваного чи обвинуваченого.

Якщо в поданні ставиться питання про взяття під варту особи, яка перебуває на волі, суддя вправі своєю постановою дати дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого і доставку його в суд під вартою. Затримання в цьому випадку не може продовжуватися більше сімдесяти двох годин; а в разі коли особа перебуває за межами населеного пункту, в якому діє суд, - не більше сорока восьми годин з моменту доставки затриманого в цей населений пункт.

Після одержання подання суддя, який визначається в порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, вивчає матеріали кримінальної справи, представлені органами дізнання, слідчим, прокурором, допитує підозрюваного чи обвинуваченого, а при необхідності бере пояснення в особи, у провадженні якої перебуває справа, вислуховує думку прокурора, захисника, якщо він з'явився, і виносить постанову:

- 1) про відмову в обранні запобіжного заходу, якщо для його обрання немає підстав;
- 2) про обрання підозрюваному, обвинуваченому запобіжного заходу.

Суд приймає рішення про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту за відсутності особи лише у разі оголошення її в міжнародний розшук. У таких випадках після затримання особи і не пізніше як через сорок вісім годин з часу доставки до місця провадження у справі суд за її участю розглядає питання про застосування обраного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або його зміну та виносить постанову.

Відмовивши в обранні запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, суд вправі обрати підозрюваному, обвинуваченому запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою.

На постанову судді до апеляційного суду прокурором, підозрюваним, обвинуваченим, його захисником чи законним представником протягом трьох діб з дня її винесення може бути подана апеляція. Подача апеляції не зупиняє виконання постанови судді.

Якщо для обрання затриманому запобіжного заходу необхідно додатково вивчити дані про особу затриманого чи з'ясувати інші обставини, які мають значення для прийняття рішення з цього питання, то суддя вправі продовжити затримання до десяти, а за клопотанням підозрюваного, обвинуваченого - до п'ятнадцяти діб, про що виноситься постанова. У разі, коли така необхідність виникне при вирішенні цього питання щодо особи, яка не затримувалася, суддя вправі відкласти його розгляд на строк до десяти діб і вжити заходів, спроможних забезпечити на цей період її належну поведінку або своєю постановою затримати підозрюваного, обвинуваченого на цей строк.

При обранні запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою, службова особа або орган, що приймає відповідне рішення, визначає необхідність покладення на особу обов'язків, передбачених статтею 149 1 цього Кодексу, та в разі встановлення такої необхідності визначає конкретні обов'язки, що покладаються на особу.

(Доповнено статтею 165 2 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 21.05.2010 р. N 2286-VI,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 165 3. Порядок продовження строків тримання під вартою

За відсутності підстав для зміни запобіжного заходу чи у разі неможливості закінчення розслідування справи в частині доведеного обвинувачення, слідчий за погодженням з відповідним

<http://yurist-online.org/>

прокурором або прокурор звертається до суду з поданням про продовження строку тримання під вартою. У поданні зазначаються причини, у зв'язку з якими необхідно продовжити строк, обставини та факти, що належить дослідити, докази, які підтверджують, що злочин вчинено особою, яка тримається під вартою, і обґрунтування необхідності збереження цього запобіжного заходу.

Подання про продовження строку тримання особи під вартою повинно бути подане до суду:

- 1) при продовженні строку тримання під вартою до чотирьох місяців - не пізніше як за п'ять днів до закінчення строку тримання особи під вартою;
- 2) при продовженні строку тримання під вартою до дев'яти місяців - не пізніше п'ятнадцяти днів до закінчення строку тримання під вартою;
- 3) при продовженні строку тримання під вартою до вісімнадцяти місяців - не пізніше двадцяти днів до закінчення строку тримання під вартою;
- 4) при продовженні строку тримання під вартою для ознайомлення обвинуваченого та його захисника з матеріалами кримінальної справи - не пізніше як за 5 днів до закінчення граничного строку тримання під вартою.

Одержавши подання, суддя, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, вивчає матеріали кримінальної справи, при необхідності опитує обвинуваченого, особу, у провадженні якої перебуває справа, вислуховує думку прокурора, захисника, якщо він з'явився, після чого залежно від наявності до того підстав виносить постанову про продовження строку тримання під вартою, за винятком випадку, передбаченого частиною сьомою статті 156 цього Кодексу, або відмовляє в його продовженні.

На постанову судді до апеляційного суду прокурором, підозрюваним, обвинуваченим, його захисником чи законним представником протягом трьох днів з дня її винесення може бути подана апеляція. Подача апеляції не зупиняє виконання постанови судді. Постанови судді апеляційного і Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ оскарженню не підлягають, на них не може бути подано скаргу прокурора.

(Доповнено статтею 165 3 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

<http://yurist-online.org/>

законами України від 03.04.2003 р. N 658-IV,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Глава 14

ДОПИТ СВІДКА І ПОТЕРПІЛОГО

Стаття 166. Порядок виклику свідка для допиту

Свідок викликається до слідчого повісткою, яка вручається під розписку свідкові, а в разі його тимчасової відсутності - кому-небудь з дорослих членів його сім'ї, житлово-експлуатаційній організації, виконавчому комітету селищної або сільської Ради народних депутатів чи адміністрації за місцем його роботи. Свідок може бути викликаний також телеграмою або телефонограмою.

В повістці повинно бути зазначено, хто викликається як свідок, куди і до кого, день і час явки, наслідки неявки, передбачені статтями 70 і 71 цього Кодексу.

Неповнолітній свідок викликається через законних представників.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 167. Допит свідка

Свідка можна допитувати про факти, які стосуються даної справи, а також про особу підозрюваного або обвинуваченого та потерпілого.

Свідок допитується в місці провадження досудового слідства, а в разі необхідності - в місці його перебування.

Свідок допитується окремо і у відсутності інших свідків. При цьому слідчий вживає заходів до того, щоб свідки, викликані в одній справі, не могли зноситися між собою до закінчення допиту.

Перед допитом слідчий встановлює особу свідка, повідомляє його, в якій справі він викликаний та роз'яснює його права, і попереджає про обов'язок розповісти все відоме йому в справі, а також про кримінальну відповідальність за відмову дати показання і за дачу завідомо неправдивих показань. Потім слідчий з'ясовує стосунки між свідком і підозрюваним або обвинуваченим, а також потерпілим і починає допит. Після того як свідок закінчить дачу показань, слідчий ставить йому запитання. Забороняється ставити запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї (навідні запитання).

У разі якщо свідок з'явився на допит із захисником, захисник має право бути присутнім при допиті; надавати у присутності слідчого консультації свідку, якщо фактичні обставини у справі можуть бути використані для кримінального переслідування особисто самого свідка або членів його сім'ї чи близьких родичів; ставити з дозволу слідчого запитання, що підлягають занесенню до протоколу допиту свідка, для уточнення і доповнення його відповідей; заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту з посиланням на норму закону, яка порушується, що підлягає занесенню до протоколу допиту; оскаржувати дії слідчого в порядку, встановленому цим Кодексом, у разі якщо з характеру і змісту питань випливає, що свідок має допитуватися як підозрюваний.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 22.06.2000 р. N 1833-III,

від 01.07.2010 р. N 2395-VI)

Стаття 168. Допит неповнолітнього свідка

Допит неповнолітнього свідка віком до чотирнадцяти років, а за розсудом слідчого - віком до шістнадцяти років проводиться за правилами статті 167 цього Кодексу в присутності педагога, а при необхідності - лікаря, батьків чи інших законних представників неповнолітнього.

До початку допиту зазначеним особам роз'яснюється їх обов'язок бути присутніми при допиті, а також право викладати свої зауваження і з дозволу слідчого задавати свідкові запитання. Запитання, поставлені свідкові законними представниками, педагогом або лікарем, і їх зауваження заносяться до протоколу. Слідчий вправі відвести поставлене запитання, але відведене запитання повинно бути занесене до протоколу.

Свідкові, який не досяг шістнадцятирічного віку, роз'яснюється його обов'язок говорити тільки правду, але про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань та за завідомо неправдиві показання він не попереджається.

Стаття 169. Допит німого або глухого свідка

Допит німого або глухого свідка проводиться за правилами статті 167 цього Кодексу з участю особи, яка його розуміє. Про участь цієї особи в допиті свідка зазначається в протоколі.

Стаття 170. Протокол допиту свідка

Про допит свідка складається протокол з додержанням правил, зазначених у статті 85 цього Кодексу. Крім того, в протоколі допиту вказуються: прізвище, ім'я та по батькові свідка, його вік, громадянство, національність, освіта, місце роботи, рід занять або посада, місце проживання, а також відомості про його стосунки з обвинуваченим і потерпілим.

У протоколі зазначається, що свідкові роз'яснені його права, обов'язки і відповідальність за відмову давати показання і за дачу завідомо неправдивих показань. Показання свідка та відповіді на поставлені йому запитання викладаються в першій особі і по можливості дослівно.

Свідкові, коли він про це просить, може бути надана можливість особисто написати свої показання в присутності слідчого, про що зазначається в протоколі.

По закінченні допиту слідчий пред'являє свідкові протокол для прочитання. За проханням свідка протокол може бути йому прочитаний слідчим. Свідок і особи, які були присутні при допиті, мають право просити про внесення доповнень і поправок у протокол. Ці доповнення і поправки заносяться слідчим до протоколу.

Протокол підписують свідок, слідчий і особи, що були присутні при допиті. Якщо протокол написаний на декількох сторінках, свідок підписує кожен сторінку окремо.

<http://yurist-online.org/>

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 171. Виклик і допит потерпілого

Виклик потерпілого проводиться за правилами, встановленими статтею 166 цього Кодексу.

Допит потерпілого проводиться з додержанням вимог, зазначених у частинах 1, 2 і 3 статті 167 цього Кодексу. Перед початком допиту слідчий попереджає потерпілого про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань за статтею 384 Кримінального кодексу України. Після цього слідчий з'ясовує стосунки між потерпілим і підозрюваним або обвинуваченим і пропонує потерпілому розповісти про все відоме йому в справі. Забороняється ставити запитання, у формулюванні яких міститься відповідь, частина відповіді або підказка до неї (навідні запитання).

Про допит потерпілого складається протокол з додержанням правил статті 170 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 22.06.2000 р. N 1833-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Глава 15

ОЧНА СТАВКА, ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ

Стаття 172. Очна ставка

Слідчий вправі провести очну ставку між двома раніше допитуваними особами, в показаннях яких є суперечності.

Стаття 173. Проведення очної ставки

<http://yurist-online.org/>

На початку очної ставки встановлюється, чи знають особи, що викликані на очну ставку, один одного і в яких стосунках вони перебувають між собою. Свідки попереджаються про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань і за дачу завідомо неправдивих показань, а потерпілі - за дачу завідомо неправдивих показань.

Викликаним на очну ставку особам по черзі пропонується дати показання про ті обставини справи, для з'ясування яких призначена очна ставка. Після цього слідчий ставить запитання. Особи, викликані на очну ставку, з дозволу слідчого можуть ставити запитання одна одній.

Оголошення показань, даних учасниками очної ставки на попередніх допитах, дозволяється лише після дачі ними показань на очній ставці та запису їх до протоколу.

Слідчий пред'являє протокол очної ставки особам, яких допитано, для прочитання або за їх проханням прочитає їм цей протокол. Допитані особи мають право вимагати доповнення протоколу і внесення до нього поправок. Ці доповнення або поправки підлягають обов'язковому занесенню в протокол. Протокол очної ставки підписує кожна з допитаних осіб та слідчий.

Стаття 174. Пред'явлення особи для впізнання

При необхідності пред'явлення якої-небудь особи для впізнання свідкові, потерпілому, обвинуваченому або підозрюваному слідчий спочатку допитує їх про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, при яких впізнаючий бачив цю особу, про що складає протокол допиту.

Коли впізнаючий є свідком чи потерпілим, він попереджається про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань, а свідок, крім того, і за відмову від дачі показань. Особа, що підлягає впізнанню, пред'являється впізнаючому разом з іншими особами тієї ж статі у кількості не менше трьох, які не мають різких відмін у зовнішності та одягу.

Перед тим як пред'явити особу для впізнання, їй пропонується зайняти будь-яке місце серед інших осіб, що пред'являються. Впізнаючому пропонується вказати особу, яку він має впізнати, і пояснити, за якими ознаками він її впізнав.

У виняткових випадках з метою забезпечення безпеки особи, яка впізнає, впізнання проводиться поза візуальним спостереженням того, кого впізнають, з дотриманням вимог, передбачених цією статтею. Про результати впізнання обов'язково повідомляється особа, яка пред'являлася для впізнання.

При необхідності впізнання може проводитися по фотознімках, відповідно до умов, викладених у цій статті.

Пред'явлення особи для впізнання проводиться в присутності не менше двох понятих. У разі проведення впізнання за правилами, встановленими частиною четвертою цієї статті, поняті повинні пересвідчитися у можливості впізнання поза візуальним спостереженням того, кого впізнають, і засвідчити таке впізнання.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 175. Пред'явлення предметів для впізнання

При необхідності пред'явити для впізнання який-небудь предмет слідчий спочатку допитує впізнаючого про ознаки цього предмета і обставини, при яких він цей предмет бачив, про що складається протокол допиту.

Коли впізнаючий є свідком чи потерпілим, він попереджається про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивих показань, а свідок, крім того, і за відмову від дачі показань.

Предмет, що підлягає впізнанню, пред'являється впізнаючому в числі інших однорідних предметів. Впізнаючому пропонується вказати предмет, який він має впізнати, і пояснити, за якими ознаками він його впізнав.

Пред'явлення предметів для впізнання проводиться в присутності двох понятих.

Пред'явлені предмети по можливості фотографуються.

Стаття 176. Протокол пред'явлення для впізнання

Про пред'явлення для впізнання особи або предмета і про наслідки впізнання складається протокол з додержанням правил, зазначених у статті 85 цього Кодексу. Крім того, в протоколі зазначаються відомості про особу впізнаючого і про те, що він попереджений про кримінальну відповідальність за відмову від дачі показань та за дачу неправдивих показань, наводяться дані про осіб і предмети,

<http://yurist-online.org/>

що пред'являються для впізнання, і докладно вказуються ознаки, за якими впізнаючий впізнав особу чи предмет.

У разі проведення впізнання за правилами, встановленими частиною четвертою статті 174 цього Кодексу, в протоколі, крім відомостей, передбачених цією статтею, обов'язково зазначається те, що впізнання проводилося поза візуальним спостереженням того, кого впізнають, а також вказуються всі обставини і умови проведення такого впізнання.

Протокол підписують всі особи, що брали участь у проведенні впізнання, поняті і слідчий. До протоколу додаються фотознімки, якщо особи або предмети, пред'явлені для впізнання, були сфотографовані.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Глава 16

ОБШУК І ВИЙМКА

Стаття 177. Підстави для проведення обшуку та порядок надання згоди на його проведення

Обшук проводиться в тих випадках, коли є достатні підстави вважати, що знаряддя злочину, речі й цінності, здобуті злочинним шляхом, а також інші предмети і документи, які мають значення для встановлення істини в справі чи забезпечення цивільного позову, знаходяться в певному приміщенні або місці чи в якої-небудь особи.

Обшук проводиться також і в тому випадку, коли є достатні дані про те, що в певному приміщенні або місці знаходяться розшукувані особи, а також трупи чи тварини.

Обшук проводиться за вмотивованою постановою слідчого з санкції прокурора чи його заступника, за винятком житла чи іншого володіння особи.

У невідкладних випадках обшук, за винятком житла чи іншого володіння особи, може бути проведений без санкції прокурора, але з наступним повідомленням прокурора в добовий строк про проведений обшук та його результати.

<http://yurist-online.org/>

Обшук житла чи іншого володіння особи, за винятком невідкладних випадків, проводиться лише за вмотивованою постановою судді. При необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором звертається з поданням до судді за місцем провадження слідства. Суддя, який розглядає подання і матеріали справи, а у разі необхідності вислуховує слідчого, прокурора і за наявності підстав виносить постанову про проведення обшуку чи постанову про відмову в проведенні обшуку. Постанова судді про проведення обшуку оскарженню не підлягає. На постанову судді про відмову в проведенні обшуку протягом трьох діб з дня її винесення прокурором може бути подана апеляція до апеляційного суду.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, обшук житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді. При цьому в протоколі зазначаються причини, що обумовили проведення обшуку без постанови судді. Протягом доби з моменту проведення цієї дії слідчий направляє копію протоколу обшуку прокуророві.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 178. Підстави для проведення виїмки та порядок надання згоди на її проведення

Виїмка проводиться у випадках, коли є точні дані, що предмети чи документи, які мають значення для справи, знаходяться в певній особі чи в певному місці.

Виїмка проводиться за вмотивованою постановою слідчого.

<http://yurist-online.org/>

Виїмка матеріальних носіїв секретної інформації та/або документів, що містять банківську таємницю, проводиться тільки за вмотивованою постановою судді і в порядку, погодженому з керівником відповідної установи.

Примусова виїмка із житла чи іншого володіння особи, виїмка документа виконавчого провадження, а також виїмка оригіналів первинних фінансово-господарських та/або бухгалтерських документів проводиться лише за вмотивованою постановою судді, яка вноситься з додержанням порядку, встановленого частиною п'ятою статті 177 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 10.01.2002 р. N 2922-III,

від 16.12.2004 р. N 2252-IV,

від 15.03.2006 р. N 3538-IV,

від 04.03.2010 р. N 1940-VI,

від 02.12.2010 р. N 2756-VI)

Стаття 179. Обов'язковість видачі предметів і документів

Посадові особи і громадяни не мають права відмовлятися пред'явити або видати документи чи їх копії або інші предмети, які вимагає слідчий під час обшуку і виїмки.

Видача і огляд матеріальних носіїв секретної інформації та/або документів, що містять банківську таємницю, провадяться з додержанням існуючих правил, що забезпечують охорону державної та/або банківської таємниці.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 10.01.2002 р. N 2922-III,

від 04.03.2010 р. N 1940-VI)

Стаття 180. Час проведення обшуку і виїмки

<http://yurist-online.org/>

Обшуки і виїмки, крім невідкладних випадків, повинні провадитись удень.

Стаття 181. Особи, в присутності яких провадяться обшук і виїмка

Обшук і виїмка провадяться в присутності двох понятих і особи, яка займає дане приміщення, а при відсутності її - представника житлово-експлуатаційної організації або місцевої Ради народних депутатів.

Обшук і виїмка в приміщеннях, що їх займають підприємства, установи і організації, провадяться в присутності їх представників. Під час обшуку по можливості повинна бути забезпечена присутність обшукуваного або повнолітнього члена його родини, а при необхідності - також і потерпілого.

Обшукуваним, понятим і відповідним представникам повинно бути роз'яснено їх право бути присутніми при всіх діях слідчого і робити заяви з приводу цих дій; ці заяви підлягають занесенню до протоколу.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 182. Умови проведення обшуку і виїмки в приміщеннях дипломатичних представництв

У приміщеннях, що їх займають дипломатичні представництва, а також в приміщеннях, де проживають члени дипломатичних представництв та їх сім'ї, які користуються правом дипломатичної недоторканності, обшук і виїмку можна провадити лише за згодою дипломатичного представника.

Про згоду дипломатичних представників на обшук або виїмку робиться запит через Міністерство закордонних справ України.

Обшук і виїмка в зазначених приміщеннях провадяться обов'язково в присутності прокурора і представника Міністерства закордонних справ.

Стаття 183. Порядок проведення обшуку і виїмки

<http://yurist-online.org/>

Перед обшуком або виїмкою слідчий пред'являє постанову особам, що займають приміщення, або представникові підприємства, установи чи організації, де проводяться обшук або виїмка, і пропонує їм видати зазначені в постанові предмети або документи, а також вказати місце, де переховується злочинець. У разі відмови виконати його вимоги слідчий проводить обшук або виїмку в примусовому порядку. Якщо особи, які займають приміщення, відсутні, постановою про проведення обшуку або виїмки пред'являється представникові житлово-експлуатаційної організації або місцевої Ради народних депутатів і обшук або виїмка проводиться в їх присутності.

Проводячи обшук, слідчий має право розкривати замкнені приміщення і сховища, якщо володілець відмовляється їх відкрити. При цьому слідчий повинен уникати не викликаних необхідністю пошкоджень дверей, замків та інших предметів.

Слідчий має право заборонити особам, що перебувають у приміщенні під час обшуку або виїмки, а також особам, які під час обшуку або виїмки увійшли в це приміщення, виходити з приміщення і зноситись один з одним або з іншими особами до закінчення обшуку чи виїмки.

В необхідних випадках слідчий вправі залучати до участі в проведенні обшуку працівників органів внутрішніх справ та відповідних спеціалістів.

(Із змінами, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 18.01.66 р.,

від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 184. Обшук особи та виїмка у неї предметів і документів

За наявності підстав, передбачених частиною першою статті 177 цього Кодексу, з метою вилучення предметів і документів, які можуть мати доказове значення і які знаходяться при певній особі, слідчий може провести обшук особи чи виїмку у неї цих предметів або документів.

Обшук особи або виїмка у неї предметів і документів провадяться в порядку, передбаченому статтями 177 і 178 цього Кодексу.

Обшук особи та виїмка у неї предметів і документів можуть бути проведені без постанови у таких випадках:

1) при фізичному захопленні підозрюваного уповноваженими на те особами, якщо є достатні підстави вважати, що затриманий має при собі зброю або інші предмети, які становлять загрозу для оточуючих, чи намагається звільнитися від доказів, які викривають його чи інших осіб у вчиненні злочину;

2) при затриманні підозрюваного;

3) при взятті підозрюваного, обвинуваченого під варту;

4) за наявності достатніх підстав вважати, що особа, яка знаходиться в приміщенні, де проводиться обшук чи примусова виїмка, приховує при собі предмети або документи, які мають значення для встановлення істини в справі.

Особи, які беруть участь у виконанні цих слідчих дій, повинні бути однієї статі з особою, яку обшуковують чи у якої проводиться виїмка.

Обшук співробітника кадрового складу розвідувального органу України при виконанні ним службових обов'язків здійснюється тільки в присутності офіційних представників цього органу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.03.2002 р. N 3111-III)

Стаття 185. Нерозголошення обставин особистого життя обшукуваних

Під час обшуку або виїмки слідчий повинен вживати заходів до того, щоб не були розголошені виявлені при цьому обставини особистого життя обшукуваного та інших осіб, які проживають або тимчасово перебувають у цьому приміщенні.

Стаття 186. Вилучення предметів і документів

При обшуку або виїмці можуть бути вилучені лише предмети і документи, які мають значення для справи, а також цінності і майно обвинуваченого або підозрюваного з метою забезпечення

<http://yurist-online.org/>

цивільного позову або можливої конфіскації майна. Предмети і документи, які вилучені законом з обігу, підлягають вилученню незалежно від їх відношення до справи.

Всі документи і предмети, які підлягають вилученню, слідчий повинен пред'явити понятим та іншим присутнім особам і перелічити в протоколі обшуку або виїмки чи в доданому до нього опису з зазначенням їх назви, кількості, міри, ваги, матеріалу, з якого вони виготовлені, та індивідуальних ознак. У необхідних випадках вилучені предмети і документи повинні бути на місці обшуку або виїмки упаковані і опечатані.

Копії вилучених документів за клопотанням власника, а також інших осіб, які за законодавством мають право користуватися цими документами, можуть бути надані слідчим під час вилучення документів. Копії вилучених документів виготовляються з використанням копіювальної техніки, електронних засобів цих осіб (за їх згодою) або копіювальної техніки, електронних засобів органів, що проводять вилучення, та засвідчуються підписом слідчого і завіряються печаткою.

У разі неможливості виготовлення копій вилучених документів або встановлення їх власника під час вилучення слідчий вносить до протоколу слідчої дії запис про клопотання щодо надання копій документів і в десятиденний строк з дня вилучення документів надає відповідним особам їх копії або виносить вмотивовану постанову про відмову у видачі копій документів, яка може бути оскаржена прокурору або до суду.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 25.12.2008 р. N 807-VI)

Стаття 187. Накладення арешту на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку

Арешт на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку може бути застосовано лише за наявності достатніх підстав вважати, що у листах, телеграфній та іншій кореспонденції підозрюваного чи обвинуваченого іншим особам або інших осіб підозрюваному чи обвинуваченому, а також у інформації, якою вони обмінюються з допомогою засобів зв'язку, містяться дані про вчинений злочин або документи і предмети, що мають доказове значення, і якщо іншими способами одержати ці дані неможливо.

До кореспонденції, на яку може бути накладено арешт, відносяться листи всіх видів, бандеролі, посылки, поштові контейнери, перекази, телеграми, радіограми тощо.

Арешт на кореспонденцію і зняття інформації з каналів зв'язку з метою запобігти злочину може бути застосовано до порушення кримінальної справи.

<http://yurist-online.org/>

За наявності підстав, передбачених частиною першою цієї статті, слідчий за погодженням з прокурором звертається з поданням до голови апеляційного суду за місцем провадження слідства про накладення арешту на кореспонденцію чи зняття інформації з каналів зв'язку. Голова суду чи його заступник розглядає подання, вивчає матеріали справи, при необхідності вислуховує слідчого, вислуховує думку прокурора, після чого залежно від підстав для прийняття такого рішення виносить постанову про накладення арешту на кореспонденцію чи зняття інформації з каналів зв'язку або про відмову в цьому. Постанова оскарженню не підлягає.

У постанові про накладення арешту на кореспонденцію зазначаються кримінальна справа і підстави, з яких буде провадитись ця слідча дія, прізвище, ім'я та по батькові особи, кореспонденція якої має затримуватися, точна адреса цієї особи, види поштово-телеграфних відправлень, на які накладається арешт, термін, протягом якого зберігається арешт, назва установи зв'язку, на яку покладається обов'язок затримувати кореспонденцію і повідомляти про це слідчого.

У постанові про зняття інформації з каналів зв'язку зазначаються кримінальна справа і підстави, з яких буде провадитись ця слідча дія, прізвище, ім'я та по батькові особи, з каналів зв'язку якої має зніматись інформація, точна адреса цієї особи, види цих каналів, термін, протягом якого знімається інформація, назва установи, на яку покладається обов'язок знімати інформацію і повідомляти про це слідчого.

Постанова про накладення арешту на кореспонденцію чи зняття інформації з каналів зв'язку направляється слідчим начальнику відповідної установи, для якого вона є обов'язковою.

Начальник відповідної установи затримує кореспонденцію або знімає інформацію з каналів зв'язку і протягом доби повідомляє про це слідчому.

Арешт накладений на кореспонденцію скасовується, а зняття інформації з каналів зв'язку припиняється після закінчення терміну, встановленого для виконання цих слідчих дій постановою судді. Слідчий скасовує арешт, накладений на кореспонденцію, або припиняє зняття інформації з каналів зв'язку, коли у здійсненні цих заходів відпадає необхідність, при закритті кримінальної справи або при передачі її прокуророві в порядку, передбаченому статтею 255 цього Кодексу.

Постанова виноситься в режимі, який забезпечує нерозголошення даних досудового слідства або оперативно-розшукової діяльності.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

<http://yurist-online.org/>

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 187 1. Огляд і виїмка кореспонденції та дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку

Огляд кореспонденції проводиться за рішенням суду в установі зв'язку з участю понятих із числа службовців цієї установи, а при необхідності - і з участю спеціаліста. У присутності зазначених осіб слідчий відкриває і оглядає затриману кореспонденцію.

У разі виявлення документів чи предметів, що мають доказове значення, слідчий проводить виїмку відповідної кореспонденції або обмежується зняттям копій з відповідних відправлень. При відсутності документів чи предметів, що мають доказове значення, слідчий дає вказівку про вручення оглянутої кореспонденції або про її затримання до визначеного ним терміну.

Про кожен випадок проведення огляду, виїмки або затримання кореспонденції слідчий складає протокол. У протоколі повинно бути вказано, які саме відправлення були оглянуті, що з них вилучено і що повинно бути доставлено адресату або тимчасово затримано, з яких відправлень знято копії.

Дослідження інформації, знятої з каналів зв'язку, у необхідних випадках проводиться з участю спеціаліста. Слідчий прослуховує чи іншим відповідним способом вивчає зміст знятої інформації, про що складає протокол. При виявленні в інформації даних, що мають доказове значення, в протоколі відтворюється відповідна частина запису, після чого слідчий своєю постановою визнає носій знятої інформації доказом і приєднує його до справи.

(Доповнено статтею 187 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 188. Протокол обшуку і виїмки

<http://yurist-online.org/>

Про проведення обшуку або виїмки слідчий складає протокол у двох примірниках з додержанням правил статті 85 цього Кодексу. В протоколі зазначаються: підстави для обшуку або виїмки; приміщення чи інше місце, в якому було проведено обшук або виїмку; особа, у якої проведено обшук або виїмку; дії слідчого і результати обшуку або виїмки. Щодо кожного предмета, який підлягає вилученню, повинно бути зазначено, в якому саме місці і при яких обставинах він був виявлений.

В протокол обшуку або виїмки заносяться всі заяви і зауваження присутніх під час обшуку або виїмки осіб, зроблені з приводу тих чи інших дій слідчого. Обидва примірники протоколу, а також опис вилучених предметів підписують слідчий, особа, у якої проводився обшук або виїмка, та запрошені особи, що були присутні.

Стаття 189. **Обов'язковість вручення копії протоколу обшуку або виїмки**

Другий примірник протоколу обшуку або виїмки, а також другий примірник опису вручається особі, у якої проведено обшук або виїмку, а в разі її відсутності - повнолітньому членові її сім'ї або представникові житлово-експлуатаційної організації чи місцевої Ради народних депутатів.

При проведенні обшуку або виїмки в підприємстві, установі або організації другий примірник протоколу і опису вручається представникові підприємства, установи або організації.

При наявності в протоколі зауважень на неправильні дії, допущені під час обшуку, слідчий не пізніше двох днів повідомляє про це прокурора, який здійснює нагляд за слідством.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Глава 17

ОГЛЯД, ОСВІДУВАННЯ, ВІДТВОРЕННЯ ОБСТАНОВКИ ТА ОБСТАВИН ПОДІЇ

Стаття 190. **Проведення огляду**

З метою виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з'ясування обстановки злочину, а також інших обставин, які мають значення для справи, слідчий проводить огляд місцевості, приміщення, предметів та документів.

Огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до порушення кримінальної справи. В цих випадках, при наявності для того підстав, кримінальна справа порушується негайно після огляду місця події.

Про результати огляду слідчий складає протокол.

Огляд житла чи іншого володіння особи проводиться лише за вмотивованою постановою судді, яка вноситься з додержанням порядку, встановленого частиною п'ятою статті 177 цього Кодексу. Постанова судді оскарженню не підлягає.

У невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, а також за письмовою згодою володільця огляд житла чи іншого володіння особи може бути проведено без постанови судді.

Для проведення у невідкладних випадках огляду місця події в житлі чи іншому володінні особи, який здійснюється за її заявою або повідомленням про вчинений щодо неї злочин, а так само у разі відсутності цієї особи або неможливості отримати від неї згоду на проведення невідкладного огляду місця події, рішення суду не потребується.

У випадках, передбачених частинами п'ятою і шостою цієї статті, слідчий в протоколі огляду обов'язково зазначає причини, що обумовили проведення огляду без постанови судді, та протягом доби з моменту проведення цієї дії повідомляє про здійснений огляд житла чи іншого володіння особи та його наслідки прокурора, який здійснює нагляд за досудовим слідством.

(Із доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 191. Порядок проведення огляду

Огляд проводиться в присутності не менше двох понятих і, як правило, удень.

Слідчий може запросити для участі в огляді спеціалістів, не заінтересованих в результатах справи.

В необхідних випадках слідчий проводить вимірювання, складає план і креслення оглянутого місця та окремих предметів, а також по можливості фотографує їх.

Органи внутрішніх справ зобов'язані подавати слідчому допомогу в проведенні огляду.

Огляд предметів і документів, вилучених під час огляду місця події, при виїмці або обшуку, а також пред'явлення їх підозрюваному, обвинуваченому, потерпілому та іншим особам слідчий проводить на місці події, обшуку або виїмки, а у випадках, коли це неможливо, за місцем провадження у справі.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 192. Огляд трупа

Зовнішній огляд трупа слідчий проводить з участю судовомедичного експерта і в присутності двох понятих. Коли неможливо викликати судовомедичного експерта, то запрошується найближчий лікар.

Коли виникне необхідність ексгумації трупа, слідчий складає про це постанову, яку затверджує прокурор. Труп виймається з місця поховання в присутності слідчого, судовомедичного експерта та двох понятих, про що складається протокол, який підписують усі зазначені особи.

Стаття 193. Проведення освідування

При необхідності виявити або засвідчити наявність у обвинуваченого, підозрюваного у потерпілого чи свідка особливих прикмет слідчий виносить про це постанову і проводить освідування.

Якщо необхідно провести судовомедичне освідування обвинуваченого, підозрюваного, потерпілого або свідка, то таке освідування за вказівкою слідчого проводить судовомедичний експерт або лікар.

<http://yurist-online.org/>

Слідчий не вправі бути присутнім при освідуванні особи іншої статі, коли це зв'язане з необхідністю оголювати особу, що підлягає освідуванню. При освідуванні не допускаються дії, які принижують гідність освідуваної особи або небезпечні для її здоров'я.

Про результати освідування, проведеного слідчим, складається протокол, який підписують слідчий та освідуваний. При судовомедичному освідуванні складають акт, а коли освідування проводить лікар, він видає довідку.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-ХІІ)

Стаття 194. Відтворення обстановки і обставин події

З метою перевірки і уточнення результатів допиту свідка, потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого або даних, одержаних при провадженні огляду та інших слідчих дій, слідчий може виїхати на місце і в присутності понятих, а в необхідних випадках з участю спеціаліста, свідка, потерпілого і підозрюваного або обвинуваченого відтворити обстановку і умови, в яких ті чи інші події могли відбуватися в дійсності.

Виконання цих дій допускається при умові, коли вони не принижують гідності осіб, що беруть у них участь, і не є небезпечними для їх здоров'я.

В необхідних випадках слідчий проводить вимірювання, складає план і креслення, а також проводить фотографування.

Про проведення всіх зазначених дій складається протокол, який підписують особи, що брали в них участь, поняті та слідчий.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-Х)

Стаття 195. Протокол огляду, освідування і відтворення обстановки та обставин події

Протокол огляду, освідування або відтворення обстановки та обставин події складається з додержанням правил статті 85 цього Кодексу. В протоколі зазначають підстави для проведення цих дій, описують все, що було виявлено, в тій послідовності, в якій це відбувалося, і в тому саме вигляді, в якому спостерігалось під час проведення дії. До протоколу додають відповідні схеми, фотознімки, плани, документи.

Глава 18

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Стаття 196. Порядок призначення експертизи

Експертиза призначається у випадках, передбачених статтями 75 і 76 цього Кодексу.

При необхідності проведення експертизи слідчий складає мотивовану постанову, в якій, крім даних, зазначених у статті 130 цього Кодексу, вказує підстави для проведення експертизи, прізвище експерта або назву установи, експертам якої доручається провести експертизу, питання, з яких експерт повинен дати висновок, об'єкти, які мають бути досліджені, а також перелічує матеріали, що пред'являються експертові для ознайомлення.

Коли експертиза проводиться не в експертній установі, слідчий, упевнившись в особі експерта, вручає йому копію постанови про призначення експертизи, роз'яснює обов'язки і права, встановлені статтею 77 цього Кодексу, і попереджає його про кримінальну відповідальність за статтею 385 Кримінального кодексу України за відмову від виконання покладених на нього обов'язків, а також про відповідальність за статтею 384 Кримінального кодексу України за дачу завідомо неправдивого висновку. Про виконання цих дій слідчий складає протокол, в якому, крім даних, передбачених статтею 85 цього Кодексу, зазначає також відомості про особу експерта, його компетентність у певній галузі знань і зроблені ним заяви.

Коли експертиза проводиться в експертній установі, експерт зазначає у вступній частині висновку, що він попереджений про кримінальну відповідальність за дачу завідомо неправдивого висновку, і стверджує це своїм підписом.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 197. Права обвинуваченого при призначенні і проведенні експертизи

<http://yurist-online.org/>

При призначенні і проведенні експертизи обвинувачений має право:

- 1) заявити відвід експертів;
- 2) просити про призначення експерта з числа вказаних ним осіб;
- 3) просити про постановку перед експертизою додаткових питань;
- 4) давати пояснення експертові;
- 5) пред'являти додаткові документи;
- 6) ознайомлюватися з матеріалами експертизи і висновком експерта після закінчення експертизи;
- 7) заявляти клопотання про призначення нової або додаткової експертизи.

Обвинуваченому за його клопотанням слідчий може дозволити бути присутнім при проведенні експертом окремих досліджень і давати пояснення. Слідчий повинен ознайомити обвинуваченого з постановою про призначення експертизи і роз'яснити йому його права, встановлені цією статтею, про що складається протокол з додержанням вимог статті 85 цього Кодексу.

Постанова про призначення судовопсихіатричної експертизи не оголошується обвинуваченому в тих випадках, коли його психічний стан робить це неможливим.

У випадках, коли експертиза призначається до притягнення особи як обвинуваченого, правила цієї статті застосовуються до підозрюваного у вчиненні злочину.

Стаття 198. Проведення експертизи в експертній установі

Одержавши постанову про призначення експертизи, керівник експертної установи доручає проведення експертизи одному або декільком експертам. Ці експерти дають висновок від свого імені і несуть за нього особисту відповідальність.

<http://yurist-online.org/>

Стаття 199. Одержання зразків для експертного дослідження

У разі потреби слідчий має право винести постанову про вилучення або відібрання зразків почерку та інших зразків, необхідних для експертного дослідження. Про відібрання зразків складається протокол.

Зразки зберігаються за правилами зберігання речових доказів (статті 79 - 81 цього Кодексу).

Стаття 200. Висновок експерта

Після проведення необхідних досліджень експерт складає висновок, в якому повинно бути зазначено: коли, де, ким (прізвище, освіта, спеціальність, учений ступінь і звання, посада експерта), на якій підставі була проведена експертиза, хто був присутній при проведенні експертизи, питання, що були поставлені експертіві, які матеріали експерт використав та які провів дослідження, мотивовані відповіді на поставлені питання. Коли при проведенні експертизи експерт виявить факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання, він вправі на них вказати в своєму висновку. Висновок підписується експертом.

Стаття 201. Допит експерта

Ознайомившись з висновком експерта, слідчий має право допитати експерта з метою одержання роз'яснення або доповнення висновку. Про допит експерта складається протокол.

Стаття 202. Пред'явлення обвинуваченому матеріалів експертизи

Матеріали експертизи пред'являються обвинуваченому.

Про пред'явлення обвинуваченому матеріалів експертизи слідчий складає протокол, в якому зазначає пояснення, зауваження та заперечення обвинуваченого і його клопотання. Питання про задоволення клопотання обвинуваченого вирішує слідчий за правилами статті 129 цього Кодексу.

У випадках, коли експертиза проведена до притягнення особи як обвинуваченого, матеріали експертизи пред'являються підозрюваному у вчиненні злочину.

Стаття 203. Призначення додаткової або повторної експертизи

У випадках, передбачених статтею 75 цього Кодексу, слідчий мотивованою постановою може призначити додаткову або повторну експертизу, яка проводиться з додержанням правил цієї глави Кодексу.

Стаття 204. Визначення психічного стану обвинуваченого

Коли в справі є дані, які дають підстави вважати, що обвинувачений під час вчинення суспільно небезпечного діяння був у неосудному або обмежено осудному стані, а також, коли він вчинив злочин в осудному стані, але після вчинення злочину захворів психічною хворобою, яка позбавляє його можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, слідчий для визначення психічного стану обвинуваченого призначає судовопсихіатричну експертизу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 205. Направлення обвинуваченого на стаціонарну експертизу

Якщо при проведенні судовомедичної або судовопсихіатричної експертизи виникає необхідність тривалого спостереження за обвинуваченим або дослідження його, суд за поданням слідчого, погодженого з прокурором поміщає його у відповідний медичний заклад, про що вносить постанову.

Подання розглядається з додержанням порядку, визначеного частиною п'ятою статті 165 2, на постанову судді прокурором, обвинуваченим, його захисником чи законним представником протягом 3 діб може бути подана апеляція до апеляційного суду. Подача апеляції не зупиняє виконання постанови судді.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Глава 19

ЗУПИНЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

<http://yurist-online.org/>

Стаття 206. Підстави та порядок зупинення слідства

Досудове слідство в кримінальній справі зупиняється у випадках:

- 1) коли місцезнаходження обвинуваченого невідоме;
- 2) коли психічне або інше тяжке захворювання обвинуваченого перешкоджає закінченню провадження в справі;
- 3) коли не встановлено особу, яка вчинила злочин;
- 4) зупинення судом слідчих дій на час розгляду скарги на постанову про порушення кримінальної справи.

У випадках, зазначених у пунктах 1 і 2 цієї статті, досудове слідство може бути зупинене тільки після того, як слідчий винесе постанову про притягнення певної особи як обвинуваченого і виконає всі слідчі дії, проведення яких можливе у відсутності обвинуваченого, а також вживе заходів до збереження документів та інших можливих доказів у справі.

У випадках, зазначених у пункті 3 цієї статті, досудове слідство може бути зупинене лише після проведення всіх необхідних і можливих слідчих дій для встановлення особи, яка вчинила злочин.

Досудове слідство зупиняється мотивованою постановою слідчого, копія якої направляється прокуророві. Якщо в справі притягнуто двох або декількох обвинувачених, а підстави для зупинення справи відносяться не до всіх обвинувачених, слідчий вправі виділити і зупинити справу відносно окремих обвинувачених або зупинити провадження в усій справі.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 14.12.2006 р. N 462-V)

Стаття 207. Зупинення слідства, коли місцезнаходження обвинуваченого невідоме

Коли місцезнаходження обвинуваченого невідоме, слідчий оголошує його розшук, керуючись статтею 138 цього Кодексу, а слідство зупиняє з додержанням вимог частини 2 статті 206 цього Кодексу до розшуку обвинуваченого.

Стаття 208. Зупинення слідства при тимчасовому тяжкому захворюванні обвинуваченого

У випадках, коли слідством буде встановлено, що обвинувачений після вчинення злочину тимчасово тяжко захворів, слідчий зупиняє провадження у справі з додержанням вимог частини 2 статті 206 цього Кодексу до видужання обвинуваченого.

При цьому обраний щодо обвинуваченого запобіжний захід може бути залишений або скасований.

Після видужання обвинуваченого слідство відновлюється і закінчується провадженням на загальних підставах.

Стаття 209. Зупинення слідства, коли не встановлено особи, яка вчинила злочин

Коли особа, яка вчинила злочин, не встановлена, слідчий зупиняє досудове слідство в справі з додержанням вимог частини 3 статті 206 цього Кодексу і зобов'язаний як безпосередньо, так і через органи дізнання вживати заходів до встановлення особи, що вчинила злочин.

Стаття 210. Відновлення слідства

У разі потреби відновити досудове слідство слідчий складає мотивовану постанову, копія якої направляється прокуророві.

Стаття 211. Закриття справи, в якій слідство зупинено

Справа, в якій слідство зупинено, підлягає закриттю:

1) по закінченні строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, зазначених у статтях 49 і 106 Кримінального кодексу України, а у випадках, зазначених у частині 1 статті 7 цього Кодексу, - і до закінчення цих строків;

<http://yurist-online.org/>

2) у випадках, передбачених пунктами 8, 9, 10 і 11 частини 1 статті 6 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 02.06.2011 р. N 3465-VI)

Глава 20

ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

Стаття 212. Форми закінчення досудового слідства

Досудове слідство закінчується складанням обвинувального висновку або постанови про закриття справи чи постанови про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 213. Підстави до закриття справи

Кримінальна справа закривається:

1) при наявності підстав, зазначених у статті 6 цього Кодексу;

2) при недоведеності участі обвинуваченого у вчиненні злочину.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 214. Порядок закриття справи

Слідчий закриває справу мотивованою постановою, в якій, крім даних, передбачених у статті 130 цього Кодексу, зазначає: відомості про особу обвинуваченого, суть справи, підстави для закриття справи, рішення про скасування запобіжного заходу і заходів по забезпеченню цивільного позову та можливої конфіскації майна, а також рішення в питанні про речові докази відповідно до статті 81 цього Кодексу.

Якщо розслідуванням встановлено факти, які вимагають застосування заходів громадського або дисциплінарного впливу чи адміністративного стягнення щодо особи, яка притягалася як обвинувачений, або щодо інших осіб, слідчий, закриваючи кримінальну справу, доводить ці факти до відома громадської організації, товариського суду, трудового колективу або адміністрації підприємства, установи, організації для вжиття відповідних заходів впливу або надсилає матеріали справи до суду для застосування заходів адміністративного стягнення.

Копія постанови про закриття справи надсилається прокуророві, особі, що притягалася до кримінальної відповідальності, особі, за заявою якої була порушена справа, а також потерпілому та цивільному позивачеві.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 22.06.2000 р. N 1833-III)

Стаття 215. Оскарження постанови про закриття справи

Постанова слідчого про закриття справи може бути оскаржена прокуророві в семиденний строк з дня одержання письмового повідомлення або копії постанови про закриття справи.

Особа, щодо якої провадилося слідство, має право оскаржити цю постанову в частині, яка стосується підстав і мотивів закриття справи.

В разі закриття справи через смерть обвинуваченого близькі родичі і громадські організації вправі з метою реабілітації померлого просити про доведення досудового слідства до кінця.

В разі оскарження постанови слідчого про закриття справи прокурор знайомиться із справою і не пізніше тридцяти днів з дня надходження скарги скасовує постанову про закриття справи і відновлює досудове слідство або залишає скаргу без задоволення, про що повідомляє особі, яка подавала скаргу.

Постанову прокурора, слідчого і органу дізнання про відмову в порушенні кримінальної справи може бути оскаржено особою, інтересів якої вона стосується, або її представником до суду в порядку, передбаченому статтею 236 1 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 216. Відновлення слідства в закритій справі

Досудове слідство в закритій справі може бути відновлене у межах встановлених строків давності притягнення до кримінальної відповідальності постановою прокурора, начальника слідчого відділу, а у випадках, передбачених частиною третьою статті 236 6 цього Кодексу, - постановою судді.

(У редакції Закону України

від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 217. Ознайомлення потерпілого, цивільного позивача і цивільного відповідача з матеріалами справи

Визнавши досудове слідство в справі, яка підлягає направленню для віддання обвинуваченого до суду, закінченим, слідчий повідомляє про це потерпілого та його представника, цивільного позивача, цивільного відповідача або їх представників і роз'яснює їм їх право ознайомитися з

матеріалами справи; про це слідчий складає відповідний протокол або додає до справи копію письмового повідомлення.

В разі письмового або усного клопотання зазначених осіб про ознайомлення їх з матеріалами справи слідчий повинен надати потерпілому і його представникові, цивільному позивачеві, цивільному відповідачеві або їх представникам можливість ознайомитися з ними. Цивільний відповідач може знайомитися з матеріалами справи в межах, передбачених частиною 2 статті 51 цього Кодексу.

Зазначені особи мають право робити виписки із справи і заявляти клопотання про доповнення слідства, щодо яких слідчий приймає рішення за правилами, передбаченими статтею 129 цього Кодексу.

Матеріали про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення зазначеним особам не пред'являються.

Під час пред'явлення матеріалів досудового слідства слідчий зобов'язаний на вимогу потерпілого чи його представника, цивільного позивача, цивільного відповідача або їх представників вручити їм засвідчену належним чином копію опису матеріалів кримінальної справи з додержанням вимог цієї статті, про що зазначається у протоколі про закінчення слідства і пред'явлення матеріалів для ознайомлення.

Оголошення про закінчення слідства і пред'явлення матеріалів справи для ознайомлення оформляється протоколом з додержанням правил статті 220 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 15.02.2011 р. N 3028-VI)

Стаття 218. Оголошення обвинуваченому про закінчення слідства і пред'явлення йому матеріалів справи

Визнавши зібрані докази достатніми для складання обвинувального висновку і виконавши вимоги статті 217 цього Кодексу, слідчий зобов'язаний оголосити обвинуваченому, що слідство в його справі закінчено і що він має право на ознайомлення з усіма матеріалами справи як особисто, так і з допомогою захисника, а також може заявити клопотання про доповнення досудового слідства.

<http://yurist-online.org/>

Слідчий зобов'язаний роз'яснити обвинуваченому право заявити клопотання про розгляд його справи у суді першої інстанції одноособово суддею чи колегіально судом у складі трьох осіб у випадках, передбачених законом.

Якщо обвинувачений не виявив бажання ознайомитися з матеріалами справи з участю захисника, йому пред'являються для ознайомлення всі матеріали справи. При ознайомленні з матеріалами справи обвинувачений вправі робити виписки з матеріалів справи і порушувати клопотання. Якщо в справі притягнуто декількох обвинувачених, слідчий повинен пред'явити кожному з них усі матеріали слідства.

Про те, що обвинуваченому оголошено про закінчення слідства і що йому пред'явлено матеріали справи для ознайомлення, зазначається в протоколі про оголошення обвинуваченому про закінчення слідства і пред'явлення йому матеріалів справи.

Якщо у справі бере участь захисник, слідчий надає можливість ознайомитися з усіма матеріалами справи і захисникові, про що складає окремий протокол. При цьому пред'явлення матеріалів справи має бути відкладено до явки захисника, але не більше як на три дні. При неможливості для обраного обвинуваченим захисника з'явитися в цей строк слідчий вживає заходів, передбачених частинами четвертою і шостою статті 47 цього Кодексу.

Матеріали досудового слідства пред'являються для ознайомлення підшитими і пронумерованими. Під час пред'явлення матеріалів досудового слідства слідчий зобов'язаний на вимогу обвинуваченого вручити йому засвідчену належним чином копію опису матеріалів кримінальної справи, про що зазначається у протоколі про оголошення обвинуваченому про закінчення слідства і пред'явлення йому і його захисникові матеріалів справи. Матеріали про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не пред'являються і зберігаються окремо від кримінальної справи.

Обвинуваченого і його захисника не можна обмежувати в часі, потрібному їм, щоб ознайомитися з усіма матеріалами справи в розумні строки.

У разі зволікання ознайомлення з матеріалами справи обвинуваченим чи його захисником слідчий за погодженням із прокурором або прокурор вносить до суду за місцем провадження слідства подання, яке суддя розглядає і своєю постановою може визначити строк, протягом якого обвинувачений і його захисник повинні ознайомитися з матеріалами справи та заявити клопотання. Після закінчення цього строку обвинувачений і його захисник вважаються ознайомленими з матеріалами справи. На постанову судді прокурором, обвинуваченим чи його захисником протягом трьох діб із дня її винесення може бути подана апеляція. Подання апеляції не зупиняє виконання постанови судді.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII;

законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 20.12.94 р. N 305/94-ВР,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 03.04.2003 р. N 658-IV,

від 01.07.2010 р. N 2396-VI,

від 08.04.2011 р. N 3228-VI)

(положення частин шостої, сьомої статті 218 в редакції Закону України від 08.04.2011 р. N 3228-VI, визнано такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 18.01.2012 р. N 1-рп/2012)

Стаття 219. Права захисника при ознайомленні з усіма матеріалами справи

Захисник обвинуваченого при ознайомленні з матеріалами справи має право: робити виписки, мати побачення з обвинуваченим віч-на-віч, роз'яснювати обвинуваченому зміст обвинувачення, обмірковувати з обвинуваченим питання про заявлення клопотань, подавати докази, заявляти відводи, оскаржувати дії та рішення слідчого і прокурора.

Стаття 220. Протокол про оголошення обвинуваченому про закінчення слідства і про пред'явлення йому і його захисникові матеріалів справи

Про оголошення обвинуваченому про закінчення досудового слідства і про пред'явлення йому матеріалів справи для ознайомлення слідчий складає протокол з додержанням правил статті 85 цього Кодексу. Крім того, в протоколі зазначається, які саме матеріали (кількість томів і аркушів) були пред'явлені для ознайомлення, чи ознайомилися обвинувачений і захисник з матеріалами справи, протягом якого часу проходило ознайомлення із справою і які клопотання були заявлені обвинуваченим та його захисником.

Протокол пред'явлення обвинуваченому матеріалів досудового слідства підписують обвинувачений, слідчий і захисник, якщо він бере участь у справі.

Стаття 221. Розв'язання клопотань, заявлених при ознайомленні з матеріалами справи

Клопотання про доповнення досудового слідства, про зміну кваліфікації злочину і закриття справи можуть бути заявлені обвинуваченим і його захисником усно або письмово. Усні клопотання заносяться до протоколу, письмові клопотання додаються до справи.

Слідчий зобов'язаний задовольнити клопотання обвинуваченого і його захисника, якщо обставини, для з'ясування яких заявлено клопотання, мають значення для справи.

Про відмову задовольнити клопотання слідчий складає мотивовану постанову, яку оголошує обвинуваченому і його захисникові.

Якщо при провадженні додаткових слідчих дій присутній захисник, то він вправі через слідчого задавати питання свідкові, потерпілому, експертові, спеціалістові і обвинуваченому, а також клопотатися про занесення до протоколу обставин, які мають значення для справи. Слідчий може відвести запитання, які ставить захисник, але відведене запитання заносить до протоколу.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,
від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 222. Пред'явлення обвинуваченому та іншим учасникам процесу додаткових матеріалів слідства

Після проведення додаткових слідчих дій слідчий зобов'язаний ознайомити обвинуваченого і його захисника, а також надати можливість ознайомитися потерпілому і його представникові, цивільному позивачеві, цивільному відповідачеві або їх представникам з усіма додатковими матеріалами, а в разі їх клопотання - з усією справою, додержуючись вимог статей 217 - 221 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 223. Обвинувальний висновок

Після закінчення слідства і виконання вимог статей 217 - 222 цього Кодексу слідчий складає обвинувальний висновок.

Обвинувальний висновок складається з описової і резолютивної частин. В описовій частині зазначаються: обставини справи як їх встановлено на досудовому слідстві; місце, час, способи, мотиви і наслідки злочину, вчиненого кожним з обвинувачених, а також докази, які зібрано в справі, і відомості про потерпілого; показання кожного з обвинувачених по суті пред'явленого йому обвинувачення, доводи, наведені ним на свій захист, і результати їх перевірки; наявність обставин, які обтяжують та пом'якшують його покарання.

При посиланні на докази обов'язково зазначаються аркуші справи.

В резолютивній частині наводяться відомості про особу кожного з обвинувачених, коротко викладається суть пред'явленого обвинувачення з зазначенням статті кримінального закону, яка передбачає даний злочин.

Обвинувальний висновок підписує слідчий з зазначенням місця і часу його складання.

Якщо обвинувальний висновок складено мовою, якою не володіє обвинувачений, його має бути перекладено на рідну мову обвинуваченого або іншу мову, якою він володіє. Переклад обвинувального висновку приєднується до справи.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 224. Додатки до обвинувального висновку

До обвинувального висновку додаються:

1) список осіб, що підлягають виклику в судове засідання, з зазначенням їх адреси і аркушів справи, де викладені їх показання або висновки;

2) довідка про рух справи та про застосування запобіжного заходу з зазначенням часу і місця тримання під вартою кожного з обвинувачених, якщо вони заарештовані;

<http://yurist-online.org/>

3) довідки про речові докази, про цивільний позов, про заходи, вжиті до забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна;

4) довідка про судові витрати в справі за час досудового слідства з посиланням на відповідні аркуші справи.

У списку осіб, які підлягають виклику в судове засідання, з метою нерозголошення відомостей про осіб, щодо яких у порядку, передбаченому статтями 52 1 та 52 3 цього Кодексу, застосовані заходи безпеки, замість їх справжніх прізвища, ім'я і по батькові зазначається псевдонім, а замість адреси - назва органу, який здійснює заходи безпеки, та його адреса.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 225. Направлення справи прокуророві

Склавши обвинувальний висновок, слідчий направляє справу прокуророві.

Стаття 226. Закінчення досудового слідства у справах осіб, визнаних неосудними

Коли на підставі висновку судовопсихіатричної експертизи та інших доказів буде встановлено, що особа, яка притягнута або підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, під час вчинення суспільно небезпечного діяння була в неосудному стані або в дальшому захворіла душевною хворобою, яка позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, то слідчий складає мотивовану постанову, керуючись статтею 417 цього Кодексу.

Глава 21

НАГЛЯД ПРОКУРОРА ЗА ВИКОНАННЯМ ЗАКОНІВ ОРГАНАМИ ДІЗНАННЯ І ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА

(Назва глави із змінами, внесеними згідно з Указом

Президії Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 227. Повноваження прокурора по здійсненню нагляду за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства

Здійснюючи нагляд за виконанням законів органами дізнання і досудового слідства, прокурор у межах своєї компетенції:

1) вимагає від органів дізнання і досудового слідства для перевірки кримінальні справи, документи, матеріали та інші відомості про вчинені злочини, хід дізнання, досудового слідства і встановлення осіб, які вчинили злочини; перевіряє не менш як один раз на місяць виконання вимог закону про приймання, реєстрацію і вирішення заяв та повідомлень про вчинені або ті, що готуються, злочини;

2) скасовує незаконні і необгрунтовані постанови слідчих та осіб, які провадять дізнання;

3) дає письмові вказівки про розслідування злочинів, про обрання, зміну або скасування запобіжного заходу, кваліфікацію злочину, проведення окремих слідчих дій та розшук осіб, які вчинили злочини, у тому числі щодо видачі особи (екстрадиції);

3 1) перевіряє перед направленням вищому прокуророві документи органу досудового слідства про видачу особи (екстрадицію), повертає їх відповідному органу з письмовими вказівками, якщо вважає їх необгрунтованими або такими, що не відповідають вимогам міжнародного договору України чи іншого акта законодавства України;

3 2) погоджує доручення органів дізнання та досудового слідства про міжнародну правову допомогу і перейняття кримінального переслідування або з власної ініціативи звертається з такими дорученнями в порядку, встановленому цим Кодексом;

3 3) доручає органам дізнання та досудового слідства виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу, перевіряє повноту і законність проведених слідчих та інших процесуальних дій;

4) доручає органам дізнання виконання постанов про затримання, привід, взяття під варту, проведення обшуку, виїмки, розшук осіб, які вчинили злочини, виконання інших слідчих дій, а також дає вказівки про вжиття необхідних заходів для розкриття злочинів і виявлення осіб, які їх вчинили, по справах, що перебувають у провадженні прокурора або слідчого прокуратури;

- 4 1) доручає органам дізнання проведення розшуку і затримання осіб, які вчинили злочини за межами України, виконання окремих процесуальних дій з метою видачі особи (екстрадиції) за запитом компетентного органу іноземної держави;
- 5) бере участь у провадженні дізнання і досудового слідства і в необхідних випадках особисто провадить окремі слідчі дії або розслідування в повному обсязі по будь-якій справі;
- 6) санкціонує проведення обшуку, відсторонення обвинуваченого від посади та інші дії слідчого і органу дізнання у випадках, передбачених цим Кодексом;
- 7) продовжує строк розслідування у випадках і в порядку, встановлених цим Кодексом;
- 7 1) дає згоду або подає до суду подання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави або взяття під варту, а також про продовження строку тримання під вартою в порядку, встановленому цим Кодексом;
- 8) повертає кримінальні справи досудового слідства з своїми вказівками щодо провадження додаткового розслідування;
- 9) вилучає від органу дізнання і передає слідчому будь-яку справу, передає справу від одного органу досудового слідства іншому, а також від одного слідчого іншому з метою забезпечення найбільш повного і об'єктивного розслідування;
- 10) усуває особу, яка провадить дізнання, або слідчого від дальшого ведення дізнання або досудового слідства, якщо вони допустили порушення закону при розслідуванні справи;
- 11) порушує кримінальні справи або відмовляє в їх порушенні; закриває або зупиняє провадження в кримінальних справах; дає згоду на закриття кримінальної справи слідчим в тих випадках, коли це передбачено цим Кодексом; затверджує обвинувальні висновки (постанови); направляє кримінальні справи до суду;
- 12) вирішує питання про допущення захисника до участі в справі.

Прокурор здійснює також інші повноваження, надані йому цим Кодексом.

Вказівки прокурора органам дізнання і досудового слідства у зв'язку з порушенням і розслідуванням ними кримінальних справ, дані в порядку, передбаченому цим Кодексом, є для цих органів обов'язковими. Оскарження одержаних вказівок вищестоящому прокуророві не зупиняє їх виконання, за винятком випадків, передбачених частиною 2 статті 114 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР

від 30.08.72 р. N 986-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 21.05.2010 р. N 2286-VI,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 228. Перевірка прокурором справи з обвинувальним висновком

Прокурор, одержавши від слідчого справу з обвинувальним висновком, зобов'язаний перевірити:

1) чи мала місце подія злочину;

2) чи має діяння, яке ставиться у вину обвинуваченому, склад злочину;

2-1) чи були додержані під час провадження дізнання і досудового слідства вимоги цього Кодексу про забезпечення права підозрюваного і обвинуваченого на захист;

3) чи немає в справі обставин, що тягнуть за собою закриття справи згідно із статтею 213 цього Кодексу;

4) чи пред'явлено обвинувачення по всіх установлених злочинних діях обвинуваченого;

5) чи притягнуті як обвинувачені всі особи, що викриті у вчиненні злочину;

<http://yurist-online.org/>

- 6) чи правильно кваліфіковано дії обвинуваченого за статтями кримінального закону;
- 7) чи додержано вимог закону при складанні обвинувального висновку;
- 8) чи правильно обрано запобіжний захід;
- 9) чи вжито заходів до забезпечення відшкодування збитків, заподіяних злочином, і можливої конфіскації майна;
- 10) чи виявлено причини та умови, які сприяли вчиненню злочину, і чи вжито заходів до їх усунення;
- 11) чи додержано органами дізнання або досудового слідства всіх інших вимог цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII, від 16.04.84 р. N 6834-X; законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII, від 23.12.93 р. N 3780-XII)

Стаття 229. Рішення прокурора в справі з обвинувальним висновком

Перевіривши справу з обвинувальним висновком, прокурор або його заступник приймає одне з таких рішень:

- 1) затверджує обвинувальний висновок або складає новий обвинувальний висновок;
- 2) повертає справу органів дізнання або слідчому із своїми письмовими вказівками для провадження додаткового розслідування;

3) закриває справу, склавши про це постанову з додержанням вимог статті 214 цього Кодексу.

Прокурор або його заступник вправі змінити складений слідчим список осіб, які підлягають виклику в судове засідання, а також скасувати чи змінити раніше обраний запобіжний захід або обрати запобіжний захід, якщо його не було обрано чи поставити у випадках, передбачених цим Кодексом, перед судом питання про обрання запобіжного заходу у вигляді застави або взяття під варту.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 230. Складання прокурором нового обвинувального висновку

Якщо прокурор або його заступник не згоден з обвинувальним висновком, він вправі скласти новий обвинувальний висновок; при цьому раніше складений обвинувальний висновок із справи вилучається.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 231. Зміна прокурором обвинувачення

У разі необхідності змінити обвинувачення на більш тяжке або таке, що істотно змінює пред'явлене обвинувачення за фактичними обставинами, прокурор або його заступник повертає справу слідчому для додаткового розслідування і пред'явлення нового обвинувачення.

Якщо зміна початкового обвинувачення не тягне за собою застосування статті кримінального закону з більш тяжкою санкцією і не зв'язана з істотною зміною обвинувачення за фактичними обставинами, прокурор або його заступник складає постанову, в якій зазначає зміни, що вносяться до обвинувального висновку.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 30.06.93 р. N 3351-XII)

Стаття 232. Направлення прокурором справи до суду

Прокурор або його заступник, затвердивши обвинувальний висновок, складений слідчим, або склавши новий обвинувальний висновок, направляє справу до суду, якому вона підсудна, і повідомляє суд про те, чи вважає він за потрібне підтримувати державне обвинувачення.

Одночасно з цим прокурор або його заступник повідомляє обвинуваченого, до якого суду направлена справа.

Частина третю виключено.

Генеральний прокурор України, прокурори Автономної Республіки Крим, областей, міста Києва і прирівняні до них прокурори, їх заступники, районні, міські та прирівняні до них прокурори мають право відкликати із суду кримінальну справу, по якій попередній розгляд ще не відбувся.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 30.06.93 р. N 3351-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 232 1. Дії прокурора у справах, які надійшли до нього від слідчого щодо направлення в суд для вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності

Одержавши від слідчого кримінальну справу, що надійшла в порядку, передбаченому статтями 7, 7 1, 7 2, 7 3, 8, 9, 10 і 11 1 цього Кодексу, прокурор перевіряє повноту проведеного розслідування, законність постанови і приймає одне з таких рішень:

- 1) дає письмову згоду з постановою слідчого і направляє справу до суду;
- 2) скасовує постанову слідчого і повертає йому справу з письмовими вказівками;
- 3) змінює постанову слідчого або виносить нову постанову.

(Доповнено статтею 232 1 згідно із

Законом України від 23.12.93 р. N 3787-ХІІ;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ)

Стаття 233. Строк розгляду прокурором справ, що надійшли від органів дізнання або слідчого

Одержавши справу від органу дізнання або слідчого, прокурор зобов'язаний протягом не більше п'яти днів розглянути справу і дати їй належне спрямування.

Глава 22

ОСКАРЖЕННЯ ДІЙ СЛІДЧОГО І ПРОКУРОРА

Стаття 234. Оскарження дій слідчого

Дії слідчого можуть бути оскаржені прокуророві як безпосередньо, так і через слідчого.

Скарги можуть бути як письмові, так і усні. Усні скарги прокурор або слідчий заносить до протоколу.

Слідчий зобов'язаний протягом доби направити прокуророві скаргу, що надійшла до нього, разом із своїми поясненнями.

Подача скарги не зупиняє виконання дії, яка оскаржується, коли це не визнає за потрібне слідчий або прокурор.

Дії слідчого можуть бути оскаржені до суду.

Скарги на дії слідчого розглядаються судом першої інстанції при попередньому розгляді справи або при розгляді її по суті, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

(положення частини шостої статті 234, згідно з якими скарги на постанови слідчого про притягнення як обвинуваченого розглядаються судом першої інстанції при попередньому розгляді справи або при розгляді її по суті визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. N 3-рп/2003)

(положення частини шостої статті 234 щодо унеможливлення розгляду судом на стадії досудового слідства скарг на постанови слідчого стосовно приводів, підстав і порядку порушення кримінальної справи щодо певної особи визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. N 3-рп/2003)

(положенню частини п'ятої статті 234 дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 14.12.2011 р. N 19-рп/2011)

Стаття 235. Розв'язання скарг прокурором

Прокурор протягом трьох днів після одержання скарги зобов'язаний розв'язати її і повідомити про результати скажника.

Скаргу і копію повідомлення про результати розв'язання її приєднують до справи.

Відмова у задоволенні скарги повинна бути мотивована.

Рішення прокурора може бути оскаржене вищестоящому прокуророві.

Стаття 236. Оскарження дій прокурора

Скарга на дії прокурора при проведенні ним досудового слідства або окремих слідчих дій у справі подається вищестоящому прокуророві, який її розв'язує в порядку і в строки, що передбачені статтями 234 і 235 цього Кодексу.

Дії прокурора можуть бути оскаржені до суду.

Скарги на дії прокурора розглядаються судом першої інстанції при передньому розгляді справи або при розгляді її по суті, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

(положення частини третьої статті 236, згідно з якими скарги на постанови прокурора про притягнення як обвинуваченого розглядаються судом першої інстанції при попередньому розгляді справи або при розгляді її по суті визнано таким, що відповідає Конституції України (є конституційним), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. N 3-рп/2003)

(положення частини третьої статті 236 щодо унеможливлення розгляду судом на стадії досудового слідства скарг на постанови прокурора стосовно приводів, підстав і порядку порушення кримінальної справи щодо певної особи визнано таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30.01.2003 р. N 3-рп/2003)

(положенню частини другої статті 236 дано офіційне тлумачення Рішенням Конституційного Суду України від 14.12.2011 р. N 19-рп/2011)

Стаття 236 1. Оскарження до суду постанови про відмову в порушенні справи

Скарга на постанову органу дізнання, слідчого, прокурора про відмову в порушенні кримінальної справи подається особою, інтересів якої вона стосується, або її представником до районного (міського) суду за місцерозташуванням органу або роботи посадової особи, яка винесла постанову, протягом семи днів з дня отримання копії постанови чи повідомлення прокурора про відмову в скасуванні постанови.

(Доповнено статтею 236 1 згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 236 2. Розгляд суддею скарги на постанову про відмову в порушенні справи

Скарга на постанову прокурора, слідчого, органу дізнання про відмову в порушенні кримінальної справи розглядається суддею, який визначається в порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, одноособово не пізніше десяти днів з дня її надходження до суду.

Суддя витребує матеріали, на підставі яких було відмовлено в порушенні справи, знайомиться з ними і повідомляє прокурора та особу, яка подала скаргу, про час її розгляду. В разі необхідності суддя заслуховує пояснення особи, яка подала скаргу. При розгляді скарги ведеться протокол судового засідання.

Розглянувши скаргу, суддя залежно від того, чи були при відмові у порушенні справи виконані вимоги статті 99 цього Кодексу, приймає одне з таких рішень:

1) скасовує постанову про відмову в порушенні справи і повертає матеріали для проведення додаткової перевірки;

2) залишає скаргу без задоволення.

<http://yurist-online.org/>

На постанову судді прокурором, особою, яка подала скаргу, протягом семи діб з дня її винесення може бути подана апеляція до апеляційного суду.

Копія постанови судді надсилається особі, яка винесла постанову, що була оскаржена, прокуророві та особі, яка подавала скаргу.

(Доповнено статтею 236 2 згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 30.11.2005 р. N 3150-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 236 3. Виключена.

(Доповнено статтею 236 3 згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;

виключена згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 236 4. Виключена.

(Доповнено статтею 236 4 згідно із

<http://yurist-online.org/>

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 22.06.2000 р. N 1833-III;
виключена згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 236 5. Оскарження до суду постанови про закриття справи

Постанова органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття кримінальної справи може бути оскаржена особою, інтересів якої вона стосується, або її представником до районного (міського) суду за місцезнаходженням органу або роботи посадової особи, яка винесла постанову, протягом семи днів з дня отримання її копії чи повідомлення прокурора про залишення скарги на цю постанову без задоволення.

(Доповнено статтею 236 5 згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;
у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 236 6. Розгляд суддею скарги на постанову про закриття справи

Скарга на постанову органу дізнання, слідчого, прокурора про закриття справи розглядається суддею, який визначається в порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, одноособово не пізніше п'яти днів, а у разі складності справи - десяти днів з дня надходження закритої справи до суду.

Суддя витребує справу, знайомиться з нею, а в разі необхідності заслуховує пояснення особи, яка подала скаргу на постанову.

Про час розгляду скарги суддя повідомляє прокурора і особу, що подала скаргу, які вправі взяти участь у її розгляді та висловити свої доводи. При розгляді скарги ведеться протокол судового засідання.

Розглянувши скаргу, суддя залежно від того, чи були при закритті справи виконані вимоги статей 213 і 214 цього Кодексу, приймає одне з таких рішень:

1) залишає скаргу без задоволення;

2) скасовує постанову про закриття справи і направляє справу прокурору для відновлення слідства або дізнання.

Скасовуючи постанову про закриття справи і направляючи справу прокурору для відновлення досудового слідства або дізнання, суддя вказує, які обставини належить з'ясувати при проведенні досудового розслідування.

На постанову судді прокурором, особою, яка подала скаргу, протягом семи діб з дня її винесення може бути подана апеляція до апеляційного суду.

Копія постанови судді надсилається особі, яка прийняла рішення про закриття справи, особі, яка подала скаргу на постанову, і прокурору, який відмовив у поновленні досудового слідства або дізнання.

(Доповнено статтею 236 6 згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 30.11.2005 р. N 3150-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 236 7. Оскарження до суду постанови про порушення справи

<http://yurist-online.org/>

Постанова органу дізнання, слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи щодо конкретної особи чи за фактом вчинення злочину може бути оскаржена до місцевого суду за місцем розташування органу або роботи посадової особи, яка винесла постанову, з дотриманням правил підсудності.

Скарга на постанову органу дізнання, слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи щодо особи може бути подана до суду особою, щодо якої було порушено кримінальну справу, її захисником чи законним представником.

Скарга на постанову органу дізнання, слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи за фактом вчинення злочину може бути подана до суду особою, інтересів якої стосується порушена кримінальна справа, її захисником чи законним представником з достатнім обґрунтуванням порушення прав та законних інтересів відповідної особи. Якщо обґрунтування порушення прав та інтересів особи визнано суддею недостатнім, суддя приймає рішення про відмову у відкритті провадження з розгляду скарги. Відмова у відкритті провадження не позбавляє права повторно звертатися до суду.

Суд приймає до розгляду скаргу на постанову про порушення кримінальної справи протягом усього часу перебування справи у провадженні органу дізнання, слідчого, прокурора до моменту закінчення досудового слідства.

(Доповнено статтею 236 7 згідно із

Законом України від 14.12.2006 р. N 462-V)

Стаття 236 8. Розгляд судом скарги на постанову про порушення справи

Скарга на постанову органу дізнання, слідчого, прокурора про порушення справи розглядається суддею, який визначається в порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, одноособово не пізніше п'яти днів з дня її надходження до суду.

Про відкриття провадження за скаргою на постанову про порушення справи суддя протягом доби від дня надходження скарги до суду виносить постанову, копія якої направляється:

1) особі, яка подала скаргу, її захиснику або законному представнику;

2) органу, який порушив кримінальну справу або у провадженні якої вона перебуває;

3) прокурору;

4) потерпілому або особі, за заявою якої було порушено справу.

У постанові про відкриття провадження зазначаються:

1) час і місце судового розгляду скарги;

2) список осіб, явка яких у судове засідання є обов'язковою;

3) дії, які необхідно вчинити сторонам для забезпечення розгляду скарги;

4) строк подання до суду матеріалів, на підставі яких було прийнято рішення про порушення справи.

У постанові про відкриття провадження суддя вирішує питання про доцільність зупинення слідчих дій у справі на час розгляду скарги.

Постанова судді про відкриття провадження набирає законної сили з моменту її винесення і підлягає негайному виконанню.

Орган дізнання, слідчий або прокурор, у провадженні якого знаходиться справа, зобов'язаний у встановлений суддею строк подати до суду матеріали, на підставі яких було прийнято рішення про порушення справи. Матеріали, які подаються до суду, мають бути описані, прошиті та пронумеровані із зазначенням посади та прізвища особи, яка склала опис.

У разі неподання без поважних причин до суду матеріалів, на підставі яких було прийнято рішення про порушення справи, у встановлений суддею строк суддя вправі визнати відсутність цих матеріалів підставою для скасування постанови про порушення справи.

Якщо постановою суду вирішено питання про зупинення слідчих дій на час розгляду скарги, строк розгляду скарги не враховується у строк досудового слідства.

Обов'язок доведення правомірності порушення справи покладається на прокурора, неявка якого в судове засідання не перешкоджає розгляду справи.

Неявка без поважних причин у судове засідання особи, яка подала скаргу та присутність якої визнано суддею обов'язковою, є підставою для закриття провадження з розгляду скарги.

Суддя розглядає скаргу на підставі наявних у справі матеріалів у судовому засіданні.

У судовому засіданні, перевіривши явку сторін, суддя:

- 1) досліджує матеріали, на підставі яких було порушено справу;
- 2) заслуховує пояснення особи, яка подала скаргу, її захисників чи законних представників, потерпілого або особи, за заявою якої було порушено справу, якщо вони з'явилися у судове засідання;
- 3) заслуховує думку прокурора, якщо він з'явився у судове засідання;
- 4) у разі необхідності заслуховує пояснення особи, яка винесла постанову про порушення справи.

Під час розгляду скарги ведеться протокол судового засідання.

Під час судового розгляду скарги сторони мають право ознайомитися з матеріалами, які обґрунтовують порушення кримінальної справи, та вимагати їх оголошення у судовому засіданні.

Розглядаючи скаргу на постанову про порушення справи, суд повинен перевіряти наявність приводів і підстав для винесення зазначеної постанови, законність джерел отримання даних, які стали підставою для винесення постанови про порушення справи, і не вправі розглядати й заздалегідь вирішувати ті питання, які вирішуються судом при розгляді справи по суті.

За результатами розгляду скарги, залежно від того, чи були при порушенні справи додержані вимоги статей 94, 97, 98 цього Кодексу, суддя своєю мотивованою постановою:

1) залишає скаргу без задоволення;

2) задовольняє скаргу, скасовує постанову про порушення справи і виносить постанову про відмову в порушенні справи.

Набрання законної сили постановою судді про скасування постанови про порушення справи тягне за собою скасування запобіжних заходів, повернення вилучених речей та поновлення прав, щодо яких на час досудового слідства встановлювались обмеження.

Копія постанови судді надсилається прокурору, органу, який порушив кримінальну справу, органу, в провадженні якого вона перебуває, особі, яка подала скаргу, її захиснику чи законному представнику, потерпілому та особі, за заявою якої порушено кримінальну справу.

У разі відмови в задоволенні скарги матеріали справи повертаються органу, який проводить досудове слідство. Копії документів залишаються в матеріалах провадження по скарзі.

У разі скасування постанови про порушення справи та відмови у порушенні справи подані до суду документи зберігаються в матеріалах провадження по скарзі до набрання законної сили відповідною постановою судді. У подальшому ці матеріали зберігаються в суді.

На постанову судді протягом семи діб з дня її винесення може бути подана апеляція до апеляційного суду. Подача апеляції не зупиняє виконання постанови судді.

(Доповнено статтею 236 8 згідно із

Законом України від 14.12.2006 р. N 462-V)

(положення статті 236 8, за якими у разі неподання без поважних причин до суду матеріалів, на підставі яких було прийнято рішення про порушення справи, у встановлений суддею строк суддя вправі визнати відсутність цих матеріалів підставою для скасування постанови про порушення справи (частина сьома); неявка якого в судове засідання не перешкоджає розгляду справи (міститься в частині дев'ятій); якщо він з'явився у судове засідання (застосоване в пункті 3 частини дванадцятої); і виносить постанову про відмову в порушенні справи (міститься в пункті 2 частини шістнадцятої), визнано такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 30.06.2009 р. N 16-рп/2009)

<http://yurist-online.org/>

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Розділ III

ПРОВАДЖЕННЯ СПРАВ У СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ

Глава 23

ПОПЕРЕДНІЙ РОЗГЛЯД СПРАВИ СУДДЕЮ

(назва глави у редакції

Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 237. Питання, які з'ясовуються суддею при попередньому розгляді справи

У справі, що надійшла від прокурора, суддя з'ясовує щодо кожного з обвинувачених такі питання:

- 1) чи підсудна справа суду, на розгляд якого вона надійшла;
- 2) чи немає підстав для закриття справи або її зупинення;
- 3) чи складено обвинувальний висновок відповідно до вимог цього Кодексу;

<http://yurist-online.org/>

4) чи немає підстав для зміни, скасування або обрання запобіжного заходу;

5) чи не було допущено під час порушення справи, провадження дізнання або досудового слідства таких порушень вимог цього Кодексу, без усунення яких справа не може бути призначена до судового розгляду.

За клопотанням прокурора, обвинуваченого, його захисника чи законного представника, потерпілого чи його представника суддя з'ясовує також питання про те, чи немає підстав для притягнення до кримінальної відповідальності інших осіб.

За клопотанням прокурора, потерпілого чи його представника суддя з'ясовує також питання про те, чи немає підстав для кваліфікації дій обвинуваченого за статтею Кримінального кодексу, яка передбачає відповідальність за більш тяжкий злочин чи для пред'явлення йому обвинувачення, яке до цього не було пред'явлено.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.72 р. N 986-VIII;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 22.02.2000 р. N 1483-III;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 238. Виключена.

(згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 239. Виключена.

(згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 240. Порядок досудового розгляду справи

Попередній розгляд справи здійснюється суддею, який визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, одноособово з обов'язковою участю прокурора. Про день досудового розгляду справи повідомляються також інші учасники процесу, однак їх неявка не перешкоджає розгляду справи.

Попередній розгляд справи починається з доповіді прокурора щодо можливості призначення справи до судового розгляду. Якщо в судове засідання з'явилися інші учасники судового розгляду, вони висловлюють свої думки щодо питань, зазначених у статті 237 цього Кодексу, та заявлених ними клопотань. Прокурор висловлює свою думку щодо клопотань, заявлених іншими учасниками судового розгляду. Постанова судді виноситься в нарадчій кімнаті.

При попередньому розгляді справи ведеться протокол.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 30.11.2005 р. N 3150-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 241. Строки досудового розгляду справи

Справа повинна бути призначена до досудового розгляду не пізніше десяти діб, а у разі складності справи - не пізніше тридцяти діб з дня надходження її до суду.

(У редакції Закону України

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 242. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,
законами України від 22.04.93 р. N 3132-XII,
від 23.12.93 р. N 3780-XII,
від 20.12.94 р. N 305/94-ВР;
виключена згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 243. Виключена.

(згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 244. Рішення судді за результатами досудового розгляду справи

За результатами досудового розгляду справи суддя своєю постановою приймає одне з таких рішень:

- 1) про призначення справи до судового розгляду;
- 2) про зупинення провадження в справі;
- 3) про повернення справи прокуророві;
- 4) про направлення справи за підсудністю;
- 5) про закриття справи;

б) про повернення справи на додаткове розслідування.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-ХІІ;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ)

Стаття 245. Призначення справи до судового розгляду

За наявності достатніх підстав для розгляду справи в судовому засіданні суддя, не вирішуючи наперед питання про винуватість, виносить постанову про призначення справи до судового розгляду.

У постанові повинні бути зазначені: місце і дата її винесення, посада і прізвище судді, прізвище, ім'я і по батькові обвинуваченого, підстави призначення справи до розгляду, стаття Кримінального кодексу, за якою пред'явлено обвинувачення, та рішення з інших питань, пов'язаних з підготовкою справи до розгляду.

Постанова судді оскарженню не підлягає.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-ХІІ,

від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 246. Повернення справи на додаткове розслідування

При попередньому розгляді справи суддя з власної ініціативи чи за клопотанням прокурора, обвинуваченого, його захисника чи законного представника, потерпілого, позивача, відповідача або їх представників своєю постановою повертає справу на додаткове розслідування у випадках, коли під час порушення справи, провадження дізнання або досудового слідства були допущені такі порушення вимог цього Кодексу, без усунення яких справа не може бути призначена до судового розгляду.

За клопотанням прокурора, обвинуваченого, його захисника чи законного представника суддя вправі повернути справу на додаткове розслідування для притягнення до кримінальної відповідальності інших осіб, якщо окремих розгляд справи щодо них неможливий. За клопотанням прокурора, потерпілого чи його представника суддя може повернути справу на додаткове розслідування і у випадках наявності підстав для кваліфікації дій обвинуваченого за статтею Кримінального кодексу, яка передбачає відповідальність за більш тяжкий злочин, чи для пред'явлення йому обвинувачення, яке до цього не було пред'явлено.

У постанові суддя зазначає підстави повернення справи на додаткове розслідування і може вказати, які слідчі дії повинні бути проведені при додатковому розслідуванні. В постанові також повинно бути вирішено питання про запобіжний захід щодо обвинуваченого.

Копія постанови протягом трьох діб після її винесення надсилається сторонам.

На постанову протягом семи діб з дня її винесення сторони можуть подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 247. Виключена.

(згідно із Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 248. Закриття справи

При наявності обставин, передбачених статтею 6, частиною першою статті 7, статтями 7 1, 7 2, 8, 9, 10 і 11 1 цього Кодексу, суддя своєю мотивованою постановою закриває справу, скасовує запобіжні заходи, заходи забезпечення цивільного позову і конфіскації майна, а також вирішує питання про речові докази, зокрема про гроші, цінності та інші речі, нажиті злочинним шляхом.

Копія постанови протягом трьох діб після її винесення надсилається сторонам.

На постанову протягом семи діб з дня її винесення сторони можуть подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 249. Зупинення справи і направлення її за підсудністю

Коли при попередньому розгляді справи з'ясується, що обвинувачений зник і місцеперебування його невідоме, суддя виносить постанову про зупинення провадження в справі до розшуку обвинуваченого.

У разі захворювання обвинуваченого, що виключає можливість його участі в судовому розгляді справи, суддя своєю постановою зупиняє провадження в справі до його видужання.

<http://yurist-online.org/>

Встановивши, що справа не підсудна суду, на розгляд якого вона надійшла, суддя виносить постанову про направлення справи за підсудністю.

Постанова про зупинення справи чи направлення її за підсудністю оскарженню не підлягає.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 249 1. Повернення справи прокурору

Суддя своєю постановою повертає справу прокурору у разі, якщо прокурором були суттєво порушені вимоги статей 228 - 232 цього Кодексу, для усунення виявлених порушень.

На постанову про повернення справи прокурору може бути подана апеляційна скарга прокурором.

(Доповнено статтею 249 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 250. Виключена.

(згідно із Законом України
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 251. Особливості досудового розгляду в справах, які порушуються за скаргою потерпілого

Скарга потерпілого повинна відповідати вимогам, які цим Кодексом встановлені щодо обвинувального висновку (статті 223 і 224 цього Кодексу).

Суддя, одержавши від потерпілого скаргу з проханням порушити справу, приймає одне із таких рішень:

- 1) залишає скаргу без розгляду, якщо вона не відповідає вимогам, зазначеним у частині першій цієї статті, та повертає її особі, яка подала скаргу;
- 2) за наявності до того підстав відмовляє в порушенні кримінальної справи або надсилає її за належністю прокурору;
- 3) за наявності достатніх даних, які вказують на вчинення злочину, передбаченого частиною першою статті 27 цього Кодексу, порушує кримінальну справу і призначає її до розгляду.

Підсудному не пізніше як за три доби до дня слухання справи повинна бути вручена копія скарги потерпілого, копія постанови судді про порушення кримінальної справи та повістка про виклик його в судове засідання.

Зустрічні обвинувачення в справах про злочини, зазначені в частині першій статті 27 цього Кодексу, можуть бути об'єднані в одну справу.

На постанову про відмову в порушенні кримінальної справи протягом семи діб з дня її винесення особа, яка подала скаргу, вправі подати апеляцію до апеляційного суду.

(У редакції Закону України
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 252. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;
Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;
виключена згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 253. Питання, які підлягають вирішенню суддею в зв'язку з підготовкою справи до судового розгляду

Прийнявши рішення про призначення справи до судового розгляду, суддя вирішує такі питання:

- 1) про призначення захисника у випадках, коли його участь у справі є обов'язковою;
- 2) про зміну, скасування або обрання запобіжного заходу;
- 3) про визнання особи законним представником обвинуваченого, потерпілою, відповідачем, представником потерпілого, позивача, відповідача, якщо рішення про це не було прийняте під час розслідування справи;
- 4) про визнання потерпілого цивільним позивачем, якщо позов не був заявлений під час розслідування справи;
- 5) про список осіб, які підлягають виклику в судові засідання, та витребування додаткових доказів;
- 7) про заходи щодо забезпечення цивільного позову;

8) про виклик у необхідних випадках перекладача;

10) про розгляд справи у відкритому чи закритому судовому засіданні;

11) про день і місце судового розгляду справи;

12) всі інші питання, які стосуються підготовчих до суду дій.

За наявності підстав вважати, що в стадії судового розгляду відповідно до статті 299 цього Кодексу будуть досліджуватися лише деякі докази або вони не будуть досліджуватися взагалі, суддя вправі викликати в судове засідання лише тих осіб чи витребувати лише ті докази, про допит чи дослідження яких надійшли клопотання від учасників судового розгляду.

Суддя не вправі відмовити учасникам судового розгляду у дослідженні в стадії судового розгляду доказів, якщо вони є належними і допустимими.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 254. Вручення підсудному копії обвинувального висновку і повідомлення про день розгляду справи в суді

Копія обвинувального висновку і повістка про виклик до суду вручаються підсудному під розписку не пізніше як за три доби до дня розгляду справи в суді. У копіях обвинувального висновку та додатках до нього, що вручаються підсудному, з метою забезпечення безпеки осіб, які підлягають виклику в судове засідання, їх адреси не зазначаються.

Частину другу виключено.

Якщо зазначені в цій статті документи складено мовою, якою не володіє підсудний, вони вручаються підсудному перекладеними на його рідну мову або іншу мову, якою він володіє.

Всі інші особи повідомляються про день розгляду справи в суді в той же строк.

Свідки, експерти, перекладачі викликаються до суду повісткою. Особи, щодо яких були застосовані заходи безпеки, викликаються в судове засідання виключно через орган, який здійснює ці заходи.

Якщо підсудний неповнолітній, то копія обвинувального висновку вручається йому і його законному представникові.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 255. Забезпечення права на ознайомлення з матеріалами справи

Після призначення справи до судового розгляду суддя повинен забезпечити прокуророві, підсудному, його захисникові, потерпілому, цивільному позивачеві і їх представникам, коли вони про це заявлять клопотання, можливість ознайомитися з матеріалами справи, а цивільному відповідачеві і його представникові - з матеріалами, що стосуються цивільного позову. Зазначені особи мають право робити з матеріалів необхідні виписки.

Матеріали про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, для ознайомлення не пред'являються.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 256. Строки призначення справи до розгляду в суді

Справа повинна бути призначена до розгляду в суді не пізніше десяти діб, а у випадках складності справи - не пізніше двадцяти діб з дня досудового її розгляду.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Глава 24

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Стаття 257. Безпосередність, усність судового розгляду

Суд першої інстанції при розгляді справи повинен безпосередньо дослідити докази в справі: допитати підсудних, потерпілих, свідків, заслухати висновки експертів, оглянути речові докази, оголосити протоколи та інші документи.

Судове засідання по кожній справі відбувається безперервно, крім часу, призначеного для відпочинку.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 22.04.93 р. N 3129-XII)

Стаття 258. Незмінність складу суду при розгляді справи

Кожна справа повинна бути розглянута в одному й тому ж складі суддів, який може бути змінений лише у випадках, передбачених законом, та з дотриманням порядку, встановленого частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу. Коли хто-небудь із суддів позбавлений можливості продовжувати брати участь у засіданні, він повинен бути замінений іншим суддею, і розгляд справи розпочинається з початку, за винятком випадків, передбачених статтею 259 цього Кодексу.

Якщо із складу суду вибуває головуючий, розгляд справи відкладається.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

<http://yurist-online.org/>

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 259. Виключена.

(згідно із Законом України
від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 260. Головуючий в судовому засіданні

Головуючий в судовому засіданні керує судовим засіданням, спрямовуючи судове слідство на забезпечення здійснення сторонами своїх прав, усуває з судового слідства все те, що не стосується розглядуваної справи, і забезпечує належний виховний рівень судового процесу.

Коли хто-небудь з учасників судового розгляду заперечує проти дій головуючого, які обмежують або порушують їх права, це заперечення заноситься до протоколу.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 261. Рівність прав сторін у судовому розгляді

Сторона обвинувачення (прокурор, а також потерпілий, цивільний позивач та їх представники) і сторона захисту (підсудний, захисник і законний представник, цивільний відповідач і його представник) користуються рівними правами на заявлення відводів і клопотань, подання доказів, участь в їх дослідженні та доведенні їх переконливості, виступ у судових дебатах, оскарження процесуальних рішень суду.

<http://yurist-online.org/>

(У редакції Закону України
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 262. Участь підсудного в судовому розгляді

Розгляд справи в засіданні суду першої інстанції відбувається з участю підсудного, явка якого до суду є обов'язковою.

Розгляд справи при відсутності підсудного допускається лише у виняткових випадках:

- 1) коли підсудний перебуває за межами України і ухиляється від явки до суду;
- 2) коли справу про злочин, за який не може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі, підсудний просить розглянути у його відсутності. Проте суд має право і в цьому разі визнати явку підсудного обов'язковою.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 263. Права підсудного під час судового розгляду

В судовому засіданні підсудний має право:

- 1) заявляти відводи;
- 1) на колегіальний розгляд справи у випадках, передбачених законом;
- 2) мати захисника або взяти захист своїх інтересів на себе;

- 3) заявляти клопотання і висловлювати свою думку про клопотання інших учасників судового розгляду;
- 4) подавати докази, просити суд про приєднання до справи документів, про виклик свідків, про призначення експертизи і витребування інших доказів;
- 5) давати показання по суті справи в кожний момент судового слідства або відмовитися давати показання і відповідати на запитання;
- 6) просити суд про оголошення доказів, що є в справі;
- 7) задавати питання іншим підсудним, свідкам, експертові, спеціалістові, потерпілому, цивільному позивачеві і цивільному відповідачеві;
- 8) брати участь в огляді речових доказів, місця вчинення злочину і документів;
- 9) брати участь у судових дебатах;
- 10) звертатися до суду з останнім словом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X; законами України від 23.12.93 р. N 3780-XII, від 20.12.94 р. N 305/94-ВР, від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 264. Участь прокурора в судовому засіданні

Участь прокурора в судовому засіданні є обов'язковою, крім випадків:

- 1) коли розглядаються справи про злочини, передбачені частиною першою статті 27 цього Кодексу;

2) коли він відмовився від підтримання державного обвинувачення.

Прокурор, керуючись вимогами закону і своїм внутрішнім переконанням, підтримує перед судом державне обвинувачення, подає докази, бере участь у дослідженні доказів, заявляє клопотання і висловлює свою думку щодо клопотань інших учасників судового розгляду, викладає свої міркування з приводу застосування кримінального закону і міри покарання щодо підсудного.

Коли в результаті судового розгляду прокурор прийде до переконання, що дані судового слідства не підтверджують пред'явленого підсудному обвинувачення, він повинен відмовитися від обвинувачення і у своїй постанові викласти мотиви відмови. В цьому випадку суд роз'яснює потерпілому та його представнику їх право вимагати продовження розгляду справи і підтримувати обвинувачення.

Прокурор пред'являє або підтримує пред'явлений цивільний позов, якщо цього вимагає охорона прав фізичних чи юридичних осіб або державних інтересів.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 265. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

виключена згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 266. Участь захисника в судовому розгляді

Захисник сприяє підсудному в здійсненні його прав і в захисті його законних інтересів. Захисник має право на побачення з підсудним, бере участь у дослідженні доказів, порушує перед судом клопотання про витребування і приєднання до справи нових доказів, що виправдують підсудного

<http://yurist-online.org/>

або пом'якшують його відповідальність, заявляє інші клопотання, викладає суду свою думку про клопотання інших учасників судового розгляду.

Захисник бере участь у судових дебатах, висловлюючи суду свою думку про значення перевірених доказів у справі, про наявність обставин, які виправдовують підсудного чи пом'якшують його відповідальність, а також свої міркування з приводу застосування кримінального закону та міри покарання.

Частина третю виключено.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 23.12.93 р. 3780-ХІІ)

Стаття 267. Участь потерпілого в судовому розгляді

Потерпілий під час судового розгляду справи має право: давати показання; заявляти відводи і клопотання; висловлювати свою думку про клопотання інших учасників судового розгляду; давати пояснення з приводу досліджуваних судом обставин справи; подавати докази, задавати питання свідкам, експертові, спеціалістові і підсудним; брати участь в огляді місця вчинення злочину, речових доказів, документів, а в справах, зазначених у частині першій статті 27 цього Кодексу, - підтримувати обвинувачення. Потерпілий може брати участь у судових дебатах.

У разі відмови прокурора від обвинувачення потерпілий вправі вимагати продовження розгляду справи. У цьому випадку він підтримує обвинувачення.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-Х;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ)

Стаття 268. Участь цивільного позивача і цивільного відповідача в судовому розгляді

Цивільний позивач і цивільний відповідач та їх представники мають право: бути присутніми при розгляді справи в суді, заявляти відводи і клопотання, висловлювати свою думку про клопотання інших учасників судового розгляду, давати пояснення, брати участь у дослідженні доказів і в судових дебатах щодо доведеності вчинення злочину і його цивільно-правових наслідків.

<http://yurist-online.org/>

Стаття 269. Виключена.

(згідно з Указом Президії Верховної Ради

Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 270. Участь перекладача в судовому розгляді

У випадках, передбачених статтею 19 цього Кодексу, в судове засідання запрошується перекладач.

При допиті німого або глухого запрошується особа, яка розуміє їх знаки. Щодо цієї особи діють правила, встановлені цим Кодексом для перекладача.

Стаття 270 1. Участь спеціаліста в судовому розгляді

У необхідних випадках в судове засідання може бути викликаний спеціаліст, який бере участь у судовому слідстві стосовно до правил, встановлених статтею 128 1 цього Кодексу.

(Доповнено статтею 270 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 271. Розпорядок судового засідання

Підтримання порядку під час судового засідання покладається на головуючого.

Учасники судового розгляду, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані беззаперечно виконувати розпорядження головуючого, додержуватися в судовому засіданні встановленого порядку та утримуватися від будь-яких дій, що свідчать про явну зневагу до суду або встановлених в суді правил. За неповагу до суду винні особи притягаються до відповідальності, встановленої законом. Питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду вирішується судом негайно після вчинення порушення, у зв'язку з чим у судовому засіданні із розгляду кримінальної справи оголошується перерва.

Всі учасники судового розгляду звертаються до суду, дають свої показання і роблять заяви стоячи. Відступати від цього правила можна лише з дозволу головуючого.

Особи молодші за шістнадцять років, коли вони не є підсудними, потерпілими або свідками в справі, не допускаються до залу суду.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

,зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 272. Заходи, які застосовуються до порушників порядку судового засідання

Якщо підсудний порушить порядок засідання або не підкориться розпорядженням головуючого, останній попереджає підсудного про те, що в разі повторення ним зазначених дій його буде видалено з залу засідання. При повторному порушенні порядку судового засідання підсудного за ухвалу суду можна видалити з залу засідання тимчасово або на весь час судового розгляду справи. У цьому випадку вирок після його винесення негайно оголошується підсудному.

В разі невиконання розпорядження головуючого прокурором, громадським обвинувачем, захисником чи громадським захисником головуючий робить їм попередження. При дальшому непокоренні будь-якої із зазначених осіб розпорядженням головуючого розгляд справи за ухвалою суду може бути відкладено, коли неможливо без шкоди для справи замінити цю особу іншою. Одночасно суд повідомляє про це відповідно вищестоящого прокурора, Міністерство юстиції України, кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури.

За непокорення розпорядженню головуючого або порушення порядку під час судового засідання свідок, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та інші громадяни несуть відповідальність за частиною 1 статті 185 3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Частина четверту виключено.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

від 04.05.90 р. N 9166-XI;

Законом України від 23.12.93 р. N 3780-XII)

Стаття 273. Порядок винесення ухвал у судовому засіданні

В усіх питаннях, які вирішуються судом під час судового розгляду, суд виносить ухвали. Ухвали про направлення справи для провадження додаткового розслідування, при вирішенні питань, зазначених у статтях 276, 278 і 279 цього Кодексу, про закриття справи, про обрання, зміну або скасування запобіжного заходу, про застосування заходів безпеки, про відводи і про призначення експертизи, а також окремі ухвали виносяться судом у нарадчій кімнаті і викладаються у вигляді окремого документа, який підписується всім складом суду.

Всі інші ухвали можуть за розсудом суду виносяться або у зазначеному вище порядку, або після наради суддів на місці з занесенням ухвали до протоколу судового засідання.

Ухвали, винесені судом під час судового розгляду, підлягають оголошенню, крім ухвал, що виносяться в порядку, передбаченому частиною третьою статті 52 1 і частиною першою статті 52 3 цього Кодексу.

При одноособовому розгляді справи в зазначених у цій статті випадках суддя виносить постанови.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 274. Обрання, скасування або зміна запобіжного заходу в суді

Під час розгляду справи суд, при наявності до того підстав, може своєю ухвалою змінити, скасувати або обрати запобіжний захід щодо підсудного.

При обранні запобіжного заходу у вигляді застави або тримання під вартою суд повинен керуватися відповідними статтями глави 13 цього Кодексу.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 275. Межі судового розгляду

Розгляд справи провадиться тільки відносно підсудних і тільки в межах пред'явленого їм обвинувачення.

В разі необхідності доповнити чи змінити пред'явлене обвинувачення або порушити кримінальну справу по новому обвинуваченню чи щодо нових осіб суд додержується правил, установлених в статтях 276, 277, 278 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 276. Вирішення питання про нове обвинувачення

Коли дані судового слідства вказують, що підсудний вчинив ще й інший злочин, по якому обвинувачення не було йому пред'явлено, суд за клопотанням прокурора, потерпілого чи його представника, не зупиняючи розгляду справи, виносить ухвалу, а суддя - постанову, якими про вчинення цього злочину повідомляє прокурора.

У тих випадках, коли нове обвинувачення тісно зв'язане з початковим і окремий розгляд їх неможливий, вся справа повертається для додаткового розслідування.

Після додаткового розслідування справа направляється до суду в загальному порядку.

На ухвалу, постанову протягом семи діб з дня її винесення сторони можуть подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,
від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 277. Зміна обвинувачення в суді

Під час судового розгляду до закінчення судового слідства прокурор вправі змінити пред'явлене особі обвинувачення.

Зміна обвинувачення не допускається, якщо цим буде порушено правило обов'язковості проведення досудового слідства. У цьому випадку за наявності до того підстав прокурор заявляє клопотання про повернення справи на додаткове розслідування.

Прийшовши до переконання, що пред'явлене особі обвинувачення потрібно змінити, прокурор вносить постанову, в якій формулює нове обвинувачення та викладає мотиви прийнятого рішення. Прокурор оголошує постанову і вручає її копії підсудному, його захиснику і законному представнику, потерпілому, позивачу, відповідачу і їх представникам. Постанова долучається до справи.

Якщо в постанові прокурора ставиться питання про застосування кримінального закону, який передбачає відповідальність за менш тяжкий злочин, чи про зменшення обсягу обвинувачення, то суд роз'яснює потерпілому та його представнику їх право підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі.

Якщо потерпілий та його представник відмовились підтримувати обвинувачення у раніше пред'явленому обсязі, а також у всіх інших випадках, суд роз'яснює підсудному, що той буде захищатись в судовому засіданні від нового обвинувачення, після чого відкладає розгляд справи не

менше ніж на три доби для надання підсудному, його захиснику і законному представнику можливості підготуватись до захисту проти нового обвинувачення. За клопотанням підсудного цей строк може бути скорочений. Після закінчення цього строку розгляд справи продовжується.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 278. Вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності іншої особи

Суд, встановивши під час судового слідства, що злочин вчинила будь-яка з осіб, не притягнутих до кримінальної відповідальності, за клопотанням прокурора, потерпілого або його представника виносить мотивовану ухвалу, а суддя - постанову, якими про вчинення цього злочину повідомляє прокурора або направляє все провадження в справі для проведення досудового слідства чи дізнання.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 279. Вирішення питання про притягнення до відповідальності за завідомо неправдиві показання, неправильний переклад і неправдивий висновок

Одночасно з постановленням вироку суд своєю ухвалою, а суддя постановою вправі поставити перед прокурором питання про притягнення до відповідальності свідка, потерпілого, експерта або перекладача за завідомо неправдиві показання, висновок чи неправильний переклад.

(У редакції Закону України

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 280. Відкладення і зупинення розгляду справи

Коли справа не може бути розглянута в даному судовому засіданні в зв'язку з неявкою кого-небудь з викликаних осіб або в зв'язку з необхідністю витребувати нові докази, суд відкладає розгляд справи і вживає необхідних заходів для виклику осіб, що не з'явилися в судове засідання, або для витребування нових доказів.

Коли підсудний ухилився від суду або коли він захворів на психічну або іншу тяжку тривалу хворобу, яка виключає розгляд справи, суд зупиняє провадження в справі щодо цього підсудного до його розшуку або видужання і продовжує розгляд справи щодо інших підсудних, якщо в справі притягнуто до відповідальності декількох осіб. Розшук підсудного, який ухилився від суду, оголошується ухвалою суду чи постановою судді.

Коли необхідно відкласти розгляд справи, суд зобов'язаний до закриття судового засідання вислухати всі клопотання учасників судового розгляду і розв'язати їх.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 281. Направлення справи на додаткове розслідування

Повернення справи на додаткове розслідування з мотивів неповноти або неправильності досудового слідства може мати місце лише тоді, коли ця неповнота або неправильність не може бути усунута в судовому засіданні.

Якщо виникне питання про повернення справи на додаткове розслідування, суд, вислухавши думку прокурора та інших учасників судового розгляду, вирішує це питання мотивованою ухвалою, а суддя - постановою в нарадчій кімнаті.

Після додаткового розслідування справа направляється до суду в загальному порядку.

На ухвалу, постанову протягом семи діб з дня її винесення сторони можуть подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,
від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 30.06.93 р. N 3351-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 282. Закриття справи

Якщо під час судового розгляду справи будуть установлені підстави для закриття справи, передбачені пунктами 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 статті 6 і статтями 7, 7 2, 8, 9, 10, 11 1 цього Кодексу, суд, вислухавши думку учасників судового розгляду і висновок прокурора, своєю мотивованою ухвалою, а суддя - постановою, закриває справу.

Суд своєю ухвалою (постановою) закриває справу, якщо прокурор відмовився підтримувати державне обвинувачення, а потерпілий не бажає скористатися правом, передбаченим частиною другою статті 267 цього Кодексу.

Суд своєю ухвалою (постановою) закриває справу про злочин, зазначений у частині першій статті 27 цього Кодексу, за примирення сторін чи у зв'язку з неявкою потерпілого в судові засідання без поважних причин.

На ухвалу, постанову протягом семи діб з дня її винесення сторони можуть подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

<http://yurist-online.org/>

від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII;

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Глава 25

ПІДГОТОВЧА ЧАСТИНА СУДОВОГО ЗАСІДАННЯ

Стаття 283. Відкриття судового засідання

У призначений для розгляду справи час головуєчий відкриває судове засідання і оголошує, яка справа буде розглядатися.

Частину другу виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 20.12.94 р. N 305/94-ВР)

Стаття 284. Перевірка явки учасників судового розгляду

Відкривши судове засідання, головуєчий оголошує, хто із учасників судового розгляду і викликаних осіб з'явився, і повідомляє про причини неявки відсутніх.

<http://yurist-online.org/>

Частину другу виключено.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 285. Роз'яснення перекладачеві його обов'язків

Коли в розгляді справи бере участь перекладач, головуючий роз'яснює йому обов'язок правильно робити потрібний в судовому засіданні переклад і попереджає його про відповідальність за статтею 384 Кримінального кодексу України за завідомо неправильний переклад, про що від перекладача відбирається підписка.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 286. Встановлення особи підсудного і часу вручення йому копії обвинувального висновку

Суд встановлює особу підсудного, з'ясовуючи його прізвище, ім'я, по батькові, місце, рік, місяць і день народження, місце проживання, заняття, сімейний стан та інші потрібні дані, що стосуються його особи.

Після цього головуючий запитує підсудного, чи вручені йому і коли саме копія обвинувального висновку, а в справах, зазначених у частині першій статті 27 цього Кодексу, - копія скарги, копія постанови про порушення справи та повістка.

В разі невручення підсудному зазначених документів або вручення їх в строк менший як три дні до розгляду справи в судовому засіданні розгляд справи належить відкласти на три дні з обов'язковим врученням підсудному цих документів для ознайомлення.

При несвоєчасному врученні підсудному зазначених документів справа може бути розглянута в судовому засіданні лише тоді, коли про це просить підсудний.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 287. Оголошення складу суду і роз'яснення права відводу

Після виконання дій, зазначених у попередній статті, головуєчий оголошує учасникам судового розгляду склад суду в даній справі, прізвище запасного судді, якщо він є, прізвище прокурора, громадського обвинувача, захисника, громадського захисника, перекладача, експерта, спеціаліста, секретаря і роз'яснює підсудному та іншим учасникам судового розгляду належне їм право відводу та запитує їх, чи заявляють вони проти будь-кого відвід. Питання про відвід вирішується судом за правилами статті 57 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 288. Наслідки неявки підсудного

Коли підсудний не з'явиться без поважних причин в судове засідання в справах, в яких явка його є обов'язковою (стаття 262 цього Кодексу), суд відкладає розгляд справи і може покласти на підсудного судові витрати по відкладеному засіданню.

Крім того, суд має право винести ухвалу, а суддя - постанову про привід підсудного і про заміну запобіжного заходу на більш суворий або про обрання запобіжного заходу, коли його не було обрано раніше.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 289. Наслідки неявки прокурора, громадського обвинувача, захисника чи громадського захисника

Якщо в судове засідання не з'явиться прокурор або захисник і якщо неможливо замінити їх іншими особами, слухання справи належить відкласти. Заміна захисника, що не з'явився, допускається тільки за згодою підсудного.

Прокуророві, а також захисникові, які вперше вступили у справу, суд зобов'язаний надати час, необхідний для ознайомлення з матеріалами справи і для підготовки до участі в судовому засіданні.

Про неявку прокурора або адвоката в судове засідання суд повідомляє відповідні органи.

Частина четверту виключено.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 290. Наслідки неявки потерпілого

Якщо в судове засідання не з'явиться потерпілий, суд, вислухавши думку учасників судового розгляду, вирішує питання про розгляд справи або відкладення його в залежності від того, чи можливо у відсутності потерпілого з'ясувати всі обставини справи і захистити його права та законні інтереси. До потерпілого, який не з'явився без поважних причин, суд може застосувати привід відповідно до статті 72 цього Кодексу. За злісне ухилення від явки до суду потерпілий несе відповідальність за частиною 1 статті 185 3 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Суд у виняткових випадках може звільнити потерпілого, щодо якого здійснюються заходи безпеки, від обов'язку з'являтися в судове засідання за наявності письмового підтвердження показань, даних ним раніше.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 04.05.90 р. N 9166-XI;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 291. Наслідки неявки цивільного позивача

Якщо в судовому засіданні не з'явиться цивільний позивач або представник його інтересів, суд не розглядає цивільного позову, проте за потерпілим зберігається право заявити позов у порядку цивільного судочинства.

Суд може за клопотанням цивільного позивача розглянути цивільний позов у його відсутності. У випадках, коли позов підтримує прокурор або коли позов заявлений підприємством, установою чи організацією, суд розглядає цивільний позов незалежно від явки цивільного позивача або його представника.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 292. Наслідки неявки свідків і експертів

Якщо не всі викликані свідки і експерти з'явилися, суд вислухує думку учасників судового розгляду про можливість розгляду справи і виносить ухвалу, а суддя - постанову про дальший розгляд справи чи про відкладення його, вживаючи, при необхідності, щодо свідків заходів, зазначених у статтях 70 і 71, а щодо експертів - заходів, зазначених у статті 77 цього Кодексу.

Суд у виняткових випадках може звільнити свідка, щодо якого здійснюються заходи безпеки, від обов'язку з'являтися в судовому засіданні за наявності письмового підтвердження показань, даних ним раніше.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 292 1. Допит осіб, які з'явилися в судовому засіданні, при відкладенні розгляду справи

У разі винесення судом ухвали про відкладення розгляду справи суд може допитати свідків, експерта або спеціаліста, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача або їх представників, які з'явилися. Якщо після відкладення розгляду справи вона розглядається в тому ж складі суду, повторний виклик зазначених осіб у судовому засіданні провадиться лише в необхідних випадках.

(Доповнено статтею 292 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 20.03.85 р. N 8627-X)

Стаття 293. Видалення свідків із залу суду

Коли визнано можливим почати слухання справи, головуючий дає розпорядження про видалення свідків із залу судового засідання в окрему кімнату і вживає заходів до того, щоб допитані свідки не зносилися з недопитаними. Потерпілого і експерта з залу суду не видаляють.

Стаття 294. Роз'яснення прав підсудному

Після виконання дій, зазначених у попередніх статтях, головуючий зобов'язаний роз'яснити підсудному його права, передбачені статтею 263 цього Кодексу.

Стаття 295. Роз'яснення прав і обов'язків особам, що беруть участь у справі

Головуючий роз'яснює потерпілому, цивільному позивачеві, цивільному відповідачеві, спеціалістові і експертові їх права та обов'язки в судовому засіданні і попереджає експерта про кримінальну відповідальність за статтею 385 Кримінального кодексу України за відмову виконати обов'язки експерта і за статтею 384 Кримінального кодексу України за дачу завідомо неправдивого висновку.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 296. Заявлення і розв'язання клопотань

Головуючий опитує учасників судового розгляду, чи мають вони клопотання про виклик нових свідків і експертів, про витребування і приєднання до справи нових доказів.

Особа, яка заявила такі клопотання, повинна вказати, для встановлення яких обставин вона просить викликати нових свідків, витребувати чи приєднати до справи нові докази. З'ясування обставин, для підтвердження яких викликаються нові свідки, повинно мати місце у відсутності цих свідків.

При заявленні клопотання суд вислухує думку прокурора та інших учасників судового розгляду і розв'язує ці клопотання мотивованою ухвалою, а суддя - постановою.

Відхилення клопотань не позбавляє права заявляти ті ж клопотання протягом усього судового слідства.

Частина п'яту виключено.

Частина шосту виключено.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Глава 26

СУДОВЕ СЛІДСТВО

Стаття 297. Початок судового слідства

Після закінчення підготовчих дій головуючий оголошує про початок судового слідства. Судове слідство починається з читання обвинувального висновку, в справах, зазначених у частині першій статті 27 цього Кодексу, - з оголошення скарги потерпілого.

Якщо в справі заявлено цивільний позов, оголошується також позовна заява.

Обвинувальний висновок оголошує прокурор, за згодою сторін - тільки резолютивну частину обвинувального висновку, скарги - потерпілий чи його представник, позовну заяву - цивільний позивач чи його представник.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 20.03.85 р. N 8627-X;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 298. Роз'яснення підсудному суті обвинувачення

Після оголошення документів, зазначених у статті 297 цього Кодексу, головуєчий роз'яснює підсудному, а коли підсудних декілька, - кожному з них суть обвинувачення і запитує, чи зрозумілі їм обвинувачення, чи визнають вони себе винними і чи бажають давати показання. Якщо в справі заявлено цивільний позов, головуєчий запитує підсудного і цивільного відповідача, чи визнають вони позов.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 20.03.85 р. N 8627-X)

Стаття 299. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження

Після виконання зазначених у попередній статті дій головуєчий з'ясовує думку учасників судового розгляду про те, які докази треба дослідити, та про порядок їх дослідження.

Обсяг доказів, які будуть досліджуватися, та порядок їх дослідження визначається постановою судді чи ухвалою суду.

Суд вправі, якщо проти цього не заперечують учасники судового розгляду, визнати недоцільним дослідження доказів стосовно тих фактичних обставин справи та розміру цивільного позову, які ніким не оспорується. При цьому суд з'ясовує, чи правильно розуміють підсудний та інші учасники судового розгляду зміст цих обставин, чи немає сумнівів у добровільності та істинності їх позиції, а також роз'яснює їм, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оспорювати ці фактичні обставини справи та розмір цивільного позову у апеляційному порядку.

Якщо для вирішення питання щодо обсягу доказів, які будуть досліджуватися, необхідно допитати підсудного, суд вирішує його після допиту підсудного.

Допит підсудного, якщо тільки він не відмовляється від дачі показань, провадиться обов'язково.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 300. Допит підсудного

Допит підсудного починається з пропозиції головуючого дати в справі показання, після чого підсудного допитують прокурор, громадський обвинувач, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, їх представники, захисник, громадський захисник. Після цього підсудному можуть бути задані питання іншими підсудними. Потім підсудного допитує суддя. Суд має право протягом усього допиту підсудного учасниками судового розгляду задавати йому питання для уточнення і доповнення його відповідей.

Допит підсудного у відсутності іншого підсудного допускається за мотивованою ухвалою суду тільки у виняткових випадках, коли цього вимагають інтереси справи або безпека підсудного. Після повернення підсудного до залу суду головуючий ознайомлює його з показаннями, які були дані у його відсутності, і надає йому можливість задавати питання підсудному, що був допитаний у його відсутності, а також дати пояснення з приводу цих показань.

У судовому засіданні підсудний має право користуватись нотатками.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 301. Оголошення показань підсудного

Оголошення судом показань підсудного, даних під час дізнання, досудового слідства або на суді, дозволяється як за ініціативою суду, так і за клопотанням прокурора та інших учасників судового розгляду у таких випадках:

- 1) при наявності істотних суперечностей між показаннями, які підсудний дав на суді і під час досудового слідства або дізнання;
- 2) в разі відмови підсудного давати показання на судовому слідстві;
- 3) коли справа розглядається у відсутності підсудного.

Стаття 301 1. Перехід до судових дебатів після допиту підсудного

У разі, коли відповідно до частини 3 статті 299 цього Кодексу суд обмежив дослідження фактичних обставин справи допитом підсудного, він після допиту останнього виконує вимоги статті 317 цього Кодексу і переходить до судових дебатів.

(Доповнено статтею 301 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 302. Роз'яснення свідкові і потерпілому їх прав та обов'язків

Перед дачею кожним свідком чи потерпілим показань головуєчий встановлює його особу, роз'яснює свідкові його права і обов'язок повідомити все, що він знає в справі, та попереджає його про кримінальну відповідальність за статті 384 і 385 Кримінального кодексу України за дачу суду завідомо неправдивих показань і за відмову дати показання.

Потерпілому головуєчий роз'яснює його права і попереджає його про кримінальну відповідальність за статтею 384 Кримінального кодексу України за завідомо неправдиві показання.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 303. Допит свідка

Свідки допитуються по одному у відсутності інших, ще не допитаних свідків.

Кожному свідкові перед допитом його по суті задаються питання, щоб з'ясувати його стосунки з підсудним і потерпілим, і пропонується розповісти все те, що йому відомо в справі.

Після того, як свідок розповів усе, що йому відомо в справі, його допитують прокурор, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, захисник, підсудний, суддя, а також запрошений ним захисник.

Якщо свідка викликано в судове засідання за клопотанням прокурора або інших учасників судового розгляду, запитання цьому свідкові ставить спочатку той учасник судового розгляду, за клопотанням якого свідка викликано.

Суд протягом усього допиту свідка учасниками судового розгляду має право ставити йому запитання для уточнення і доповнення відповідей.

Для забезпечення безпеки свідка, який підлягає допиту, суд (суддя) за власною ініціативою або за клопотанням прокурора, адвоката, самого свідка чи запрошеного ним захисника виносить мотивовану ухвалу про проведення допиту свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення, у тому числі за межами приміщення суду, та надання права учасникам процесу слухати його показання, ставити запитання та слухати відповіді на них.

У разі, коли існує загроза ідентифікації голосу свідка, допит може супроводжуватися створенням акустичних перешкод.

Якщо допитати свідка з використанням технічних засобів неможливо, суд (суддя) допитує його у відсутності підсудного. Допитаний свідок видаляється із залу судового засідання.

Після повернення підсудного до залу суду головуючий знайомить його з показаннями свідка і надає йому можливість дати пояснення з цього приводу.

Підсудний і учасники судового розгляду мають право ставити запитання свідкові.

Свідок відповідає на запитання у відсутності підсудного.

Допитані свідки залишаються в залі судового засідання і не можуть покинути його до закінчення судового розгляду без дозволу головуючого.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 01.07.2010 р. N 2395-VI,
від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 304. Додатковий і повторний допит свідка

Кожний учасник судового розгляду має право задавати свідкові додаткові запитання для з'ясування або доповнення відповідей, даних на запитання інших осіб.

Кожного свідка можна додатково допитати або передопитати в присутності інших уже допитаних свідків або на очній ставці.

Стаття 305. Право свідка використовувати нотатки

Свідок, даючи показання, може мати при собі нотатки в тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших даних, які важко тримати в пам'яті.

Свідкові дозволяється зачитувати документи, які стосуються даного ним показання. Ці документи належить пред'явити суду і учасникам судового розгляду на їх вимогу; за ухвалою суду вони можуть бути приєднані до справи.

Стаття 306. Оголошення показань свідка

<http://yurist-online.org/>

Суд з власної ініціативи або за клопотанням прокурора чи інших учасників судового розгляду може оголосити показання свідка, дані під час дізнання, досудового слідства або на суді, у випадках:

- 1) наявності істотних суперечностей між показаннями, які свідок дав на суді і під час досудового слідства або дізнання;
- 2) неявки в судові засідання свідка, явка якого з тих або інших причин неможлива;
- 3) коли справа розглядається у відсутності свідка в порядку, передбаченому частиною другою статті 292 цього Кодексу.

У судовому засіданні може бути також оголошено показання свідка, допитаного судом відповідно до статті 2921 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 20.03.85 р. N 8627-X;

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 307. Допит неповнолітнього свідка

Допит неповнолітнього свідка віком до чотирнадцяти років, а за розсудом суду - до шістнадцяти років проводиться в суді за правилами, зазначеними в статті 168 цього Кодексу.

По закінченні допиту неповнолітній свідок видаляється із залу суду, крім випадків, коли суд з власної ініціативи або за клопотанням прокурора чи інших учасників судового розгляду визнає присутність цього свідка в залі суду необхідною.

У виняткових випадках, коли цього вимагають інтереси справи або безпека свідка, допит неповнолітнього свідка за ухвалою суду може бути у відсутності підсудного.

Після повернення підсудного до залу суд зобов'язаний ознайомити його з показаннями свідка і надати йому можливість задавати питання свідкові, а також дати пояснення з приводу показань свідка.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 13.01.2000 р. N 1381-XIV)

Стаття 308. Допит потерпілого

Потерпілий допитується за правилами допиту свідків. Допит потерпілого проводиться перед допитом свідків.

Стаття 309. Пред'явлення для впізнання

Свідкові, потерпілому або підсудному під час судового слідства можуть бути пред'явлені для впізнання особа чи предмет.

Пред'явлення для впізнання проводиться після того, як впізнаючий при допиті вкаже на ознаки, за якими він може впізнати особу чи предмет.

При пред'явленні особи чи предмета для впізнання впізнаючий повинен вказати, чи впізнає він особу або предмет і за якими саме ознаками.

Стаття 310. Проведення експертизи в суді

Експертиза в суді призначається з додержанням правил, передбачених главою 18 цього Кодексу.

Експерт у судовому засіданні бере участь у дослідженні доказів і може з дозволу суду ставити запитання підсудному, потерпілому і свідкам про обставини, які мають значення для його висновку.

Після з'ясування обставин, що мають значення для висновку експерта, головуєчий пропонує прокуророві, підсудному, його захисникові та іншим учасникам судового розгляду подати у письмовому вигляді питання, які вони бажають поставити експертові.

<http://yurist-online.org/>

Суд обмірковує ці питання, враховуючи при цьому думку учасників судового розгляду, усуває ті з них, які не стосуються справи або не належать до компетенції експерта, а також формулює ті питання, які він ставить перед експертом з власної ініціативи.

Після цього суд виносить ухвалу, а суддя - постанову, в якій викладає поставлені на вирішення експертизи питання. Ці питання передаються експерту, який складає висновок.

Висновок експерта повинен відповідати вимогам, зазначеним у статті 200 цього Кодексу. Він оголошується в судовому засіданні і приєднується до справи.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 311. Допит експерта в суді

Після оголошення висновку експертові можуть задаватися питання для роз'яснення і доповнення його висновку.

Питання експертові спочатку задає прокурор, потім потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, їх представники, захисник, підсудний, суддя.

Питання, поставлені експертові, та відповіді на них заносяться до протоколу судового засідання.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 19.05.2011 р. N 3388-VI)

Стаття 312. Проведення додаткової або повторної експертизи

У випадках, передбачених статтею 75 цього Кодексу, суд мотивованою ухвалою, а суддя - постановою може призначити додаткову або повторну експертизу.

<http://yurist-online.org/>

Додаткова або повторна експертиза проводиться з додержанням вимог статей 310 і 311 цього Кодексу.

У випадках призначення додаткової або повторної експертизи розгляд справи може бути відкладено.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-ХІІ)

Стаття 313. Огляд речових доказів

Речові докази повинні бути оглянуті судом і пред'явлені учасникам судового розгляду, а коли це необхідно, - свідкам і експертам.

Особи, яким пред'явлені речові докази, можуть звертати увагу суду на ті або інші особливості, які мають значення для вирішення справи, про що відмічається в протоколі судового засідання.

Огляд речових доказів, які не можна доставити в судове засідання, проводиться в разі необхідності на місці їх знаходження.

Стаття 314. Огляд і оголошення документів

Документи, що є доказами в справі, повинні бути оглянуті або оголошені в судовому засіданні. Ці дії можуть провадитися як за ініціативою суду, так і за клопотанням учасників судового розгляду в будь-який момент судового слідства.

Стаття 315. Огляд місця події

Суд, визнавши необхідним оглянути місце події, проводить огляд з участю прокурора, підсудного, його захисника, потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача та їх представників, а коли цього вимагають обставини справи, - то й з участю свідків і експертів.

Прибувши на місце огляду, головуючий оголошує судові засідання продовженим, і суд приступає до огляду. При цьому підсудному, свідкам, потерпілому та експертам можуть бути поставлені у зв'язку з оглядом запитання.

Обвинувач, підсудний, його захисник та інші учасники судового розгляду мають право при огляді звертати увагу суду на все те, що, на їх думку, може сприяти з'ясуванню обставин справи.

Про проведення огляду і його результати зазначається в протоколі судового засідання.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 315 1. Судові доручення

З метою перевірки і уточнення фактичних даних, одержаних у ході судового слідства, суд мотивованою ухвалою, а суддя - постановою вправі доручити органу, який проводив розслідування, виконати певні слідчі дії. В ухвалі (постанові) зазначається, для з'ясування яких обставин і які саме слідчі дії необхідно провести, та встановлюється строк виконання доручення.

Особа, яка виконує доручення, проводить відповідну слідчу дію з додержанням вимог, передбачених главами 11 - 18 цього Кодексу. Протокол слідчої дії та інші здобуті докази передаються суду, який дав доручення.

Протокол слідчої дії та інші докази, що надійшли від органу, який виконував доручення, досліджуються в судовому засіданні і приєднуються до справи.

(Доповнено статтею 315 1 згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 316. Дії суду при встановленні в судовому засіданні неосудності підсудного

Якщо при розгляді справи в суді буде встановлено, що підсудний під час вчинення суспільно небезпечних дій був у стані неосудності або в дальшому захворів на психічну хворобу, яка

позбавляє його можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, суд виносить про це ухвалу, а суддя - постанову і продовжує розгляд справи за правилами, встановленими главою 34 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-ХІІ)

Стаття 317. Закінчення судового слідства

Після розгляду судом усіх доказів, що є в справі, головуючий опитує учасників судового розгляду, чи бажають вони доповнити судове слідство і чим саме. У випадках заявлення клопотань суд їх обговорює і розв'язує, про що виносить ухвалу, а суддя - постанову. Після розв'язання клопотань і виконання додаткових дій головуючий оголошує судове слідство закінченим.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-ХІІ)

Глава 27

СУДОВІ ДЕБАТИ І ОСТАННЄ СЛОВО ПІДСУДНОГО

Стаття 318. Порядок судових дебатів

По закінченню судового слідства суд переходить до судових дебатів.

Дебати полягають у промовах прокурора, потерпілого і його представника, цивільного позивача, цивільного відповідача або їх представників, захисника, підсудного.

Учасники судового розгляду мають право в судових дебатах посилатися тільки на ті докази, які були досліджені в судовому засіданні. Якщо під час судових дебатів виникне потреба подати нові докази, суд відновлює судове слідство. Після закінчення відновленого судового слідства суд знову відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин.

Суд не вправі обмежувати тривалість судових дебатів певним часом. Головуючий зупиняє учасників судових дебатів лише в тих випадках, коли вони в промовах виходять за межі розглядуваної справи.

Після закінчення промов учасники судових дебатів мають право обмінятися репліками. Право останньої репліки належить підсудному.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 319. Останнє слово підсудного

Після промови захисника або підсудного головуючий оголошує судові дебати закінченими і надає підсудному останнє слово.

Суд не вправі обмежувати тривалість останнього слова підсудного певним часом.

Задавати питання підсудному під час його останнього слова не дозволяється. Коли підсудний в останньому слові повідомить про нові обставини, які мають істотне значення для справи, суд з своєї ініціативи, а також за клопотанням прокурора чи інших учасників судового розгляду відновлює судове слідство.

По закінченні відновленого судового слідства суд відкриває дебати з приводу додатково досліджених обставин і надає останнє слово підсудному.

Стаття 320. Видалення суду для постановлення вироку

Після останнього слова підсудного суд негайно видається до нарадчої кімнати для постановлення вироку, про що головуючий оголошує присутнім у залі судового засідання.

Глава 28

ПОСТАНОВЛЕННЯ ВИРОКУ

Стаття 321. Постановлення вироку ім'ям держави

Суди України постановляють вироки ім'ям України.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

у редакції Закону України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 322. Таємниця наради суддів

Вирок постановляється в окремому приміщенні - нарадчій кімнаті. Під час наради і постановлення вироку в нарадчій кімнаті можуть бути лише судді, які входять до складу суду в даній справі. Присутність у нарадчій кімнаті запасних суддів або секретаря судового засідання та інших осіб не допускається. З настанням нічного часу суд вправі перервати нараду для відпочинку.

Судді не мають права розголошувати міркування, що висловлювались у нарадчій кімнаті.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 323. Законність і обґрунтованість вироку

Вирок суду повинен бути законним і обґрунтованим.

Суд обґрунтовує вирок лише на тих доказах, які були розглянуті в судовому засіданні.

Суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 15.12.92 р. N 2857-ХІІ)

Стаття 324. Питання, що вирішуються судом при постановленні вироку

Постановляючи вирок, суд повинен вирішити такі питання:

- 1) чи мало місце діяння, у вчиненні якого обвинувачується підсудний;
- 2) чи має це діяння склад злочину і якою саме статтею кримінального закону він передбачений;
- 3) чи винен підсудний у вчиненні цього злочину;
- 4) чи підлягає підсудний покаранню за вчинений ним злочин;
- 5) чи є обставини, що обтяжують або пом'якшують покарання підсудного, і які саме;
- 6) виключено;
- 6) яка саме міра покарання повинна бути призначена підсудному і чи повинен він її відбувати;
- 8) виключено;
- 7) чи підлягає задоволенню пред'явлений цивільний позов, на чию користь та в якому розмірі, і чи підлягають відшкодуванню збитки, заподіяні потерпілому, а також кошти, витрачені закладом охорони здоров'я на його стаціонарне лікування, якщо цивільний позов не був заявлений;
- 8) що зробити з майном, описаним для забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна;

9) що зробити з речовими доказами, зокрема з грошима, цінностями та іншими речами, нажитими злочинним шляхом;

10) на кого повинні бути покладені судові витрати і в якому розмірі;

11) який запобіжний захід слід обрати щодо підсудного;

12) чи слід у випадках, передбачених статтею 96 Кримінального кодексу України, застосовувати до підсудного примусове лікування;

13) чи необхідно застосувати до підсудного заходи безпеки.

Коли підсудний обвинувачується у вчиненні декількох злочинів, суд вирішує питання, зазначені в пунктах 1 - 6 цієї статті, окремо по кожному злочину.

Якщо у вчиненні злочину обвинувачується декілька осіб, суд вирішує питання, зазначені в цій статті, окремо щодо кожного з підсудних.

Примусове лікування, передбачене пунктом 12 цієї статті, може бути застосоване лише при наявності відповідного висновку лікувальної установи.

Обираючи при постановленні вироку норму кримінального закону, яка підлягатиме застосуванню до суспільно небезпечних діянь, суд зобов'язаний враховувати висновки Верховного Суду України, що викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII;

законами України від 22.04.93 р. N 3132-XII,

від 13.01.2000 р. N 1381-XIV,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 325. Порядок наради суддів

Перед тим, як постановити вирок, відбувається нарада суддів під керівництвом головуючого.

Головуючий ставить на вирішення суду питання, зазначені в статті 324 цього Кодексу. При цьому він повинен ставити кожне питання в такій формі, щоб на нього можна було дати тільки позитивну або негативну відповідь.

При вирішенні кожного окремого питання ніхто з суддів не має права утримуватися від голосування. Головуючий голосує останнім. Всі питання вирішуються простою більшістю голосів.

Стаття 326. Відновлення судового слідства

Коли під час наради при постановленні вироку суд визнає необхідним з'ясувати будь-яку обставину, яка має значення для справи, то він, не постановляючи вироку, своєю ухвалою, а суддя - постановою відновлює судове слідство в справі. Слідство при цьому належить провадити в межах з'ясування обставин, які викликали його відновлення.

Після закінчення відновленого судового слідства, залежно від його результатів, суд відкриває судові дебати з приводу додатково досліджених обставин, надає підсудному останнє слово і виходить до нарадчої кімнати, щоб постановити вирок або, якщо дослідження цих обставин в суді виявилось неможливим, щоб винести ухвалу про направлення справи на додаткове розслідування.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 327. Види вироків

Вирок суду може бути обвинувальний або виправдувальний. Обвинувальний вирок і виправдувальний вирок повинні бути судом мотивовані.

Обвинувальний вирок не може ґрунтуватися на припущеннях і постановляється лише при умові, коли в ході судового розгляду винність підсудного у вчиненні злочину доведена.

Якщо підсудний визнається винним у вчиненні злочину, суд постановляє обвинувальний вирок і призначає підсудному покарання, передбачене кримінальним законом. Суд постановляє обвинувальний вирок і звільняє засудженого від відбування покарання на підставах, передбачених статтею 80 Кримінального кодексу України.

Виправдувальний вирок постановляється у випадках, коли не встановлено події злочину, коли в діянні підсудного немає складу злочину, а також коли не доведено участі підсудного у вчиненні злочину.

Якщо при постановленні виправдувального вироку за недоведеністю участі підсудного у вчиненні злочину особа, яка вчинила цей злочин, залишається не виявленою, суд після набрання вироком законної сили виносить ухвалу про направлення справи прокурору для вжиття заходів до встановлення особи, винної у вчиненні цього злочину.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 328. Розв'язання цивільного позову

Постановляючи обвинувальний вирок, суд, залежно від доведеності підстав і розміру цивільного позову, задовольняє цивільний позов повністю або частково чи відмовляє в ньому.

При виправданні підсудного через недоведення його участі у вчиненні злочину або при відсутності події злочину суд відмовляє в цивільному позові.

При виправданні підсудного за відсутністю в його діях складу злочину суд залишає позов без розгляду.

Стаття 329. Забезпечення цивільного позову

При задоволенні цивільного позову суд до набрання вироком законної сили може постановити про вжиття заходів до забезпечення цивільного позову, якщо таких заходів не було вжито раніше.

Стаття 330. Вирішення питання про речові докази

При постановленні вироку суд вирішує питання про речові докази, керуючись правилами, викладеними в статті 81 цього Кодексу.

Речі, що не є речовими доказами в справі, повертаються їх законному володільцеві, хоч би останній і не пред'явив цивільного позову.

Якщо виникне спір про право власності на зазначені речі, він підлягає вирішенню в порядку цивільного судочинства.

Стаття 331. Вирішення питання про судові витрати

Питання про судові витрати суд вирішує з додержанням правил статті 93 цього Кодексу.

Стаття 332. Складання вироку

Розв'язавши питання, що підлягають вирішенню в нарадчій кімнаті, суд складає вирок.

Вирок повинен бути написаний одним із суддів, який брав участь у його постановленні.

Вирок повинен складатися з трьох частин - вступної, мотивувальної і резолютивної.

Виправлення у вироку повинні бути застережені та підписані всіма судьями в нарадчій кімнаті до проголошення його.

Стаття 333. Вступна частина вироку

У вступній частині вироку вказується, що він постановлений ім'ям України відповідно до статті 321 цього Кодексу, зазначається назва суду, який виносить вирок, місце і час постановлення вироку, склад суду, секретар, учасники судового розгляду, перекладач, якщо він брав участь у судовому засіданні, прізвище, ім'я і по батькові підсудного, рік, місяць і день його народження, місце народження і місце проживання, заняття, освіта, сімейний стан та інші відомості про особу

підсудного, що мають значення для справи, і кримінальний закон, що передбачає злочин, у вчиненні якого обвинувачується підсудний.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 334. Мотивувальна частина вироку

Мотивувальна частина обвинувального вироку повинна містити формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, з зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків злочину, форми вини і мотивів злочину. В цій частині вироку наводяться обставини, які визначають ступінь тяжкості вчиненого злочину, та докази, на яких ґрунтується висновок суду щодо кожного підсудного, з зазначенням мотивів, з яких суд відкидає інші докази; обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання; мотиви зміни обвинувачення; у разі визнання частини обвинувачення необґрунтованою - підстави для цього.

Суд зобов'язаний також мотивувати призначення покарання у виді позбавлення волі, якщо санкція кримінального закону передбачає й інші покарання, не зв'язані з позбавленням волі; звільнення від відбування покарання з випробуванням; призначення покарання нижче від найнижчої межі, встановленої в санкції статті Особливої частини Кримінального кодексу України, або перехід до іншого більш м'якого основного виду покарання, не зазначеного в санкції статті за цей злочин; звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років, та у зв'язку з закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.

Частину третю виключено.

Частину четверту виключено.

Якщо суд відповідно до статті 96 Кримінального кодексу України визнав за необхідне застосувати до підсудного примусове лікування, в мотивувальній частині вироку зазначаються мотиви такого рішення.

Частину шосту виключено.

Мотивувальна частина виправдувального вироку повинна містити формулювання обвинувачення, яке пред'явлене підсудному і визнане судом недоведеним, а також підстави для виправдання

підсудного з зазначенням мотивів, з яких суд відкидає докази обвинувачення. Не допускається включення у вирок формулювань, які ставлять під сумнів невинність виправданого.

У мотивувальній частині вироку викладаються підстави для задоволення або відхилення цивільного позову, а також підстави для відшкодування матеріальних збитків у випадках, передбачених частиною 3 статті 29 цього Кодексу, підстави та мотиви визнання процесуальних дій або оперативно-розшукових заходів такими, що були проведені з порушенням законодавства.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 01.12.2005 р. N 3165-IV)

Стаття 335. Резолютивна частина вироку

В резолютивній частині обвинувального вироку повинні бути зазначені: прізвище, ім'я та по батькові підсудного; кримінальний закон, за яким підсудного визнано винним; покарання, призначене підсудному по кожному з обвинувачень, що визнані судом доведеними; остаточна міра покарання, обрана судом; початок строку відбуття покарання; тривалість іспитового строку, якщо застосовано звільнення від відбування покарання з випробуванням; рішення про цивільний позов, процесуальні дії або оперативно-розшукові заходи, проведені з порушенням законодавства, у разі їх виявлення; рішення про речові докази і судові витрати; рішення про залік досудового ув'язнення; рішення про запобіжний захід до набрання вироком законної сили і вказівка про порядок і строк оскарження вироку.

Частину другу виключено.

Частину третю виключено.

У випадках, передбачених статтею 54 Кримінального кодексу України, у резолютивній частині обвинувального вироку викладається рішення про звернення з поданням до відповідних державних органів про позбавлення засудженого військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

У випадках, передбачених статтею 96 Кримінального кодексу України, у резолютивній частині вироку зазначається рішення суду застосувати до підсудного примусове лікування.

Міра покарання повинна бути визначена таким чином, щоб при виконанні вироку не виникло ніяких сумнівів щодо виду і розміру покарання, призначеного судом.

Коли підсудному було пред'явлено декілька обвинувачень і деякі з них не були доведені, то у резолютивній частині вироку повинно бути зазначено, по яких з них підсудний виправданий, а по яких - засуджений.

Якщо підсудний визнається винним, але звільняється від відбування покарання, суд зазначає про це в резолютивній частині вироку.

Коли призначається покарання нижче від найнижчої межі, передбаченої законом за даний злочин, у резолютивній частині вироку робиться посилання на статтю 69 Кримінального кодексу України і зазначається обрана судом міра покарання.

У разі звільнення від відбування покарання з випробуванням відповідно до статей 75 - 79 і 104 Кримінального кодексу України, у резолютивній частині вироку зазначаються тривалість іспитового строку, обов'язки, покладені на засудженого, а також трудовий колектив або особа, на які, за їх згодою або на їх прохання, суд покладає обов'язок по нагляду за засудженим і проведенню з ним виховної роботи.

Частину одинадцятку виключено.

Частину дванадцятку виключено.

В резолютивній частині виправдувального вироку зазначається прізвище, ім'я та по батькові виправданого; вказується, що підсудний в пред'явленому обвинуваченні визнаний невинним і по суду виправданим; вказується про скасування запобіжного заходу, про скасування заходів до забезпечення цивільного позову і можливої конфіскації майна, про речові докази, судові витрати і про порядок та строк оскарження вироку.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

<http://yurist-online.org/>

від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 01.12.2005 р. N 3165-IV)

Стаття 336. Виключена.

(згідно з Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 337. Визначення міри покарання за сукупністю злочинів

При постановленні вироку за сукупністю злочинів суд призначає покарання, керуючись статтями 70 і 71 Кримінального кодексу України.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 338. Обчислення строку відбуття покарання

Початок строку відбуття покарання у вигляді позбавлення волі або виправних робіт, коли підсудний до винесення вироку не перебував під вартою, обчислюється з моменту приведення вироку у виконання.

Коли підсудний до винесення вироку тримався під вартою в цій справі, в строк відбуття покарання зараховується строк перебування під вартою.

У тих випадках, коли обвинувачений, знаходячись під вартою, перебував у медичній установі, час перебування в ній зараховується в строк відбуття покарання.

Якщо підсудний до винесення вироку знаходився під вартою, то в разі призначення покарання у вигляді виправних робіт час перебування під вартою зараховується в строк відбуття виправних робіт з розрахунку один день ув'язнення за три дні виправних робіт. Якщо підсудний був засуджений до виправних робіт, а при повторному розгляді тієї ж справи - до позбавлення волі,

відбутий строк виправних робіт зараховується в строк позбавлення волі з розрахунку три дні виправних робіт за один день позбавлення волі.

Стаття 339. Підписання вироку і окрема думка

Вирок підписують усі судді чи один суддя, коли справа розглядалась ним одноособово. Суддя, який залишився в меншості, має право викласти письмово свою думку, яка приєднується до справи, але оголошенню не підлягає.

Коли кримінальна справа, в якій є окрема думка, не розглядалася судом касаційної інстанції, то після того, як вирок суду набрав законної сили, окрема думка разом з справою направляється голові вищестоящего суду для вирішення питання про необхідність перегляду справи в порядку нагляду.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 340. Окрема ухвала першої інстанції

Суд, що розглядає справу по першій інстанції, при наявності підстав, передбачених статтею 23 2 цього Кодексу, виносить окрему ухвалу, а суддя - окрему постанову.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 17.06.92 р. N 2464-XII)

Стаття 341. Проголошення вироку

Після підписання вироку судді повертаються до залу засідання, де головує або один з суддів проголошує вирок.

Всі присутні в залі судового засідання, в тому числі і склад суду, заслухують вирок стоячи.

Головуючий роз'яснює підсудному, його законному представникові, а також потерпілому, цивільному відповідачеві та їх представникам зміст вироку, строки і порядок його оскарження та право подати клопотання про помилування.

Якщо підсудний не володіє мовою, якою постановлено вирок, то після його проголошення перекладач зачитує вирок підсудному його рідною мовою або іншою мовою, якою він володіє.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 22.02.2000 р. N 1483-III)

Стаття 342. Звільнення підсудного з-під варти за вироком суду

При виправданні підсудного чи звільненні його від відбуття покарання або при засудженні його до покарання, не зв'язаного з позбавленням волі, суд, якщо підсудний перебуває під вартою, негайно звільняє його з-під варти в залі судового засідання.

Частина другу виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 01.12.87 р. N 4995-XI;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 343. Застосування запобіжного заходу до набрання вироком законної сили

Постановляючи вирок, за яким до підсудного застосовується та чи інша міра покарання, суд повинен обміркувати питання про запобіжний захід до набрання вироком законної сили і має право обрати запобіжний захід або ж скасувати, змінити чи підтвердити раніш обраний.

Взяття під варту як запобіжний захід допускається лише при наявності підстав, зазначених у відповідних статтях глави 13 цього Кодексу.

<http://yurist-online.org/>

Стаття 344. Вручення копії вироку засудженому і виправданому

Копія вироку вручається засудженому або виправданому в триденний строк після проголошення вироку.

Якщо вирок складений мовою, якої не знає засуджений чи виправданий, йому повинен бути вручений письмовий переклад вироку на його рідній мові або на мові, якою він володіє.

Стаття 345. Надання родичам дозволу на побачення з засудженим

До набрання вироком законної сили головуєчий або голова відповідного суду зобов'язані дати дозвіл близьким родичам засудженого за їх проханням на побачення з засудженим, який перебуває під вартою.

Стаття 346. Заходи піклування про неповнолітніх дітей і збереження майна засудженого

При наявності у засудженого до позбавлення волі неповнолітніх дітей, які залишилися без нагляду, суд зобов'язаний одночасно з постановленням вироку порушити окремою ухвалою, а суддя - постановою питання перед службою в справах неповнолітніх або відповідним органом опіки та піклування про необхідність влаштування цих неповнолітніх або встановлення над ними опіки чи піклування.

Якщо у засудженого до позбавлення волі залишились без нагляду майно і житло, суд зобов'язаний вжити через відповідні органи заходів для їх збереження.

Про вжиті заходи повідомляється засуджений.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Розділ IV

ПРОВАДЖЕННЯ ПО ПЕРЕВІРЦІ ВИРОКІВ, ПОСТАНОВ І УХВАЛ СУДУ

(Розділ із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

від 24.07.70 р. N 2913-VII,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X,

від 20.03.85 р. N 8627-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 22.04.93 р. N 3129-XII,

від 23.12.93 р. N 3780-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Глава 29

ПОДАЧА АПЕЛЯЦІЙ

Стаття 347. Судові рішення, на які може бути подана апеляція

Апеляція може бути подана:

1) на вироки, які не набрали законної сили, ухвалені місцевими судами;

2) на постанови про застосування чи незастосування примусових заходів виховного і медичного характеру, ухвалені місцевими судами.

Апеляція також може бути подана:

- 1) на ухвали (постанови), ухвалені місцевим судом, про закриття справи або направлення справи на додаткове розслідування;
- 2) на окремі ухвали (постанови), ухвалені місцевим судом;
- 3) на інші постанови місцевих судів у випадках, передбачених цим Кодексом.

Стаття 348. Особи, які мають право подати апеляцію

Апеляцію мають право подати:

- 1) засуджений, його законний представник і захисник - у частині, що стосується інтересів засудженого;
- 2) виправданий, його законний представник і захисник - у частині мотивів і підстав виправдання;
- 3) законний представник, захисник неповнолітнього та сам неповнолітній, щодо якого застосовано примусовий захід виховного характеру, - у частині, що стосується інтересів неповнолітнього;
- 4) законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусового заходу медичного характеру;
- 5) обвинувачений, щодо якого справу закрито, його законний представник і захисник - у частині мотивів і підстав закриття справи;
- 6) обвинувачений, щодо якого справу направлено на додаткове розслідування, його законний представник і захисник - у частині мотивів і підстав направлення справи на додаткове розслідування;
- 7) цивільний відповідач або його представник - в частині, що стосується вирішення позову;

8) прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, а також прокурор, який затвердив обвинувальний висновок, - у межах обвинувачення, що підтримував прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції;

9) потерпілий і його представник - у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;

10) цивільний позивач або його представник - у частині, що стосується вирішення позову;

11) особа, щодо якої винесено окрему ухвалу (постанову) суду;

12) інші особи у випадках, передбачених цим Кодексом.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 349. Порядок і строки апеляційного оскарження

Апеляція, за винятком випадків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, подається через суд, який постановив вирок, ухвалу чи постанову. До апеляції прокурора і захисника додається стільки її копій, щоб їх можна було вручити всім учасникам судового розгляду, інтересів яких стосується апеляція.

Якщо апеляція подана у встановлені частиною третьою цієї статті строки безпосередньо до суду апеляційної інстанції, він надсилає її до суду першої інстанції для виконання вимог, передбачених статтями 350 і 351 цього Кодексу.

Апеляція на вирок, ухвалу чи постанову суду першої інстанції, якщо інше не передбачено цим Кодексом, може бути подана протягом п'ятнадцяти діб з моменту їх проголошення, а засудженим, який перебуває під вартою, - в той же строк з моменту вручення йому копії вироку.

Протягом строку, встановленого для подання апеляції, справа ніким не може бути витребувана із суду. Протягом цього строку суд зобов'язаний надати сторонам за їх клопотанням можливість ознайомитися з матеріалами справи.

Апеляція на ухвалу чи постанову судді, винесену в порядку, передбаченому статтями 52 5, 165 2, 165 3, 177, 205, 462, 463 цього Кодексу, подається безпосередньо до апеляційного суду у строки, встановлені у цих статтях, і розглядається за правилами, встановленими статтею 382 цього Кодексу.

Апеляція на постанову судді, винесену в порядку, передбаченому статтями 236 2, 236 6, 236 8, 468, 478 цього Кодексу, подається у строки, встановлені у цих статтях, і розглядається за правилами, встановленими статтею 382 цього Кодексу.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 14.12.2006 р. N 462-V,

від 21.05.2010 р. N 2286-VI,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 350. Зміст апеляції

В апеляції зазначаються:

- 1) назва суду, якому адресується апеляція;
- 2) особа, яка подає апеляцію;
- 3) вирок, ухвала чи постанова, на які подається апеляція, і назва суду, який їх постановив;
- 4) вказівка на те, в чому полягає незаконність вироку, ухвали, постанови та доводи на її обґрунтування;
- 5) прохання особи, яка подає апеляцію;
- 6) перелік документів, які додаються до апеляції.

При обґрунтуванні прокурором та захисником необхідності зміни чи скасування вироку, ухвали, постанови апеляція повинна містити посилання на відповідні аркуші справи.

<http://yurist-online.org/>

Стаття 351. Повідомлення про апеляцію

Про надходження апеляції суд першої інстанції оповіщає прокурора, інших зазначених у статті 348 цього Кодексу осіб, інтересів яких стосується апеляція, направленням відповідних повідомлень та шляхом поміщення оголошення на дошці об'яв суду. Протягом п'яти діб з часу поміщення оголошення зазначені особи мають право одержати в суді копію апеляції або ознайомитися з нею в суді. Одночасно з врученням копії або з ознайомленням з апеляцією їм роз'яснюється право протягом п'яти діб з цього часу подати свої заперечення на апеляцію.

Засудженому, що утримується під вартою, повідомлення про надходження апеляції та її копія вручаються через начальника відповідної установи. Одночасно йому роз'яснюється право протягом п'яти діб з часу вручення цих документів подати свої заперечення на апеляцію.

Заперечення на апеляцію додаються до справи або передаються безпосередньо до суду апеляційної інстанції.

Стаття 352. Залишення апеляції без руху і розгляду

У разі невиконання особою, яка подала апеляцію, вимог, передбачених статтею 350 цього Кодексу, головуючий своєю постановою залишає апеляцію без руху та повідомляє про необхідність виконання зазначених вимог закону протягом семи діб з моменту одержання повідомлення. Постанова оскарженню не підлягає.

Якщо у визначений строк ці вимоги не будуть виконані, то апеляція постановою головуючого визнається такою, що не підлягає розгляду. Постанову може бути оскаржено до суду апеляційної інстанції, який має право своєю ухвалою визнати апеляцію такою, що підлягає розгляду, і дати розпорядження суду першої інстанції щодо виконання ним вимог статті 351 цього Кодексу.

Стаття 353. Наслідки порушення строку на апеляційне оскарження та порядок його відновлення

У разі подання апеляції з пропуском встановленого статтею 349 цього Кодексу строку і при відсутності клопотання про його відновлення апеляція постановою головуючого визнається такою, що не підлягає розгляду.

У разі пропуску строку на апеляційне оскарження з поважних причин особи, які мають право на подання апеляції, можуть заявити клопотання перед судом, який постановив вирок чи виніс ухвалу, постанову, про відновлення пропущеного строку.

Питання про відновлення строку вирішується в судовому засіданні судом, який розглядав справу. Про день і час розгляду клопотання своєчасно повідомляються сторони, неявка яких в судові засідання не перешкоджає розгляду клопотання.

За результатами розгляду клопотання суд виносить ухвалу, постанову, якою відновляє пропущений строк або відмовляє у його відновленні і визнає апеляцію такою, що не підлягає розгляду.

Постанова судді чи ухвала суду, винесена відповідно до частини першої чи частини четвертої цієї статті, може бути оскаржена до суду апеляційної інстанції, який має право своєю ухвалою відновити пропущений строк, визнати апеляцію такою, що підлягає розгляду, і дати розпорядження суду першої інстанції щодо виконання ним вимог статті 351 цього Кодексу.

Стаття 354. Наслідки подання апеляції

Подання апеляції на вирок, ухвалу чи постанову суду зупиняє набрання ними законної сили та їх виконання, за винятком передбачених у цьому Кодексі випадків.

Після виконання вимог, передбачених статтею 351 цього Кодексу, суд, який постановив вирок чи виніс ухвалу, постанову, протягом семи діб передає справу разом з поданою апеляцією і запереченнями на неї до апеляційного суду і визначає дату розгляду ним справи. Справа призначається до розгляду не пізніше трьох місяців з дня направлення її до апеляційного суду. Справа повинна надійти до апеляційного суду не пізніше як за один місяць до визначеної судом першої інстанції дати розгляду.

Про дату призначення справи до апеляційного розгляду суд першої інстанції оповіщає заінтересованих осіб направленням відповідних повідомлень та шляхом поміщення оголошення на дошці об'яв суду. Засудженому, що утримується під вартою, про призначення справи до апеляційного розгляду повідомляється через начальника відповідної установи.

Якщо в апеляції ставиться питання про погіршення становища засудженого чи виправданого, суд першої інстанції одночасно викликає до суду апеляційної інстанції цих осіб, їх законних представників, а також захисників, якщо їх участь у справі відповідно до вимог статті 45 цього Кодексу є обов'язковою.

Стаття 355. Доповнення, зміна і відкликання апеляції

До початку розгляду справи в апеляційному суді особа, яка подала апеляцію, має право доповнити, змінити або відкликати її, а також подати свої заперечення на апеляцію іншого учасника судового розгляду.

Внесення до апеляції змін, які тягнуть за собою погіршення становища засудженого або виправданого за межами строків на апеляційне оскарження не допускається.

Захисник засудженого чи виправданого може відкликати свою апеляцію тільки за згодою підзахисного і його законного представника. Захисник, який вступив до справи в апеляційному провадженні, може змінити чи доповнити апеляцію захисника, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, лише за згодою засудженого чи виправданого та їх законних представників.

Засуджений або виправданий вправі відкликати свою апеляцію, а також апеляцію свого захисника, крім випадків, передбачених частиною першою статті 45 цього Кодексу.

Апеляція представника потерпілого може бути відкликана ним лише за згодою потерпілого, а також самим потерпілим.

Глава 30

РОЗГЛЯД СПРАВИ ЗА АПЕЛЯЦІЄЮ

Стаття 356. Суди, які розглядають справи в апеляційному порядку

Апеляції на судові рішення районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів розглядаються Апеляційним судом Автономної Республіки Крим, апеляційними судами областей, міст Києва і Севастополя.

Колегія суддів для розгляду конкретної справи визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

<http://yurist-online.org/>

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 357. Попередній розгляд справи апеляційним судом

Апеляційний суд у разі необхідності може провести попередній розгляд справи.

Попередній розгляд справи здійснюється в судовому засіданні суддею одноособово з обов'язковою участю прокурора. На судове засідання можуть бути викликані інші учасники судового розгляду, однак їх неявка не перешкоджає розгляду справи.

Попередній розгляд справи починається з доповіді судді, який повідомляє про підстави, з яких справу було внесено на попередній розгляд. Прокурор, інші учасники судового розгляду висловлюють свої думки щодо питань, винесених на розгляд. Постанова судді виноситься в нарадчій кімнаті.

При попередньому розгляді справи апеляційний суд може прийняти одне з таких рішень:

- 1) про питання, пов'язані з підготовкою справи до апеляційного розгляду;
- 2) про відмову в прийнятті апеляції до свого розгляду;
- 3) про зупинення провадження в справі;
- 4) про повернення справи суду першої інстанції.

При попередньому розгляді справи при необхідності ведеться протокол.

Стаття 358. Вирішення питань, пов'язаних з підготовкою справи до апеляційного розгляду

При попередньому розгляді справи апеляційний суд може розглянути такі питання, пов'язані з підготовкою справи до апеляційного розгляду:

- 1) про необхідність проведення судового слідства та його обсяг;
- 2) про витребування у необхідних випадках додаткових доказів;
- 3) про список осіб, які підлягають виклику в судове засідання;
- 4) про доручення суду першої інстанції;
- 5) про зміну, скасування або обрання запобіжного заходу;
- 6) про виклик у необхідних випадках перекладача;
- 7) про розгляд справи у відкритому чи закритому судовому засіданні;
- 8) про день і місце розгляду справи;
- 9) всі інші питання, які стосуються підготовчих дій до розгляду справи.

Засуджений чи виправданий, їх законні представники підлягають обов'язковому виклику в апеляційний суд, якщо в апеляції ставиться питання про погіршення їх становища або суд визнає необхідним провести судове слідство. У цих випадках викликаються і їх захисники, якщо їх участь у справі відповідно до вимог статті 45 цього Кодексу є обов'язковою. Засуджений, що утримується під вартою, підлягає обов'язковому виклику в апеляційний суд також у випадках, коли про це надійшло його клопотання.

Суд може визнати необхідним проведення судового слідства в повному обсязі чи частково, коли є підстави вважати, що судове слідство судом першої інстанції було проведено неповно чи однобічно.

Апеляційний суд з метою усунення неповноти чи однобічності судового слідства в суді першої інстанції вправі дати цьому суду доручення про виконання окремих процесуальних дій. На виконання цього доручення суд першої інстанції проводить відповідну дію з додержанням вимог, передбачених главою 26 цього Кодексу. Протокол судового засідання передається до апеляційного суду, який дав доручення, і приєднується до справи.

Стаття 359. Інші рішення апеляційного суду, які можуть бути прийняті при попередньому розгляді справи

Апеляційний суд відмовляє в прийнятті апеляції до свого розгляду, якщо апеляція подана особою, яка не має на це права.

Справа повертається суду першої інстанції у випадках, якщо:

- 1) протокол судового засідання не підписаний головою чи секретарем судового засідання - для виконання вимог, передбачених частиною другою статті 87 цього Кодексу;
- 2) суд першої інстанції не розглянув зауваження на протокол судового засідання чи не надав передбачену статтею 349 цього Кодексу можливість ознайомлення з матеріалами справи - для виконання вимог, передбачених статтями 88 і 349 цього Кодексу;
- 3) засудженому, виправданому не було вручено копію вироку - для виконання вимог, передбачених статтею 344 цього Кодексу;
- 4) суд першої інстанції прийняв апеляцію, яка не відповідає вимогам частини першої статті 350, статей 351 чи 352 цього Кодексу, - для виконання вимог, передбачених статтями 353 чи 354 цього Кодексу;
- 5) судом першої інстанції не виконано вимог, передбачених статтею 353 цього Кодексу, - для виконання цих вимог.

У разі захворювання підсудного, участь якого при апеляційному розгляді справи визнано обов'язковою, апеляційний суд зупиняє апеляційний розгляд справи.

У разі відмови апелянта від своїх апеляційних вимог і відсутності апеляцій інших учасників процесу, апеляційний суд виносить ухвалу про закриття апеляційного розгляду справи.

Стаття 360. Строки розгляду справи в апеляційному суді

Апеляційний суд повинен розглянути справу у день, визначений судом першої інстанції.

Не пізніше як за три дні апеляційний суд оповіщає заінтересованих осіб шляхом поміщення оголошення на дошці об'яв суду про час і місце розгляду справи.

Засудженому, який утримується під вартою, про день розгляду справи повідомляється через начальника відповідної установи.

У випадках, коли при попередньому або апеляційному розгляді справи апеляційний суд визнав необхідним провести судове слідство, витребувати додаткові докази, викликати в судові засідання певних осіб, зробити доручення суду першої інстанції, а також у разі особливої складності справи, він може перенести розгляд справи не більш, як на тридцять діб.

Стаття 361. Виклик до суду апеляційної інстанції

Виклик осіб до суду апеляційної інстанції здійснюється в порядку, передбаченому статтею 254 цього Кодексу.

Стаття 362. Розгляд справи в суді апеляційної інстанції

Виконавши підготовчі дії, зазначені в статтях 283 - 287, 293 цього Кодексу, головуючий роз'яснює учасникам судового розгляду їх права, а також право давати пояснення з приводу поданих апеляцій та виступати в судових дебатах, а особам, які подали апеляції, - право підтримувати апеляції або відмовитись від них. Клопотання учасників судового розгляду повинні стосуватися частини вироку, яка оскаржена в апеляційному порядку, і вирішуються судом за правилами статті 296 цього Кодексу.

Після цього головуєчий чи один із суддів доповідає суть вироку чи постанови, повідомляє ким і в якому обсязі вони були оскаржені, викладає основні доводи апеляцій і заперечень інших учасників процесу, якщо вони були подані. Головуючий з'ясовує, чи підтримують свої апеляції особи, які їх подали.

Неявка учасників процесу на засідання суду апеляційної інстанції не є перешкодою для розгляду справи, якщо інше не передбачено цим Кодексом або рішенням апеляційного суду.

Якщо суд апеляційної інстанції не проводив судового слідства, після виконання дій, зазначених у частині другій цієї статті, головуєчий ознайомлює учасників судового розгляду з додатковими матеріалами, якщо вони були подані, матеріалами, що надійшли з суду першої інстанції на виконання доручень, вислуховує їх пояснення з приводу поданих апеляцій в порядку, передбаченому статтею 318 цього Кодексу, і переходить до судових дебатів.

Судове слідство в апеляційному суді провадиться за правилами глави 26 цього Кодексу лише щодо тієї частини вироку, законність і обґрунтованість якої оспорується в апеляції.

Судові дебати в суді апеляційної інстанції проводяться у відповідності з вимогами статті 318 цього Кодексу і полягають у промовах учасників судового розгляду стосовно тієї частини вироку, яка оскаржена. Першими виступають особи, які подали апеляції. Прокурор, якщо він підтримує апеляцію, подану ним чи іншим прокурором, виступає першим, а в інших випадках - останнім.

Перед видаленням суду до нарадчої кімнати для постановлення рішення щодо законності і обґрунтованості вироку суду першої інстанції підсудному, якщо він брав участь в апеляційному розгляді справи, надається останнє слово.

Нарада суддів апеляційного суду провадиться з додержанням вимог, передбачених статтями 322 і 325 цього Кодексу.

Протокол судового засідання та фіксація технічними засобами перебігу судового процесу в апеляційному суді ведуться у випадку проведення ним судового слідства.

Стаття 363. Відновлення судового слідства

Якщо під час судових дебатів, виголошення останнього слова засудженим або виправданим чи при постановленні рішення апеляційним судом виникне необхідність дослідження нових обставин справи або доказів, що їх підтверджують чи спростовують, і якщо ці обставини і докази

стосуються оскарженої частини вироку суду першої інстанції, апеляційний суд ухвалою відновлює судове слідство з додержанням вимог, передбачених статтею 326 цього Кодексу.

Стаття 364. Закриття апеляційного провадження

У разі відмови особи, яка подала апеляцію, від своїх вимог і при відсутності апеляцій інших учасників судового розгляду, апеляційний суд виносить ухвалу про закриття апеляційного провадження.

Стаття 365. Обсяг перевірки справи апеляційним судом

Вирок, ухвала чи постанова суду першої інстанції перевіряється апеляційним судом в межах апеляції. Висновки суду першої інстанції щодо фактичних обставин справи, які не оспорювалися і стосовно яких відповідно до вимог частини першої статті 299 і статті 301 1 цього Кодексу докази не досліджувалися, не перевіряються.

Якщо розгляд апеляції дає підстави для прийняття рішення на користь осіб, щодо яких апеляції не надійшли, апеляційний суд зобов'язаний прийняти таке рішення.

Стаття 366. Результати розгляду справи в апеляційному суді

У результаті розгляду апеляцій на рішення, зазначені у частині першій статті 347 цього Кодексу, апеляційний суд:

- 1) виносить ухвалу про залишення вироку чи постанови без зміни, а апеляції - без задоволення; скасування вироку чи постанови і повернення справи прокуророві на додаткове розслідування або на новий судовий розгляд в суд першої інстанції; скасування вироку чи постанови і закриття справи; зміну вироку чи постанови;
- 2) постановляє свій вирок, скасовуючи повністю чи частково вирок суду першої інстанції;
- 3) постановляє свою постанову, скасовуючи повністю чи частково постанову суду першої інстанції.

У результаті розгляду апеляцій на рішення, зазначені у частині другій статті 347 цього Кодексу, апеляційний суд:

- 1) виносить ухвалу про залишення ухвали чи постанови без зміни, а апеляції - без задоволення; скасування ухвали чи постанови і повернення її на новий судовий розгляд в суд першої інстанції, а у випадку скасування ухвали чи постанови про закриття справи і повернення її на додаткове розслідування; скасування окремої ухвали чи постанови; зміну ухвали чи постанови;
- 2) постановляє свою ухвалу, скасовуючи повністю чи частково ухвалу чи постанову суду першої інстанції.

Стаття 367. Підстави для скасування або зміни вироку чи постанови

Підставами для скасування або зміни судових рішень, зазначених у частині першій статті 347 цього Кодексу, при розгляді справи в апеляційному суді є:

- 1) односторонність або неповнота дізнання, досудового чи судового слідства;
- 2) невідповідність висновків суду, викладених у вироку (постанові), фактичним обставинам справи;
- 3) істотне порушення кримінально-процесуального закону;
- 4) неправильне застосування кримінального закону;
- 5) невідповідність призначеного покарання тяжкості злочину та особі засудженого.

Апеляційний суд не вправі скасувати виправдувальний вирок лише з мотивів істотного порушення прав підсудного. Апеляційний суд не вправі скасувати постанову про незастосування примусових заходів виховного або медичного характеру лише з мотивів істотного порушення прав особи, стосовно якої ставилося питання про застосування цих засобів.

Стаття 368. Односторонність або неповнота дізнання, досудового чи судового слідства

Однобічним або неповним визнається дізнання, досудове чи судове слідство в суді першої інстанції, коли залишилися недослідженими такі обставини, з'ясування яких може мати істотне значення для правильного вирішення справи.

Дізнання, досудове чи судове слідство в усякому разі визнається однобічним і неповним:

1) коли не були допитані певні особи, не були витребувані і досліджені документи, речові та інші докази для підтвердження чи спростування обставин, які мають істотне значення для правильного вирішення справи;

2) коли не були досліджені обставини, зазначені в ухвалі суду, який повернув справу на додаткове розслідування або на новий судовий розгляд, за винятком випадків, коли дослідити їх було неможливо;

3) коли необхідність дослідження тієї чи іншої обставини впливає з нових даних, встановлених при розгляді справи в апеляційному суді;

4) коли не були з'ясовані з достатньою повнотою дані про особу засудженого чи виправданого.

Стаття 369. Невідповідність висновків суду першої інстанції фактичним обставинам справи

Вирок чи постанова вважаються такими, що не відповідають фактичним обставинам справи:

1) коли висновки суду не підтверджуються доказами, дослідженими в судовому засіданні;

2) коли суд не взяв до уваги докази, які могли істотно вплинути на його висновки;

3) коли при наявності суперечливих доказів, які мають істотне значення для висновків суду, у вирoku (постанові) не зазначено, чому суд взяв до уваги одні докази і відкинув інші;

4) коли висновки суду, викладені у вирoku (постанові), містять істотні суперечності.

Вирок чи постанова із зазначених підстав підлягають скасуванню чи зміні лише тоді, коли невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи могла вплинути на вирішення питання про винуватість засудженого або невинуватість виправданого, на правильність застосування кримінального закону, на визначення міри покарання або застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру.

Стаття 370. Істотні порушення вимог кримінально-процесуального закону

Істотним порушенням вимог кримінально-процесуального закону є такі порушення вимог цього Кодексу, які перешкодили чи могли перешкодити суду повно та всебічно розглянути справу і постановити законний, обґрунтований і справедливий вирок чи постанову.

2. Вирок (постанову) в усякому разі належить скасувати, якщо:

- 1) за наявності підстав для закриття справи її не було закрито;
- 2) вирок винесено незаконним складом суду;
- 3) порушено право обвинуваченого на захист;
- 4) порушено право обвинуваченого користуватися рідною мовою чи мовою, якою він володіє, і допомогою перекладача;
- 5) розслідування справи провадила особа, яка підлягала відводу;
- 6) справу розглянуто у відсутності підсудного, за винятком випадку, передбаченого частиною другою статті 262 цього Кодексу;
- 7) порушено правила підсудності;
- 8) порушено таємницю наради суддів;
- 9) вирок (постанову) не підписано будь-ким із суддів;

10) у справі відсутній протокол судового засідання або перебіг судового процесу у передбачених цим Кодексом випадках не фіксувався технічними засобами;

11) порушено вимоги статей цього Кодексу про обов'язковість пред'явлення обвинувачення і матеріалів розслідування для ознайомлення;

12) обвинувальний висновок не затверджений прокурором чи він не був вручений обвинуваченому;

13) порушено вимоги статей цього Кодексу, які встановлюють незмінність складу суду, надання підсудному права виступити в дебатах і з останнім словом.

Стаття 371. Неправильне застосування кримінального закону

Неправильним застосуванням кримінального закону, що тягне за собою скасування або зміну вироку (постанови), є:

1) незастосування судом кримінального закону, який підлягає застосуванню;

2) застосування кримінального закону, який не підлягає застосуванню;

3) неправильне тлумачення закону, яке суперечить його точному змісту.

Стаття 372. Невідповідність призначеного судом покарання ступені тяжкості злочину та особі засудженого

Невідповідним ступеню тяжкості злочину та особі засудженого визнається таке покарання, яке хоч і не виходить за межі, встановлені відповідною статтею Кримінального кодексу, але за своїм видом чи розміром є явно несправедливим як внаслідок м'якості, так і суворості.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 373. Зміна вироку (постанови) апеляційним судом

Апеляційний суд змінює вирок у випадках:

- 1) пом'якшення призначеного покарання, коли визнає, що покарання за своєю суворістю не відповідає тяжкості злочину та особі засудженого;
- 2) зміни кваліфікації злочину і застосування кримінального закону про менш тяжкий злочин;
- 3) зменшення сум, які підлягають стягненню, або збільшення цих сум, якщо таке збільшення не впливає на обсяг обвинувачення і кваліфікацію злочину;
- 4) в інших випадках, коли зміна вироку не погіршує становища засудженого.

Апеляційний суд змінює постанову про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру у випадках:

- 1) зміни кваліфікації суспільно-небезпечного діяння і застосування статті Кримінального кодексу, яка передбачає відповідальність за менш тяжке діяння;
- 2) пом'якшення виду примусового заходу виховного чи медичного характеру.

Стаття 374. Скасування вироку (постанови) з поверненням справи прокурору, на додаткове розслідування чи новий судовий розгляд

Апеляційний суд скасовує вирок (постанову) і повертає справу на додаткове розслідування у випадках:

- 1) коли під час дізнання чи досудового слідства були допущені такі істотні порушення кримінально-процесуального закону, які виключали можливість постановлення вироку чи постанови;

2) якщо є підстави для застосування кримінального закону про більш тяжкий злочин, обвинувачення у вчиненні якого засудженому не пред'являлось, якщо з цих підстав була подана апеляція прокурора чи потерпілого або його представника;

3) якщо є підстави для застосування кримінального закону, який передбачає більш тяжке на відміну від встановленого досудовим слідством суспільно-небезпечне діяння, у справах про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;

4) якщо при апеляційному розгляді справи встановлено таку однобічність або неповноту дізнання чи досудового слідства, які не можуть бути усунені в судовому засіданні.

Апеляційний суд скасовує вирок (постанову) і повертає справу на новий судовий розгляд в суд першої інстанції, якщо при розгляді справи в суді першої інстанції були допущені такі істотні порушення кримінально-процесуального закону, які виключали можливість постановлення вироку чи постанови, зокрема, порушення, зазначені в пунктах 2, 3, 4, 6 - 10, 13 частини другої статті 370 цього Кодексу.

Скасовуючи вирок (постанову), апеляційний суд не має права вирішувати наперед питання про доведеність чи недоведеність обвинувачення, достовірність або недостовірність доказів, переваги одних доказів над іншими, застосування судом першої інстанції того чи іншого кримінального закону та покарання.

Апеляційний суд вправі скасувати вирок (постанову) і повернути справу на додаткове розслідування чи новий судовий розгляд у частині обвинувачення, залишивши в решті судового рішення без зміни, за умови, що це обвинувачення мало самостійну кримінально-правову кваліфікацію і може бути розглянуто в окремому провадженні.

У разі скасування вироку (постанови) внаслідок порушень, допущених при розгляді справи в суді, справа направляється для нового розгляду до суду, який постановив вирок, але в іншому складі суддів.

У разі скасування вироку (постанови) з поверненням справи на додаткове розслідування, справа надсилається прокурору через суд, який постановив вирок (постанову).

Вказівки суду, який розглянув справу в апеляційному порядку, є обов'язковими для органів дізнання і досудового слідства при додатковому розслідуванні і суду першої інстанції при повторному розгляді справи.

Стаття 375. Розгляд справи судом першої інстанції після скасування вироку (постанови)

Після скасування вироку (постанови) апеляційним судом суд першої інстанції розглядає справу у відповідності з вимогами глав 25 - 28 цього Кодексу.

При новому розгляді справи судом першої інстанції застосування закону про більш тяжкий злочин та посилення покарання допускається тільки за умови, якщо вирок було скасовано за апеляцією прокурора або потерпілого чи його представника в зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжкий злочин або коли при скасуванні вироку визнано необхідним застосувати більш суворе покарання, а також, коли при додатковому розслідуванні справи буде встановлено, що обвинувачений вчинив більш тяжкий злочин, або коли збільшився обсяг обвинувачення.

При новому розгляді справи про застосування примусових заходів виховного або медичного характеру кваліфікація суспільно-небезпечного діяння як більш тяжкого допускається за умови, якщо з цієї підстави було подано апеляцію прокурором чи потерпілим або його представником.

Стаття 376. Закриття справи апеляційним судом

Апеляційний суд, встановивши обставини, передбачені статтями 6, 7, 7 1, 7 2, 8, 9, 10, 11 1 цього Кодексу, скасовує обвинувальний вирок чи постанову і закриває справу.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 377. Зміст ухвали апеляційного суду

Ухвала апеляційного суду складається із вступної, описово-мотивувальної і резолютивної частин, у яких має бути зазначено:

- 1) місце і час постановлення ухвали;
- 2) назва і склад суду, що постановив ухвалу;
- 3) особи, які брали участь у розгляді справи в засіданні апеляційної інстанції;

4) зміст вироку (постанови);

5) особа, яка подала апеляцію;

6) суть апеляції;

7) короткий виклад пояснень осіб, які брали участь у засіданні;

8) аналіз доказів, досліджених під час повного або часткового судового слідства, проведеного апеляційним судом, та докладні мотиви прийнятого рішення;

9) результати розгляду справи.

При залишенні апеляції без задоволення в ухвалі апеляційного суду мають бути зазначені підстави, через які апеляцію визнано необгрунтованою.

При скасуванні або зміні вироку (постанови) в ухвалі повинно бути зазначено, які статті закону порушено та в чому саме полягають ці порушення або необгрунтованість вироку (постанови).

Повертаючи справу на додаткове розслідування або на новий судовий розгляд, апеляційний суд повинен зазначити в ухвалі обставини, які належить з'ясувати. Одночасно суд може вказати, які слідчі дії для з'ясування цих обставин необхідно виконати.

Стаття 378. Вирок (постанова) апеляційного суду

Апеляційний суд скасовує вирок суду першої інстанції і постановляє свій вирок у випадках:

1) необхідності застосування закону про більш тяжкий злочин чи збільшення обсягу обвинувачення, за умови, що засудженому було пред'явлено обвинувачення у вчиненні такого злочину чи у вчиненні злочину в такому обсязі і від цього обвинувачення він захищався в суді першої інстанції;

2) необхідності застосування більш суворого покарання;

3) скасування необґрунтованого виправдувального вироку суду першої інстанції;

4) неправильного звільнення засудженого від відбуття покарання.

Скасування вироку суду першої інстанції і постановлення вироку апеляційним судом у випадках, передбачених частиною першою цієї статті, допускається лише за умови, що в апеляції прокурора, потерпілого чи його представника ставилось питання про скасування вироку саме з цих підстав.

Вирок апеляційного суду повинен відповідати вимогам, зазначеним у статтях 332 - 335 цього Кодексу. Крім того, у вирокі апеляційного суду зазначається зміст вироку суду першої інстанції, суть апеляції, мотиви прийнятого рішення.

Апеляційний суд скасовує постанову про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру і постановляє свою постанову у випадках:

1) необхідності кваліфікації суспільно-небезпечного діяння як більш тяжкого, якщо таке було зазначено у постанові слідчого про закриття справи і застосування примусових заходів виховного характеру або про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру;

2) застосування більш суворого виду примусових заходів виховного чи медичного характеру;

3) скасування необґрунтованої постанови суду про закриття справи щодо неосудного або неповнолітнього з тих мотивів, що вони не вчинили суспільно-небезпечне діяння.

Скасування постанови суду першої інстанції і винесення постанови апеляційним судом з цих підстав допускається, якщо з цих же підстав було подано апеляцію прокурором чи потерпілим або його представником.

Постанова апеляційного суду про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру повинна відповідати вимогам статей 420, 448 цього Кодексу. Крім того, у постанові апеляційного суду зазначається зміст постанови суду першої інстанції, суть апеляції, мотиви прийнятого рішення.

Стаття 379. Складання ухвали, постанови, вироку, оголошення ухвали (постанови) і проголошення вироку апеляційного суду

Ухвала апеляційного суду складається одним із суддів. Після складання ухвали і підписання її всіма суддями суд повертається до залу судового засідання, де ухвалу оголошує один із суддів.

Якщо складання ухвали вимагає значного часу, суд має право обмежитись складанням і оголошенням лише резолютивної її частини, яку підписують всі судді. Повний текст ухвали повинен бути складений не пізніше п'яти діб з дня оголошення резолютивної частини і оголошений учасникам судового розгляду. Про час оголошення повного тексту ухвали має бути зазначено у раніше складеній її резолютивній частині.

Вирок і постанова апеляційного суду складаються і підписуються з додержанням вимог, передбачених статтями 332 і 339 цього Кодексу. Вирок проголошується, а постанова оголошується за правилами статті 341 цього Кодексу.

Суддя апеляційного суду, залишившись при постановленні вироку, винесенні ухвали чи постанови при окремій думці, має право викласти її письмово в нарадчій кімнаті. Цей документ не підлягає оголошенню, але приєднується до справи.

Стаття 380. Окрема ухвала апеляційного суду

Апеляційний суд за наявності підстав, передбачених статтею 23 2 цього Кодексу, виносить окрему ухвалу. Крім того, він може окремою ухвалою звернути увагу відповідних посадових осіб на факти порушення закону при розслідуванні і розгляді справи судом першої інстанції.

Стаття 381. Звернення до виконання ухвали, вироку, постанови апеляційного суду

Для виконання ухвали апеляційного суду справа надсилається до суду першої інстанції не пізніше трьох діб після її розгляду, а у випадках, передбачених частиною другою статті 379 цього Кодексу, - після складання і оголошення повного тексту ухвали. Для виконання вироку чи постанови апеляційного суду, якщо вони не були оскаржені до суду касаційної інстанції, справа надсилається до суду першої інстанції не пізніше трьох діб після набрання вироком, постановою законної сили.

Якщо на підставі рішення апеляційного суду засуджений підлягає звільненню з-під варті, суд звільняє його з-під варті в залі судового засідання. У випадку прийняття такого рішення у

<http://yurist-online.org/>

відсутності засудженого копія рішення надсилається протягом доби адміністрації місця досудового ув'язнення для виконання. Адміністрація місця досудового ув'язнення зобов'язана протягом доби з дня одержання копії рішення повідомити суд першої інстанції про звільнення ув'язненого з-під варти.

Суд першої інстанції зобов'язаний перевірити виконання рішення про звільнення ув'язненого з-під варти.

Стаття 382. Порядок перевірки ухвал суду і постанов судді

Апеляційна перевірка судових рішень, зазначених у частині другій статті 347 цього Кодексу, здійснюється з додержанням вимог цієї глави. При перевірці цих рішень судове слідство не провадиться. Апеляції на постанови судді, винесені в порядку, передбаченому статтями 52 5, 165 2, 165 3, 177, 205, 462, 463 цього Кодексу, розглядаються не пізніше як через три доби після їх надходження до апеляційного суду. Апеляції на постанови судді, винесені в порядку, передбаченому статтями 236 2, 236 6, 236 8, 468, 478 цього Кодексу, розглядаються не пізніше як через сім діб після їх надходження до апеляційного суду. Для розгляду цих апеляцій відповідні матеріали невідкладно витребовуються апеляційним судом.

Апеляційна інстанція не вправі постановити свій вирок, скасувавши ухвалу (постанову) суду першої інстанції про закриття справи або направлення справи на додаткове розслідування.

Після апеляційної перевірки постанови місцевого суду, винесеної в порядку, передбаченому статтею 236 8 цього Кодексу, матеріали справи:

- 1) направляються органу, який проводить досудове слідство, якщо постанову про порушення справи не скасовано;
- 2) зберігаються в матеріалах судового провадження по скарзі, якщо постанову про порушення справи скасовано і в порушенні справи відмовлено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 14.12.2006 р. N 462-V,

від 21.05.2010 р. N 2286-VI,

від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

КАСАЦІЙНЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Стаття 383. Судові рішення, які можуть бути перевірені в касаційному порядку

У касаційному порядку можуть бути перевірені вироки і постанови апеляційного суду, постановлені ним в апеляційному порядку.

У касаційному порядку також можуть бути перевірені вироки місцевих судів, постанови (ухвали) цих судів у справах про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру, інші постанови (ухвали), які перешкоджають подальшому провадженню у справі, ухвали апеляційного суду, постановлені щодо цих вироків, постанов (ухвал), крім випадків, коли апеляційною інстанцією зазначені рішення скасовано, а справу направлено на нове розслідування чи новий судовий розгляд, а також ухвали апеляційного суду, постановлені ним в апеляційному порядку щодо видачі особи (екстрадиції).

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 12.01.2006 р. N 3323-IV,

від 21.05.2010 р. N 2286-VI,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 384. Особи, які мають право на касаційне оскарження

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, мають право подати особи, коло яких визначено у статті 348 цього Кодексу.

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені в частині другій статті 383 цього Кодексу, мають право подати:

- 1) засуджений, його законний представник і захисник - у частині, що стосується інтересів засудженого;
- 2) виправданий, його законний представник і захисник - у частині мотивів і підстав виправдання;
- 3) законний представник, захисник неповнолітнього та сам неповнолітній, щодо якого застосовано примусовий захід виховного характеру, - у частині, що стосується інтересів неповнолітнього;
- 4) законний представник та захисник особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусового заходу медичного характеру;
- 5) обвинувачений, щодо якого справу закрито, його законний представник і захисник - у частині мотивів і підстав закриття справи;
- 6) цивільний відповідач або його представник - у частині, що стосується вирішення позову;
- 7) потерпілий і його представник - у частині, що стосується інтересів потерпілого, але в межах вимог, заявлених ними в суді першої інстанції;
- 8) цивільний позивач або його представник - у частині, що стосується вирішення позову;
- 9) особа, щодо якої винесено окрему ухвалу (постанову) суду;
- 10) особи, які в судовому порядку оскаржили постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, за винятком випадків, встановлених законом, - у частині мотивів і підстав відмови в порушенні кримінальної справи.

Касаційну скаргу на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, має право подати прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої чи апеляційної інстанції, чи прокурор, який затвердив обвинувальний висновок.

Касаційну скаргу на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, має право подати прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої чи апеляційної інстанції, а також Генеральний прокурор України та його заступники, прокурор Автономної Республіки Крим, прокурор області, міст Києва і Севастополя, прирівнені до них прокурори та їх заступники в межах їх повноважень - незалежно від їх участі в розгляді справи судом першої чи апеляційної інстанції.

Особам, які вправі подати касаційну скаргу, надається можливість ознайомитися в суді з матеріалами справи для вирішення питання про внесення касаційної скарги.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 12.01.2006 р. N 3323-IV,

від 13.01.2009 р. N 839-VI,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 385. Суди, які розглядають справи в касаційному порядку

Касаційні скарги на судові рішення, постановлені Апеляційним судом Автономної Республіки Крим, апеляційними судами областей, міст Києва і Севастополя, вироки районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів розглядаються колегією суддів Судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Колегія суддів для розгляду конкретної справи визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 12.01.2006 р. N 3323-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

<http://yurist-online.org/>

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 386. Строки касаційного оскарження

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, можуть бути подані протягом одного місяця з моменту проголошення вироку чи оголошення ухвали або постанови, які оскаржуються, а засудженим, який перебуває під вартою, - в той же строк з моменту вручення йому копії вироку чи постанови.

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, можуть бути подані протягом трьох місяців з моменту набрання ними законної сили.

Протягом строку, встановленого на касаційне оскарження, справа ніким не може бути витребувана із суду, який виконує судові рішення, за винятком суду касаційної інстанції.

У разі подачі скарги з пропуском встановленого частинами першою і другою цієї статті строку і при відсутності клопотання про його відновлення скарга постановою судді визнається такою, що не підлягає розгляду. Цей строк може бути відновлений у випадках і в порядку, передбачених статтею 353 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 387. Порядок касаційного оскарження

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, подаються через суд, який постановив вирок чи виніс ухвалу або постанову, а на інші рішення - безпосередньо до касаційного суду. До скарги додається стільки її копій, щоб їх можна було вручити всім учасникам судового розгляду, інтересів яких вона стосується. Цей обов'язок не поширюється на засудженого, який перебуває під вартою. До скарги на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, додаються копії судових рішень, що оскаржуються.

Зміст касаційних скарг повинен відповідати вимогам, зазначеним у статті 350 цього Кодексу.

Повідомлення про надходження касаційних скарг і подання на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, здійснюється судом, який постановив оскаржуване рішення, з додержанням вимог статті 351 цього Кодексу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 12.01.2006 р. N 3323-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 388. Рух справи в касаційній інстанції

Справа з касаційними скаргами на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, передається до касаційного розгляду після надходження її до суду.

Касаційні скарги на судові рішення, зазначені в частині другій статті 383 цього Кодексу, передаються судді касаційного суду, що визначається у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу, який протягом 15 діб з часу їх надходження вирішує питання про витребовування справи. Справа не витребовується, якщо скарга відповідно до вимог статті 350, частини другої статті 383, статті 384, частини другої статті 386, частини першої статті 398 цього

<http://yurist-online.org/>

Кодексу не може бути предметом розгляду суду касаційної інстанції. Про прийняте рішення суддя виносить мотивовану постанову, копія якої надсилається прокуророві чи особі, яка подала скаргу. Постанова оскарженню не підлягає. Відмова у витребуванні справи не перешкоджає витребуванню справи при повторному надходженні скарги за умови усунення зазначених у постанові суду недоліків і якщо вона надійшла в межах строку, визначеного статтею 386 цього Кодексу, або не пізніше одного місяця з дня одержання копії постанови про відмову у витребуванні справи.

Одночасно з витребуванням справи за наявності для цього підстав суддя може зупинити виконання судового рішення до розгляду скарги в суді, за винятком тих рішень, що зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 12.01.2006 р. N 3323-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

а щодо запровадження автоматизованої системи

документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 389. Наслідки надходження касаційних скарг і порядок призначення їх до касаційного розгляду

Подання касаційних скарг на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, зупиняє набрання ними законної сили.

Подання касаційних скарг на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, не зупиняє набрання ними законної сили.

Після виконання вимог, передбачених статтею 351 цього Кодексу, суд, який постановив судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, протягом семи діб передає справу

<http://yurist-online.org/>

разом з поданою скаргою і запереченнями на неї до касаційного суду і визначає дату розгляду справи, про що повідомляє сторони у справі.

Касаційну скаргу на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, протягом тридцяти діб після надходження справи призначає до розгляду суддя касаційного суду, який виніс постанову про витребовування справи. Про призначення справи до розгляду суддя повідомляє прокуророві, а також особам, зазначеним у статті 384 цього Кодексу, роз'яснює їм, що вони вправі подати заперечення на скаргу або ж подати власні скарги про перегляд справи у касаційному порядку.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 390. Доповнення, зміна і відкликання касаційних скарг

До початку розгляду справи в касаційному суді особа, що подала скаргу, та особи, зазначені у частині четвертій статті 384 цього Кодексу, - щодо скарги прокурора в межах його позицій, мають право доповнити, змінити або відкликати її, а також подати свої заперечення на скаргу іншого учасника судового розгляду, додержуючись при цьому вимог статті 355 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 391. Особи, які беруть участь у розгляді справи в касаційному порядку

У засіданні суду касаційної інстанції, яке проводиться за участю прокурора, можуть брати участь особи, вказані у статті 384 цього Кодексу. У разі потреби суд має право запросити цих осіб для дачі пояснень. Клопотання засудженого, який утримується під вартою, про виклик його для дачі пояснень при касаційній перевірці судових рішень, визначених у частині першій статті 383 цього Кодексу, якщо воно подане в межах строку на касаційне оскарження, є обов'язковим для суду касаційної інстанції.

Учасники судового розгляду, що з'явилися у судові засідання, мають право давати пояснення.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.01.2006 р. N 3323-IV)

Стаття 392. Строки розгляду справи у касаційному суді

Касаційна скарга на судові рішення, зазначені у частині першій статті 383 цього Кодексу, призначаються до касаційного розгляду не пізніше двох місяців з дня їх направлення до касаційного суду, а скарга на судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, - не пізніше двох місяців з дня винесення постанови про призначення справи до касаційного розгляду.

Не пізніше як за три дні до розгляду справи в приміщенні касаційного суду має бути вивішено оголошення про час і місце розгляду справи. В необхідних випадках за ухвалою касаційного суду розгляд справи може бути перенесено.

Про зміну дати розгляду справи суд касаційної інстанції заздалегідь повідомляє осіб, які беруть участь у справі.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

<http://yurist-online.org/>

Україні з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 393. Прийняття касаційним судом нових матеріалів

На ствердження або спростування доводів, викладених у скарзі особи, що їх подали, мають право подати до касаційного суду документи, яких не було в справі. Нові матеріали не можуть отримуватися шляхом проведення слідчих дій. Особа, яка подала нові матеріали, повинна вказати, яким шляхом вони були одержані та яке значення вони мають для вирішення справи.

Нові матеріали можуть бути витребувані також касаційним судом.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

Україні з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 394. Розгляд справи касаційним судом

Справа з касаційними скаргами на судові рішення, розглядається з обов'язковим повідомленням прокурора та осіб, зазначених у статті 384 цього Кодексу.

Частину другу виключено.

Справа розглядається касаційним судом у складі трьох суддів за участю прокурора з додержанням порядку, передбаченого частинами першою, другою і третьою статті 362 цього Кодексу. До складу суду, що розглядає судові рішення, зазначені у частині другій статті 383 цього Кодексу, входить суддя, який приймав рішення про витребування справи та призначення її до розгляду.

Нарада суддів касаційної інстанції провадиться з додержанням вимог, передбачених статтями 322 і 325 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 12.01.2006 р. N 3323-IV,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 395. Обсяг перевірки справи касаційним судом

Касаційний суд перевіряє законність та обгрунтованість судового рішення за наявними в справі і додатково поданими матеріалами в тій частині, в якій воно було оскаржене. Суд касаційної інстанції вправі вийти за межі касаційних вимог, якщо цим не погіршується становище засудженого чи виправданого.

Якщо задоволення скарги дає підстави для прийняття рішення на користь інших засуджених, від яких не надійшли скарги, касаційний суд зобов'язаний прийняти таке рішення.

(Із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 396. Результати розгляду справи судом касаційної інстанції

У результаті касаційного розгляду справи суд приймає одне з таких рішень:

<http://yurist-online.org/>

- 1) залишає вирок, постанову чи ухвалу без зміни, а касаційні скарги - без задоволення;
- 2) скасовує вирок, постанову чи ухвалу і направляє справу на нове розслідування або новий судовий або апеляційний розгляд;
- 3) скасовує вирок, постанову чи ухвалу і закриває справу;
- 4) змінює вирок, постанову чи ухвалу.

У разі відкликання касаційних скарг касаційний суд виносить ухвалу про закриття касаційного провадження, якщо іншими учасниками судового розгляду рішення не було оскаржене в касаційному порядку.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 397. Недопустимість погіршення становища засудженого чи виправданого

Касаційний суд не вправі посилити покарання або застосувати закон про більш тяжкий злочин.

Обвинувальний вирок, постановлений апеляційним чи місцевим судом, ухвалу апеляційного суду щодо вироку місцевого суду може бути скасовано у зв'язку з необхідністю застосувати закон про більш тяжкий злочин або більш суворе покарання лише у разі, коли з цих підстав подав скаргу прокурор або потерпілий чи його представник.

Виправдувальний вирок, постановлений апеляційним чи місцевим судом, ухвалу апеляційного суду щодо вироку місцевого суду може бути скасовано не інакше як за скаргою прокурора або потерпілого чи його представника, а також за скаргою виправданої особи з мотивів виправдання.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 398. Підстави для скасування або зміни вироку, ухвали чи постанови

Підставами для скасування або зміни вироку, ухвали, постанови є:

- 1) істотне порушення кримінально-процесуального закону;
- 2) неправильне застосування кримінального закону;
- 3) невідповідність призначеного покарання тяжкості злочину та особі засудженого.

Частину другу виключено.

При вирішенні питання про наявність зазначених у частині 1 цієї статті підстав суд касаційної інстанції керується статтями 370 - 372 цього Кодексу.

Касаційний суд не вправі скасувати виправдувальний вирок або ухвалу, постанову про закриття справи лише з мотивів істотного порушення прав обвинуваченого.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 12.01.2006 р. N 3323-IV,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 399. Обов'язковість вказівок касаційної інстанції

Вказівки суду, який розглянув справу в касаційному порядку, є обов'язковими для органів дізнання чи досудового слідства при додатковому розслідуванні і суду першої чи апеляційної інстанції при повторному розгляді справи.

Стаття 400. Розгляд справи після скасування вироку, постанови чи ухвали

Після скасування вироку, постанови чи ухвали справа підлягає розгляду у відповідності з вимогами глав 23 - 30 цього Кодексу.

Посилення покарання або застосування закону про більш тяжкий злочин при новому розгляді справи судом першої інстанції або апеляційним судом допускається тільки за умови, що вирок було скасовано за м'якістю покарання або у зв'язку з необхідністю застосування закону про більш тяжкий злочин за скаргою прокурора або потерпілого чи його представника, а також коли при новому розслідуванні справи буде встановлено, що обвинувачений вчинив більш тяжкий злочин, або коли збільшився обсяг обвинувачення.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

<http://yurist-online.org/>

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 1. Закриття справи касаційним судом

Касаційний суд, встановивши обставини, передбачені статтями 6, 7, 7 1, 7 2, 8, 9, 10, 11 1 цього Кодексу, скасовує обвинувальний вирок чи постанову і закриває справу.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 400 2. Ухвала касаційного суду

Ухвала касаційного суду складається і оголошується з додержанням вимог, передбачених статтями 377, 379 цього Кодексу. У випадках, передбачених статтею 232 цього Кодексу, одночасно з постановленням ухвали касаційний суд може винести окрему ухвалу.

Стаття 400 3. Звернення ухвали до виконання

Для виконання ухвали касаційного суду справа надсилається до суду першої інстанції не пізніше п'яти діб після її розгляду, а у випадках, передбачених частиною другою статті 379 цього Кодексу, після складання і оголошення мотивованої ухвали.

Якщо на підставі касаційної ухвали засуджений підлягає звільненню з-під варти, суд звільняє його з-під варти в залі судового засідання. У випадку прийняття такого рішення у відсутності засудженого, копія ухвали надсилається протягом доби адміністрації місця досудового ув'язнення для виконання. Адміністрація місця досудового ув'язнення зобов'язана протягом доби з дня одержання копії ухвали повідомити касаційний суд та суд першої інстанції про звільнення ув'язненого з-під варти.

Суд першої інстанції зобов'язаний перевірити виконання ухвали про звільнення ув'язненого з-під варти.

Глава 32

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ

<http://yurist-online.org/>

(Назва глави із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-V,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 4. Виключена.

(Із доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 11.02.2010 р. N 1876-VI,
виключено згідно із Законом України
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 5. Підстави для перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами

Судові рішення, що набрали законної сили, можуть бути переглянуті за нововиявленими обставинами.

Нововиявленими обставинами визнаються:

1) фальсифікація доказів, неправильність перекладу, а також показань свідка, потерпілого, обвинуваченого, підсудного, висновку і пояснень судового експерта, на яких ґрунтується вирок;

2) зловживання прокурора, дізнавача, слідчого чи суддів під час провадження у справі;

3) всі інші обставини, які не були відомі суду при винесенні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність засудження або виправдання підсудного.

Фальсифікація доказів, завідомо неправильний переклад, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, завідомо неправильний висновок і пояснення судового експерта, зловживання прокурорів, дізнавачів, слідчих і суддів є підставами для перегляду судових рішень, що набрали законної сили, в порядку виключного провадження лише в тому разі, коли вони встановлені вироком, що набрав законної сили, а при неможливості постановлення вироку - матеріалами розслідування.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 6. Строки перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами

Перегляд виправдувального вироку, ухвали чи постанови про закриття справи за нововиявленими обставинами допускається лише протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності і не пізніше одного року з дня виявлення нових обставин.

Днем виявлення нових обставин є день набрання законної сили вироком суду щодо свідка, потерпілого, судового експерта, перекладача у зв'язку з дачею ними завідомо неправдивих показань, завідомо неправильного висновку, пояснень чи перекладу, щодо прокурора, дізнавача, слідчого, судді у зв'язку з допущеним ними зловживанням, а також щодо інших осіб у зв'язку з фальсифікацією ними доказів, а при неможливості постановлення вироку - день складання прокурором за матеріалами розслідування висновку про наявність нововиявлених обставин.

Днем виявлення нових обставин у вигляді дій певних осіб, які не підпадають під ознаки злочинів, а також інших обставин є день складання прокурором висновку про підтвердження таких обставин матеріалами розслідування.

За наявності доказів, які підтверджують, що особа вчинила більш тяжкий злочин, ніж той, за який вона була засуджена, справа може бути відновлена у зв'язку з нововиявленими обставинами тільки протягом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності за більш тяжкий злочин.

За наявності доказів, які підтверджують невинуватість засудженого або вчинення ним менш тяжкого злочину, відновлення справи за нововиявленими обставинами строками не обмежено.

Частина шосту виключено.

Відбуття покарання або смерть засудженого не є перешкодою для перегляду справи в інтересах його реабілітації.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 7. Особи, які мають право порушити питання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами

Заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами мають право подавати Генеральний прокурор України та його заступники, прокурор Автономної Республіки Крим, прокурор області, прокурор міст Києва і Севастополя, військовий прокурор (на правах прокурора області).

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 11.02.2010 р. N 1876-VI;

<http://yurist-online.org/>

у редакції Закону України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 8. Дії прокурора по відновленню справи в зв'язку з нововиявленими обставинами

Заяви про перегляд справи заінтересовані особи, підприємства, установи, організації і посадові особи подають прокуророві. З метою перевірки заяви прокурор вправі витребувати справу із суду.

Прокурор у всіх випадках, коли йому стануть відомі нові обставини в справі, зобов'язаний особисто або через органи дізнання чи слідчих провести необхідне розслідування цих обставин.

Про призначення розслідування нововиявлених обставин виноситься постанова, і розслідування провадиться за правилами, встановленими цим Кодексом для проведення досудового слідства.

Закінчивши розслідування нововиявлених обставин, районний, міський прокурор при наявності підстав для відновлення справи направляє її разом з матеріалами розслідування або вироком, що набрав законної сили, яким винні у зловживанні або фальсифікації доказів у справі уже засуджені, і своїм висновком відповідно прокуророві Автономної Республіки Крим, прокуророві області, прокуророві міст Києва чи Севастополя, військовому прокурору (на правах прокурора області), який і вирішує питання про подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами до апеляційного суду.

Справи, в яких вирок винесено апеляційним судом, прокурор Автономної Республіки Крим, прокурор області або прокурор міст Києва, Севастополя, військовий прокурор (на правах прокурора області) направляє Генеральному прокурору України, який вирішує питання про подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами до касаційного суду.

Коли прокурор не вбачає підстав для перегляду справи в зв'язку з нововиявленими обставинами, він відмовляє в цьому своєю вмотивованою постановою, про що повідомляє осіб та підприємства, установи, організації, які подали заяви. Ця постанова прокурора може бути оскаржена вищестоящому прокуророві.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 9. Порушення питання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами

Клопотання про перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами вправі подавати прокуророві учасники процесу, а також інші особи, якщо таке право надано їм законом.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 11.02.2010 р. N 1876-VI;

у редакції Закону України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 400 10. Порядок розгляду справ за нововиявленими обставинами

Заява про перегляд справи в зв'язку з нововиявленими обставинами розглядається апеляційним чи касаційним судом за правилами, встановленими для перегляду справ у касаційному порядку.

Попередній розгляд справи в апеляційному чи касаційному порядку не перешкоджає її розгляду в тій же судовій інстанції в порядку відновлення в зв'язку з нововиявленими обставинами.

Частина третю виключено.

<http://yurist-online.org/>

(Із змінами, внесеними згідно із
законами України від 11.02.2010 р. N 1876-VI,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Глава 32 1.

ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ РІШЕНЬ ВЕРХОВНИМ СУДОМ УКРАЇНИ

(Доповнено главою 32 1 згідно із
Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,
а щодо запровадження автоматизованої системи
документообігу в судах - з 1 січня 2011 року)

Стаття 400 11. Перегляд судових рішень Верховним Судом України

Верховний Суд України переглядає судові рішення у кримінальних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

Стаття 400 12. Підстави для перегляду судових рішень Верховним Судом України

Підставами для перегляду судових рішень Верховним Судом України, що набрали законної сили, є:

1) неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь (крім питань призначення покарання, звільнення від покарання та від кримінальної відповідальності), що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень;

2) встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом.

Перегляд судових рішень на підставі, передбаченій пунктом 2 частини першої цієї статті, з метою застосувати закон про більш тяжкий злочин, збільшити обсяг обвинувачення чи з інших підстав погіршити становище засудженого, а також виправдувального вироку, ухвали чи постанови про закриття справи не допускається.

Стаття 400 13. Право на звернення про перегляд судових рішень Верховним Судом України

Особи, коло яких визначено у статті 384 цього Кодексу, вправі подати заяву про перегляд судового рішення на підставі, передбаченій пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, після його перегляду в касаційному порядку.

Заяву про перегляд судового рішення на підставі, передбаченій пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, вправі подати особа, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною.

Заява про перегляд судового рішення Верховного Суду України у кримінальних справах може бути подана на підставі, передбаченій пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу.

Не може бути подана заява про перегляд ухвал суду касаційної інстанції, які не перешкоджають провадженню у справі. Заперечення проти таких ухвал можуть бути включені до заяви про перегляд судового рішення, ухваленого за наслідками касаційного провадження.

Стаття 400 14. Строк подання заяви про перегляд судових рішень

Заява про перегляд судового рішення на підставі, передбаченій пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, подається протягом трьох місяців з дня ухвалення судового рішення,

<http://yurist-online.org/>

відносно якого заявлено клопотання про перегляд, або з дня ухвалення судового рішення, на яке здійснюється посилання на підтвердження підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, якщо воно ухвалено пізніше.

Заява про перегляд судового рішення з підстав, передбачених пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, може бути подана протягом одного місяця від дня, коли особі, на користь якої постановлено рішення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, стало відомо про набуття цим рішенням статусу остаточного.

Перегляд виправдувального вироку, ухвали чи постанови про закриття справи, інших судових рішень з метою погіршити становище засудженого, на підставі, передбаченій пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, допускається лише протягом установлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, але не пізніше одного року з дня постановлення такого судового рішення.

Відбуття покарання або смерть засудженого не є перешкодою для перегляду справи в інтересах його реабілітації.

У разі пропущення строку, встановленого частинами першою - третьою цієї статті, з причин, визнаних поважними, суд за клопотанням особи, яка подала заяву про перегляд судового рішення, може поновити цей строк. Заява про перегляд судового рішення залишається без розгляду, якщо особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, а також якщо в поновленні строку відмовлено. Питання про поновлення строку для подання заяви про перегляд судового рішення або про залишення заяви без розгляду вирішується судом без виклику осіб, які беруть участь у справі, та за результатами розгляду постановляється відповідна ухвала.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

Стаття 400 15. Вимоги до заяви про перегляд судових рішень

Заява про перегляд судового рішення Верховним Судом України подається у письмовій формі.

У заяві про перегляд судового рішення зазначаються:

1) найменування суду, до якого подається заява;

<http://yurist-online.org/>

2) особа, яка подає заяву, а також її поштова адреса, номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, якщо такі є;

3) конкретні різні за змістом судові рішення, в яких має місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, якщо заява подана на підставі, передбаченій пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу;

4) обґрунтування необхідності перегляду судових рішень у зв'язку з ухваленням рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, якщо заява подана на підставі, передбаченій пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу;

5) вимоги особи, яка подає заяву;

6) у разі необхідності - клопотання;

7) перелік матеріалів, які додаються.

Заява підписується особою, яка її подає. До заяви додається оформлений належним чином документ, що підтверджує повноваження особи, яка її подає, відповідно до вимог цього Кодексу.

Стаття 400 16. Порядок подання заяви про перегляд судових рішень

Заява про перегляд судових рішень подається до Верховного Суду України через Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. До заяви додаються:

1) копії заяви відповідно до кількості учасників процесу (за винятком випадку, коли заява подається особою, яка тримається під вартою);

2) копії судових рішень, про перегляд яких подано заяву;

3) копії різних за змістом судових рішень, в яких має місце неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно

<http://yurist-online.org/>

небезпечних діянь, якщо заява про перегляд судових рішень подається на підставі, передбаченій пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу;

4) копія рішення міжнародної судової установи, юрисдикція якої визнана Україною, якщо заява про перегляд судових рішень подається на підставі, передбаченій пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу.

Стаття 400 17. Перевірка відповідності заяви вимогам цього Кодексу Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ

Заява про перегляд судового рішення, яка надійшла до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, реєструється в день її надходження та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному в порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

Суддя-доповідач протягом трьох днів здійснює перевірку відповідності заяви вимогам цього Кодексу. У разі якщо заяву подано без додержання вимог статей 400 15 і 400 16 цього Кодексу, заявник письмово повідомляється про недоліки заяви та строк, протягом якого він зобов'язаний їх усунути.

Якщо заявник усунув недоліки заяви в установленій строк, вона вважається поданою у день первинного її подання до Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Заява повертається заявнику у разі, якщо:

- 1) заявник не усунув її недоліки протягом встановленого строку;
- 2) заяву подано особою, яка не наділена правом на подання такої заяви;
- 3) заяву подано від імені особи, яка не має відповідних повноважень;
- 4) є ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ про відмову у допуску справи до провадження за наслідками її розгляду, прийнята з аналогічних підстав.

Повернення заяви з підстав, зазначених у частині четвертій цієї статті, не перешкоджає повторному зверненню у разі належного оформлення заяви або з інших підстав, ніж ті, які були предметом розгляду.

Стаття 400 18. Допуск Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ справи до провадження

Вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією у складі п'яти суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, яка формується без участі суддів, що прийняли рішення, яке оскаржується, у порядку, встановленому частиною третьою статті 16 2 цього Кодексу.

Про допуск справи до провадження або відмову в такому допуску Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ протягом п'ятнадцяти днів з дня надходження заяви постановляє ухвалу. Ухвала постановляється в нарадчій кімнаті з додержанням вимог, передбачених статтями 322 і 325 цього Кодексу, без виклику осіб, які беруть участь у справі. Ухвала про допуск справи до провадження або про відмову в такому допуску має бути мотивованою.

Ухвала про допуск справи до провадження разом із заявою про перегляд судового рішення та доданими до неї документами надсилається до Верховного Суду України протягом п'яти днів з дня її постановлення. Копія ухвали про допуск справи надсилається разом із копією заяви особам, визначеним у статті 384 цього Кодексу, а в разі відмови у допуску - особі, яка подала заяву.

Якщо за результатами розгляду питання про допуск справи до провадження з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, буде встановлено, що порушення Україною міжнародних зобов'язань є наслідком недотримання норм процесуального права, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі та вирішує питання про необхідність витребування справи. Розгляд такої справи здійснюється колегією у складі п'яти суддів Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ за правилами, встановленими для перегляду справ у касаційному порядку.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

(положення статті 400 18 якими передбачено підстави і порядок вирішення питання про допуск вищим спеціалізованим судом справи до її провадження у Верховному Суді України, визнано

<http://yurist-online.org/>

такими, що відповідають Конституції України (є конституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 13.12.2011 р. N 17-рп/2011)

Стаття 400 19. Підготовка справи до розгляду у Верховному Суді України

Ухвала про допуск справи до провадження разом із заявою про перегляд судового рішення та доданими до неї документами реєструється у день її надходження та не пізніше наступного дня передається судді-доповідачу, визначеному автоматизованою системою документообігу суду. Суддя-доповідач протягом трьох днів постановляє ухвалу про відкриття провадження у справі та надсилає її копії особам, які беруть участь у справі.

Суддя-доповідач протягом п'ятнадцяти днів з дня відкриття провадження здійснює підготовку справи до розгляду Верховним Судом України:

- 1) виносить ухвалу про витребування матеріалів справи та направляє її до відповідного суду;
- 2) визначає порядок розгляду справи (у відкритому або закритому судовому засіданні у випадках, установлених цим Кодексом);
  - 2 1) вирішує питання про поновлення строку для подання заяви про перегляд судового рішення або про залишення заяви без розгляду, якщо таке питання не розглядалося у Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ;
- 3) доручає відповідним фахівцям науково-консультативної ради при Верховному Суді України підготувати науковий висновок щодо норми кримінального закону, яка неоднаково застосована судом касаційної інстанції щодо подібних суспільно небезпечних діянь;
- 4) визначає органи державної влади, представники яких можуть дати в суді пояснення, які будуть корисні для вирішення справи, та дає розпорядження про їх виклик до суду;
- 5) здійснює інші заходи, необхідні для вирішення питання про усунення розбіжностей у застосуванні норми матеріального права.

За результатами проведення підготовчих дій суддя-доповідач готує доповідь та постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення справи до розгляду Верховним Судом України.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

Стаття 400 20. Порядок розгляду справи Верховним Судом України

У Верховному Суді України справа про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, розглядається на засіданні Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від складу Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України.

Справа про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, розглядається на спільному засіданні всіх судових палат Верховного Суду України. Засідання є правомочним за умови присутності на ньому не менше двох третин суддів від складу Верховного Суду України, визначеного законом.

Відкриття судового засідання, роз'яснення його учасникам прав та обов'язків, оголошення складу суду і роз'яснення права відводу здійснюються за правилами глави 25 розділу III цього Кодексу.

Після проведення процесуальних дій, зазначених у частині третій цієї статті, та розгляду клопотань осіб, які беруть участь у справі, суддя-доповідач доповідає в необхідному обсязі про зміст вимог, викладених у заяві, яка надійшла до Верховного Суду України, та результати проведених ним підготовчих дій.

Особа, яка подала заяву до Верховного Суду України, та особи, що приєдналися до неї, у разі їх прибуття у судові засідання мають право надати пояснення по суті заявлених вимог. Якщо такі заяви подали обидві сторони, першою дає пояснення сторона обвинувачення. Для з'ясування сутності норми кримінального закону, яка неоднаково застосована, можуть заслуховуватися пояснення представників органів державної влади.

Неприбуття осіб, які беруть участь у справі і належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, для участі у судовому засіданні не перешкоджає судовому розгляду справи.

Після закінчення заслуховування пояснень осіб, зазначених у частині п'ятій цієї статті, суд виходить до нарадчої кімнати для ухвалення судового рішення.

Нарада суддів провадиться з додержанням вимог, передбачених статтями 322 і 325 цього Кодексу.

Строк розгляду справи Верховним Судом України не може перевищувати одного місяця з дня відкриття провадження у справі.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

Стаття 400 21. Повноваження Верховного Суду України

За наслідками розгляду справи більшістю голосів від складу суду приймається одна з таких постанов:

про повне або часткове задоволення заяви;

про відмову в задоволенні заяви.

Судді, які не погоджуються з постановою, можуть висловити окрему думку, що додається до постанови.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і не може бути оскаржена, крім як на підставі, передбаченій пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу.

Стаття 400 22. Постанова Верховного Суду України про задоволення заяви

Верховний Суд України задовольняє заяву в разі наявності однієї з підстав, передбачених частиною першою статті 400 12 цього Кодексу.

Якщо Верховний Суд України установить, що судові рішення у справі, яка переглядається з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, є незаконним, він

<http://yurist-online.org/>

скасовує його повністю або частково і приймає нове судове рішення, яке має містити висновок про правильне застосування норми кримінального закону щодо суспільно небезпечного діяння та обґрунтування помилковості висновків суду касаційної інстанції з цього питання.

Якщо судове рішення у справі переглядається з підстави, визначеної пунктом 2 частини першої статті 400 12 цього Кодексу, Верховний Суд України скасовує оскаржуване рішення повністю або частково і має право прийняти нове судове рішення або направити справу на новий розгляд до суду, який виніс оскаржуване рішення.

Постанова Верховного Суду України про задоволення заяви має бути вмотивованою.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

Стаття 400 23. Постанова Верховного Суду України про відмову в задоволенні заяви

Верховний Суд України відмовляє в задоволенні заяви, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися.

Постанова про відмову в задоволенні заяви повинна бути вмотивованою.

Стаття 400 24. Повідомлення про ухвалення рішення та його виготовлення

Постанова Верховного Суду України повинна бути виготовлена та направлена особам, зазначеним у статті 384 цього Кодексу, не пізніше п'яти днів з дня закінчення розгляду справи.

Стаття 400 25. Обов'язковість судових рішень Верховного Суду України

Рішення Верховного Суду України, прийняте за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності зазначену норму закону, та для всіх судів України.

Невиконання судових рішень тягне за собою відповідальність, встановлену законом.

Рішення Верховного Суду України, прийняті за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстав, передбачених статтею 400 12 цього Кодексу, підлягають опублікуванню на офіційному веб-сайті Верховного Суду України не пізніше як через десять днів з дня їх прийняття.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 20.10.2011 р. N 3932-VI)

Розділ V

ВИКОНАННЯ ВИРОКУ, УХВАЛИ І ПОСТАНОВИ СУДУ

Глава 33

ВИКОНАННЯ ВИРОКУ, УХВАЛИ І ПОСТАНОВИ СУДУ

Стаття 401. Набрання вироком законної сили та його виконання

Вирок місцевого суду набирає законної сили після закінчення строку на подання апеляцій, а вирок апеляційного суду - після закінчення строку на подання касаційної скарги, якщо його не було оскаржено. У разі подачі апеляцій, касаційної скарги вирок, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи відповідно апеляційною чи касаційною інстанцією, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

У разі якщо оскаржено тільки частину вироку або якщо засуджено декількох підсудних, а вирок оскаржено щодо одного з них, вирок в інших частинах або щодо інших засуджених осіб законної сили не набирає до моменту винесення апеляційною чи касаційною інстанцією ухвали.

Обвинувальний вирок виконується після набрання ним законної сили.

До набрання вироком законної сили засуджений, який перебуває під вартою, не може бути переведений в місце позбавлення волі, що знаходяться в іншій місцевості.

<http://yurist-online.org/>

Виправдувальний вирок і вирок, що звільняє підсудного від покарання, виконуються негайно після проголошення вироку. Якщо підсудний перебуває під вартою, суд звільняє його з-під варти в залі судового засідання.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 15.12.92 р. N 2857-ХІІ,

від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ,

від 07.07.2010 р. N 2453-VІ,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VІ

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 402. Набрання ухвалою і постановою суду законної сили та їх виконання

Ухвала і постанова суду першої інстанції, якщо інше не передбачено цим Кодексом, набирають законної сили і виконуються після закінчення строку на подачу апеляцій, а ухвала і постанова апеляційного суду - після закінчення строку на подання касаційної скарги. Якщо на ці рішення були подані апеляції, касаційні скарги і якщо їх не було скасовано, то вони набирають законної сили і виконуються після розгляду їх апеляційним чи касаційним судом, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Ухвали і постанови апеляційної і касаційної інстанцій набирають законної сили негайно після їх оголошення, крім випадків, передбачених цим Кодексом.

Ухвала і постанова суду, які не підлягають оскарженню, набирають сили і виконуються негайно після їх винесення.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 15.12.92 р. N 2857-ХІІ,

від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ,

<http://yurist-online.org/>

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 403. Обов'язковість вироку, ухвали і постанови суду

Вирок, ухвала і постанова суду, що набрали законної сили, є обов'язковими для всіх державних і громадських підприємств, установ і організацій, посадових осіб та громадян і підлягають виконанню на всій території України.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 404. Порядок звернення вироку до виконання

Вирок, що набрав законної сили, звертається до виконання судом, який постановив вирок, не пізніше як через три доби з дня набрання ним законної сили або повернення справи з апеляційної чи касаційної інстанції.

Суд разом із своїм розпорядженням про виконання обвинувального вироку надсилає копію вироку тому органу, на який покладено обов'язок виконати вирок.

У разі якщо вирок або його частина підлягає виконанню органами державної виконавчої служби, суд видає виконавчий лист, який надсилається на виконання органам державної виконавчої служби відповідно до Закону України "Про виконавче провадження".

З метою забезпечення виховного впливу вироку, суд надсилає його копію в необхідних випадках підприємству, установі, організації за місцем роботи засудженого.

У разі звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням відповідно до статей 75 і 104 Кримінального кодексу України, суд надсилає копію вироку органу виконання покарань за місцем проживання засудженого, а щодо неповнолітнього - також службі у справах неповнолітніх для здійснення контролю за його поведінкою, а щодо засуджених військовослужбовців - командирам військових частин, які відповідно до частини другої статті 76 Кримінального кодексу України здійснюють контроль за поведінкою таких засуджених.

Якщо у виправданого або у особи, щодо якої справа закрита, були вилучені документи, цінності та інші предмети чи був накладений арешт на майно, копія вироку, що набрав законної сили, або ухвала апеляційної чи касаційної інстанції направляються відповідним органам для повернення вилучених документів, цінностей та інших предметів, а також для зняття арешту з майна.

Вирок не може бути звернено до виконання або виконуватися в частині засудження за діяння, караність якого була усунена нововиданим кримінальним законом.

Своєчасне звернення до виконання вироку, який набрав законної сили, покладається на суддю або голову відповідного суду, який постановив вирок.

Органи, що виконують вирок, постанову або ухвалу, повідомляють суд, який їх постановив про їх виконання.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 07.07.92 р. N 2547-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 04.11.2010 р. N 2677-VI)

Стаття 405. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 21.07.72 р. N 862-VIII,
від 23.03.77 р. N 1851-IX,
від 16.04.84 р. N 6834-X;
виключена згідно із Законом
України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 405 1. Порядок виконання закону, який звільняє від покарання або пом'якшує покарання

Звільнення від покарання і пом'якшення покарання у випадках, передбачених частинами 2 і 3 статті 74 Кримінального кодексу України, провадиться судом за заявою засудженого або за поданням прокурора чи органу, що відає виконанням покарання.

Ухвала суду про звільнення від покарання або пом'якшення покарання ґрунтується тільки на обставинах справи, встановлених судом при постановленні вироку, та їх юридичній оцінці, яку дано цим судом.

(Доповнено статтею 405 1 згідно із
Законом України від 07.07.92 р. N 2547-XII;
із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 406. Зарахування в строк покарання часу перебування засудженого в лікувальній установі

Коли особу, яка позбавлена волі за вироком суду, під час відбуття покарання поміщено до лікарні в зв'язку з душевною або іншою хворобою, то час перебування засудженого в лікувальній установі зараховується в строк позбавлення волі.

Стаття 407. Порядок застосування умовно-дострокового звільнення від відбування покарання і заміни невідбутої частини покарання більш м'яким

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміна невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням відповідно до статей 81 і 82 Кримінального кодексу України застосовуються суддею районного (міського) суду за місцем відбуття покарання засудженим за

спільним поданням органу, що відає відбуванням покарання, і спостережної комісії або служби у справах неповнолітніх.

Частину другу виключено.

Зазначені подання розглядаються судом в десятиденний строк з моменту надходження їх до суду без витребування судової справи з участю прокурора, представника органу, що відає виконанням покарання, і, як правило, засудженого.

При розгляді судом спільного подання органу, що відає відбуванням покарання, і спостережної служби у справах неповнолітніх суд повідомляє їх про час і місце розгляду цього подання.

Якщо суд відмовить в умовно-достроковому звільненні засудженого від відбування покарання або заміні невідбутої частини покарання більш м'яким покаранням, розгляд повторного подання в цьому питанні щодо осіб, засуджених за тяжкі та особливо тяжкі злочини до позбавлення волі на строк не нижче п'яти років, може мати місце не раніше як через рік з дня винесення постанови про відмову, а щодо засуджених за інші злочини та неповнолітніх засуджених - не раніше як через шість місяців.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

У разі подання прокурором апеляції виконання зазначеної постанови зупиняється.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 21.07.72 р. N 862-VIII,

від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

<http://yurist-online.org/>

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 407 1. Порядок звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років, відповідно до статті 83 Кримінального кодексу України здійснюється суддею районного (міського) суду за місцем відбування покарання засудженим за спільним поданням органу, що відає відбуванням покарання, і спостережної комісії.

(Доповнено статтею 407 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII;

у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 408. Звільнення від покарання за хворобою

За наявності підстав, передбачених статтею 84 Кримінального кодексу України, суддя районного (міського) суду за місцем відбування покарання розглядає подання установи, яка відає відбуванням покарання, та висновок лікарської комісії і звільняє засудженого від покарання чи подальшого його відбування.

При звільненні від дальшого відбування покарання засудженого, який захворів на хронічну душевну хворобу, суддя вправі застосувати примусові заходи медичного характеру відповідно до статей 92 - 95 Кримінального кодексу України.

Частину третю виключено.

Якщо на психічну чи іншу тяжку хворобу захворів засуджений до виправних чи громадських робіт або штрафу, суддя у всіх випадках виносить постанову про звільнення його від дальшого відбування покарання.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,

від 10.09.62 р.,

від 30.08.71 р. N 117-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 06.02.2003 р. N 487-IV)

Стаття 408 1. Порядок звільнення від покарання з випробуванням після закінчення іспитового строку

Звільнення засудженого від призначеного йому покарання з підстав, передбачених частиною першою статті 78 Кримінального кодексу України, здійснюється суддею районного (міського) суду за місцем проживання засудженого за заявою засудженого або за поданням прокурора чи органу, що відає відбуванням покарання.

(Доповнено статтею 408 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

із змінами, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII;

у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 408 2. Порядок скасування звільнення від відбування покарання з випробуванням

Скасування звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням, призначеного вироком суду відповідно до статей 75 і 104 Кримінального кодексу України, здійснюється суддею районного (міського) суду за місцем проживання засудженого за поданням органу виконання покарання, а щодо неповнолітнього - за спільним поданням органу, який відає відбуванням покарання та службою у справах неповнолітніх, за наявності підстав, передбачених частиною другою статті 78 Кримінального кодексу України.

Частину другу виключено.

Частину третю виключено.

При розгляді передбачених у цій статті питань у судовому засіданні беруть участь представники органів, які відають відбуванням покарання і на які згідно з частиною другою статті 76 Кримінального кодексу України покладено контроль за поведінкою таких засуджених.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

(Доповнено статтею 408 2 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

із змінами, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 408 З. Порядок скасування звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років

За наявності підстав, передбачених частинами четвертою і п'ятою статті 83 Кримінального кодексу України, суддя районного (міського) суду за поданням кримінально-виконавчої інспекції за місцем проживання засудженої розглядає питання про скасування звільнення її від відбування покарання або заміну його більш м'яким покаранням чи направлення засудженої для відбування покарання, призначеного за вироком.

Частина другу виключено.

Зазначені подання надсилаються до суду з матеріалами, які підтверджують обставини, передбачені частинами четвертою і п'ятою статті 83 Кримінального кодексу України, і розглядаються суддею в десятиденний строк з моменту надходження їх до суду з участю прокурора, представника органу, що відає виконанням покарання або здійснює контроль за поведінкою засудженої, і, як правило, самої засудженої.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

(Доповнено статтею 408 З згідно із

Законом України від 27.07.94 р. N 137/94-ВР;

із змінами, внесеними згідно із

законами України від 21.06.2001 р. N 2533-ІІІ,

від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ,

від 14.04.2009 р. N 1254-VI)

Стаття 409. Суд, що вирішує питання, зв'язані з виконанням вироку

Питання про всякого роду сумніви і протиріччя, що виникають при виконанні вироку, включаючи визначення розміру і розподілення судових витрат, якщо суд не вирішив цих питань, вирішуються судом, який постановив вирок.

Частина другу виключено.

<http://yurist-online.org/>

Питання приведення у відповідність із новим законом, який звільняє від покарання або пом'якшує покарання, вироку щодо осіб, які відбувають покарання, вирішується ухвалою суду за місцем відбування покарання.

Питання про звільнення засудженого від відбування покарання в зв'язку з хворобою, відповідно до статті 408 цього Кодексу, вирішуються суддею районного, районного у місті, міського, міськрайонного суду за місцем відбування покарання незалежно від того, яким судом було винесено вирок.

Частину п'яту виключено.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 07.07.92 р. N 2547-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 409 1. Виключена.

(Доповнено статтею 409 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

<http://yurist-online.org/>

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII;

виключена згідно із Законом

України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 410. Порядок заміни штрафу покаранням у виді громадських робіт, виправних робіт або позбавлення волі, виправних робіт штрафом, обмеження волі чи позбавлення волі службовим обмеженням, позбавлення волі триманням у дисциплінарному батальйоні

Питання про заміну покарання у виді штрафу громадськими роботами, виправними роботами або позбавленням волі відповідно до частини п'ятої статті 53 Кримінального кодексу України вирішуються суддею суду, який постановив вирок.

Питання про заміну покарання у виді виправних робіт штрафом відповідно до частини третьої статті 57 Кримінального кодексу України, обмеження волі чи позбавлення волі службовим обмеженням для військовослужбовців відповідно до частини першої статті 58 Кримінального кодексу України, позбавлення волі триманням у дисциплінарному батальйоні відповідно до частини першої статті 62 Кримінального кодексу України вирішуються суддею районного (міського) суду за місцем виконання вироку за поданням органу, що відає відбuvанням покарання, або за клопотанням колективу.

Усі питання, передбачені цією статтею, розглядаються за участю прокурора, представника органу, що відає виконанням покарання, і, як правило, засудженого.

Якщо справа розглядається судом за поданням адміністрації установи виконання покарань, погодженим із спостережною комісією або службою у справах неповнолітніх, суд повідомляє відповідну комісію про час і місце розгляду подання.

Після доповіді в справі суд заслуховує пояснення викликаних осіб і висновок прокурора, потім у нарадчій кімнаті виносить постанову.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

<http://yurist-online.org/>

Верховної Ради Української РСР від 27.06.61 р.,
від 10.09.62 р.,
від 30.08.71 р. N 117-VIII,
від 23.03.77 р. N 1851-IX,
від 16.04.84 р. N 6834-X;
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,
від 24.02.94 р. N 4018-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 20.01.2005 р. N 2377-IV,
від 04.11.2010 р. N 2677-VI;
у редакції Закону України
від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 410 1. Порядок тимчасового залишення засудженого в слідчому ізоляторі, на гауптвахті Військової служби правопорядку у Збройних Силах України і переведення з установи виконання покарань в слідчий ізолятор, на гауптвахту Військової служби правопорядку у Збройних Силах України

Питання про тимчасове залишення в слідчому ізоляторі, на гауптвахті Військової служби правопорядку у Збройних Силах України засудженого до позбавлення волі з відбуванням покарання в установі виконання покарань, дисциплінарному батальйоні, а також про тимчасове переведення засудженого з установи виконання покарань в слідчий ізолятор, на гауптвахту Військової служби правопорядку у Збройних Силах України при необхідності провадження слідчих дій у справі про злочин, вчинений іншою особою, вирішуються слідчим або органом дізнання з санкції прокурора Автономної Республіки Крим, області, прокурора міста Києва, а також прирівняних до них прокурорів у випадках залишення або переведення засудженого на строк до двох місяців, з санкції заступника Генерального прокурора України - до чотирьох місяців, а з санкції Генерального прокурора України - до шести місяців.

Якщо тимчасове залишення засудженого в слідчому ізоляторі, на гауптвахті Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або переведення його з установи виконання покарань в слідчий ізолятор, на гауптвахту Військової служби правопорядку у Збройних Силах України необхідно в зв'язку з розглядом справи в суді, ці питання вирішуються судом, в провадженні якого знаходиться справа.

(Доповнено статтею 410 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,

від 15.05.2003 р. N 743-IV,

від 20.01.2005 р. N 2377-IV)

Стаття 411. Порядок вирішення питань, зв'язаних з виконанням вироку

Питання, зв'язані з виконанням вироку, вирішуються судом у судовому засіданні з участю прокурора.

В судове засідання, як правило, викликається засуджений, а за його клопотанням і захисник. Якщо питання стосується виконання вироку в частині цивільного позову, викликається також при необхідності цивільний позивач і цивільний відповідач. Неявка цих осіб не зупиняє розгляду справи.

При вирішенні судом питання про звільнення від відбуття покарання в зв'язку з хворобою обов'язкова присутність представника лікарської комісії, що дала висновок про стан здоров'я засудженого.

Розгляд справи починається доповіддю суддів, після чого заслуховуються пояснення осіб, що з'явилися в судове засідання, і думка прокурора. Потім суддя виходить до нарадчої кімнати для винесення постанови.

При вирішенні судом питань, зв'язаних з виконанням вироку, ведеться протокол судового засідання.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами

Президії Верховної Ради Української РСР від 10.09.62 р.,

від 23.03.77 р. N 1851-IX;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

<http://yurist-online.org/>

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 30.11.2005 р. N 3150-IV)

Стаття 411 1. Порядок застосування судом примусового лікування до засуджених, які є алкоголіками чи наркоманами, і його припинення

Питання про застосування примусового лікування до засуджених, які є алкоголіками чи наркоманами і відбувають покарання у установі виконання покарань, якщо примусове лікування не було їм призначене вироком суду відповідно до статті 96 Кримінального кодексу України, вирішується суддею районного (міського) суду за місцем відбування ними покарання за поданням адміністрації установи виконання покарань на підставі висновку лікарської комісії.

Питання про припинення примусового лікування від алкоголізму чи наркоманії, призначеного відповідно до статті 96 Кримінального кодексу України, вирішується суддею районного (міського) суду за місцем знаходження установи виконання покарань або медичного закладу, де засуджений перебуває на лікуванні, за поданням адміністрації цієї установи чи закладу на підставі висновку лікарської комісії.

Суддя розглядає зазначені в цій статті питання з участю прокурора, представника адміністрації установи виконання покарань або медичного закладу, що звернулася з поданням, представника лікарської комісії, що дала висновок, і, як правило, засудженого. Неявка в судове засідання прокурора не зупиняє розгляду суддею цих питань.

Після доповіді судді заслуховуються пояснення осіб, викликаних в судове засідання, і думка прокурора, після чого суддя в нарадчій кімнаті виносить постанову.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

(Доповнено статтею 411 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX;

законами України від 01.07.77 р. N 2281-IX,

від 17.06.92 р. N 2464-XII,

<http://yurist-online.org/>

від 24.02.94 р. N 4018-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 20.01.2005 р. N 2377-IV)

Стаття 412. Виключена.

(згідно з Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Стаття 413. Визначення порядку застосування покарання при наявності декількох вироків

Коли щодо засудженого є вирок, який не виконано і про який не було відомо суду, що постановив останній за часом вирок, суд за місцем виконання вироку зобов'язаний визначити порядок застосування покарання за всіма вироками відповідно до статті 71 Кримінального кодексу України. Це питання вирішується в порядку, передбаченому статтею 411 цього Кодексу, - постановою судді районного, районного у місті, міського, міськрайонного суду, якщо всі вирок постановлені суддями одноособово; ухвалою районного, районного у місті, міського, міськрайонного суду, якщо хоча б один із вироків постановлено районним, районним у місті, міським, міськрайонним судом у колегіальному складі; ухвалою Апеляційного суду Автономної Республіки Крим, апеляційних судів областей, міст Києва і Севастополя, якщо хоча б один із вироків постановлено Апеляційним судом Автономної Республіки Крим, апеляційними судами областей, міст Києва і Севастополя.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 07.07.2010 р. N 2453-VI,

зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI

щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого

спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,

вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду

України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Стаття 414. Порядок розгляду судом клопотання про зняття судимості

Клопотання осіб, які відбули покарання, і колективу підприємства, установи чи організації про дострокове зняття судимості відповідно до статті 91 Кримінального кодексу України розглядаються суддею суду, який постановив вирок.

Клопотання про зняття судимості розглядається за участю особи, яка його порушила, а у разі звернення з клопотанням колективу підприємства, установи, організації - за участю також їх представника. Ці клопотання розглядаються суддею без витребування судової справи. Суддя, якщо визнає потрібним, може витребувати необхідні документи.

В розгляді цих клопотань бере участь прокурор. Неявка прокурора в судове засідання не зупиняє розгляду клопотання суддею.

Після розгляду клопотань суддя виносить мотивовану постанову в нарадчій кімнаті. Постанова судді оголошується в судовому засіданні, і копія її видається особі, щодо якої вирішено питання.

На постанову суду з питань, визначених у цій статті, протягом семи діб з дня її оголошення прокурор, засуджений вправі подати апеляції до апеляційного суду.

Якщо суддя відмовить у достроковому знятті судимості, повторне клопотання може бути порушено не раніше як через рік з дня відмовлення.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III,

від 16.04.2009 р. N 1276-VI,

від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 414 1. Виключена.

(Доповнено статтею 414 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII;

із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

від 16.04.84 р. N 6834-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 24.02.94 р. N 4018-XII,

від 21.06.2001 р. N 2533-III,

від 12.07.2001 р. N 2670-III;

виключена згідно із Законом

України від 20.01.2005 р. N 2377-IV)

Стаття 415. Нагляд за законністю виконання вироків та інших судових рішень

Нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи людини, здійснюється прокурором.

Розпорядження прокурора, що стосуються виконання вироків, ухвал і постанов суду, обов'язкові для всіх органів і посадових осіб, які їх виконують.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Розділ VI

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Глава 34

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

<http://yurist-online.org/>

Стаття 416. Підстави до застосування примусових заходів медичного характеру

Застосування примусових заходів медичного характеру, встановлених статтею 94 Кримінального кодексу України, до осіб, які визначені у статті 93 Кримінального кодексу України, проводиться за ухвалою суду або постановою судді.

Примусові заходи медичного характеру застосовуються лише до осіб, які є суспільно небезпечними.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 417. Порядок провадження досудового слідства в справах про діяння неосудних або обмежено осудних осіб

Досудове слідство в справах про суспільно небезпечні діяння, вчинені особами у стані неосудності або обмеженої осудності, а також про злочини осіб, які вчинили його у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку, проводиться органами досудового слідства за правилами, передбаченими статтями 111 - 130, 148 - 222 цього Кодексу.

При досудовому слідстві провадяться всі необхідні слідчі дії для всебічного і повного з'ясування обставин вчиненого суспільно небезпечного діяння і особи того, хто його вчинив, а також обставин, які характеризують цю особу та її психічне захворювання.

По закінченні досудового слідства, якщо буде встановлено неосудність або обмежену осудність особи, що вчинила суспільно небезпечне діяння, складається постанова про направлення справи до суду для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру. В постанові повинні бути викладені всі обставини, які підтверджують вчинення цією особою суспільно небезпечного діяння, а також дані, які підтверджують, що ця особа захворіла на психічну хворобу. Ця постанова разом з справою надсилається прокуророві.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 418. Дії прокурора в справах неосудних або обмежено осудних осіб

Одержавши справу з постановою, складеною відповідно до статті 417 цього Кодексу, прокурор:

- 1) погодившись з постановою, затверджує її і надсилає справу до суду;

- 2) визнавши, що психіатрична експертиза та інші докази, зібрані в справі, є недостатніми для того, щоб зробити висновок про психічний стан обвинуваченого, або що в справі не зібрано достатніх доказів про те, що суспільно небезпечне діяння, щодо якого провадилось досудове слідство, вчинено даною особою, повертає справу з своєю письмовою вказівкою слідчому для проведення додаткового досудового слідства.

(Із доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 419. Порядок судового розгляду справ про застосування примусових заходів медичного характеру

Справи, що надійшли до суду від прокурора в порядку, передбаченому статтею 418 цього Кодексу, суддя або голова суду, якщо погодиться з постановою слідчого, вносить безпосередньо в судові засідання.

Розгляд зазначених справ провадиться у відкритому судовому засіданні з обов'язковою участю прокурора та захисника за правилами, передбаченими главами 25 і 26 цього Кодексу.

Участь особи, щодо якої розглядається справа, не є обов'язковою і може мати місце лише в тому разі, якщо цьому не перешкоджає характер її захворювання.

В судовому засіданні допитуються свідки та перевіряються докази, що доводять або спростовують вчинення даною особою суспільно небезпечного діяння, а також перевіряються інші обставини, які мають істотне значення для вирішення питання про застосування примусових заходів медичного характеру. У необхідних випадках в судові засідання викликається експерт.

Якщо особа, щодо якої розглядається справа, викликана в судові засідання, суд вислухує її пояснення, а потім висновок експерта. Після закінчення судового слідства висловлює свою думку прокурор, потім захисник.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 420. Питання, які вирішуються судом у справах про застосування примусових заходів медичного характеру

Заслухавши думку прокурора і захисника, суд виходить у нарадчу кімнату для винесення ухвали, де вирішує такі питання:

- 1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння, з приводу якого порушена справа;
- 2) чи вчинено це діяння особою, щодо якої розглядається справа;
- 3) чи вчинила особа зазначене діяння в стані неосудності або обмеженої осудності, чи захворіла вона після вчинення злочину на психічну хворобу, яка виключає застосування покарання;
- 4) чи слід застосувати до цієї особи заходи медичного характеру і якщо слід, то які саме.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 421. Рішення суду в справах про застосування примусових заходів медичного характеру

Коли буде встановлено, що дана особа вчинила суспільно небезпечне діяння в стані неосудності або обмеженої осудності або після вчинення злочину захворіла на психічну хворобу, яка виключає застосування покарання, суд, коли визнає за потрібне, виносить ухвалу, а суддя - постанову про застосування до цієї особи примусових заходів медичного характеру, з зазначенням яких саме. Коли суд визнає непотрібним застосовувати примусові заходи медичного характеру, справу належить закрити, про що виноситься ухвала (постанова).

Якщо неосудність або обмежена осудність особи на момент вчинення суспільно небезпечного діяння або на час розгляду справи не встановлена, суд виносить ухвалу, а суддя - постанову про направлення справи для досудового розслідування в загальному порядку.

Якщо вчинення суспільно небезпечного діяння особою, щодо якої розглядається справа, не буде доведене, суд своєю ухвалою, а суддя - постановою закриває справу.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 422. Скасування або зміна примусових заходів медичного характеру

Скасування або зміна призначених судом примусових заходів медичного характеру може мати місце лише за ухвалою суду чи постановою судді, який застосував ці заходи, або суду за місцем лікування.

Скасування або зміна примусових заходів медичного характеру може мати місце, коли особа, яка вчинила суспільно небезпечне діяння в стані неосудності або обмеженої осудності, видужала або коли в результаті змін в стані її здоров'я відпала потреба в раніше застосованих заходах медичного характеру.

Розгляд питання про скасування чи зміну примусових заходів медичного характеру провадиться за правилами статті 419 цього Кодексу за поданням головного психіатра органу охорони здоров'я, якому підпорядкований медичний заклад, де тримають дану особу. До подання додається висновок комісії лікарів-психіатрів.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 10.02 .88 р. N 5397-XI;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 423. Відновлення кримінальної справи щодо особи, до якої були застосовані примусові заходи медичного характеру

Коли особа, щодо якої були застосовані примусові заходи медичного характеру внаслідок її психічного захворювання після вчинення злочину, видужає, то суд на підставі висновку медичної комісії в порядку статті 419 цього Кодексу виносить ухвалу, а суддя - постанову про скасування застосованого заходу медичного характеру та направлення справи для провадження досудового слідства чи судового розгляду, якщо неосудність або обмежена осудність була встановлена під час судового слідства. Час перебування в медичній установі, якщо ця особа засуджена до позбавлення волі або виправних робіт, зараховується в строк відбування покарання.

Ухвала (постанова) про відновлення справи може бути винесена в межах встановленої законом давності притягнення до кримінальної відповідальності.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,
від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 424. Оскарження ухвали, постанови судді або суду про застосування, скасування чи зміну примусових заходів медичного характеру

На ухвалу, постанову, винесені суддею або судом в порядку, передбаченому цим розділом, може бути подано апеляційну чи касаційну скаргу в загальному порядку.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 15.12.92 р. N 2857-XII,
від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Розділ VII

ПРОТОКОЛЬНА ФОРМА ДОСУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ

(Доповнено розділом VII згідно з Указом

Президії Верховної Ради Української РСР від 24.01.67 р.;

назви розділу VII і глави 35 із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії Верховної Ради Української РСР від 03.04.75 р. N 3642-VIII, від 20.03.85 р. N 8627-X)

Глава 35

ПРОТОКОЛЬНА ФОРМА ДОСУДОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАТЕРІАЛІВ

Стаття 425. Здійснення провадження за протокольною формою до судової підготовки матеріалів

Порядок провадження у справах про злочини, передбачені частиною 1 статті 133, статтею 164, частиною 1 статті 185, частиною 1 статті 186, частиною 1 статті 190, частиною 1 статті 194, частиною 1 статті 194 1, частиною 1 статті 205, частиною 1 статті 212, частиною 1 статті 212 1, частиною 1 статті 213, частиною 1 статті 245, статтями 246, 247, частиною 1 статті 248, частиною 1 статті 249, статтею 250, частиною 1 статті 270 1, частиною 1 статті 296, статтею 395 Кримінального кодексу України, визначається загальними правилами цього Кодексу за винятками, встановленими статтями цієї Глави.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії Верховної

Ради Української РСР від 03.04.75 р. N 3642-VIII,

від 20.03.85 р. N 8627-X,

від 01.08.85 р. N 704-XI;

Законом Української РСР від 25.06.91 р. N 1255-XII,

законами України від 07.07.92 р. N 2547-XII,

від 16.10.92 р. N 2703-XII,

від 28.01.94 р. N 3888-XII,

від 16.12.94 р. N 299/94-ВР,

від 05.02.97 р. N 44/97-ВР,

від 14.09.2000 р. N 1945-III,

<http://yurist-online.org/>

від 21.09.2000 р. N 1981-III;
у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 31.05.2005 р. N 2598-IV,
від 17.11.2005 р. N 3108-IV,
від 15.04.2008 р. N 270-VI,
від 13.01.2011 р. N 2924-VI,
від 15.11.2011 р. N 4025-VI)

Стаття 426. Порядок надіслання матеріалів до суду

У справах про злочини, перелічені в статті 425 цього Кодексу, органи дізнання не пізніше як у десятиденний строк встановлюють обставини вчиненого злочину і особу правопорушника, одержують пояснення від правопорушника, очевидців та інших осіб, витребують довідку про наявність або відсутність судимості у правопорушника, характеристику з місця його роботи або навчання та інші матеріали, які мають значення для розгляду справи в суді. У виняткових випадках, в разі неможливості у десятиденний строк зібрати необхідні матеріали, цей строк може бути продовжено відповідним прокурором, але не більш як до двадцяти днів.

У правопорушника відбирається зобов'язання з'являтися за викликами органів дізнання і суду та повідомляти їм про зміну місця проживання.

Про обставини вчиненого злочину складається протокол, в якому зазначаються: час і місце його складення; ким складено протокол; дані про особу правопорушника; місце і час вчинення злочину, його способи, мотиви, наслідки та інші істотні обставини; фактичні дані, що підтверджують наявність злочину і винність правопорушника; кваліфікація злочину за статтею Кримінального кодексу України. До протоколу приєднуються всі матеріали, а також список осіб, які підлягають виклику в суд.

Протокол затверджується начальником органу дізнання, після чого всі матеріали пред'являються правопорушнику для ознайомлення, про що робиться відповідна відмітка в протоколі, яка засвідчується підписом правопорушника. Протокол разом з матеріалами надсилається прокурором.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 03.04.75 р. N 3642-VIII,

від 16.04.84 р. N 6834-X,
від 20.03.85 р. N 8627-X,
від 18.03.91 р. N 838-XII;
законами України від 16.12.94 р. N 299/94-ВР,
від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 427. Виключена.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно з указами Президії
Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII,
від 03.04.75 р. N 3642-VIII,
від 17.05.82 . N 3464-X,
від 20.03.85 р. N 8627-X;
виключена згідно із Законом України від 30.06.93 р. N 3351-XII)

Стаття 428. Виключена.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 20.03.85 р. N 8627-X;
виключена згідно із Законом України від 30.06.93 р. N 3351-XII)

Стаття 429. Виключена.

(Із доповненнями, внесеними згідно з Указом Президії
Верховної Ради Української РСР від 03.04.75 р. N 3642-VIII;
виключена згідно з Указом Президії Верховної Ради
Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX)

Стаття 430. Порушення справи прокурором

Визнавши матеріали про злочини, перелічені в статті 425 цього Кодексу, достатніми для розгляду в судовому засіданні, прокурор виносить постанову про порушення кримінальної справи, обирає щодо правопорушника в необхідних випадках запобіжний захід і складає обвинувальний висновок та направляє справу до суду або повертає матеріали для провадження досудового слідства, а в разі відсутності підстав до порушення кримінальної справи відмовляє в її порушенні.

(Із змінами, внесеними згідно із указами Президії Верховної

Ради Української РСР від 03.04.75 р. N 3642-VIII,

від 20.03.85 р. N 8627-X;

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 30.06.93 р. N 3351-XII;

у редакції Закону України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 431. Розгляд справи в суді

Справи про злочини, перелічені в статті 425 цього Кодексу, підлягають розгляду в суді не пізніше як у десятиденний строк з моменту надходження матеріалів до суду. При розгляді таких справ суд вправі повернути їх для провадження досудового слідства, якщо виникає необхідність з'ясування істотних додаткових обставин, які не можуть бути встановлені в судовому засіданні.

(Із змінами і доповненнями, внесеними згідно із указами Президії Верховної

Ради Української РСР від 03.04.75 р. N 3642-VIII,

від 20.03.85 р. N 8627-X,

Законом України від 30.06.93 р. N 3351-XII)

Розділ VIII

ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ НЕПОВНОЛІТНІХ

(Кодекс доповнено розділом VIII згідно з Указом

Президії Верховної Ради Української РСР від 30.08.71 р. N 117-VIII)

Глава 36

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ЗЛОЧИНИ НЕПОВНОЛІТНІХ

<http://yurist-online.org/>

Стаття 432. Порядок провадження в справах про злочини неповнолітніх

Порядок провадження в справах про злочини неповнолітніх визначається загальними правилами цього Кодексу і, крім того, статтями цієї глави.

Положення цієї глави застосовуються в справах про злочини осіб, які на момент провадження в кримінальній справі не досягли вісімнадцятирічного віку.

Стаття 433. Обставини, що підлягають встановленню в справах про злочини неповнолітніх

При провадженні досудового слідства та розгляді в суді справи про злочини неповнолітнього, крім обставин, зазначених у статті 64 цього Кодексу, необхідно також з'ясувати:

- 1) вік неповнолітнього (число, місяць, рік народження);
- 2) стан здоров'я та загального розвитку неповнолітнього. При наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з душевним захворюванням, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;
- 3) характеристику особи неповнолітнього;
- 4) умови життя та виховання неповнолітнього;
- 5) обставини, що негативно впливали на виховання неповнолітнього;
- 6) наявність дорослих підмовників та інших осіб, які втягнули неповнолітнього в злочинну діяльність.

Для встановлення зазначених обставин мають бути допитані як свідки батьки неповнолітнього та інші особи, які можуть дати потрібні відомості, а також витребувані необхідні документи і проведені інші слідчі та судові дії.

У необхідних випадках для встановлення стану загального розвитку неповнолітнього, рівня його розумової відсталості та з'ясування питання, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними, повинна бути проведена експертиза спеціалістами в галузі дитячої та юнацької психології (психолог, педагог) або зазначені питання можуть бути поставлені на вирішення експерта-психіатра.

Стаття 434. Затримання та взяття під варту неповнолітнього

Затримання та взяття під варту як запобіжний захід можуть застосовуватися до неповнолітнього лише у виняткових випадках, коли це викликається тяжкістю злочину, у вчиненні якого він обвинувачується, при наявності підстав і в порядку, що встановлені статтями 106, 148, 150, 155 і 157 цього Кодексу.

Про затримання і взяття під варту неповнолітнього обов'язково сповіщаються його батьки чи особи, що їх замінюють.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.02.78 р. N 3084-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 435. Виключена.

(згідно з Указом Президії Верховної Ради

Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 436. Віддання неповнолітнього під нагляд батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи

До неповнолітніх обвинувачених, крім запобіжних заходів, передбачених статтею 149 цього Кодексу, може застосовуватися передача їх під нагляд батьків, опікунів чи піклувальників, а до неповнолітніх, які виховуються в дитячій установі - передача їх під нагляд адміністрації цієї установи.

Від батьків, опікунів, піклувальників або адміністрації дитячої установи в цих випадках відбирається письмове зобов'язання про забезпечення ними належної поведінки неповнолітнього та його явки до слідчого, прокурора і суду. При цьому зазначені особи попереджаються про характер обвинувачення, пред'явленого неповнолітньому, і про їх відповідальність в разі неявки його до слідчого, прокурора або до суду.

При порушенні цього зобов'язання до батьків, опікунів і піклувальників може бути застосоване грошове стягнення в розмірі до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в порядку, передбаченому статтею 153 цього Кодексу.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 21.06.2001 р. N 2533-III)

Стаття 437. Порядок виклику неповнолітнього обвинуваченого

Неповнолітній обвинувачений викликається до слідчого, прокурора чи до суду, як правило, через його батьків або інших законних представників. Інший порядок виклику допускається лише у випадку, коли це обумовлюється обставинами справи.

Неповнолітній, який перебуває під вартою, викликається через адміністрацію місця досудового ув'язнення.

Стаття 438. Пред'явлення обвинувачення і допит неповнолітнього обвинуваченого

Пред'явлення обвинувачення неповнолітньому та його допит провадяться за правилами, передбаченими статтями 140, 141, 142 і 143 цього Кодексу, у присутності захисника.

В разі, коли неповнолітній не досяг шістнадцяти років або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, при пред'явленні йому обвинувачення та його допиті за розсудом слідчого чи прокурора або за клопотанням захисника можуть бути присутні педагог або лікар, батьки чи інші законні представники неповнолітнього.

Слідчий роз'яснює педагогу або лікарю, батькам чи іншим законним представникам неповнолітнього, які присутні при пред'явленні обвинувачення та допиті, їх право задавати обвинуваченому запитання і викладати свої зауваження.

Запитання, поставлені обвинуваченому згаданими особами, та їх зауваження заносяться до протоколу допиту. Слідчий вправі відвести поставлене запитання, але відведене запитання повинно бути занесено до протоколу.

Стаття 439. Виділення справи про злочин неповнолітнього в окреме провадження

Якщо неповнолітній брав участь у вчиненні злочину разом з дорослим, в кожному випадку повинна бути з'ясована можливість виділення справи про неповнолітнього в окреме провадження в стадії досудового слідства з додержанням вимог статті 26 цього Кодексу.

В разі, коли неповнолітній обвинувачений притягається до відповідальності в одній справі з дорослим, до нього застосовуються правила цієї глави.

Стаття 440. Пред'явлення матеріалів справи неповнолітньому обвинуваченому

Оголошення неповнолітньому обвинуваченому про закінчення досудового слідства і пред'явлення йому для ознайомлення матеріалів справи провадяться за правилами, передбаченими статтями 218, 219, 220, 221 і 222 цього Кодексу, з участю захисника.

При оголошенні неповнолітньому обвинуваченому про закінчення слідства і пред'явленні йому матеріалів справи з дозволу слідчого може бути присутній законний представник неповнолітнього.

Стаття 441. Участь законного представника неповнолітнього підсудного в судовому розгляді

В судові засідання викликаються батьки або інші законні представники неповнолітнього підсудного.

Законний представник підсудного має право заявляти відводи і клопотання, подавати докази, брати участь в дослідженні доказів. Зазначені права роз'яснюються законному представникові підсудного у підготовчій частині судового засідання.

При необхідності допитати батьків або інших законних представників неповнолітнього як свідків суд заслуховує їх показання. Законні представники підсудного перебувають в залі судового засідання протягом всього судового розгляду.

У виняткових випадках, коли участь законного представника в судовому засіданні може завдати шкоди інтересам неповнолітнього підсудного, суд вправі своєю мотивованою ухвалою обмежити участь законного представника в тій чи іншій частині судового засідання або усунути його від участі в судовому розгляді і допустити замість нього іншого законного представника неповнолітнього підсудного.

Неявка законного представника підсудного не зупиняє розгляд справи, якщо суд не визнає його участь необхідною.

Стаття 442. Участь у судовому розгляді представників служби у справах неповнолітніх та міліції у справах неповнолітніх

Про час і місце розгляду справи неповнолітнього суд повідомляє службу у справах неповнолітніх та міліцію у справах неповнолітніх. Суд вправі викликати в судове засідання представників служби у справах неповнолітніх та міліції у справах неповнолітніх.

Представник служби у справах неповнолітніх у судовому засіданні вправі заявляти клопотання, ставити запитання підсудному, його законним представникам, потерпілому, свідкам, експертові і спеціалістові, висловлювати думку з приводу найбільш доцільної форми перевиховання підсудного. Зазначенні права роз'яснюються представникові служби у справах неповнолітніх у підготовчій частині судового засідання.

Представник міліції у справах неповнолітніх має право бути присутнім у залі судового засідання і з дозволу суду дає пояснення.

Названі в цій статті особи у необхідних випадках можуть бути допитані як свідки.

(Із змінами, внесеними згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 443. Участь у судовому розгляді представників підприємств, установ і організацій

Про час і місце розгляду справи неповнолітнього суд повідомляє підприємство, установу та організацію, в яких навчався чи працював неповнолітній, а в разі потреби й інші організації. Суд

вправі викликати в судове засідання представників цих організацій, а також представників громадських організацій за місцем роботи батьків, опікуна або піклувальника підсудного.

Представники зазначених організацій мають право бути присутніми в залі судового засідання і з дозволу суду дають пояснення. В необхідних випадках вони можуть бути допитані як свідки.

(У редакції Указу Президії Верховної

Ради Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-X)

Стаття 444. Видалення неповнолітнього підсудного з залу судового засідання

Суд, вислухавши думку захисника і законного представника підсудного та прокурора, вправі своєю ухвалою видалити неповнолітнього з залу судового засідання на час дослідження обставин, що можуть негативно вплинути на неповнолітнього. Якщо обставини, які досліджувалися у відсутності неповнолітнього підсудного, пов'язані з його обвинуваченням, головуєчий повідомляє про них підсудного після повернення його до залу судового засідання.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 15.12.92 р. N 2857-XII)

Стаття 445. Питання, що вирішуються судом при постановленні вироку

При постановленні вироку, крім питань, зазначених у статті 324 цього Кодексу, суд зобов'язаний в разі звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням чи застосування до нього покарання, не зв'язаного з позбавленням волі, обговорити питання про необхідність призначення неповнолітньому громадського вихователя.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-IX,

від 16.04.84 р. N 6834-X;

у редакції Закону України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 446. Зміст вироку

У вироку в справі неповнолітнього, крім даних, передбачених статтями 333, 334 і 335 цього Кодексу повинно бути зазначено:

у мотивувальній частині - підстави, з яких суд вважає необхідним призначення громадського вихователя;

у резолютивній частині - про необхідність призначення громадського вихователя у випадках застосування покарання, не зв'язаного з позбавленням волі, або звільнення від покарання з випробуванням відповідно до статті 104 Кримінального кодексу України.

(Із змінами, внесеними згідно з указами Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-ІХ,

від 16.04.84 р. N 6834-Х;

Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-ІІІ)

Стаття 446 1. Виключена.

(Доповнено статтею 446 1 згідно з Указом Президії

Верховної Ради Української РСР від 23.03.77 р. N 1851-ІХ;

виключена згідно з Указом Президії Верховної Ради

Української РСР від 16.04.84 р. N 6834-Х)

Стаття 447. Порядок застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру

Коли суд при розгляді кримінальної справи, що надійшла з обвинувальним висновком прийде до висновку про можливість виправлення неповнолітнього, який вчинив злочин невеликої або середньої тяжкості, він виносить ухвалу, а суддя - постанову про закриття кримінальної справи і вирішує питання про застосування до неповнолітнього одного з примусових заходів виховного характеру, передбачених частиною другою статті 105 Кримінального кодексу України.

Частину другу виключено.

Справу, що надійшла до суду від прокурора в порядку, передбаченому статтею 73 або 9 цього Кодексу, народний суддя або голова суду, якщо він згоден з рішенням, прийнятим слідчим або прокурором, призначає до розгляду в судовому засіданні у строк не пізніше десяти днів, а в разі незгоди - повертає прокурору мотивованою постановою.

Розгляд справ, зазначених у частині другій цієї статті, провадиться у відкритому судовому засіданні з обов'язковою участю прокурора і захисника. При цьому заслуховуються пояснення неповнолітнього, його законного представника, перевіряються докази, які доводять або спростовують вчинення даною особою суспільно небезпечного діяння, а також перевіряються інші обставини, які мають істотне значення для вирішення питання про застосування примусового заходу виховного характеру. Під час розгляду справи ведеться протокол судового засідання. Після закінчення судової перевірки справи свої думки висловлюють прокурор, потім захисник.

В разі наявності достатніх підстав вважати, що особа, яка підлягає за ухвалою суду направленню до спеціального навчально-виховного закладу, буде займатися протиправною діяльністю, а також з метою забезпечення виконання своєї ухвали суд вправі тимчасово, строком до 30 діб, помістити цю особу у приймальник-розподільник для неповнолітніх, який доставляє її до спеціального навчально-виховного закладу.

(Із змінами, внесеними згідно із

законами України від 17.06.92 р. N 2464-XII,

від 23.12.93 р. N 3787-XII,

від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 448. Питання, які підлягають вирішенню судом по справах про застосування примусових заходів виховного характеру

Заслухавши у судовому засіданні думки прокурора і захисника щодо справи, яка надійшла згідно із пунктом 1 статті 232 1 цього Кодексу, суд виходить у нарадчу кімнату для винесення ухвали або постанови, де вирішує такі питання:

- 1) чи мало місце суспільно небезпечне діяння, з приводу якого провадилося досудове слідство;
- 2) чи винна у цьому діянні особа, щодо якої розглядається справа;
- 3) який саме примусовий захід виховного характеру, з передбачених частиною другою статті 105 Кримінального кодексу України, має бути застосовано до цієї особи.

За результатами розгляду цих справ суд виносить ухвалу.

(Доповнено статтею 448 згідно із
Законом України від 23.12.93 р. N 3787-XII;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
Законом України від 12.07.2001 р. N 2670-III)

Стаття 449. Оскарження ухвали, постанови суду про застосування примусових заходів виховного характеру

На ухвалу, постанову, винесену судом у порядку, передбаченому статтями 447 і 448 цього Кодексу, може бути подано апеляційну скаргу у загальному порядку.

(Доповнено статтею 449 згідно із
Законом України від 23.12.93 р. N 3787-XII;
із змінами і доповненнями, внесеними згідно із
законами України від 21.06.2001 р. N 2533-III,
від 12.07.2001 р. N 2670-III,
від 07.07.2010 р. N 2453-VI,
зміни, внесені Законом України від 07.07.2010 р. N 2453-VI
щодо здійснення повноважень Верховного Суду України та Вищого
спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ,
вводяться в дію після початку діяльності Вищого спеціалізованого суду
України з розгляду цивільних і кримінальних справ - 1 листопада 2010 року)

Розділ дев'ятий

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

(Доповнено розділом дев'ятим згідно із
Законом України від 21.05.2010 р. N 2286-VI;
<http://yurist-online.org/>

назва розділу у редакції Закону

України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Глава 37

ВИДАЧА ОСОБИ (ЕКСТРАДИЦІЯ)

Стаття 450. Визначення термінів

Видача особи (екстрадиція) - видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу.

Екстрадиційна перевірка - діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження визначених міжнародним договором України, іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин.

Екстрадиційний арешт - взяття особи під варту з метою забезпечення її видачі (екстрадиції).

Тимчасовий арешт - взяття особи, затриманої за підозрою у вчиненні злочину за межами України, під варту на строк, визначений цим Кодексом або міжнародним договором України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію).

Тимчасова видача - видача на певний строк особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, іншій державі для проведення процесуальних дій з її участю та притягнення до кримінальної відповідальності, з метою запобігання закінченню строків давності або втрати доказів у кримінальній справі.

Стаття 451. Загальні умови видачі особи (екстрадиції)

Запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення

<http://yurist-online.org/>

волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців.

Запит компетентного органу іноземної держави про видачу може розглядатися лише у разі дотримання вимог, передбачених частиною першою цієї статті.

Запити про тимчасову видачу і транзитне перевезення направляються та розглядаються у такому самому порядку, як і запити про видачу особи (екстрадицію).

Стаття 452. Центральні органи щодо видачі особи (екстрадиції)

Центральними органами щодо видачі особи (екстрадиції), якщо інше не передбачено міжнародним договором України, є відповідно Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України.

Генеральна прокуратура України є центральним органом щодо видачі (екстрадиції) обвинувачених (підозрюваних) у справах на стадії досудового слідства.

Міністерство юстиції України є центральним органом щодо видачі (екстрадиції) підсудних (засуджених) у справах на стадії судового розгляду або виконання вироку.

Центральні органи щодо видачі особи (екстрадиції) відповідно до цього Кодексу:

1) звертаються до компетентних органів іноземних держав із запитами про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення;

2) розглядають запити компетентних органів іноземних держав про видачу (екстрадицію), тимчасову видачу або транзитне перевезення та приймають рішення щодо них;

3) організують проведення екстрадиційної перевірки;

4) організують прийом-передачу осіб, щодо яких прийнято рішення про видачу (екстрадицію), тимчасову видачу чи транзитне перевезення;

5) здійснюють інші повноваження, визначені цим розділом або міжнародним договором про видачу особи (екстрадицію).

Стаття 453. Порядок підготовки документів та направлення запитів

Документи про видачу особи в Україну готує орган досудового слідства чи суд, у провадженні якого перебуває кримінальна справа або яким постановлено вирок, з дотриманням вимог, передбачених цим Кодексом та відповідним міжнародним договором України.

Документи складаються у письмовій формі і повинні містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину. До них додаються:

- 1) копія постанови судді про взяття особи під варту або про дачу дозволу на її затримання і доставку в суд під вартою або копія вироку з підтвердженням про набрання ним законної сили;
- 2) копія постанови про притягнення особи як обвинуваченого, якщо у справі не винесено вирок;
- 3) копія постанови про розшук особи;
- 4) текст статті Кримінального кодексу України, згідно з якою кваліфікується вчинений злочин;
- 5) документи про громадянство розшукуваної особи;
- 6) довідка про частину невідбутого покарання, якщо запитується видача особи, яка вже відбула частину призначеного покарання;
- 7) інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу.

Документи підписуються слідчим або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України.

Документи про видачу особи (екстрадицію) передаються до відповідного центрального органу через прокуратуру Автономної Республіки Крим, області, міст Києва і Севастополя, військову прокуратуру регіону України та Військово-Морських Сил України (далі у цьому розділі - прокуратура області) у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк Генеральній прокуратурі України безпосередньо передаються документи про видачу особи (екстрадицію) слідчих підрозділів у складі Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної податкової адміністрації України.

Центральний орган за наявності підстав, передбачених міжнародним договором України, звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу направляється керівником центрального органу або його заступником протягом п'яти днів з дня отримання документів органу досудового слідства чи суду.

Стаття 454. Межі кримінальної відповідальності виданої особи

Видана в Україну особа може бути притягнена до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція).

Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави при прийнятті рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень органом досудового слідства, прокурором або судом.

Якщо застереження компетентного органу іноземної держави щодо обмежень у видачі особи стосується виконання вироку, суд, який ухвалив вирок, вирішує питання про приведення його до виконання лише за ті діяння, за які відбулася видача.

У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу.

Запит про надання такої згоди готується та надсилається в порядку, передбаченому статтею 453 цього Кодексу для запиту про видачу особи (екстрадицію).

У разі притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений нею після видачі, отримання такої згоди не вимагається.

Стаття 455. Зарахування строку тримання виданої особи під вартою

Час тримання особи під вартою на території іноземної держави, а також час її етапування зараховуються до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду.

Стаття 456. Інформування про результати провадження у справі стосовно виданої особи

Про результати провадження у справі стосовно виданої особи центральний орган інформує компетентний орган іноземної держави, який прийняв рішення про видачу (екстрадицію).

Стаття 457. Тимчасова видача

У разі необхідності запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або втраті доказів у кримінальній справі слідчий або суд, у провадженні якого знаходиться кримінальна справа, готує документи про тимчасову видачу. Зазначені документи, а також підготовлений на їх підставі запит про тимчасову видачу надсилаються компетентному органу іноземної держави в порядку, передбаченому статтею 453 цього Кодексу.

У разі задоволення компетентним органом іноземної держави запиту про тимчасову видачу така особа має бути повернута до відповідної іноземної держави у погоджений строк.

У разі необхідності орган досудового слідства чи суд, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, готує документи про продовження строку тимчасової видачі, що надсилаються відповідному центральному органу не пізніше як за двадцять днів до закінчення строку тимчасової видачі.

Стаття 458. Особливості тримання під вартою

Рішення компетентного органу іноземної держави про взяття особи під варту або призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання осіб під вартою на території України, які:

- 1) транзитно перевозяться територією України;
- 2) тимчасово видані в Україну.

Стаття 459. Особливості участі захисника у процесі видачі особи (екстрадиції)

Розшукувана іноземною державою особа має право на захисника на будь-якому етапі її видачі (екстрадиції), але не пізніше як з моменту затримання.

З моменту допуску захисника до участі у справі він має права, передбачені пунктами 1, 2, 3, 6, 10, 11, 12 частини другої статті 48 цього Кодексу.

Реалізація прав захисника, передбачених пунктами 7, 8, 13 частини другої статті 48 цього Кодексу, а також обов'язків захисника, передбачених цим Кодексом, здійснюється у межах, пов'язаних з розглядом та вирішенням запиту про видачу особи (екстрадицію).

Орган дізнання, який затримав таку особу, може призначити захисника у випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, через адвокатське об'єднання. Вимога про призначення захисника є обов'язковою для керівника адвокатського об'єднання.

Стаття 460. Особливості участі перекладача у процесі видачі особи (екстрадиції)

На будь-якому етапі видачі особи (екстрадиції) орган дізнання, який затримав таку особу, суд або орган, який проводить екстрадиційну перевірку, може запросити перекладача, якщо така особа не володіє мовою, якою здійснюється провадження, чи є необхідність для забезпечення перекладу документів.

Стаття 461. Особливості затримання особи, яка вчинила злочин за межами України

Затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням злочину, здійснюється органом дізнання.

Про затримання негайно інформується прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів органом дізнання, що здійснив затримання. Повідомлення прокурору, до якого додається копія протоколу затримання, повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання.

Прокурор, отримавши повідомлення, перевіряє законність затримання особи, яка розшукується компетентними органами іноземних держав, та негайно інформує прокуратуру області.

Про затримання таких осіб прокуратура області протягом сімдесяти двох годин після затримання повідомляє відповідний центральний орган, який протягом трьох днів інформує компетентний орган іноземної держави.

Про кожен випадок затримання громадянина іноземної держави, який вчинив злочин за межами України, прокуратура області також повідомляє Міністерство закордонних справ України.

Затримана особа негайно звільняється у разі, якщо:

1) протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про застосування тимчасового або екстрадиційного арешту;

2) встановлено обставини, за наявності яких видача (екстрадиція) не здійснюється.

Порядок затримання таких осіб та розгляду скарг про їх затримання здійснюється відповідно до статті 106 цього Кодексу з урахуванням особливостей, встановлених цим розділом.

Стаття 462. Тимчасовий арешт

До затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується тимчасовий арешт на 40 діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу.

У разі якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений частиною першою цієї статті, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту.

Орган дізнання, який затримав особу, вносить за згодою прокурора до суду за місцем затримання подання про застосування тимчасового арешту. Таке саме подання має право внести прокурор.

До подання додаються:

<http://yurist-online.org/>

1) протокол затримання особи;

2) документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави;

3) документи, що підтверджують особу затриманого.

Подання має бути розглянуто протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання особи.

При розгляді подання суддя встановлює особу затриманого, пропонує йому зробити заяву, перевіряє наявність документів, передбачених пунктом 2 частини третьої цієї статті, вислуховує думку прокурора, інших учасників і виносить постанову про:

1) застосування тимчасового арешту;

2) відмову в застосуванні тимчасового арешту, якщо для його обрання немає підстав.

На постанову судді до апеляційного суду прокурором, особою, до якої застосовано тимчасовий арешт, її захисником чи законним представником протягом трьох діб з дня винесення постанови може бути подана апеляція. Подання апеляції на постанову судді не зупиняє набрання нею законної сили та її виконання. Ухвала апеляційного суду оскарженню не підлягає.

Звільнення особи з-під тимчасового арешту у зв'язку з несвоєчасним надходженням до центрального органу запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту в разі отримання в подальшому такого запиту.

У разі надходження запиту про видачу особи (екстрадицію) до закінчення призначеного їй судом строку тимчасового арешту постановою судді про застосування тимчасового арешту втрачає юридичну силу з моменту винесення судом постанови про застосування екстрадиційного арешту щодо цієї особи.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 02.06.2011 р. N 3453-VI)

<http://yurist-online.org/>

Стаття 463. Екстрадиційний арешт

Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи за дорученням (зверненням) центрального органу прокурор вносить подання про її екстрадиційний арешт до суду за місцем тримання особи під вартою.

Разом із поданням на розгляд суду подаються:

- 1) копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом;
- 2) документи про громадянство особи;
- 3) наявні матеріали екстрадиційної перевірки.

Матеріали, що подаються до суду, мають бути перекладені державною мовою або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором України.

Після одержання подання суддя встановлює особу, пропонує їй зробити заяву, перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки, вислуховує думку прокурора, інших учасників і виносить постанову про:

- 1) застосування екстрадиційного арешту;
- 2) відмову в застосуванні екстрадиційного арешту, якщо для його обрання немає підстав.

При розгляді подання суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу.

На постанову судді до апеляційного суду прокурором, особою, щодо якої застосовано екстрадиційний арешт, її захисником чи законним представником протягом трьох діб з дня

винесення постанови може бути подана апеляція. Подання апеляції на постанову судді не зупиняє набрання нею законної сили та її виконання. Ухвала апеляційного суду оскарженню не підлягає.

Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше вісімнадцяти місяців.

У межах цього терміну суддя за місцем тримання особи під вартою за поданням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її звільнення.

За скаргою особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, або її захисника чи законного представника суддя за місцем тримання особи під вартою не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варти.

У разі якщо максимальний строк екстрадиційного арешту, передбачений частиною сьомою цієї статті, закінчився, а питання щодо видачі особи (екстрадиції) та її фактичної передачі центральним органом не вирішено, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту.

Звільнення особи з-під екстрадиційного арешту судом не перешкоджає повторному його застосуванню з метою фактичної передачі особи іноземній державі на виконання рішення про видачу, якщо інше не передбачено міжнародним договором України.

У разі звільнення особи з-під варти судом прокурор області або його заступник за погодженням з відповідним центральним органом виносить постанову про застосування інших необхідних заходів для запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі.

Такі заходи мають бути достатніми, щоб гарантувати можливість виконання рішення про видачу особи (екстрадицію), і можуть, зокрема, передбачати заставу, встановлення обмежень пересування особи та контролю за місцем її перебування. Застосування застави та встановлення обмежень пересування особи здійснюються у порядку, передбаченому статтями 98 1, 151 та 154 1 цього Кодексу, з урахуванням особливостей цього розділу.

Про винесення постанови прокурор області або його заступник повідомляє особу, щодо якої вона винесена, її захисника або законного представника.

Виконання постанови може доручатися прокурором області або його заступником органам дізнання.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 02.06.2011 р. N 3453-VI)

Стаття 464. Припинення тимчасового або екстрадиційного арешту

Тимчасовий або екстрадиційний арешт припиняється у разі, якщо:

- 1) центральний орган у передбачені міжнародним договором України строки не отримав запит про видачу особи (екстрадицію);
- 2) під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких видача особи (екстрадиція) не здійснюється;
- 3) компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи;
- 4) центральним органом прийнято рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції).

Звільнення особи з-під варти здійснюється прокурором області або його заступником за дорученням (зверненням) центрального органу, а у випадку, передбаченому пунктом 2 частини першої цієї статті, за погодженням з відповідним центральним органом. Копія постанови про звільнення з-під варти надсилається начальнику місця попереднього ув'язнення та суду, який приймав рішення про застосування тимчасового або екстрадиційного арешту.

Стаття 465. Проведення екстрадиційної перевірки

Екстрадиційна перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі особи, проводиться центральним органом або за його дорученням (зверненням) прокуратурою області.

Екстрадиційна перевірка здійснюється протягом тридцяти днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом.

Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилаються відповідному центральному органу.

Стаття 466. Відмова у видачі особи (екстрадиції)

У видачі особи іноземній державі відмовляється у разі, якщо:

- 1) особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України або особою без громадянства, що постійно проживає в Україні;
- 2) злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України;
- 3) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочин, за який запитано видачу;
- 4) компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію);
- 5) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України;
- 6) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України.

Біженець чи особа, яка потребує додаткового захисту або якій надано тимчасовий захист, не може бути видана іноземній державі, де її життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань, або іноземній державі, з якої вона може бути вислана або примусово повернута до таких іноземних держав, а також іноземній державі, де вона може зазнати катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання.

У разі відмови у видачі з мотивів громадянства та з підстав, передбачених частиною другою цієї статті або з інших підстав, що не виключають провадження у справі, за клопотанням

компетентного органу іноземної держави Генеральна прокуратура України надає доручення органу досудового слідства здійснити розслідування кримінальної справи стосовно цієї особи в порядку, передбаченому цим Кодексом.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 18.09.2012 р. N 5290-VI)

Стаття 467. Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію)

Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Рішення вноситься керівником центрального органу або його заступником.

Про своє рішення центральний орган повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято.

У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж семи днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави.

Стаття 468. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію)

Рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до місцевого суду за місцем тримання такої особи під вартою.

У разі якщо скаргу на рішення про видачу подає особа, яка перебуває під вартою, начальник місця попереднього ув'язнення негайно надсилає скаргу до суду і повідомляє про це прокуратуру області.

Після прийняття до свого провадження скарги на рішення про видачу (екстрадицію) суд призначає її до розгляду та повідомляє про це відповідний центральний орган і прокуратуру області.

Прокуратура області на вимогу суду надсилає матеріали, які підтверджують законність і обґрунтованість рішення про видачу особи.

Розгляд скарги здійснюється суддею одноособово протягом десяти днів з дня її надходження до суду. Судовий розгляд проводиться за участю прокурора, особи, щодо якої прийнято рішення про видачу, її захисника чи законного представника, якщо він бере участь у справі.

При розгляді скарги суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію).

За результатами розгляду суддя приймає вмотивовану постанову, якою:

- 1) залишає скаргу без задоволення;
- 2) задовольняє скаргу і скасовує рішення про видачу (екстрадицію).

Після набрання постановою судді про скасування рішення про видачу (екстрадицію) законної сили особа негайно звільняється з-під варти.

На постанову судді до апеляційного суду прокурором, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником протягом семи днів з дня винесення постанови може бути подана апеляція. Подання апеляції на постанову судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання.

Рішення суду апеляційної інстанції може бути оскаржено лише прокурором і з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню у справі щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

(Із змінами, внесеними згідно із

Законом України від 02.06.2011 р. N 3453-VI)

Стаття 469. Відстрочка передачі

Після прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) центральний орган може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави у разі, якщо:

1) особа, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), притягається до кримінальної відповідальності або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі за інший злочин на території України - до закінчення досудового розслідування або судового розгляду справи, відбуття покарання чи звільнення від покарання з будь-яких законних підстав;

2) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю - до її видужання.

Після прийняття рішення про відстрочку передачі прокуратура області за дорученням (зверненням) центрального органу здійснює нагляд за процесом відбування особою покарання або контролює хід її лікування.

У разі відсутності підстав для відстрочки фактичної передачі особи, передбачених частиною першою цієї статті, прокуратура області забезпечує застосування екстрадиційного арешту в порядку, визначеному статтею 463 цього Кодексу.

Якщо у період відстрочки настали обставини, які можуть перешкоджати видачі особи, центральний орган має право переглянути своє рішення про видачу (екстрадицію).

Стаття 470. Фактична передача особи

З метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України.

Передача особи має бути здійснена протягом п'ятнадцяти днів з дати, встановленої для її передачі. Цей строк може бути продовжено центральним органом до тридцяти днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варти.

Якщо компетентний орган іноземної держави з не залежних від нього обставин не може прийняти таку особу, центральний орган встановлює нову дату передачі у строки, передбачені частиною другою цієї статті.

Під час фактичної передачі особи компетентний орган іноземної держави інформується про строк перебування її під вартою в Україні.

Глава 38

Міжнародна правова допомога у кримінальних справах

(Доповнено главою 38 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 471. Підстави та порядок зносин з компетентними органами іноземних держав

Міжнародна правова допомога у кримінальних справах надається і отримується на підставі міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Надання та отримання міжнародної правової допомоги допускається за відсутності міжнародного договору України з відповідною іноземною державою в разі наявності письмових гарантій взаємності надання аналогічної допомоги у майбутньому.

Центральними органами України щодо міжнародної правової допомоги є, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Генеральна прокуратура України та Міністерство юстиції України. Генеральна прокуратура України звертається із запитом про міжнародну правову допомогу та розглядає запити (доручення) компетентних органів іноземних держав у справах на стадії досудового слідства, а Міністерство юстиції України - у справах на стадії судового слідства.

У разі якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачено безпосередній порядок зносин під час надання міжнародної правової допомоги, визначеним таким договором органам надаються повноваження, передбачені частиною третьою цієї статті.

Виключно центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги приймається рішення за запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу щодо:

1) присутності представника компетентного органу іноземної держави під час надання міжнародної правової допомоги (якщо запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, що передбачає присутність представника, надійшов відповідно до частини четвертої цієї статті, його копію невідкладно надсилають до центрального органу для вирішення у цій частині);

2) обміну інформацією та повідомленнями, які можуть бути приводом для порушення кримінальної справи;

3) надання компетентним органам іноземної держави гарантій щодо умов виконання запиту (доручення), передбачених частиною другою цієї статті, та отримання таких гарантій від інших держав;

4) тимчасової передачі особи, яка відбуває покарання на території однієї держави, до іншої держави для дачі показань або участі у процесуальних діях.

Центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги може приймати рішення стосовно виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу в інших випадках, коли визнає це за необхідне.

Стаття 472. Загальні вимоги щодо надання міжнародної правової допомоги

Міжнародна правова допомога полягає у виконанні слідчих та інших процесуальних дій у кримінальній справі на території однієї держави за запитом (дорученням) компетентного органу іншої держави.

Міжнародна правова допомога на території України надається на підставі запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави.

Отримання міжнародної правової допомоги на території іноземної держави здійснюється за запитом центрального органу України щодо міжнародної правової допомоги на підставі запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, складеного органом дізнання, досудового слідства, суддею або судом, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, чи прокурором, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Запит (доручення) про міжнародну правову допомогу складається згідно з вимогами цього Кодексу, якщо інше не передбачено відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Запит (доручення) про міжнародну правову допомогу має містити назву органу, що звертається з проханням, предмет і причину прохання, у міру можливості відомості про відповідну особу та її громадянство, прізвище і адресу відповідної особи, інформацію про обставини вчиненого злочину,

його кваліфікацію, текст відповідної статті Кримінального кодексу України, дані про причетних осіб та їх процесуальний статус, чіткий перелік слідчих та інших процесуальних дій, які підлягають проведенню, з обґрунтуванням зв'язку між необхідною допомогою і предметом розслідування у кримінальній справі, дані про фізичних і юридичних осіб, стосовно яких направляється запит (доручення). Запит (доручення) може містити інші відомості залежно від характеру запитуваних дій, а також додаткові дані та документи, які сприятимуть його виконанню.

Запит (доручення) про міжнародну правову допомогу підписується дізнавачем, слідчим, прокурором або суддею та засвідчується печаткою відповідного органу. Запит (доручення) та додані до нього документи направляються до центрального органу України щодо міжнародної правової допомоги разом з перекладом їх офіційною мовою держави, до якої вони направляються, або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Стаття 473. Порядок передачі запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу

Орган дізнання або досудового слідства погоджує запит (доручення) про міжнародну правову допомогу з прокурором, який здійснює нагляд за розслідуванням кримінальної справи.

Погоджений прокурором запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, підготовлений органом дізнання або слідчим, а також запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, підготовлений самим цим прокурором, направляються прокурору вищого рівня з дотриманням вимог, установлених статтею 471 цього Кодексу.

Запит (доручення) суду про міжнародну правову допомогу направляється компетентному органу іноземної держави через Міністерство юстиції України.

Якщо міжнародний договір, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлює інший порядок зносин з іноземною державою, запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, підготовлений органом дізнання, досудового слідства, прокурором або судом, направляється у порядку, визначеному таким договором.

Центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати безпосередні зносини з компетентними органами іноземних держав відповідно до частини четвертої статті 471 цього Кодексу, за результатами вивчення запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, підготовленого органом дізнання, досудового слідства, прокурором, суддею або судом, приймає рішення про:

1) направлення запиту (доручення) до компетентного органу іноземної держави;

<http://yurist-online.org/>

2) повернення запиту (доручення) у зв'язку з відсутністю підстав для звернення або у зв'язку з порушенням вимог цього Кодексу чи міжнародного договору про міжнародну правову допомогу, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Запит (доручення) про міжнародну правову допомогу направляється компетентному органу іноземної держави у порядку, передбаченому міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності договору - дипломатичними каналами.

Запит (доручення) про міжнародну правову допомогу надсилається поштою. У невідкладних випадках доручення може бути передано за допомогою електронних або інших засобів зв'язку з подальшим надсиленням його оригіналу поштою.

Запит (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу, направлений за допомогою технічних засобів зв'язку, приймається до виконання на території України негайно. Отримані у зв'язку з виконанням запиту (доручення) документи передаються компетентному органу іноземної держави лише після надходження оригіналу доручення.

Стаття 474. Порядок виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу на території України

Центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати безпосередні зносини відповідно до частини четвертої статті 471 цього Кодексу, за результатами розгляду запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу:

1) направляє його для виконання органу дізнання, досудового слідства, в прокуратуру або до суду, вживаючи при цьому на вимогу компетентного органу іноземної держави на підставі міжнародного договору України заходів для забезпечення конфіденційності такого запиту (доручення);

2) приймає рішення щодо можливості виконання запиту (доручення) із застосуванням законодавства іноземної держави;

3) відкладає його виконання, якщо це може завдати шкоди провадженню у кримінальній справі на території України, або погоджує з компетентним органом іноземної держави можливість виконання запиту (доручення) на певних умовах;

4) відмовляє у виконанні запиту (доручення) з підстав, передбачених статтею 475 цього Кодексу;

5) приймає рішення щодо можливості виконання запиту (доручення), якщо передбачувані витрати на його виконання явно перевищуватимуть розмір завданої злочином шкоди або будуть неспівмірними з тяжкістю злочину (у разі якщо це не суперечить умовам міжнародного договору України);

6) вчиняє інші дії, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Орган дізнання, слідчий, прокурор або суддя виконує запит (доручення) про міжнародну правову допомогу протягом двох місяців з дати його отримання. Строк виконання може бути продовжено центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги або органом, уповноваженим здійснювати безпосередні зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини четвертої статті 471 цього Кодексу.

Документи, отримані під час виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, підписуються або засвідчуються дізнавачем, слідчим, прокурором або суддею і скріплюються печаткою відповідного органу. Дізнавач, слідчий передають такі документи прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів органами дізнання і досудового слідства, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 471 цього Кодексу.

Отримані під час виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу документи направляються компетентному органу іноземної держави у порядку, встановленому відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

У разі відсутності міжнародного договору України з відповідною іноземною державою виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу здійснюється з дотриманням вимог цієї статті, а отримані документи направляються центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги дипломатичними каналами.

При передачі матеріалів компетентному органу іноземної держави центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати безпосередні зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини четвертої статті 471 цього Кодексу, може встановити відповідно до законодавства та міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, обмеження щодо використання таких матеріалів.

У разі неможливості виконати запит (доручення) про міжнародну правову допомогу, а також у разі відмови у наданні міжнародної правової допомоги з підстав, передбачених статтею 475 цього Кодексу, центральний орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати безпосередні зносини відповідно до частини четвертої статті 471 цього Кодексу, повертає такий запит (доручення) компетентному органу іноземної держави із зазначенням причин.

Стаття 475. Відмова у наданні міжнародної правової допомоги

Міжнародна правова допомога не надається, якщо:

- 1) виконання запиту (доручення) є несумісним з основами правопорядку (публічним порядком) в Україні;
- 2) виконання запиту (доручення) може завдати шкоди суверенітету, національній безпеці України, громадському порядку;
- 3) виконання запиту (доручення) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;
- 4) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

За відсутності міжнародного договору України іноземна держава не гарантує надання міжнародної правової допомоги Україні в майбутньому.

Стаття 476. Особливості проведення окремих слідчих дій при виконанні доручення про міжнародну правову допомогу

У разі якщо при виконанні запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу необхідно провести слідчі дії, які відповідно до вимог цього Кодексу можуть бути проведені лише з дозволу (санкції) прокурора чи суду, особа, яка провадить дізнання, або слідчий готує відповідні документи для отримання такого дозволу (санкції).

Під час виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу допит провадиться за правилами цього Кодексу із забезпеченням прав та обов'язків допитуваної особи у межах міжнародної правової допомоги, що надається.

Допит підозрюваного чи обвинуваченого провадиться виключно на підставі матеріалів запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу з обов'язковим роз'ясненням прав, передбачених законодавством іноземної держави або статтями 43 і 43 І цього Кодексу.

Реалізація прав підозрюваного чи обвинуваченого, що передбачені законодавством іноземної держави, здійснюється за місцем провадження у кримінальній справі на території цієї держави.

Стаття 477. Вручення документів

За запитом (дорученням) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу документи та рішення, долучені до такого запиту (доручення), вручаються особі, визначеній у запиті (дорученні), у порядку, встановленому цим Кодексом, з урахуванням особливостей, визначених цією статтею.

Суд для виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу викликає особу для вручення документів у порядку, встановленому цим Кодексом. Якщо особа не з'явилася без поважних причин, суд має право застосувати її привід через органи внутрішніх справ у порядку, передбаченому статтею 136 цього Кодексу, або доручити органу внутрішніх справ здійснити вручення документів.

Орган дізнання, досудового слідства, прокурор або суддя складає протокол про вручення особі документів із зазначенням місця та дати їх вручення. Протокол підписується особою, якій вручено документи, з викладом її заяв або зауважень при отриманні документів. У випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, складається також окреме підтвердження, що підписується особою, яка отримала документи, та особою, яка здійснила їх вручення.

У разі відмови особи отримати документи, що підлягають врученню, про це зазначається у протоколі. При цьому документи, що підлягають врученню, вважаються врученими, про що також зазначається у протоколі.

Якщо документи, що підлягають врученню, не містять перекладу українською мовою і складені мовою, яка є незрозумілою особі, зазначеній у запиті (дорученні), така особа має право

відмовитися отримати документи. У такому разі документи вважаються такими, вручення яких не відбулося.

Протокол про вручення документів передається разом з іншими документами, долученими до запиту (доручення), компетентному органу іноземної держави у порядку, передбаченому частинами третьою - п'ятою статті 474 цього Кодексу.

Стаття 478. Тимчасова передача

Якщо для дачі показань або участі у слідчих або інших процесуальних діях у справі необхідна присутність особи, яка тримається під вартою або відбуває покарання у виді позбавлення волі на території іноземної держави і не притягується до кримінальної відповідальності у цій справі, орган досудового слідства, прокурор, суддя або суд України, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, готує прохання про тимчасову передачу такої особи в Україну.

Прохання про тимчасову передачу оформляється та направляється відповідно до порядку, передбаченого статтями 471 - 473 цього Кодексу.

У разі задоволення компетентним органом іноземної держави прохання про тимчасову передачу особи така особа має бути повернута після проведення слідчих чи інших процесуальних дій, для яких вона була передана, у погоджений з іноземною державою строк.

Орган досудового слідства, прокурор, суддя або суд України, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, готує документи про продовження в разі необхідності строку тимчасової передачі, які направляються центральному органу України щодо міжнародної правової допомоги не пізніше як за двадцять днів до закінчення такого строку.

Рішення компетентного органу іноземної держави про тримання особи під вартою або про призначення їй покарання у виді позбавлення волі є підставою для тримання під вартою в Україні особи, яка тимчасово передана в Україну.

Тимчасова передача до іноземної держави особи, яка відбуває покарання на території України, можлива на прохання компетентного органу іноземної держави з дотриманням умов, передбачених частинами першою і третьою цієї статті.

Тимчасова передача особи здійснюється лише за наявності письмової згоди такої особи.

Стаття 479. Виклик особи, яка перебуває за межами України

Особу, яка перебуває за межами України, для провадження слідчих чи інших процесуальних дій на території України викликають повісткою на підставі запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу. Викликаній особі, крім обвинуваченого та підсудного, повідомляється про розмір і порядок відшкодування витрат, пов'язаних з викликом. Запит (доручення) в рамках міжнародної правової допомоги про виклик особи, яка перебуває за межами України, направляється компетентному органу іноземної держави не пізніше шістдесяти діб до дати явки особи або в інший строк, передбачений міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Викликана особа до перетину державного кордону України (при в'їзді в Україну) не може бути притягнута до кримінальної відповідальності, затримана або взята під варту, до неї не можуть бути застосовані інші запобіжні заходи у зв'язку з вчиненням будь-якого злочину. Стосовно такої особи не може бути приведений до виконання вирок, винесений до перетину державного кордону України у зв'язку з викликом.

Обвинувачений або підсудний може бути притягнутий до кримінальної відповідальності, затриманий або взятий під варту, а також стосовно нього може бути приведений до виконання вирок лише за злочин, зазначений у повістці.

Викликана особа втрачає гарантії, передбачені цією статтею, якщо не залишить територію України, маючи таку можливість, протягом п'ятнадцяти діб або іншого строку, передбаченого міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, від моменту отримання письмового повідомлення органу дізнання, досудового слідства, прокуратури або суду про відсутність необхідності у проведенні слідчих чи інших процесуальних дій за її участю.

Стаття 480. Оскарження дій органу дізнання, слідчого, прокурора при наданні міжнародної правової допомоги

Дії органу дізнання або слідчого, вчинені під час виконання запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу, можуть бути оскаржені прокурором у порядку, передбаченому цим Кодексом.

Дії прокурора, органу дізнання або слідчого можуть бути оскаржені до суду за місцем їх проведення. Скарга розглядається суддею одноособово не пізніше десяти днів з дня її надходження до суду. Подання скарги не зупиняє виконання дій за запитом (дорученням) про міжнародну правову допомогу.

Не підлягають оскарженню до суду слідчі або інші процесуальні дії, проведені відповідно до частини першої статті 476 цього Кодексу з попереднім отриманням рішення суду.

Суддя витребує копію запиту (доручення) про міжнародну правову допомогу та копії матеріалів щодо його виконання, знайомиться з ними і повідомляє прокурора та особу, яка подала скаргу, про час розгляду скарги. У разі необхідності суддя заслуховує пояснення особи, яка подала скаргу, думку прокурора, перевіряє додержання вимог міжнародного договору України про надання міжнародної правової допомоги та цього Кодексу при виконанні запиту (доручення). Під час судового засідання з розгляду скарги ведеться протокол судового засідання.

При розгляді скарги на дії органу дізнання, слідчого або прокурора суддя не перевіряє підстави і зміст запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про міжнародну правову допомогу та законність дій органів, передбачених частинами третьою і четвертою статті 471 цього Кодексу, щодо направлення його для виконання.

Розглянувши скаргу, суддя приймає вмотивовану постанову, якою:

1) залишає скаргу без задоволення;

2) задовольняє скаргу та зобов'язує орган дізнання, слідчого, прокурора виконати запит (доручення) про міжнародну правову допомогу відповідно до вимог міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, та цього Кодексу.

Копія постанови судді надсилається прокуророві та особі, яка подала скаргу.

На постанову судді прокурором, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, або особою, яка подала скаргу, протягом семи днів з дня винесення постанови може бути подана апеляція. Подання апеляції на постанову судді зупиняє набрання постановою законної сили та її виконання.

Ухвала апеляційного суду оскарженню не підлягає.

Глава 39

Перейняття кримінального переслідування

(Доповнено главою 39 згідно із

Законом України від 16.06.2011 р. N 3529-VI)

Стаття 481. Умови перейняття кримінального переслідування

Перейняттям кримінального переслідування є передача компетентним органом однієї держави компетентному органу іншої держави кримінальної справи стосовно особи для здійснення подальшого провадження у такій справі. Кримінальне переслідування може бути перейняте лише до винесення вироку у кримінальній справі.

Перейняття кримінального переслідування здійснюється лише на підставі міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, та за умови додержання визначених ним умов.

Стаття 482. Прохання про перейняття кримінального переслідування

Прохання про перейняття кримінального переслідування готується органом досудового слідства, суддею або судом, у провадженні якого перебуває кримінальна справа, чи прокурором.

Прохання складається згідно з вимогами цього Кодексу та відповідного міжнародного договору України про міжнародну правову допомогу і містить інформацію про обставини вчиненого злочину, його кваліфікацію, текст відповідної статті Кримінального кодексу України, дані про особу обвинуваченого або підсудного, зокрема про громадянство такої особи.

Прохання про перейняття кримінального переслідування підписується слідчим, прокурором або суддею та засвідчується печаткою відповідного органу. До прохання долучаються матеріали кримінальної справи, засвідчені печаткою відповідного органу, речові докази та документи.

Прохання про перейняття кримінального переслідування перекладається офіційною мовою держави, до якої воно направляється, або іншою мовою, передбаченою відповідним міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Переклад матеріалів кримінальної справи здійснюється лише у випадках, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Засвідчені копії всіх матеріалів кримінальної справи зберігаються в органі, у провадженні якого перебувала справа.

Стаття 483. Порядок передачі прохання про перейняття кримінального переслідування

Прохання про перейняття кримінального переслідування передається у порядку, передбаченому статтею 473 цього Кодексу.

Стаття 484. Наслідки передачі кримінальної справи

Після передачі кримінальної справи компетентному органу іноземної держави проведення слідчих та процесуальних дій на території України у такій справі можливе лише у порядку міжнародної правової допомоги.

Закриття компетентним органом іноземної держави переданої кримінальної справи на стадії досудового слідства не перешкоджає відновленню провадження у справі в Україні та подальшому її розслідуванню у порядку, передбаченому цим Кодексом, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, не встановлено інше.

Стаття 485. Порядок виконання в Україні прохання про перейняття кримінального переслідування

Генеральна прокуратура України або орган, уповноважений здійснювати безпосередні зносини з компетентними органами іноземної держави відповідно до частини четвертої статті 471 цього Кодексу, за результатами розгляду прохання компетентного органу іноземної держави про перейняття кримінального переслідування:

- 1) передає кримінальну справу для подальшого провадження органу досудового слідства;
- 2) відмовляє у перейнятті кримінального переслідування за наявності для цього підстав, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;
- 3) відмовляє у перейнятті кримінального переслідування за відсутності відповідного міжнародного договору України. У такому разі за погодженням з компетентним органом іноземної держави проводиться перевірка у порядку, передбаченому статтею 97 цього Кодексу.

У разі перейняття кримінального переслідування орган досудового слідства України зобов'язаний негайно прийняти кримінальну справу до свого провадження та кваліфікувати злочин відповідно до Кримінального кодексу України. Подальше провадження у кримінальній справі здійснюється за правилами цього Кодексу.

Орган, зазначений у частині першій цієї статті, інформує компетентний орган іноземної держави про:

- 1) результати розгляду прохання про перейняття кримінального переслідування;
- 2) рішення, прийняте за результатами провадження у кримінальній справі.